

UČENÍ MISTRA JANA HUSI,

NA ZÁKLADĚ

LATINSKÝCH I ČESKÝCH SPISŮV JEHO,

JAKOŽ I

ODSOUZENÍ HUSOVO NA SNĚMU KOSTNICKÉM.

SEPSAL

DR. ANTONÍN LENZ,

PROFESOR BOHOSLOVÍ V BUDĚJOVICÍCH, ČLEN SBORU DOKTORŮ THEOLOGIE
V PRAZE.

NÁKLADEM DĚDICTVÍ SV. PROKOPA.

ČÍSLO XIII.

(ZA ROK 1875.)

V PRAZE.

Tiskem kněž. arcib. kněhtiskárny za Rohlíčka a Sieverse.

1875.

„Amicus Páleč, amica veritas, utrisque amicis existentibus sanctum est, prae honorare veritatem.“

(Ius: Adversus scripta Stephani Páleč, doctoris.)

O b s a h.

Úvod k celému spisu	Stránka I
-------------------------------	--------------

Díl I.

Učení mistra Jana Husi.

§. 1. O pramenech víry křesťanské a jejich výkladu	3
§. 2. Husovo učení o církvi	19
§. 3. Hus o ústavě církevní	30
§. 4. Papežství, řád kněží a jahnů	41
§. 5. Učení Jana Husi o vládě církevní	48
§. 6. Moc církve zákonodárná, výkonná a soudní. Neklamnost církve .	56
§. 7. Učení Husovo o milosti Boží. Milost Stvořitelova a Vykupitelova. Milost posvěcující	70
§. 8. O dobrých skutcích. Možnost, potřeba a záslužnost jejich . . .	83
§. 9. Hus o předzřívání Božím a o předzvědění	91
§. 10. Hus o poměru hříchu smrtelného a stavu milosti k výkonům lidským	100
§. 11. Učení mistra Jana Husi o poměru předzřívání, předzvědění a hříchu smrtelného k řádům církevním a občanským	105
§. 12. O sedmeru svátostí. I. Křest. Břimování. Velebná svátost oltářní.	132
§. 13. II. Svátost pokání. Moc klíčů	142
§. 14. III. Svátost posledního pomazání. Svěcení kněžstva. Stav manželský	164
§. 15. Husova eschatologie čili učení o posledních věcech člověka. Smrt, soud, peklo, očistec, nebe	169
§. 16. Souhrn učení mistra Jana Husi	184
§. 17. Hus a neumořitelné právo osobného přesvědčení čili svoboda u vy- znání náboženském. Svoboda církve. Církve národní	191
§. 18. Husovy snahy o nápravu v církvi	216

Díl II.

Hus a učení jeho před soudem Kostnickým.

§. 19. Příchod mistra Jana Husi do Kostnice a jeho zatknutí	241
§. 20. Soukromé vyslýchání a vyšetřování mistra Jana Husi.	
a) Odchytky dogmatické	248
Obžalobné články Michala de Causis	249
Věty Štěpánem Pálčem sebrané	252
Články sebrané Gersonem, kancléřem university Pařížské	273
§. 21. b) Další předměty obžaloby: Neposlušnost naproti Řím. Stolici.	276
Svědkové proti Husovi	277
1. Jan Protiva	277
2. Jan Peklo	279
3. Beneš kazatel	280
4. Pavel kazatel	280
5. Ondřej z Brodu	281
6. Mikuláš z Podivína	283
7. Mikuláš ze Všetat	283
8. Václav z Voděrad	283
§. 22. První veřejné slyšení Husovo	288
§. 23. Druhý veřejný výslech Husův	290
§. 24. Třetí veřejný výslech Husův	299
Věty ze spisu de „Ecclesia“	300
Věty sebrané ze spisu proti Štěpánu Pálčovi	311
Články vybrané ze spisu proti Stanislavovi ze Znojma	316
§. 25. Doba od třetího veřejného výslechu mistra Jana Husi až k jeho od- souzení. Snahy otcův, aby odvolal	325
Odpovědi Husovy ku článkům jemu předloženým	333
Obžaloby od svědků stvrzené	341
§. 26. Soudný nález naproti náuce a osobě Husově	347
§. 27. Oprávněnost sněmu Kostnického k odsouzení mistra Jana Husi, spra- vedlivost nálezu soudného; král Zigmund, upálení Husovo a list ochranný	353

Ú v o d.

Ve spisu tomto hodláme vylíčiti celou soustavu učení mistra Jana Husi. Odchytky učení jeho od víry katolické jsou tak vážného dosahu a tak hluboko sahají v celý organismus církve křesťanské, že samo o sobě již zajímavé jest, pátrati v hloubi duše reformátora Betlémského po příčinách, že se uněsti dal až k článkům čelcím netoliko naproti víře vůbec, ale i naproti celému ústrojí společnosti křesťanské.

Že odboj Husův naproti církvi jevíci se ve spisech jeho dogmatických, homiletických a polemických sám o sobě z duše Husovy se nevyvinul, toho důkazem jsou jeho prvější spisové, mezi nimiž nad jiné vyniká „Dcerka,“ kdež o církvi vyučující totéž učení předkládá, jakéž bylo vezdy v církvi držáno, a nejenom ve shodě jest s církví, ale i neobyčejnou vroucností k víře katolické na jevo dává, tak že zde vzorem pravého katolíka slouiti může.

Z vlastního popudu nevzešel odboj proti církvi v duši Husově. Spíše působily k tomu mnohé příčiny vnější.

Mistr Jan Hus se narodil v Husinci v roce 1369, žil tedy v době, kde rozkol papežský vznikl v církvi a měl za svého celého života před očima hroznou rozervanost církve a divadlo velesmutné, že nejprve dva, po sněmu Pisanském pak dokonce tři papežové o nejvyšší moc v církvi tuhé spory měli. Z toho povstalo v křesťanském světě veliké jitření, neboť v době tehdejší nebylo tak snadno lze poznati, zdali volba papeže Urbana VI., za kterého rozkol povstal, byla zákonitá čili nic; ač nyní jisto jest, že Urban VI. a jeho nástupci byli papežové po řádu a právu zvolení,

nikoliv ale Klement VII. a jeho následník Benedikt XIII., aniž Alexandr V. a jeho nástupce Jan XXIII. Byl-li ale čas tehdejší ve světě křesťanském vůbec bouřlivý, nebyl zajisté ani v Čechách klidný.

Středem veškerého života národního, jakož i snah po osvětě a vzdělanosti, ale i touhy po smíru v církvi byla slavná universita Pražská. Hus študoval na téže universitě od roku 1387—1391, tedy v době, když vypukly spory mezi mistry o prebendy na třech kollejiích učení Pražského, které ponejvíce byly v rukou mistrův německých; třenice ty uklizeny jsou teprv v r. 1390 v tom smyslu, aby vezdy pět kollegiátůr osazováno bylo mistry z českého národa.

Že spory ty měly vliv i na študentstvo vysokého učení, snadno lze pochopiti. I bylo také žákovstvo na dvě strany rozděleno, ješto jedna ku straně českých mistrů, druhá ku straně německých stála. Brzo na to, když spor uklizen byl, stal se Hus bakalářem svobodných umění (v roce 1393), 1394 bakalářem theologie, a v roce 1396 mistrem svobodných umění, i učitelem na vysokých školách Pražských. Ač nebyl za dob študentských mezi žáky výtečnými, vynikl za nedlouho co učitel, a v krátké době netoliko u študentův, ale i u mistrův takové dosáhl vážnosti, že r. 1401 děkanem fakulty svobodných umění a roku 1402 i rektorem vysokých škol byl zvolen. Mezi rokem 1400—1401 i na kněžství jest posvěcen.

Obor činnosti jeho pořád více se rozvínoval, neboť v roku 1401 byl učiněn i kazatelem při kapli Mladátek, přezděné Betlémem. Zde byl předchůdcem jeho Jan Protiva (1391—1401), odchovanec slavného Pařížského mistra Matěje z Janova; a tudíž nalezl zde Hus roli připravenou ku setbě své. Za nedlouho sobě získal náchylnost svého posluchačstva, kterčž záleželo z kruhů rozmanitých: študentstva vysokých škol, měšťanů, kněží, ano i kruhy nejvyšší zde bývaly zastoupeny, ješto i královna Žofie mezi pilnými posluchači Husovými se nalezala.

Na kazatelně Betlémské hověl Hus přede vším své touze po nápravě v církvi, a právě ta touha, vyšínuvší se později z mezí mírných, a stavší se vášnivou, byla prvním zdrojem, odkud se psychologickým postupem vyvinul napotomní odboj Husův proti katolické církvi.

Z počátku nesly se jeho řeči jediné k nápravě a polepšení

života a ovoce jeho snahy té bylo přehojné. Na cestě takové ne-
vadil mu nikdo, právě na opak: Hus byl v přízni u arcibiskupa
Olbrama, miláčkem lidu a zpovědníkem královny Žofie. I arcibi-
skup Zbyněk z Hasenburka (od r. 1403) učinil ho svým důvěr-
nskem, kazatelem při synodách diecésních, ano Zbyněk ve mno-
hých důležitých věcech se řídil radou Husovou, tak že ani později
mu neodjal ihned důvěry své, když dosti vážných příčin k tomu
se bylo naskytlo.

Kazatelská činnost Husova v Betlémě trvala deset let. Kdež-
to však dříve v řečích svých šetřil mezi slušnosti, měla kázání
jeho od letní doby 1407 do sebe zvláštní povahu bouřlivou zvláště
naproti kněžím a mnichům. Jedna z jeho výstředních řečí stala se
touto dobou i předmětem obžaloby vznesené proti Husovi ke dvoru
arcibiskupskému. Hus nazval v ní každého heretikem, kdo štolu
vybírá, a kterak by nechtěl on Hus za celý svět v držení tolika
beneficií umíratí, jako Petr Všerub.

V této své výstředné snaze měl Hus před očima vzor vášnivosti
téměř démonické, mistra Jana Viklefa. Hus sobě zamíloval
spisy anglického reformátora právě pro jejich směr reformátorský.
aniž by byl tušil velikou propast, kteráž mezi Viklefelem a mezi
učení katolické víry se rozevírala; ano nám se zdá, že snad
k tomu náhledu Hus až do své smrti nikdy nedospěl. Londýnská
synoda ztratila sice již v roce 1382 článkův Viklefových 24, a
to nebylo dojista ani Husa tajno. On však se okolností tou ve
svém příznivém úsudku o Janu Viklefovi nedal másti, právě na
opak, on se osvědčil záhy býti jeho přítelem. Pražský mistr Jan
Hübner přičinil totiž k zavrženým synodou Londýnskou článkům
Viklefovým ještě nových 21. O těch všech se mělo jednati ve
schůzi svolané kapitolou Pražskou za generalního vikáře Kbelu,
ku které i všichni mistrové učení Pražského sezváni byli, aby o
náuce Viklefově konečný nález učiněn býti mohl. Zatím se Hus
a strana jeho vsí silou přičinili, aby nebylo žádné usnešení učí-
něno. Předě všemi hájil Stanislav ze Znojma vyňatých článkův i
co do obsahu, kdežto Hus a Mikuláš z Litomyšle, místokancléř
university, pouze tvrdili, ač proti vsí pravdě, že mistr Jan Hübner
věty ty křivě a nepoctivě z Viklefa vyňal. Ano Hus dokonce pra-
vil, že ten, jenž takový výtah ze spisů Viklefových učinil, by měl
na hranici býti upálen. Přívrženci Husovi vesměs hlásali, že byt
i vyňaté věty nebyly zcela podle pravdy, ve své souvislosti přece

prý nemají do sebe nic bludného a takového, co se od mistrů protivné strany podvrhuje. Byliť tudíž, jak patrno, Husovi sstoupeni předobřími šermíři, znajíce dávno před Jansenisty ohebnou jejich zbraň, jízto doufali ujíti censurám církevným.

Ale všecko jejich namáhání bylo marné, jelikož převážná většina zástupců tehdejší university bořivou povahu strašného Vikleřismu předobře pojala. Učiněn tudíž nález, že mistři učení Pražského nemají žádnému z vytknutých článkův učiti, aniž kterého zastávati. chtějí-li zachovati poslušenství universitě přísahané a nechť-li upadnouti v pokutu na křivopřísežníky slušící.*) (28. května 1403.)

Ač se Hus tuto osvědčil velmi vřelým přítelem Vikleřovým. přece neztratil důvěru svého arcibiskupa. Buď že bona fide za to měl, že Jan Vikleř jest ve shodě s učním katolickým, anebo snad již tehdaž přesvědčen jsa. že Jan Vikleř se nalezá v skutečném, avšak ne tak hluboko sahajícím odporu s naukou církevnou, zahalil se Hus ve frázi všem heretikům obvyklou, že věty v souvislosti své nemají do sebe nic bludného.

Touto vytáčkou odvalil od sebe Hus podezření, že by držel bludy naproti víře čelící a proto mohl nabýti i přátelství Zbyňkova. To se tím spíše státi mohlo, ješto arcibiskup, dosednuv na prestol Pražský ku konci leta 1403, dosud málo sobě všimal nálezu university o Vikleřismu, tím méně staral se o příčiny, za kterými byl onen výnos učiněn. Odtud také Husovi, jak se nám zdá, přes míru důvěřoval, tak že Husa vybědnuv, aby mu sdělil všecky nedostatky, jichž by nalezl v diecési, ano on se řídil radou Husovou i v otázkách velmi choulostivých.

Kostel ve Vilsnaku v Braniborsku honosil se domnělou krví Páně, i hrnuli se tam poutníci ze všech stran, mimo jiné i z Čech. K radě Husově ustanovil arcibiskup tři mistry, aby tu věc vyšetřili. A když tito nalezli, že pověst o krvi Páně na nepravdě se zakládá, zapověděl Zbyněk konati pouť do Vilsnaku. Hus sám napsal traktát „De omni sanguine Christi glorificato,“ nepochybně as k tomu oučelul, aby ukázal, že všecky pověsti o krvi Páně nejenom ve Vilsnaku, ale i jinde na podvodu kněží, aneb i ziskuchtivých laiků se zakládají. Dokazuje ve spisu tom,

*) Docum. Mag. Jo. Hus pag. 327 seq.

že Kristus při svém z mrtvých vstání všechnu krev v době umučení prolitou na se vzal, a že spojil s sebou všechny části, které po celou dobu života jeho pozemského k tělu jeho náležely, a odtud prý všechny pověsti o ostatcích Páně lichy jsou, majíce původ svůj v podvodu. Kterak již tehdáž byl Hus nakvašen vášní naproti duchovenstvu, posoudí snadno každý nepředpojatý z následujících v témže spisu obsažených slov: „Veruntamen ad tantum heu crevit avarorum sacerdotum malitia, quod compertum est, multos Antichristi nuntios cruorem suum pro Christi sanguine diabolice in hostia procurasse, et illum a stultis imo christianis infidelibus signa infideliter quaerentibus venerari.“ Spis tento byl od arcibiskupa Zbyňka schválen, což jest důkazem veliké důvěry, jaké Hus požíval, ale i zároveň skrovného rozhledu a chatrné opatrnosti arcibiskupovy. Měl on znáti, co kníže scholastiků nedlouho před dobou Jana Husi napsal: „Sanguis autem ille, qui in quibusdam ecclesiis pro reliquiis conservatur, non fluit de latere Christi, sed miraculose dicitur effluxisse de quadam imagine Christi percussa.“ (Thom. Aq. Sum. q. 54. art. II. ad tertium.) Nepocházela tudíž krev domnělá Páně veskrze z podvodu podle náhledu theologů scholastiků.

Náklonnost Zbynkova k Husovi ani tím nebyla otřesena, když roku 1406 farářové Pražští žaloby proti němu podali, že lid proti nim bouří, neboť Zbyňek žalobu tu pustil mimo sebe, důvěruje více obžalovanému, nežli žalobníkům jeho. Ještě dne 18. října 1407 bylo Husovi dopuštěno konati kázání synodální. Řeč ta jest nadchnuta vřelým přátelstvím k Janu Viklefovi. V prvním dílu srovnává sedm svobodných umění se sedmi pannami, dcerami filosofie; v druhém bojuje naproti těm, kteří národ český rozkřičeli, jako by kacírstvím byl poškrvněn, kdežto prý dí staré přísloví: „Neminem pure bohemicum posse esse haeticum.“ I kázání Husova měla od roku 1407 ráz duchovenstvu naskrze nepřátelský.

Tou příčinou také rostla nevole duchovenstva naproti Husovi. Sám arcibiskup nemoha se vyhnouti žádostem kapitoly, zvláště ale rozkazům papeže Innocence VII., svolal již r. 1406 synodu, která učinila nález, že kdo by se opovážil tvrditi neb rozšiřovati učení Viklefovo, má upadnouti v těžkou pokutu církevní. Změnu ale v důvěrném poměru Jana Husi k arcibiskupovi přinesl teprv rok 1408. Králi Václavovi záleželo totiž na tom, aby Čechy ne-

přišly v pověst kacířství. Doufali král Václav, že tím snáze dosáhne koruny císařství Římského. Za tou příčinou učiněna jest poznovu záповeď článkův Viklefových na universitě Pražské. Jednání o tom obmezeno bylo jen na národ český, ješto u tří ostatních národů na universitě nemělo učení Viklefovo žádných přívrženců. Dne 20. května 1408 sešlo se 64 doktorův a mistrův, 150 bakalářů a asi 1000 študentů. Z profesorů theologie zde byli: Dr. Helias, M. Petr, Stanislav ze Znojma, Dr. Ondřej z Brodu, M. Jan Hus, Štěpán Pálec, M. Jakoubek ze Stříbra a jiní. Předě vším poznovu zakázáno 45 článkův Viklefových. Hus však a jeho strana protivili se tomu, aby články Viklefovy úhrnem byly zavrženy a tudíž učiněna jest záповeď s následujícím dodatkem: „Aby se žádný oud národa českého pod pokutou vyobcování neopovážil, užiti neb hájiti kteréhokoliv z článkův ve smyslu jejich kacířském, bludném anebo pohoršlivém (in sensibus eorum haereticis, aut erroneis, aut scandalosis);“ kterýmžto dodatkem veškero zavržení článkův vši podstaty bylo zbaveno. Mimo to zakázáno všem bakalářům, míti veřejné čtení o Viklefových spisech: „dialogus,“ „trialogus,“ a „de eucharistia“ nazvaných.

Na tomto usnešení neměl Hus většho podílu nežli jeho dosavadní přátelé; on sobě naopak v odstředivém směru počínal mírněji, nežli Štěpán Pálec, neb i Stanislav ze Znojma. Veřejně se vyjádřil pro osobu Viklefovu, ač ne beze vši výminky i pro jeho učení, když Mikuláš Faulfisch a ještě dva študující přinesli psaní Oxfordské university, domněle přesné, v skutku ale podvržené, že Viklefovi nebylo dokázáno nižádné kacířství. Vyjádření toto učinil Hus s kazatelný řka, že by sobě přál, aby duše jeho byla tam, kde jest Viklefova duše podle naděje.

Mezi tím započalo i vyšetřování naproti osobám z Viklefismu podezřelým. Zejmena pohnán jest k soudu Abraham, farář od sv. Ducha. Abraham se dostavil, a shledání na něm bludové četní, pro které odevzdán jest biskupovi Sareptskému, Jaroslavovi, jenž jej dal uvězniti. Zde propukla nejprvé vášeň Husova naproti shovívavému arcibiskupovi dopisem příkrým. Na počátku svého dopisu odvolává se na rozkaz arcibiskupův, aby (on Hus) o všech nedostatcích ve správě církevní arcibiskupovi buď osobně anebo písemně oznámil; načež ihned jme se vytýkati, že kněží nešlechtní mohou svůj život svobodně vésti, kdežto kněží pokorní, jenž bodláčí hříchů vypleniti se snaží, do žalářů se vrhají. (Docum.

u. I.) — Jak hluboko Hus tehďáz již ve Vikleřismu vězel, snadno poznáme, povázíme-li, že týž Abraham tázán byv (30. června 1408), čí autoritou oprávněn káže, odvětil: „že kněžskou,“ a napotom, „že Kristovou.“ A když Kbel mu odpovėděl: „že nemá autority ku kázání slova Božího, leč by mu od arcibiskupa byla udělena,“ řekl: „Že netoliko kněžím, ale i laikům volno jest kázati.“ Těmi slovy vyjádřen celý téměř názor Vikleřův o církvi, a úplná negace veškeré hierarchie na jevo dána. A tohoto člověka běře mistr Hus v ochranu svou! Patrně, že již tehďáz nebyl Hus toliko osoby Vikleřovy přítelem, ale i spisův jeho, a přítelem jeho nauky, odchýlné od učení katolického.

Při tomto stavu věcí jest veledivno, jak mohl Zbyněk býti po vůli králově a na synodě 17. července 1408 ohlásiti, že prý po bedlivém uvážení v celé zemi nikdo ani v bludné víře ani v kacírství postižen nebyl. Žádáno však, aby kněží pilně kázali (naproti Vikleřovcům) o přepodstatnění; a knihy Vikleřovy aby byly arcibiskupovi vydány k náležitému proskoumání.

Kdežto až dosud jmeno Husovo, ač on byl skutečnou hlavou Vikleřistův, nebylo od soudů stiháno, stala se r. 1408 i v tom ohledu změna. V letě 1408 byl Hus u soudu arcibiskupského žalován pro pobouřlivé kázání, i jest naň pŕuhon vydán, aby se ospravedlnil. Spůsob ale, jakým se Hus písemně hájil, byl z části sofistický, muže reformátora nedůstojný. Duchovenstvo žalovalo, že řekl „coram omni multitudine,“ kterak heretiky jsou všickni, kdož štolu vybírají, že sobě přál, aby duše jeho byla tam, kde jest Vikleřova, a že je Hus vesměs zlehčuje přese všechnu zápověď církevní. Hus ale odpovídá, že článek obžaloby první jest křivý, ješto prý on těch věcí nikdy „coram omni multitudine“ neproněsl, jelikož prý veškerenstvo ani Pražanů tehďáz na jeho kázání nebylo, tím méně veškerenstvo, které se v Římě, v Jerusalemě a t. d. nalézá!

Výstřednost Husova v řečích jeho naproti duchovenstvu, a zjevná jeho náchylnost k Vikleřismu mohla zavdati arcibiskupovi dosti důvodův, aby jemu zapovėděl kázati, a to tím spíše, ješto Hus a jeho strana odstoupili k vůli králi Václavovi od poslušenství papeže Řehoře XII. a stali se „neutrálními,“ kdežto duchovenstvo české a tři ostatní národové na vysokých školách obediencie papeže toho se drželi. V dopisu, který Hus za tou příčinou ku konci roku 1408 arcibiskupovi zaslal, píše opět způsobem ne-

důstojným, ano i dvojsmyslným. Dí totiž, „že neodstoupil od poslušnosti papeže Řehoře XII., ano že chce ho býti poslušen ve věcech dovolených, nikoliv ale v nedovolených. Nedovolenou pak věcí že jest spor papežův o prvenství v církvi“ (Docum. 5, n. 2. p. 2.)

Ačkoli arcibiskup Husovi zapověděl kázati, tento nijakž bránil si nedal, alebrž kázal v Betlémě, jakoby nižádného zákazu církevního nestávalo. Odvaha jeho zvláště tím nabyla síly, že král Václav byl odpůrcem Řehoře XII., a tudíž v zjevné vzpouře Husově naproti arcibiskupovi téměř jako spojencem jeho. I kázal mistr Jan skorem výhradně naproti rozpustilostem kněžským, tak že faráři Pražští na novo přinuceni byli Husa (r. 1409) k soudu poháněti. Avšak Hus málo dbal pŕuhonů soudních; neboť on měl již tehďáž zcela nekatolický názor o církvi a o svatovládě, a naproti principu katolického náboženství postavil princip nový, princip to osobného přesvědčení, jakož z obžaloby farářův Pražských jasně poznáváme. (Docum. n. 2. pag. 164.)

Navzdor tomu, že Hus již tehďáž zapřel katolické zásady o vládě církevní, o její moci soudní i výkonné, přece se odvolal k papeži Alexandrovi V., zvolenému na sněmu Pisanském. Následkem tohoto odvolání arcibiskup sám citován jest do Říma. Avšak zdánlivé toto vítězství Husovo dlouho netrvalo. Arcibiskup připojiv se sám 2. září 1409 ku poslušnosti Alexandra V., vylčil celý stav věcí v Římě a dosáhl toho, že papež poslal dne 20. prosince 1409 do Prahy bullu, ve které na to želáno, že se bludy Viklefishmu, zvláště o velebné svátosti rozširují; i zakazuje se bullou 45 kusův Viklefových, jakož i kázání kromě farních a kollegiatních chrámů. Na konec hrozí papež sesazením všem těm, kdož by těch kusův nezamítli, aneb kněh Viklefových neodvedzali. V druhém dopisu žádá papež krále, aby naproti Viklefishtům zakročil.

Od této doby spěchal Hus, aby co nejvíce se vzdálil od církve. tak aby smíření jeho s ní stalo se téměř nemožným. Onť na vzdor záповědi kázal v kapli Betlémské, nedbal kletby proti němu samému a proti přívržencům jeho vyrčené (dne 16. července 1410), nešetřil ani pŕuhonův do Říma jej volajících, vymlouvaje se způsobem urážlivým, tak že konečně 15. března 1411. stížen jest klatbou z Říma, která také ve všech téměř kostelích Pražských ohlášena byla. Hus ani kletbou tou se másti nedal, a proto r. 1412 nová kletba naň vydána, když za příčinou jeho kázání a disputací

proti odpustkům Jana XXIII. v Praze bouře povstaly a papežské bully zneuctěny byly.

Jelikož lid se v Praze bouřil pro zastavení služeb Božích, odešel Hus na venek, a tam napsal zvláště ony spisy latinské, které na sněmu Kostnickém se staly předmětem těžkých obžalob. Jsou to spisy: „De Ecclesia.“ „Adversus M. Stephanum Páleč.“ „Adversus scripta M. Stanislai de Znojma.“

Hus pořáde hlouběji do bludů klesal, ač nabyt přesvědčení, že arcibiskup a jeho duchovenstvo nikdy k tomu se nenakloní, aby na té cestě, kterou nastoupil on, k nápravě církve působili. Katoličtí theologové čeští, jeho bývalí důvěrní přátelé, a v těžkých bojích o práva národa českého na vysokých školách v Praze úsilovní soubojovníci, jako: Štěpán Páleč a Ondřej z Brodu, jej opustili, seznavše směr jeho revoluční, všechny řady křesťanské podvracující. Hus tedy stál nyní opuštěn na dráze, kterouž byl nastoupil s pochvalou arcibiskupa i dvora královského, a můžeme říci, i valné části duchovenstva jakož i velikého množství lidu obecného. Jaký to rozdíl časův minulých! Před nedávnem ještě měl naději, že Zbyněk radou jeho se bude řídit, teď vidí celé téměř duchovenstvo katolické, veškeré pravověrné theology státi naproti sobě!

V této tísní nalézal mistr Jan útěchu ve spisech anglického reformátora, Jana Viklefa. Byl mu příbuzný snahou svou po nápravě církve, a Hus uvykl podle něho považovati veškeru církev Římsko-katolickou za zkaženou. Teď ho tato církev ze svého lůna vyhostila, na kazatelnu jemu vstoupiti zapověděla a za podezřelého z kacírství jej prohlásila. Tuť náuka Viklefova, ku které už dříve mysl svou byl naklonil, se mu stala tím vítanější; domníval se, „že jinaký pojem o církvi míti sluší, nežli jak ji doposud popisovali katoličtí bohoslovci, a všickni křesťané; církev prý se dle sv. Augustina skládá pouze z předzřízených, a ti jsou ve všech církvích a národech rozptýleni; tato církev z předzřízených složená jest prý celá krásná a poskvřny na ní není, kdežto viditelná církev, která Husa z lůna svého vyobcovala, zprvu na dva, od roku 1409 pak do konce na tři kusy se rozpadla a svatokupectvím, lakomstvím a smilstvím prý jest všecka porušena. A když Hus pojal v duši svou tento fundamentální článek bludů svých, musel, ač chtěl-li býti poněkud důsledným, zahrnouti formální princip katolické církve, vedle kterého u věcech víry rozhoduje

neomylná církev vyučující, a musel přijmouti princip revoluční, vedle kterého člověku písmo do rukou se dává, aby sobě sám náboženský názor svůj upravil.

Od této myšlenky pak musel Hus dále pokročiti, a s ohledem na správu a vládu církevní vystaviti jinou, katolickému učení odpornou náuku a k ní přičinil svoji dávnou touhu po nápravě, a vedle té učil, že smrtelný hřích vyzouvá kněze, vladaře, biskupa, papeže z práva na kněžství, vladařství, biskupství a papežství. A to jsou právě stežejně základy celého Husitismu, jak jej mistr Jan Hus předkládal. Při tom všem měl ale pravzor svůj v železném Viklefismu.

Ačkoli však měl Hus v učení Viklefovu svůj vzor, bylo by mylno tvrditi, že Hus byl slepým nohsledou Viklefovým; spíše se oba valně od sebe liší. Hus totiž následoval Viklefa až do jisté míry; že však povaha Husova spíše mírná byla, ač i on někdy vášnivě sobě počínal, nevyrovnal se mistr Jan nikdy Viklefově téměř démonické nenávisti a zášti naproti řádům církevním. O tom všem se snadno každý přesvědčí, kdož trochu bedlivěji porovná náuku obou reformátorů. (Viz Časopis katol. Duchovenstva ročn. XII., pag. 161. seq.)

Mimo to podotknouti sluší, že Hus v směru svém a v bludech svých nalézal podpory v učení některých katolických **b o h o s l o v c ů v ě k u XIV.** Začátek věku XIV. byl pro církev katolickou velmi nebezpečný. Papežství sice i ve směru občanském k nejvyššímu lesku svému dospělo, ale právě pro tuto světskou slávu a moc přibývalo jemu den co den víc a více odpůrcův. Mezi ty čítati sluší přede všemi lakotného despotu Filipa IV., krále francouzského, jakož i vrtkavého Ludvíka Bavora, císaře německého. Mocnými těmito odpůrci svrchované autority církevní dostalo se i odvahy i posily některým odstředivým theologům v katolické církvi, tak že se odvážili začíti i na půdě domnělé vědy boj naproti stolici římské. K těmto přede všemi řadíme: Marsilia de Raymundinis, doktora pařížské university († 1328.) Jana z Jandunu († po r. 1338), Hagenoera z Augsburgu, sekretáře Ludvíka Bavora, a Viléma Okkama. V knize „Defensor pacis“ zabíhají Jan z Jandunu a Marsilius až k té výstředné větě, „že všecka zákonodárná a soudní moc církve ve veškerenstvu věřících má svůj kořen a základ a věřící lid že tuto moc na duchovenstvo přenáší. Stupňů hierarchických prý z počátku v církvi

nehylo, jsouť prý vynálezem vládychtivých kněží; také primát prý udělen jest papeži autoritou nejvyššího zákonodárce „veškerenstva všech věřících,“ neboli „zástupce jejich, císaře.“ Primát sám prý se zakládá pouze ve výsadě, svolati sněm ekumenický. Císaři prý náleží všechny statky církevní a veškera moc výkonná; on prý může i papeže sesaditi.*) Vilém Okkam přisuzuje císaři právo, papeže voliti, souditi a ekumenické sněmy svolávati. A když tyto revolučné věty zavrženy byly, zaběhl vášnivý tento provincial minoritů až k zapření formálního principu katolické víry, upíraje neklamnost všeobecného sněmu církevního u věcech víry a mravů.

Bořivé tyto věty byly, jak se snadno domyslíme, za dob rozkolu velmi často opakovány. Bohužel, že i theologové skvělého jména ve věku XV. nedbali náuky znamenitých scholastiků, ale uchvátiti se dali proudem času nejvyšší autoritě v církvi nepřátelského, tak že, vidouce neblahý stav utýrané církve, bludům hověli, jako Petrus ab Alliaco, a Jan Gerson, kancléř university Pařížské, z nichž jeden (Petrus ab Alliaco) byl Husovým soudcem, druhý pak odpůrcem jeho na sněmu Kostnickém.

Petr Alliacký († 1425) učil, že jest možno, aby sněm ekumenický bloudil u věcech víry, a že tedy volno odvolati se z výroku jednoho sněmu ekumenického k druhému, ano dokonce ku všeobecné církvi, pakli svolána býti může (Mansi t. XXVII. p. 547.) Učil, že jest možno, aby veškeré kněžstvo v církvi vyhynulo, v kterémžto případě by sobě Bůh sám některé na kněžství posvětil. Mimo to učil, že církev jest Kristem ustavena na písmě Božím. Římskou ale Stolicí zove brzo neklamnou, brzo zase omylnou, a o papeži dí: že jest hlavou církve; ale jinde tomu odpírá.

Taktěž haněl Petr Alliacký dosavadní praxi církve, dle které pouze biskupové a opati měli na sněmu ekumenickém hlas rozhodný. Biskupové prý a opati mají pouze za příčinou správy duchovní svůj hlas na sněmu, a jest prý nespravedливо, aby měl na sněmu titulární biskup tentýž hlas, jako arcibiskup Mohuěský. Ze sněmu ekumenického, rozumuje Alliacký dále, nesmčjí býti vyloučení doktoři theologie, kteří zastávajíce na celém povrchu

---

*) Denzinger „Enchyridion symbolorum“ edit. 1865, pag. 178. Alzog Kirchengeschichte“. Edit. IX. p. 10 et 11.

zemském úřad učitelský, v církvi mají vliv mnohem důležitější nežli opat, anebo titulární biskup. Na sněmu Pisanském prý doktoři spolu hlasovali, a proto má se tak státi i na sněmu Kostnickém. Taktéž nesmí prý se odejmouti právo hlasovací králům a knížatům, neb jich vyslancům, jakož i zástupcům kapitol. (Mansi t. XXVII., p. 561—563.)

Také Jan Gerson, který na sněmu Kostnickém 20 thesí ze spisu Jana Husi „de Ecclesia“ sebral, vězel v některých bludech. On tvrdil, že jest možno, aby se církev katolická seschla až na jedinou stařenku, jako prý se stalo za dnů zajetí Pána Ježíše, ve kterých Matka Páně jediná zůstala v církvi (Gerson „de modis vivendi.“ S učením tímto se též u Husa setkáváme); učil, že Římskému papeži není (a nebyla) větší moc svěřena, nežli kterémukoliv, i nejposlednějšímu biskupovi; t. j. moc vázati a rozvázati hříchy, a tu moc prý ztrácí papež hříchem smrtelným; ale zase jinde sobě Gerson odporuje, an tvrdí, že církev západní nepodlehla bludům, proto že má v lůně svém stolicí sv. Petra, za kterého prosil Ten, „qui in omnibus exauditus est pro sua reverentia.“ Ano Gerson dokonce přisuzoval Pařížské universitě právo, o správě celé církve soudní nález pronesti. (Sermo ad popul. Parisiensem).

Podle těchto dvou mužů, velikánů věku XV. pitvořilo se mnoho pídumužiků, kteří nemajíce do sebe nižádné původní myšlenky aspoň ve spojení s velikány velkými se státi doufali. Že tomu skutečně as tak bylo, o tom nás poučuje běh událostí na dvou z částí revolučních sněmeh, na koncilu Kostnickém i Basi-lejském. Děloť se tehdež se vzpourou naproti Římu asi tak, jako za našich dnů se děje ve válce naproti veškerému náboženství. Sotva že zde onde nějaká nová myšlenka naproti víře se vylíhla, již ji tisícové přezývají. Darwinismus, ač jest bájkou ničím neodůvodněnou a nedokázanou, přece nalézá dosti přívrženců, a také náš jazyk poskvrněn jest mnohými rozpravami pídumužiků a opisovačů Angličana Darvina, jakoby theorie jeho byla už nade vsi pochybnost postavena.

Husovi byl zajisté onen stav věcí předobře znám, což ani jinak býti nemohlo při tehdejším styku, v jakém neustále byly vysoké školy veškerého křesťanského světa. I byl tudy utvrzen v domněnce, že věty Viklefovy do té míry, do které i on je za čistou pravdu pokládal, jsou skutečně katolické, ač se

proti nim prohlásili všickni téměř biskupové a veliké množství katolických bohoslovců. Odtud se v Husovi zakotvilo přesvědčení, že jej odpůrcové jeho pronásledují, ne tak pro učení, které hlásal, jako spíše proto, že kázal o nepravostech kněžských. Tudíž setrval mistr Jan v neustupnosti své, kráčeje vstříc jistému odsouzení svému.

Trpký osud mistra Jana Husi při známé bezúhonnosti jeho povahy získal mu po smrti lásku ještě větší a vroucnější, než jaké kdy za živa požíval; takového účastenství by zajisté nikdy nebyl vzbudil, kdyby ve vlasti své byl zůstal a mezi svými zemřel. Když se tedy rozhlásila pověst, že byl Hus odsouzen k žalobě svých nepřátel, ne proto že bylo shledáno na něm kacířství (a k této pověsti zavdaly přede vším příčinu poslední dopisy Husovy do Čech zaslané), ale proto, že pravdu hlásal, káraje nepravosti kněží a mnichů; když se rozhlásilo, že jej k hranici odsoudili ne proto, že byl v něčem křiv, ale na potupu národa českého: tut sobě tentýž národ tím živěji představoval bezúhonný život svého miláčka, lásku jeho k vlasti české a jeho vroucnost k přátelům. Protož mocně vzplanul hněv téhož národa, otřásaje celou Evropou a potíraje vojska mnohá v bitvách přčetných. Za tou příčinou nebylo také v době tehdejší jména, které by bylo častěji vyslovováno nad jméno Jana Husi, za hranicemi jsouc předmětem oškliivosti, hany a potupy, ve vlasti ale předmětem nejněžnější lásky a úcty. A v této úctě sjednávali se v Čechách všichni, kdož od církve katolické se byli odchýlili: Taborité, Orebité, Čestí Bratří a Kališníci, ač jinak s učením jeho ve všem nesouhlasili, a také sami mezi sebou v podstatných věcech se lišili. Den Jana Husi býval svěcen jako památka největšího mučedníka církve Boží. Tato pocta náboženská pak byla Husovi prokazována až k úplnému potření reformace v Čechách bitvou na Bílé Hoře.

Od těch dob utlumena jest památka Jana Husi ve vlastech českých, a bylo-li jméno jeho vyřknuto, dělo se tak za příčinami dějepisnými, ješto on byl morálním původcem pozdějších bojův a válek občanských, kterými nebohá vlasť naše byla zmítána. Když ale národ český byl ze své staleté dřimoty probuzen, tuť zase zpomenuť jména ve věku XV. nejproslulejšího, jména Jana Husi; a tentýž úkaz jako u věku XV. zase dnes se opakuje. Jedni ho velebí a přes míru zbožňují; jiní zas nemírně jej tupí a haní. Jedni říkou, že prý se od učení katolického pranic neodchyloval, a opa-

kují na vlas totéž, co bylo ve věku XV. z Kostnice do Čech Husem samým a přívrženci jeho hlásáno, že Hus byl pouze proto upálen, ješto stíhal nepravosti kněžské, a že tudíž odsouzení jeho bylo bezprávné a nespravedlivé. Jiní zase přes míru a proti pravdě dogmatické odchylky jeho zveličují, ano i povahu jeho zlehčují, puzení jsouce buď nespořádanou horlivostí pro víru, aneb i záští národní. A to vše neděje se z příčiny jiné, ač vyjme-li zarytou zlobu naproti katolické církvi, leč pro neznalost nauky Jana Husi.

Za tou příčinou uvázal se spisovatel knihy této v nesnadný úkol, věrně vylíčiti soustavu učení Jana Husi, jakož i odsouzení jeho nauky a osoby na sněmu Kostnickém. Úkol ten viděl se nám býti pro zájmy dogmatické sám o sobě důležitým, jelikož z rozkazu Martina V. papeže na sněmu Kostnickém vyvoleného, každý z Viklefishmu a Husitismu podezřelý mimo jiné měl tázán býti:

a) Zdali věří, že Jan Viklef, Jan Hus a Jeronym Pražský (jakož i jejich spisy) byli po právu a spravedlnosti ékumenickým sněmem Kostnickým odsouzeni?

β) Zdali věří (zvlášt je-li člověk vzdělaný), že výrok sněmu Kostnického o 45 větách Viklefových a o 30 Husových jest v pravdě katolický, t. j. že nízádný z 45 kusův Viklefových, a 30 Husových není katolický, ale že jsou některé z nich zjevně kacířské, některé bludné, jiné odvážlivé a revoluční, jiné urážlivé? (Denzinger Enchyridion symbolorum; pag. 194. n. 7. a n. 11.)

Avšak byť nestávalo dogmatického zájmu k vylíčení Husovy soustavy věroučné, a odsouzení jeho na sněmu Kostnickém: již osoba reformátora věku XV. sama o sobě dosti vážná jest a pro nás Čechy památná, aby nám zavedla podnět k tomu, bychom zkoušeli, čemu vlastně učil mistr Jan Hus, jak se od nauky katolické odchýlil a zdali na pravdě spočívá domnění: „že byl na sněmu Kostnickém proti všemu právu a spravedlnosti odsouzen?“

Důležitost osoby a nauky Jana Husi uznána zvláště v novější době v Čechách. O tom svědčí monografie svobodného pána Helferta: „Mistr Jan Hus“ (v Praze, 1857), jakož i monografie „Životopis mistra Jana z Husince“ (dle Aug. Zitte) od Sommera, v Praze 1852; „Děje a osudy mistra Jana Husi z Husince,“ v Praze 1870; ze spisů cizojazyčných zaznamenáváme pouze: „Die Lehre des Joannes Hus und ihre Bedeutung von Dr. Johann Friedrich,“ Regensburg 1862; „Der Husitismus in

seinem Princip, seinen Trägern und seinen Folgen von Alois Ebenstreit, Domvikar in Graz;“ „Johann Hus und die Synode von Constanz, von Dr. Henke,“ Berlin; „Hefele Conciliengeschichte“ VII.

Spisovatel této knihy uspořádal soustavu věrouky Husovy na základě jeho latinských a českých spisův. Co do latinských použili jsme vydání spisův reformatora Betlémského z r. 1558, ve dvou dílech: „Joannis Hus, et Hieronymi Pragensis, confessorum Christi Historia et Monumenta.“ Ješto ale spisy ve vydání tom obsažené nemohou všechny veskrz za přesné a neporušené býti pokládány, nepoužili jsme k důkazům o učení Husovu nižádného spisu, o němž učenci tvrdí, že spis ten od Husa nebyl napsán, aniž jsme použili takového textu, který dle domnění některých za podvržený považovati sluší. Co do spisů českých upotřebili jsme vydání spisův Jana Husi sebraných zvěčněným Erbennem.

Velikou službu prokázaly nám „Documenta M. Joannis Hus“ vydaná r. 1869 Františkem Palackým, zvláště u vyličení soudu a odsouzení Jana Husi na sněmu Kostnickém.

Aby se odchylky učení Husova od katolické nauky zračitěji okázaly, předeslal spisovatel v dotýčných §. §. krátký nástin učení katolického.

Pokud síly spisovatelovy stačily, snažil se všemožně, aby nauku Husovu tak vyličil, jak ji Hus skutečně předkládal. Nicméně přece nehodláme upírati možnost, že jsme mistra zde onde dosti dobře nepochopili. O tom sudiž vzdělaný čtenář sám.

Jsa synem katolické církve a jím s pomocí Boží až do skonání zůstati chtěje, podrobuje spisovatel všechny své náhledy tuto vyslovené neomylné autoritě církevní, a prohlašuje, že nechce držeti nižádného výroku, který by byl na odpor učení katolickému.

V *Budějovicích* v den Nanebevzetí Bl. Marie Panny 1874.

Spisovatel.

DÍL I.

Učení mistra Jana Husi,

Učení mistra Jana Husi.

§. 1.

O pramenech víry křesťanské a jejich výkladu.

Dle nauky katolické stává dvojího pramene víry. Slovo Boží obsaženo jest předně v písmě sv. starého a nového zákona. Ale ač písmo zavírá do sebe svrchovanou a nepochybnou pravdu: přece není jediným pramenem víry, neboť druhým zdrojem náboženství a stejně závažným jest i božská tradice. Tradicí se písmo nejenom doplňuje, alebrž i vysvětluje. Nikoli písmem, ale živým slovem apoštolův byla víra rozhlášována, tak že dříve, nežli první evangelium (Matoušovo) bylo napsáno, vepsána a jako vtělena byla víra v bohoslužbu, v obřady svátostné, v rodiny a v obce církevní. A tento poklad víry, složený v bohoslužbě, v rodině a v obci, nevzal porušení, neboť ho bedlivě střežili apoštolé a jejich učenci, křesťanští otcové a matky, jimž ryzá víra více vážila, nežli veškery statky pozemské, ano více nežli život. Porušení slova Božího podáním zachovaného tím méně bylo možno, jelikož dříve, nežli seznam písem Božích byl znám a obecně přijat, tvořena jsou slova ku přesnému vyjádření pojmů náboženských, a skládána symbola, do nichž kratičký obsah víry vložen. Nebylo-li však možno porušiti svěřenou církvím víru za doby jejího vzniku a prvního rozšiřování: kterak by bylo lze porušiti božskou tradici, když přesnotu její střežila Asie, Evropa i Afrika, a když platilo za pravidlo, že to jest učení katolické, „quod apud omnes invenitur unum?“ O této neporušené, od Krista samého pochodící tradici, vyznávají katolíci, že doplňuje písmo. Samo písmo o ní svědčí. Sv. Matouš zajisté nevtěsnal celé učení Páně v evangeliu svém, neboť mnohých věcí pomínil, o kterých čteme ve sv. Marku a Lukáši. A

totéž platí také o Skutcích apoštolských, o epistolách sv. Pavla, Petra, Jana, Jakuba, Júdy, jakož i o zjevení sv. Jana. Ale snad doplněn poklad učení Kristova, když sepsal Jan Miláček evangelium své? — Nikoliv! Tentýž zajisté Jan píše: „Jestliž pak i mnoho jiných věcí, které učinil Ježíš, kteréž kdyby měly každá obzvláště psány býti, mám za to, že by ani svět nemohl obsáhnouti těch knih, kteréž by měly psány býti.“ (Jo. 21, 25.) K této božské tradici směřuje apoštol, když velí zachovávat ustanovení, kterýmž se Thessaloničtí skrze řeč anebo skrze list jeho naučili (II. Thess. 2, 14.) a když Timothea napomíná: „Mějž příklad zdravých slov, kteráž jsi slyšel ode mne u víře a v milování v Kristu Ježíši. Tohoto dobrého skladu ostříhej skrze Ducha svatého, kterýž přebývá v nás.“ (II. Tim. 1, 13. 14.) Písmo tedy a tradice božská jsou zdrojové víry křesťanské.

Avšak písmo a tradice, mají-li působiti v nás ryzou víru Kristovu, musejí ryze býti vyloženy. Jest tedy potřebí vykladače, o němž bychom nade vši pochybu jisti byli, že vykládá slovo Boží beze všeho klamu a bludu. Neboť káže-li povinnost, Bohu věřiti, musíme též na jisto věděti, že to, co se nám jakožto slovo Boží předkládá, jest v pravdě a skutečně slovem Božím. Hlasatelé a vykladači víry Páně byli z vůle Kristovy apoštolové, neboť jim řekl: „Jdouce, učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého: učíce je zachovávat všecko, což jsem koli přikázal vám.“ (Mat. 28, 19. 20.) Avšak Kristus Pán doložil: „Aj já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa.“ Proto věří katolíci, že apoštolové a jejich nástupci v apostolátu, biskupové s nástupcem sv. Petra v jednotě trvajícím bez bludu učí víře Páně a přesně a neomylně písmo vykládají. Pravidlem víry katolické tedy jest: církev učení Páně neklamně vyučující — čili určitěji: apostolát z nástupce sv. Petra a pravověrných biskupů se skládající, který neklamně z písma a tradice víru Páně předkládá.

Tímto pravidlem víry držána byla čistota její té doby již, když ještě ani písmenky slova Božího nebylo napsáno, tou normou rozhodl sněm Jerusalemský (v r. 51.) naproti horlivcům židovským, závaznost zákona Mojžíšova z písma dokazujícím, že břemeno to se křesťanům z pohanstva nemá ukládati; tou normou rozhodnuto naproti Ebionitům, Gnostikům, Montanistům, Novatiánům, Ariánům, Nestoriánům, Eutychiánům, Monotheletům a Pelagiánům; a veškeré konfese nekatolické, pokud nezabředly ve svůdný rationalism, při-

zvukují, že bylo dobře a bez bludu rozhodnuto. Jestliže ale více než pět století (podle souhlasu všech vyznání) tou normou byla víra bez úhony zachována: zdaž není rozumný závěrek ten, že asi nejinak než tímto způsobem chtěl Bůh, aby víra Jeho byla hlášána, vykládána a bez bludu zachována?

1. Než vizme, kterak učil Betlémský reformátor o pramenech víry křesťanské, zdali i on věřil, že plyne víra ze zdroje písma a tradice, a zdali věřil, že přesným vykladačem slova Božího jest Kristem stanovený apostoát?

Dříve nežli dáme odpověď, podotknouti musíme, že spisy Husovy nejsou sobě u věcech víry vezdy důsledny, tak sice, že by z nich bez mála bylo lze dolíčiti, že Hus skoro veskrze s katolickou církví se srovnává. A tak se to má i ohledem na tuto otázku. Ve spisu svém „de Ecclesia“ vytyká reformátor odpůrci svému Pálečovi, jakoby jej a stranu jeho proti pravdě stíhal, když dí: „Že jsú někteří z žákovstva v království českém, papeže a sboru kardinálského málo vážíe, ježto k tomu, což dříve jest psáno, přivoliti nechtie, a v těch přech neb v těch věcech samo písmo sv. za súde chtie mieti, kteréžto písmo sv. podle svých hlav chtie vykládati, a výkladov múdrych a svatých doktorov v církví sv. netbají“¹⁾. Páleč prý tuto lež sobě vymyslíl na základě rozmluvy, v které byl (Páleč) vyzván, aby dokázal, že písmo se slovy jeho souhlasí. „Primum mendacium“, píše Hus²⁾, „quod solam scripturam sacram in talibus materiis pro iudice haberi volumus. In quo dicto asserit (podle domněnky Husovy Páleč), quod nec Deum, nec apostolos, nec ss. doctores, nec universalem Ecclesiam habere vellemus pro iudice. Traxit autem istud mendacium ex quadam collatione, quam fecimus invicem, ubi dictum erat, quod scripturam sacram pro suis dictis ostenderet, et ex ipso, quod suis adversariis noluimus consentire. Hoc tamen scire debet doctor, quod nec sibi nec omnibus sibi adhaerentibus volumus in fidei materia consentire, nisi de quanto se fundaverit in scriptura vel ratione.“

Podle slov těch se nezdá, že by Hus byl měl písmo za pramen jediný a výlučný pravd náboženských. Ano i to lze tvrditi, že neučinil výroku toho o písmu pouze z okamžitého neustá-

¹⁾ *Palacký* docum. Consilium facultatis theolog. Studii Pragensis p. 480.

²⁾ *De Ecclesia* c. 16. fol. 227.

leného a přechodného přesvědčení svého. Ohražuje se zajisté i jinde rozhodně proti té výčitce, žeby pouze uznával autoritu písem sv., nikoli pak vážnost církve a žeby přizvukoval sektě Arménů, kteří nepřijímají u věcech víry nižádné autority, leč písma Božího; ač sobě žádal spolu s mistry, bakaláři a scholáry, aby doktoři ze zákona Páně anebo z rozumu dokázali, že křížová bulla Jana XXIII. zavazuje pod hříchem smrtelným, a zdali o ní co článku víry má být kázáno. On prý sobě váží autority církevních učitelů, nikoli však oněch osmi doktorů, kteří na Žebrácké v domě plebánově proti němu četli spis, jehož začátek jest: „Cum in nullis scholis aliis, quam theologicis periculositas erratur in dogmatizando.“ On prý nepronese o své ujmě a ze svéhlavosti úsudek o bulle Jana XXIII., aniž prý se nachýlil (o moci klíčů) k sektě Valdenských aneb k Arménům, ale naopak prý ku pravdě Kristově přilnul.¹⁾ „Non innitor capiti proprio, sed capiti Jesu Christo Domino: nec capiti paucorum erroneorum, sed sanctorum apostolorum et sanctorum doctorum, quos superius allegavi (scil. s. Hieronymi, Augustini, Thomae Aquin.) . . . Non innitor Waldensium haeresi, sed Jesu Christi veritati, nec sequor sectam Armenorum, sed sectam ss. apostolorum, qui de potestate sibi concessa a Domino nec audebant aliquid pro fide asserere, nisi id, quod per eos dixerit Dominus J. Christus.“²⁾

I v obvyklých rezervacích, s kterými Hus své bohoslovné disputace začínal, nese se mistr netoliko k písmu, ale i ku svatým otcům, zvláště v traktátu, jež v Kostnici napsal o svátosti těla a krve Páně, kde vyznává, že nevolí nic mysliti písmu protivného, a že jako vezdy rozum svůj jemu podřizoval, tak i nyní činí; že drží i výroky sněmů obecných a učitelů církevních, a že touží raději umřítí, nežli věci vře odporných tvrditi. „Ego homuncio mentem meam sacrae scripturae subjekci et subijcio, nihil volens penitus sentire vel asserere illi contrarium, sed credens firmissime secundum regulam s. Augustini, quidquid vult Christus de se credi. Credens etiam cum s. matre Ecclesia omnem veritatem credibilem, prout vult benedicta Trinitas ipsam credi. Tenens etiam generalium conciliorum et ss. doctorum Ecclesiae sententiam explicite et im-

¹⁾ Ad scripta octo doctorum. Tom. I. fol. 302. cap. 5.

²⁾ Confer. Ad scripta octo doctorum. Tom. I. fol. 292. c. 2. et fol. 294.

plicite. Retinens etiam hoc cordialiter, quod antequam vellem aliquid s. fidei contrarium asserere, quod vellem in spe et auxilio D. n. J. Chr. pati supplicium dirae mortis“¹⁾).

Avšak tento souhlas Husův s učením katolickým o prame-
nech víry jest jenom nepochledný. Svědčíť o tom spisové jeho
latinští, jimiž k učenému světu mluvil, neméně jako čeští, ano
i dopisy jeho soukromé, a konečně výroky činěné v Kostnici za
poslední doby života jeho.

Abychom o tom se přesvědčili, vizme, kterak o písmu se
vyjadřuje v disputaci o odpustcích Jana XXIII. Nejprvé dí, že
z toho, že biskupové, kněží a mniši schválili odpustky Jana XXIII.,
neplyne, že odpustky jsou podle vůle Boží, neboť prý množství
toto není důkazem o jejich správnosti a dobrotě, jako množství
židů a Herodianů ku Kristu vyslaných, aby Ho polapili v řeči,
nebylo důvodem pro skutečnou vinu Páně. Především prý písma
dotazovati se třeba: Povstane-li tedy některá vážná otázka o pravdě
náboženské, tu prý moudří a obezřetní mužové pilně se snaží
vypátrati, co písmo o ní praví. Jestliže otázka ta jest v písmě
rozhodnuta, věří pravdě této; pakliže písmo o ní mlčí, nevyslovujíc
se ni kladně ni záporně, vzdávají se otázky té, nic se nehádajíce,
která strana by byla v pravdě. „Ideo prudentes hanc habent
consuetudinem, quando difficultas circa veritatem aliquam ventila-
tur, inprimis considerant, quid fides scripturae loquatur in hoc
puncto, et quidquid fides in materia definierit, credunt stabiliter
tamquam fidem. Si autem fides scripturae neutram partem ejus
expresserit, dimittunt illud, tamquam eis impertinens, et non liti-
gant, quae pars habeat veritatem“²⁾. Rozhoduje-li však písmo a
jenom písmo o nadpřirozené pravdě náboženské, pak zajisté vy-
slovil Hus výrokem tím, že písmo jediné jest zdrojem pravd ná-
boženských.

Ještě více se o tom přesvědčiti lze ze spisu reformátorova
naproti Páležovi. K poznámce bohoslovce tohoto: že strana Husova
se odvažuje sobě dávatí jméno „evangelického duchovenstva“, od-
povídá: že doufá s milostí Boží býti křesťanem od víry se neu-
chylujícím, a že jest hotov raději smrtí sjíti, než něco tvrditi

1) De sacramento corporis et sanguinis Domini. Tom. I. fol. 38.
Viz též „Disputatio de Trinitate“ Tom. I. fol. 105. Sermo de
fidei dilucidatione. Tom. I. fol. 48.

2) Disputatio adversus indulgentias papales. Tom. I. fol. 187.

naproti víře anebo přestoupiti zákon Páně. Proto vyzývá Páleče, aby naznačil aspoň jeden punkt písmá, jehož by on (Hus) nedržel. A jako vyhlašuje své učení za souhlasné s písmem, tak vybízí téhož Páleče, dokázati z písmá, že jedenkaždý ze zavržených 45 článků Viklefových jest buď kacířský nebo bludný anebo pohoršlivý; a ješto prý toho dosud z písmá dovodíno není: proto prý se Hus osvědčil slovem i písmem, že odsouzení 45 článkův svrchu udaných jest nerozumno a nešlechtno ¹⁾. „Opto hodie, quod Fictor (Páleč) ostendat mihi unum punctum scripturae sacrae, quem non teneo et paratum me inveniet ad tenendum. Et si alicubi dixerim, quod non debui. humiliter revocandum. Sed spero, quod prius ambo ad tribunal Christi stabimus, antequam unum jota legis Domini invenerit me negare. — O doctor, ubi probatio, Fictor es, causam fingis, quam non probas, tuum asserere vel negare non est fors aliquid liquide probare. Ostende scripturam, assigna rationem veram. Ecce nos venimus in locum publicum disputationibus in scriptura sacra deputatum, et diximus et scripsimus publice, quod vestra condemnatio super articulis est irrationalis et iniqua, nullam ostendens sacram scripturam de contrariis. Sed ratio tua est, ut tu ponis, quod quilibet eorum est haereticus aut erroneus aut scandalosus. Sed jam dixi tuum asserere vel negare, non est factum aliquod liquide probare. Apud te est, solvitur hoc pugno, quod non solvitur syllogismo.“ Hus sice slovy těmi podrobuje bezohledné, ano urážlivé kritice v popředí Páleče a fakultu bohoslovnou, aniž by měl úmysl, o pramenech víry se vyjádřiti: přece však jde na jevo, že ve své při písmo jediné za rozhodce uznával, tvrdé, že knihy Viklefovy byly nespravedlivě odsouzeny nálezem nerozumným, protože z písmá neodůvodněným.

Ještě však zračitěji se ukazuje domněnka Husova o písmu, jakožto jediném a výlučném zdroji víry, ve spisu jeho naproti osmi doktorům, členům katolickým fakulty bohoslovné na učení Pražském. Odmítnuv výčitku, že by naukou svou o písmu byl za jedno se sektou Arménů, připojuje, že mu není možno, uznati bullu křížáckou Jana XXIII. za rozkaz Boží, jelikož o ní mlčí písmo, v kterém všecko se nalezá, co jest užitečno, a kde Bůh co nejúplněji složil celou víru. Z té příčiny nechce Hus o žádném

¹⁾ Ad scripta Stephani Páleč. Tom. I. fol. 260. Viz též Responsio ad scripta Stanislai de Znojma. Tom. I. fol. 365. cap. 1.

článek držeti, že jest ku spáse nezbytný, leč by byl buď zavinutě neb zřejmě v písmě obsažen. „Cum ergo sacra scriptura non exprimit erectionem crucis cum eis indulgentiis, in qua quodlibet utile invenitur, in qua Deus fidem plenissime posuit, quomodo hujusmodi erectio cum suis indulgentiis tamquam mandata apostolica est pensanda? Confiteor, quod nihil volo ut fidem simpliciter ad salvandum necessariam credere, tenere, praedicare et asserere, nisi demonstrationem istam theologiam habeam: hoc dicit scriptura sacra explicite vel implicite, igitur hoc est ut fides credendum, tenendum vel asserendum et sic humiliter fidem i. e. credulitatem scripturae sacrae adhibeo, volens tenere, credere et asserere, donec in me fuerit halitus, quidquid ponitur in scriptura.“¹⁾

Písmo tedy jediné a výlučné má rozhodovati o platnosti a oprávněnosti bully křížácké, a sice proto, poněvadž v něm všecko užitečné jest obsaženo.

Hus tuto ve své horlivosti proti odpustkům Jana XXIII. nejenom se odchýlil od pravdy katolické o pramenech víry, nýbrž předstihl patrně výrokem svým o písmu i protestanty, tak že čtoucímu řádky tyto se zdá, jakoby snad byl ani dobře nečetl. Či jest tomu tak, že veškera pravda v písmu jest obsažena? Protestanté ovšem tvrdili a tvrdí, pokud jsou pravověrní Luteráni a helveti, až po dnes, že písmo zavírá do sebe veškeru pravdu zjevenou, ale žeby pravdu veškeru vůbec obsahovalo, toho netvrdili a netvrdí. — Upřílišil tedy mistr učiniv tak smělý výrok o písmu Božím. Upřílišil; neboť jinak by byl musel za pravdu dáti kalifovi Abubekrovi, jenž (prý) rozkázal knihovnu Alexandrinskou spáliti za tou domněnkou, že buď v ní věci dobré jsou obsaženy, a pak že Koran obsahuje i tyto věci, anebo škodlivé, a protož prý může a má býti zničena.

Než budme k mistru z Husince spravedliví — a vyznejme, že citát jeho o písmu není vlastně výrokem jeho, ale že jsou to slova sv. Augustina. Text světce tohoto nemá však do sebe onoho smyslu, jakýž mu Hus podkládá. Augustin porovnává totiž zlato a stříbro, jež odnesli židé z Egypta, s pokladem moudrosti Šalomounovy; jako prý vyniká tato nad poklady Egyptské, tak se

¹⁾ Ad scripta octo doctorum cap. 7. Tom. I. fol. 294.

povahuje poklad vědomostí v písmě Božím obsažených k veškeré vědomosti z kněh pohanů sebrané, ač i tato jest užitečná. Neboť čemukoliv by se člověk od pohanů naučil, to, a neskončeně více zajisté i v písmě se nalezá, jelikož cokoliv jest u pohanů škodlivého, tam (v písmě) se zavrhuje, cokoliv jest prospěšného, tam jest obsaženo: „Quidquid homo extra didicerit, si noxium est, ibi damnatur; si utile est, ibi invenitur. Et cum ibi quisque invenit omnia, quae utiliter alibi didicit, multo abundantius ibi inveniet ea, quae nusquam omnino alibi, sed in illarum tantummodo scripturarum mirabili altitudine [et mirabili utilitate discutuntur“¹⁾. Sv. Augustin tedy nedí, že veškera pravda vůbec v písmě jest obsažena, byť jen pravda náboženská, ale že se tam nalezají veškery pravdy náboženské, které po různu čísti jest v knihách pohanů; a nadto ještě pravdy, jichž by rozum lidský nikdy nedostihl. — Ale byť i světec, jehož authority se Hus přčasto dovolává, v tom smyslu byl psal, v jakém ho mistr Jan užíval, přece by byl nedokázal, že jen to jest pravdou, co v písmě buď zavínutě neb zřejmě jest obsaženo. Sv. Augustin zajisté sám odmítá takovou autoritu od sebe, napsav o knihách svých: „Cokoli (v nich) pravdivého nalezneš, drž, a přičítej katolické církvi; cokoli křivého, zavrhní, a odpusť mi, jenž jsem člověk; cokoli pochybného, věř, pokud buď rozum nepoučil tebe, anebo autorita nepřikázala tobě, abys to zavrhnul anebo za pravé měl“²⁾. — Hus konečně nepozoroval, že ostří meče, jakéhož užíval proti osmi doktorům, obrátiti lze proti němu samému. Doktorů mu nemohli ovšem dokázati z písma, že bulla Jana XXIII. jest oprávněna, ješto se v písmě sice děje řeč o Janech, ale nikoli o Janu XXIII., tím méně tam čísti lze o bullách papežských a ještě méně o bulle křižácké: ale zdaž byl by Hus dovedl kladně dokázati, že jest bulla neplatna a neoprávněna, ješto písmo o ní vůbec mlčí? Hus však se chytře ohradil, opevnil a zatarasoval, tvrdě, že veškera pravda jest v písmě co nejúplněji obsažena, a pak se mu z hradeb této pevnosti hledícimu ovšem zdálo vše býti lží, co tam obsaženo nebylo.

Snad ale mistr jenom upřílišenou snahou, stanoviska a přesvědčení svého naproti odpůrcům uhájiti, se unésti dal k výstředným

¹⁾ Aug. de doctrina christiana. Lib. II. 63 edit. Pragae 1783.

²⁾ Aug. de vera religione n. 20.

výrazům, a proto snad spravedlivo jest, zmířniti smysl jejich? Snad že mluvě k lidu, jinak se vyslovil o pramenech víry? Snad jinak napsal ve spisech svých českých? — Nikoliv! Ve výkladu svém o víře dí, že křesťané všichni mají věřiti, „což jest buoh přikázal,* aby bylo věřeno, a že každý má býti hotov, „když jemu bude pravda z písma sv. ukázána, aby ji mile přijal a držel-li by co proti písmu, aby pravdu poznaje, ihned ustúpil.¹⁾

Ve shodě s výrokem svým o veškeré pravdě v písmě obsažené napomíná Hus věřících, „aby prelátů neposlouchali a jim nevěřili, leč v tom, což písmo velí,²⁾ a vyučuje, že kacierství jest učenie bludné, písmu odporné, neustupně bráněné. Kdož by ale držel učení písmu odporné, ale tak, že, jak by najsipse poznal, že to jest blud, což má za pravdu, tehdy by nebyl kacířem.“³⁾ Poněvadž však jen ten jest kacíř, kdo drží blud proti písmu, nebylo na světě kacíře, dokud nebylo písma. „Věť, že by nebylo písma sv., tehdy by nebylo kacierství, jakoby nebyla noc, kdyby nepředešel den noci. A dále, jakož nemuož člověk poznati kacierství, jedné ač pozná písmo sv., proti kterému jest to kacierství: taktěž nemá nižádný bližního svého kacířem nazvati, jedné, ač pozná písmo sv., proti kterému mluví, neb činí (!) neustupně, a že nezná úmyslu jeho, protož nemá všetečně nazvati ho kacířem.“⁴⁾

Podle takového učení nebylo tedy a nemohlo ani býti žádného kacířství mezi křesťany dříve, nežli sv. Matouš své evangelium napsal; a poněvadž evangelium jeho a jiné spisy posvátné teprv později ve známost obecnou vešly, nebylo vlastně dlouho po sepsání kněh novozákonních žádného kacířství na světě. Neboť kdyby byl křesťan A ze slyšení přijal víru, utvrzenou zázraky od apoštolů činěnými, nebyl by kacířem neznaje písma, byť napotom byl zavrhl nejpřednější články víry a tvrdošijně a neustupně na svém stál. Nebyli tudíž podle té teorie Ebionité kacíři, ač nevěřili v Božství Páně, nebyl Simon Magus kacířem, ač sebe nazval trojicí svatou, něbyli gnostikové kacíři, ač zničili ideu o Bohu svým nesmyslým učením o emanací eónů z podstaty Boží, a tak

¹⁾ Výklad viery. *Erben* I, 7.

²⁾ Postilla. *Erben* II, 295.

³⁾ O svatokupectví. *Erben* III, 389. 390.

⁴⁾ O svatokupectví. *Erben* III, 392.

by se věru mohlo říci o všech kacířstvech věku starého, pokud neznali celého objemu a obsahu písem; ať nic nedíme o tom, že podle pojmu Husova o neustupnosti v bludu by vlastně nižádný na celém světě nemohl jmn být kacířem pro foro externo, jelikož vniterná vůle a její výkony zraku lidskému jsou zastřeny. A jako by nebylo lze žádného křesťana kacířem zvátí, byť sebe více u víře byl pobloudil, a v bludu svém sebe tvrdošijněji trval: tak zase by pohan i žid, jestliže by znal písmo sv. a obsažené tam pravdě tvrdošijně odpíral, kacířem zván býtí mohl, jakož mistr Jan také skutečně tvrdí.¹⁾

I v soukromých dopisech svých dává mistr na jevo svůj náhled o písmu co jediném pramenu víry. Tak s radostí oznamuje Richardu Anglickému, že lidé nechtí slyšeti nic jiného leč slova písma svatého, ješto jim vzešlo světlo veliké Pána našeho Ježíše Krista.²⁾ „Scito dilectissime frater, quod populus non vult audire nisi sacram scripturam, praesertim evangelium et epistolas; et ubicumque in civitate vel oppido, sive villa aut castro apparet, catervatim confluunt populi, clerum indispositum aspernantes.“ Bratrům kláštera Dolanského píše, aby nevěřili pověsti, jako by on (Hus) držel nějaký blud písmu protivný.³⁾ „Nullis credatis sermonibus de me, quod tenerem vel tenere velim aliquem errorem, scripturae sacrae vel bonis moribus contrarium. Etenim errores, quos mihi adscribunt, cor meum abhorret.“ Tak též i v jiných dopisech zvláště z Kostnice do Čech psaných Hus na jisto ukazuje, že písmo za jediný a výlučný pramen zjevení Božího považoval.

2. Jestli ale písmo jest jediným a výlučným pramenem zjevení Božího podle domněnky Husovy: tím více důležito jest věděti, kdo že písmo sv. přesně vykládáti oprávněn? Neboť není-li kromě písma jiného zdroje pravd náboženských, nezbytně potřebno, aby se přesně, ano neomylně vykládalo, ješto jinak by víra byla nemožna.

Ve spisech Husových lze se dočísti, že přesnou a neklamnou vykladatelkyní písma Božího jest církev svatá. Píšel mistr ve svém výkladu o písni Šalomounově: Že „jediný Kristus móż do

¹⁾ O svatokupectví. *Erben* III, 392.

²⁾ *Palacký* documenta pag. 12.

³⁾ *Palacký* documenta pag. 32.

rozumu písma uvésti, kterýž sám mohl sedm pečetí knih zavřených otevřítí, kteréžto pečeti byly sú tajemství jeho vtělení, na nebe vstúpemie, a na súd přijítie; a do těchto tajnic a pivnic písma svatého byla církev uvedena, a proto čistého rozumu z písma sv. vybírá, přebývajíc vedle potokův písma, aby chytrosti a útoku ďáblova, toho jestřába, utekla.¹⁾ V neklanném výkladu písem nic másti nemůže církev, neboť ona jest studnice zapečetěná, „jejížto víra pravdú čtenie svatého jest utvrzena: tak že ani kacieři, ani zlí duchové viery cirkve sv. roztrhati nemohú.“²⁾

Jelikož ale Hus výklad „písničky“ (cantici cantorum) napsal v té době, v které ještě neměl sporu s katolickým duchovenstvem. jakož jasně plyne z obsahu pravověrného: vizme, kterak v jiných spisech svých o výkladu písma Božho se vyjádruje.

Když arcibiskup Zbyněk zakázal hlásati slovo Boží v kaplích, želí mistr, že se tak stalo — avšak píše zřejmě v dopisu svém (z r. 1408. fin.) k arcibiskupovi, že toho nebylo a nebude, aby se on (Hus) vyzul z poslušnosti matky církve, a že mile a pokorně uposlechnouti chce ve věcech dovolených.³⁾ Taktéž dává na jevo v psaní svém k Janovi XXIII., že chce raději umřítí, nežli něčemu učiti, což by protivno bylo vůli Kristově, anebo Jeho církve.⁴⁾ Z těchto vyznání by ovšem nutně plynulo, že tatáž církev, jíž nepřemohou brány pekelné⁵⁾, a které poslouchati hotov jest mistr Jan, také neomylnou vykladatelkyní slova Božho býti musí. Ale ač by závěrek ten byl zcela oprávněným na základě slov Husových: nestojí mistr k vlastním slovům svým; neboť on na místech velmi mnohých předpokládá, na jiných zřejmě dí, že církev (podle katolického názoru), t. j. ta společnost, jejíž pohlavárové jsou: papež, biskupové a preláti, není neomylnou vykladatelkyní písem. Vytýkáť této společnosti:

a) že jest odpůrkyní písma, neboť prý „kněži neradi vidie, že lidé světští umějí písmo a branie jim . .“ aby nečtli a aby nerozuměli, zvláště prý proto, aby neseznali, jak mají býti kněží živi, aby bludy jejich netrestali, a aby v kázání jich

1) Výklad Písničky. *Erben* III, 13. a 22.

2) Tamtéž. *Erben* III, 52.

3) *Palacký* documenta pag. 5.

4) *Palacký* Documenta str. 19.

5) Z téhož dopisu k Janu XXIII. Documenta 19.

bludů neznamenali.¹⁾ A mluvě o proroctvích Páně a prorocích falešných vykládá: „A to se nyní velmi plní, neb již Kristova pravda málo v lidech svietí, aniž již chtěie, aby čtenle nekázali a Krista nejmenovali, a kohož chopie, an Kristovu pravdu upriemo vyznává, toho klnú, pohonie, vypovedajú, hrdlujú a mučie i žalařujú i mrtvie.“²⁾ Stavíť tedy Hus

b) pravdu písma naproti článkům náuky církevní, čili jak reformátor je zove, proti „vynálezkům,“ a naříká, která pravda tato se utiskuje, a od církve jako blud a kacírství se pronásleduje, a sice od kněží, biskupů a mistrů, jež jmenuje „zákoníky“ a „antichristy“ t. j. protivníky Páně. „Tak jest svět ve hříchů pohřžen, že kazatelé, mistři a věrní jiní křesťané, jenž písmo Boží ohlašují, jsú nazváni bludní kacíři a svódcé prokletí, tak že, kto počne mluvití z písma Božieho, neb přikázanie Božie, i hned psi kúsaví řkú: Toť také kacieř. . . A jsú již zavrhlí Božie zákon . . , jež jest náš Spasitel ohlásil, že obyčejem těch kněží a zákoníkův, jenž sú Krista umučili, více váží ustavenie lidské, než Božie zákon, a učeníky Kristovy mají za prokleté! Ale věrní majíce z písma utěšenie atd.“³⁾ V tom smyslu píše Hus z vyhnanství svého Pražanům (v r. 1412): „Prosím vás, abyste vážili při Boží, jemuž se veliká křivda děje, neb chtěie jeho sv. slovo utisknouti, kaplu užitečnou k slovu Božímu zbořiti.“⁴⁾

c) Hus vytýká cirkvi t. j. jejím biskupům, kněžím, mistrům a zákoníkům, že oni sami chtějí rozhodovatí otázky náboženské, nedadouce místa písmu Božímu, aniž se řídíce podle příkladu Kristova, který osoby své nebránil naproti dáblu autoritou, ale písmem. Blud tento prý byl zaset do církve Boží od dábla samého. „Nasál jest také ďábel zvláště proto kúkole, že nechtie nyní preláti a doktorové, aby písma svatého čtenie rozsúdilo pravdu, ale aby oni sami súdili, jakož sú biskupové, mistři, knězie a zákoníci Krista falešným svědectvím odsúdili. A tak svými hanebnými ustaveními súdí věrné kněží, jenž proti jich svatokupectví a proti jiné zlosti káží.“⁵⁾ „Znamenajmež, že nás

¹⁾ Postilla. *Erben* II, 57.

²⁾ Postilla. *Erben* II, 9.

³⁾ Výklad. *Erben* I, 235.

⁴⁾ *Palacký* documenta st. 35. u. 16.

⁵⁾ Postilla. *Erben* II, 60.

Spasitel písma se bránil (naproti pokušení ďáblu na poušti), ale nebránil se řka: Já jsem tvůj pán, neb tvůj Bůh! Proti tomu sú nyní Antikristovi ucedlníci, jenž nechtie, by věrní křesťané písmem se bránili, aniž chtie, by zjevovali lidu obecnému písmo, a chtie, aby ihned po jich vůli činili, jakož oni kází; a když věrní chtie, aby oni písmo ukázali, tehdy řkú: Tot jeden z nich! Tot Viklefista! neposluchá církvi svaté! miniece, že jich vůle nečiní.¹⁾ Ješto však nikoli církev, ale písmo u věcech víry rozhoduje, vyměřuje Hus

d) kacřství co „blud písmu odporný neustupně držaný,“ kdežto církev za kacře považuje toho, jenž neustupně drží blud proti víře, od církve odsouzený.

Církev tedy není podle učení Husova pravidlem čili formálním principem víry, a tudíž také není vykladatelkyní neomylnou a stolicí rozhodnou ve věcech náboženských.

Jestliže však nerozhoduje církev ve sporných věcech víry, a nevykládá-li ona přesně slovo Boží, kdož pak jest tím vykladačem? — Hus o písmu sice tvrdil, že jest v něm obsažen veškeren poklad pravd náboženských: přece ale nedospěl k protestantskému názoru, dle něhož písmo jest všude dosti jasné, samo svým vlastním vykladačem; a protož tím více naléhá potřeba, zvědět, kdo podle mistra Jana jest vykladačem přesným písma Božího?

Jelikož Hus dobře sobě byl vědom, že písmo samo o sobě není dosti jasné, nezbyvá leč za to míti, že buď věřil v osvětlení a nadchnutí každého čtenáře písem, anebo že rozumu lidskému té výsady propůjčil, vykládati o své ujně písmo, a o jeho smyslu rozhodovati. Že by ale každý člověk písmo čtoucí této výsady Ducha Božího na jisto požíval, jak učili entusiasté čili theosofisté ve věku XVI. a mnozí mezi Táboř, tomu dojistá nevěřil reformátor Betlémský. Sám o sobě ale tvrdí Hus, že jej Bůh osvětil, aby pravdu písem poznal. V disputaci své o spisu Viklefovu „de Trinitate“ dí, že všichni, kdož měli podílu v odsouzení 45 vět Viklefových, břešili jsou smrtelně; on ale že nechce souhlasiti s takovým jednáním pro sousto chleba, anebo pro bázeň světskou, spíše prý volí hájiti pravdy, kterou zvláště z písma poznati „mu Bůh dáti ráčil,“ až do toho hrdla, ješto

¹⁾ Postilla II, 93.

pravda zůstává na věky. „Ne ergo istis speciebus consensus percuterer et specialiter consensu non reprehensionis, mutescens culpabiliter propter buccellam panis, aut propter humanum timorem, deserens veritatem, volo veritatem, quam mihi Deus cognoscere concesserit, et praesertim scripturae divinae usque ad mortem defendere sciens, quia veritas manet in aeternum.“¹⁾

A jakož sobě, tak i kazatelům strany své přičítá Hus Ducha Božího ku poznání pravdy v písmě obsažené. „Nam sicut sacerdos debitor est, ut veritatem, quam audivit a Deo, libere praedicet; sic laicus debitor est, ut veritatem, quam audivit a sacerdotibus, probatam in scripturis, defendat fiducialiter, quodsi non fecerit, prodit veritatem.“²⁾ Jest však ve spisech jeho hojnost dokladů, že i jednotlivci ze slov písma mohou, ano povinni jsou skoumati a rozhodovati, zdali slova kazatelova na pravdě se zakládají, čili nic, a zdali rozkazy biskupův, papeže a prelátův jsou písmu přiměřeny čili jemu protivny.³⁾ Dle toho jest Duch Boží přesným vykladačem písma svatého.

Poněvadž ale reformátor nikde netvrdí, že všickni lidé písmo čtoucí duchem Božím jsou nadchnuti, aby neklamné pravdy tam se dočetli, a přece na všech žádá, aby slova kazatelův dle výroků písma zkoušeli: tož možno říci, že podle nauky Husovy pouhý rozum o smyslu písem Božích rozhoduje. Všecky tedy tři strany, které se ve věku XVI. v protestantismu vyvinuly, strana entusiastů čili theosofistů, strana příkrých luteránů i helvetů, ano i strana racionalistická mohly by dosti dokladů svých domněnek v Husových spisech naléztí.

Ať již Hus více k entusiastům anebo k pravověrným pro-

1) Actus pro defensione Joannis Viklef de Trinitate. Tom. I, 105.

2) Ibidem fol. 105. De Eccl. cap. 16. Tom. I. fol. 227 dí Hus: „Non intendimus aliter scripturam exponere, quam Spiritus s. flagitat et quam ss. doctores exponunt, quibus dedit Spiritus s. intellectum.“

3) Disputatio de Indulgentiis, seu de craciata papae Joannis XXIII. Tom. I, 187. Viz též spisy: „De Ecclesia adversus Stanislaum, adversus octo doctores. Praefatio M. J. Hus in 7. ep. Canon.“ Tom. II. Ve spisu svém naproti Stanislavovi I., fol. 265, dí: „Omnis veritas catholice credibilis vel est in scriptura posita, vel ab infallibili ratione elaborata, vel revelatione tradita, vel a sensu experimentaliter cognita.“

testantům (luteránům symbolickým a helvetům), anebo k racionalistům v otázce o výkladu písma se klonil: to aspoň jisto, že písmo za jediný a výlučný zdroj slova Božího měl, a že u věcech víry a autority církevní neuznával. Důkaz o tom podává replika mistrů Pražských, kterou nepochybně Hus sám složil, a ve které se dí: Že fakulta bohoslovná (katoličtí členové její) nerozumně tupí evangelické duchovenstvo (stranu Husovu), z té příčiny, že toto ve věcech sporných přijímá písmo za rozhodce.¹⁾ Konečně svědčí o tom dopisy mistrovy ze žaláře Kostnického, a odpovědi jeho dávané sněmu a těm, jenž se vši silou o to se zasadili, aby jej přiměli k odvolání.

3. Odtud také se vysvětluje úkaz, že stoupenci Husovi, ač jinak zhusta o věcech víry byli ve sporu, v učení o písmu co jediném pramenu slova Božího se snášeli. Při sjezdu Chebském 9. května 1432 usnesli se kališníci, Sirotkové a Táboři na jedenácti člancích, co výminkách příjezdu svého ku sněmu Basilejskému; článek však sedmý zní: „Ve při o čtyři články, o něž se zasadili, zákon Boží a praxis Kristova, apoštolův i prvotní církve spolu s konciliemi a doktory, v nich právě se zakládajícími, přijaty budou za nejpravdivějšího a nestranného soudce na sboru Basilejském.“²⁾

Přišedše ale na sněm nejednou se článku toho dovolávali, osvědčující tamtéž, že jejich soudcem jest jediné evangelium.³⁾

Podobným směrem také Rokycana, vůdce a nejčelnější bohoslovec kališníků, dí v dopisu svém k Janu Kapistranovi (z 18. října 1451): „Totéž platí o Tobě, když za nejpravdivějšího a nestranného soudce přijmouti nechceš zákon Boží, praxi čili výkonný život Páně a apoštolův, jakož i prvotné církve se sněmy a učiteli o praxi tu se opírajícími. Nevíš-li, že autorita písma jest první kořen a základ, na němž se rozřešiti má, cokoli v bohosloví jakýmikoli důvody se poznává? Písmo sv. co slovo

1) *Replicatio magistrorum Pragensium contra condiciones concordiae a facultate theol. latas. Palacký docum. 495.*

2) *Palacký. Dějepis III. 2. 194.*

3) Že sněm Basilejský výminky té přijal, jest velice divno; neboť přijetím takovým vzdal se vlastně rozhodčího hlasu svého. Právem tedy želel toho Eugen IV., jak píše *Palacký* (III. 2. 182), ješto prý otcové Čechy pozvavše k hádání o víře, to učinili k ourazu stolice apoštolské i sněmův církevních.

Boží jest tlumočnick čili vykladač prostředkující mezi vůlí Boží a rozumem lidským, protože vůle Boží podle obecného zákona nemůže rozumu lidskému známa býti leč Slovem Božím, které, aby naším tlumočnickem býti mohlo, přišlo vnuknutím v mysl, rozséváno jsouc nejprvé slovem a posléze vtéleno byvši, když na se přijalo člověčenství. Chtíce tedy na nezvratném základu naděje státi, nesmíme nikterak těm, kdož nedokázané věci vypravují neb takovým učí, věřiti, nýbrž toliko svědectvím písem svatých a jich katolických a zbožných vykladačů máme co ryzé pravdě Boží přiložiti víru.¹⁾ Tamtéž vytýká Kapistránovi, že prý sám jest kacír, proti katolické pravdě se opíraje (t. j. proti přijímání pod obojí), ješto kacírství jest náuka lichá písmu sv. odporná neustupně držaná.

I nejmírnější mužové mezi kališníky, jako Jan Příbram a Prokop Plzenský, jsouce na sboru Basilejském, mimo jiné žádali, aby při jednání a rozhodnutí o článku, zdali přijímání pod obojí jest Kristem přikázáno a ku spasení potřebno, nebralo se zření, leč jediné k soudci v Chebě umluvenému²⁾). Ani ti nejmírnější z kališníků tedy, ač na oko jsouce s církví sjednání, nepřijali rozhodující autority církevní. V jejich kostelích se ode dávna, jak vypravuje Palacký³⁾, zpívala píseň: „Věrní křesťané silně doufejme“, ve které se pravilo, že pravda Boží u papežův, kardinalův a biskupův nenacházela útočiště. Jestliže však ani kališníci nepřijímali autority církevní u věcech víry, tím méně si jí všímali Siroťci a Táboři. Čeští bratři konečně ve své konfessi z roku 1535 zřejmě vyslovují, že písmo vůlí Boží místně a cele označuje⁴⁾, tak že vedle něho tradice místa míti nemůže. Bylo-li by ale ještě nějaké pochybnosti o náuce Husově co do pramenů víry, poučuje nás pojem jeho o církvi, že náuka ta katolickou dojista slouti nemohla.

1) Epistola Rokycani ad Capistranum, str. 724. *Valouch*: „Životopis sv. Jana Kapistrana.“

2) *Palacký* III, 2. 391.

3) *Palacký* Dějepis. V. 200.

4) Artikul III. o písmích svatých. §. 3. vydání z roku 1869.

§. 2.

Husovo učení o církvi.

Učení katolíkův o církvi jest následující: Církev jest viditelnou společností všech pravověřících křesťanů, jež jsou vespolek spojeni jednotou víry, užíváním svátostí, a vespolečnou správou zákonných biskupů v jednotě jsoucích s nástupcem sv. Petra, papežem římským. Kristus jenom jednu církev ustanovil, jediná ale tato církev se dělí na částky tři: vítěznou, trpící a bojující. Oudové církve vítězné jsou: svatí a světice v nebi; oudové trpící: duše mrtvých v očistci; oudové bojující: věřící na zemi. Veškerenstvo věřících na zemi jest vespolečně spojeno vírou, nadějí a láskou vniterně, a zevnitř vyznáním víry a užíváním svátostí. Ač církev (i viditelná) jest svatá podle mnohých svatých údů, které čítá, podle neviditelné hlavy, Krista, účelem svým, jež jest: svatost života na zemi a věčná sláva na nebi; svatým učením svým a za příčinou prostředků vhodně a účinně k nebi vedoucích: nejsou přece všichni oudové její na zemi svatí.

Oudové církve, jež se nalezájí v stavu milosti Boží, jsou v Kristu spojeni nadpřirozenou vírou, nadějí a láskou, jsouce jako duši církve Páně. K této duši církve náležejí, jak Bellarmin podle sv. Augustina učí, poněkud i ti, kteří sice smrtelným hříchem posvěcující milosti Boží se zbavili, ale buď víry i naděje, aneb aspoň víry podrželi. Neboť, ač víra a naděje jsou života svého po ztrátě milosti Boží zbaveny (*fides inforinis*), zůstávají přece vlitými nadpřirozenými cnostmi, kterými se udržuje jakási nadpřirozená spojba s uraženým Kristem. K tělu církve a sice jenom k tělu náležejí ti, v kterých vyhynuly všechny tři Božské cnosti, kteří ale aspoň zevnitř k spolku církve se hlásí.

Sv. Augustin dí, že jest církev živou bytostí, v níž jest tělo i duch. Duši jsou vniterní darové Ducha svatého: víra, naděje a láska; tělem: vyznání víry a podíl na sv. svátostech. Z té příčiny náležejí někteří k duši církve, jsouce co živí oudové vniterně spojeni s Kristem; avšak ne všickni jsou stejnou měrou života Páně účastni, ješto někteří mají pouze cit, nikoli ale pohyb života toho (*sensum, non motum*), jako ti, jež mají víru bez lásky¹⁾.

¹⁾ *Bellarmin* de controversiis. Tom. II. lib. III. de ecclesia militante. cap. II.

Oudy církve nejsou tedy samojediní svatí, jako se domnívali Donatisté a Novatiani, spravedlivými ty zovouce, jenž nikdy neklesli u víře; alebrž i hříšníci. Svatí však oudové doby přítomné mohou klesnouti, v hříchu setrvati a tak u věčnou zátratu přijíti: a zase hříšníci mohou se obrátiti, arci jenom z milosti a s milostí Boží, kajicně umříti a tak k věčné slávě dospěti. Církev tedy zde na světě neskládá se pouze z předzřízených, t. j. z těch, kteří budou spaseni, ale i z předzvěděných, t. j. takových, o kterých Bůh ví, že pro hříchy své nevejdou do života věčného. Poněvadž ale jest církev společností věřících křesťanů, jednotou víry a správy a užíváním svátostí spojených: tudíž k ní nenálezejí:

α) pohané, mohamedáné, židé a kacfí;

β) rozkolníci, kteří jednotu víry sice uznávají, jednotu správy ale zavrhnou.

γ) Katechumeni a z lůna církve vyobcovaní.

Tato svatá církev jest tedy jedna nejenom jednotou původu, ale i jednotou víry, jednotou svátostí a správy; jest obecná či katolická co do času, jelikož ne po Kristu, nýbrž Kristem jest ustanovena, co do místa i národů, poněvadž jest určena nejenom pro všechna místa a pro všechny národy, ale i schopna všech přijmouti bez rozdílu společenských a politických poměrů jejich; apoštolská, ješto Kristem jest apoštolům svěřena, jimi do celého světa rozhlášena, a jimi a jejich zákonnými nástupci z vůle Jeho spravována.

Poněvadž ale církev pro lidi a ku spáse jejich jest z vůle Boží ustanovena, a jelikož z téže vůle všickni národové do ní povoláni jsou, s tím dokladem, že kdo uvěří a pokřtěn bude, spasen, kdo však neuvěří, zahuben bude: proto se zove církev Kristova samospasitelnou. Vírou však svou o samospasitelné církvi nevyznává katolík, že by každý mimo viditelnou církev jsoucí nevyhnutelně zahuben býti musel. Píšeť zajisté již sv. Augustin, že někteří, ač k tělu církve nenálezejí, dobře býti mohou z její duše, jako: katechumeni a vyobcovaní, jestliže mají víru a lásku Boží v sobě, což zajisté možno; jako se zase státi může, že jiní nemajíce žádné cnosti vniterné (tedy ani víry), přece z bázně světské víru vyznávají, na svátostech podíl berou a pod vládou pastýřů trvají, jen k tělu církve náležejíce. V téměř smyslu píše i papež Pius IX., že ti, jenž bez viny své kromě církve vidi-

telné jsou, dobře k duši její náležitosti a tudíž spasení býti mohou z nestihlého milosrdenství Božího a z milosti Jeho. — „Notum nobis, vobisque est, qui invincibili circa sanctissimam nostram religionem ignorantia laborant, quique naturalem legem ejusque praecepta in omnium cordibus a Deo insculpta sedulo servantes, ac Deo obedire parati, honestam rectamque vitam agunt, posse, divinae lucis et gratiae operante virtute, aeternam consequi vitam, cum Deus, qui omnium mentes, animos, cogitationes habitusque plane intuetur, scrutatur et noscit, pro summa sua bonitate et clementia minime patiatur, quempiam aeternis punire suppliciis, qui voluntariae culpa reatum non habeat.“¹⁾ Náuka tato papežem Piem vyslovená byla ve vykřičeném středověku všem bohoslovcům společna, kteří, ač vyznávali, že kromě církve není spásy, přece jednosvorně tvrdili, že sobě Bůh žádá, aby všickni lidé byli spaseni, a proto že by i anjela svého seslal, kdyžby se jednalo o toho, jenž vši silou se snaží, Boha poznati, a v pravé církvi žiti a umříti²⁾. Poněvadž všickni do lůna samospasitelné církve jsou povoláni, a všem uloženo jí poslouchati, a v ní setrvati; jest samo sebou na jevě, že církev jest i viditelná.

Naproti těmto článkům o církvi učí mistr Jan Hus takto:

Církev jest sbor aneb veškereństwo všech k životu věčnému předzřízených. Dělí se na tré, tak že jedna strana slove církev svítězilá, a ta jest sbor všech svatých s Kristem se radujících. Druhá strana slove církev svatá odpočívajících aneb spících a jest sbor všech blahoslavených v očistci. Třetí strana slove církev svatá rytčející neb bojující a jest sbor vyvolených, jenž jsou živi na světě a bojují proti ďáblu, proti světu a proti tělu, a tak i proti hříchu. Církev ta obecná zavírá v sobě všecky předzřízené od prvního spravedlivého až k nejposlednějšímu, jemuž se má dostati života věčného; a proto ještě nebyla, aniž jest, ale bude plna, když v soudný den všickni z mrtvých vstanou. K této obecné církvi náleží pry i svatí anjelové³⁾. Ješto z tří částek se

¹⁾ Encycl. papae Pii IX. de 10. Augusti 1863.

²⁾ V tom smyslu musí vzato býti zavržení věty XVII. v syllabu: „Saltem bene sperandum est de aeterna illorum omnium salute, qui in vera Christi Ecclesia nequaquam versantur.“

³⁾ V bulle „Unigenitus“ jest zavržena věta Paschasia Quesnella 72. „Nota Ecclesiae Christianae est, quod sit catholica, comprehensens et omnes angelos coeli, et omnes electos et justos terrae et omnium saeculorum.“

skládá církev, sstoupil i Kristus ve tři místa: na zem, do pekel a na nebesa, bytovav na zemi 33 let. „Unica est s. universalis Ecclesia, quae est praedestinatorum universitas a primo justo inclusive, usque ad ultimum futurum inclusive et claudit omnes salvandos . . . Ecclesia militans est numerus praedestinatorum, dum hic viat ad patriam . . . Ecclesia dormiens est numerus praedestinatorum in purgatorio patiens. Et dicitur dormiens, quia ibi existens jam beatitudinem non promeretur eo, quod Dei praeveniente et juvante gratia in praesenti meruit, ut post satisfactionem purgatorii in patria praemietur. Ecclesia triumphans est, beati in patria quiescentes, qui adversus satanam militiam Christi tenentes, finaliter triumpharunt. Una autem magna Ecclesia erit omnibus illis in die iudicii, etc.“¹⁾

Vlastnosti této církve jsou: Ona jest jedna jednotou předzřetí, kterým jsou jedno všickni vyvolení, jakož i jednotou blahoslavenství, kteréž je očekává; a poštolská: poněvadž apoštolé jsou oudy jejími, založivše ji krví svou, a poněvadž autoritou a učením apoštolův ji řídí jejich nástupci na zemi; svatá: poněvadž jest sborem vyvolených svatých; obecná, neb katolická: ještě jest na celém světě rozšířena, a údy své čítá netoliko v římské církvi, ale i v řecké a všude, kdež jsou předzřítenci, kde byli a kde budou. „Universalis s. Ecclesia est unica sponsa Christi, quam sibi Dei Filius ex dilectione aeterna et adoptionis gratia in matrimonio copulavit. Dicitur apostolica, eo, quod apostoli sunt partes plenae in Spiritu purgatae ejusdem matris Ecclesiae, quam ipsi doctrina Christi et suo sanguine plantaverunt, et quorum doctrina et autoritate sui vicarii jam regunt adolescentulam modo quaerentem sponsum Ecclesiae. Unitas autem Ecclesiae catholicae consistit in unitate praedestinationis.“²⁾

Oudové církve Páně jsou pouze předzřítenci, poněvadž

a) jest církev jen jedna, která trvá a královati bude s Kristem až na věky. (Mat. 25, 34.)

b) O této církvi se v písmě Božím tak mluví, že není možná, aby kromě předzřítenců k ní náleželi i předzvědění. O ní pje Šalamoun: „Jak ty jsi krásna a jak ušlechtilá, nejmilejší v rozkoši své. Krásna jsi přítelkyně má, líba a pěkná jako Jerusalém,

¹⁾ De Ecclesia cap. 1. et cap. 2. Tom. I. fol. 197. et 198. Viz též „Jádro učení křesťanského.“ *Erben* III.

²⁾ De Ecclesia cap. II. Tom. I. fol. 198.

hrozná jako vojenský šik spořádaný. Jediná jest holubice má, dokonalá má, jediná jest matky své, vyvolená rodičky své. Viděly ji dcery a nejblahoslavenější nazývaly královny a ženiny a chválily ji. Kteráž jest to, jenž kráčí jako dennice vycházející, krásná jako měsíc, výborná jako slunce, hrozná jako vojenský šik spořádaný?¹⁾ Za ni vydal sebe sama Kristus, „aby ji posvětil, očistiv ji obmytím vody skrze slovo života, aby sobě učinil církev slavnou, nemající poskvrny ani vrásky, neb cokoli takového, ale aby byla svata, a neposkvrněna.“²⁾

Hus tedy, jakož z uvedených textů jasně vysvítá, nijakž církev co sbor viditelný pod zákonnými pastýři Kristem ustanovenými nemohl srovnati s velkolepým obrazem, jakýž nám písmo o ní podává. On se sice srovnává s katolickou církví v tom, že písně Šalomounovy nevykládá ve smyslu doslovném, nýbrž ve smyslu přenešeném, avšak vyvozuje z výkladu svého důsledky takové, které s katolickým pojmem o církvi se nesnášejí.

Také exegese reformátorova o textu Efes. 5, 26. 27. není sama sebou nekatolická. Na Východě vykládali tento text otcové sice o církvi na zemi, a měli k tomu dosti hojných důvodů. Text zajisté se nese přede vším k tomu, že Kristus Pán ty, jenž mají býti oudy církve, vodou skrze slovo života očišťuje. Křtem stávají se oudy mystického těla Jeho, nemajícími poskvrny ani vrásky. Tento výklad držel na Západě i sv. Ambrož. (Později Lyra a Kajetan). Ješto však Pelagiané textu toho zneužívali ve prospěch svůj, vykládal sv. Augustin a jiní místo to o církvi světězilé. I ten výklad jest oprávněn. Obojí však výklad se snadno spojití dá; neboť Kristus očišťuje, posvěcuje, ospravedlňuje církev svou na zemi, čině veškery oudy milostí svou schopny, působiti pro život věčný, a tak ji, ana již zde jest svatou v nesčíslných oudech svých, připravuje, aby byla stále a trvale svata na nebi. Mistr Jan však vyloživ text tento výlučně o církvi, jaká konečně bude po soudu posledním, čítal k církvi vůbec pouze vyvolené.

Sv. Augustin prý, jak se Hus domnívá, taktéž věřil o církvi, že jest sborem pouze předzřízených. „Ecclesia accipienda est, dí světec, non solum ex parte, qua peregrinatur, a

¹⁾ Píseň, cap. 6.

²⁾ Efes. 5, 26, 27.

solis ortu usque ad occasum laudans nomen Domini, et post captivitatem vetustatis cantans canticum novum, verum etiam, quae in coelis semper, ex quo condita est, cohaesit Deo, nec ullum malum sui casus experta est. Haec in sanctis angelis beata persistit, et suae parti peregrinanti, sicut oportet, opitulatur, quia enim, quae una erit consortio aeternitatis, et nunc una est vinculo charitatis, quae tota instituta est ad colendum Deum, unde nec tota, nec ulla ejus pars, vult se coli pro Deo.“¹⁾

Proto prý tamtéž dí světec dále: „Ecclesia praedestinatorum currebat a mundi exordio usque ad apostolos, et abhinc usque ad diem judicii; nam dicit: Ecclesia, quae peperit Abel et Enoch et Noe et Abraham, ipsa peperit Mosen et prophetas tempore posteriores ante Domini adventum, et quae istos, ista et apostolos et martyres nostros et omnes bonos Christianos; omnes enim peperit, qui diversis temporibus nati apparuerunt. Sed societate unius populi continentur. Et ejusdem civitatis cives labores hujus peregrinationis experti sunt, et quidam nunc experiuntur, et usque ad finem caeteri experientur.“

Avšak ač sv. Augustin zdá se býti s mistrem Janem za jedno, dalo by se snadno dokázati, že souhlas ten jest skutečně jenom zdánlivý, an světec na přemnohých místech osvědčuje s otci na Východě i na Západě, že církev na zemi jest společností viditelnou, spravovanou náměstkem sv. Petra a nástupci apoštolův, jejížto autorita jest tak veliká: že by ani evangeliu nepřiložil víry, leč pohnut jsa její vážností. On tedy neučil, že by se církev na zemi skládala pouze z předzřizených.

Nic však méně rádi uznáváme, že sv. Augustin nezřídka mluví o církvi vyvolených, a k té ovšem nenáleží zatracenci. Začasto mluví též o velkých hříšních, kteří dopustivše se nepravostí jsou sice v církvi (in Ecclesia), ale nejsou z církve (de Ecclesia); avšak mluvě tak nedí, že by hříšníci nebyli oudy církve, alebž upírá pouze, že by duchovně byli živými, neboť živým oudem těla Páně není ten, jenž se hříchem života nadpřirozeného zbavil a sebe pro království Boží umrtvil, byť i viditelně byl oudem jeho.“ Věřil tudíž sv. Augustin, že církev na

¹⁾ Aug. Ench. 41. 41. n. ve spisu de Eccl. c. 1. Tom. I, 196.

²⁾ Aug. de bapt. c. 3. cap. 51. a 52.

zemi se skládá z dobrých i zlých, z předzřízených i z předzvěděných, ač na konec bude královstvím samých vyvolených svatých.

Textův názoru svému protivných byl sobě mistr dobře vědom; neboť klade sobě námitky z písma proti tomu, že by církev byla sborem pouze předzřízených, a texty ty jsou na vlas tytéž, jimiž katolíci až podnes dokazují, že církev, ač jest svata, přece se neskládá ani ze samých svatých, ani ze samých předzřízených.

Sem náleží: že jest podobno království Boží síti puštěné do moře a ze všeho plodu rybiho shromáždující, kteroužto, když naplněna byla, vytáhše, a u břehu sedíce vybírali dobré v nádoby a zlé pryč zamítali (Mat. 13, 47. 48.); a zase že jest podobno království Boží člověku králi, který učinil svatbu synu svému, ku kteréž když pozvaní nechtěli přijíti, shromáždění jsou všickni od služebníků na rozcestí nalezení, zlí i dobří (Mat. 22, 2. 10.); a i jiné texty uvodí, všecky však odbývá tím, že jest něco jiného býti v církvi (in Ecclesia) a býti z církve (de Ecclesia). Někteří jsou v církvi pouze podle víry mrtvé, a ti jsou křesťané předzvěděni, zločinní; jiní pouze podle předzřízení, jako: nemluvnata křesťanův nepokřtěná, pohané a židé předzřízení; jiní podle víry a spravedlnosti, ale nikoliv podle předzřízení k životu; jiní podle víry mrtvé a podle předzřízení, jako: křesťané vyvolení, jsoucí v přítomné době v nepravostech, kteří ale dojista v stav milosti navráceni budou; jiní podle předzřízení i podle přítomné milosti Boží, jako: všickni křesťané vyvolení, jenž následují šlépějí Páně, ač milosti přítomné zase pozbytí mohou, konečně jiní se nalezájí v církvi svítězilé, jsouce v milosti Boží utvrzeni. Všickni však na dvě se dělí: na předzřízené a předzvěděné; tito jsou konečně oudové satanášovi, onino mystického těla Páně, kterým jest církev, choť Kristova. „*Varie dicuntur esse in Ecclesia homines. Nam aliqui dicuntur esse secundum fidem informem, ut Christiani praesciti criminibus involuti, quibus dicit Dominus Lucae 6. Quid vocatis me Domine, Domine et non facitis, quae praecipio vobis? Et Matth. 7. dicit de illis: Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus et in tuo nomine daemonia ejecimus, et in tuo nomine virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia numquam novi vos, scilicet salvandos. Aliqui vero sunt in Ecclesia solum secundum fidem et gratiam praesentem, ut justi praesciti, qui non sunt in Ecclesia secundum praedestinationem in vitam aeternam. Aliqui sunt in Ecclesia secun-*

dum praedestinationem tantum, ut parvuli christianorum non baptizati et pagani vel Judaei futuri christiani. Aliqui secundum fidem informem et secundum praedestinationem, ut christiani praedestinati nunc in criminibus, sed ad gratiam reversuri. Aliqui secundum praedestinationem et praesentem gratiam, ut omnes Christiani electi, Christum in moribus imitantes, qui adhuc possunt in hac vita gratia excidere. Aliqui vero sunt in Ecclesia jam triumphante in gratia confirmati. Omnes autem in praescitos et praedestinos sunt divisi, quorum primi sunt membra finaliter diaboli et reliqui sunt membra corporis mystici, quod est s. Ecclesia, sponsa Domini nostri Jesu Christi.“¹⁾

Kdo těmto věcem rozumí, ten po náhledu mistra Jana snadno bude moci odpovědět k námitkám svrchu činěným: Ryby dobré jsou předzřízení; zlé ale předzvědění. Kdo nemá roucha svatebného, jest předzvěděný, kdo je má, předzřízený, tak že texty napohledně protivné tomu učení, že oudové mystického těla Páně jsou pouze vyvolení, snadno se ve shodu s naukou tou přivéstí dají.

Příčina ale, proč jenom předzřízený jest z církve Páně a oudem mystického těla jeho, ta jest: že předzřízený zůstává vezdy pšenící, byť i nebyl v stavu milosti Boží v době přítomné, ješto milost základná, kterou jest předzřízení, trvá v něm napořád; předzvěděný ale jest plevou, byť i v stavu milosti byl a sebe více se přičinil v dobrém setrvati, ješto se mu nedostává milosti předzřízení. A proto prý jest mylna domněnka, že by předzvěděný jsa v lůně církve svaté byl také částkou její, neboť jest veliký rozdíl, býti v církvi, a býti z církve. Tak jako nelze z toho, že pleva v pšenici se nalézá, uzavírat: že pleva jest pšenící; rovněž také nemá se uzavírat: poněvadž osoba tato jest v stavu milosti, tedy jest částkou církve Páně. Ale dobře se praví: jeli osoba tato předzřízena, jest i částkou církve Boží; nedobře však: Petr jest ve hřichu, tudíž není oudem církve. „Sicut palea semper manet palea, sic praescitus semper manet praescitus, etsi aliquando sit praescitus secundum praesentem justitiam, tamen nunquam pars Ecclesiae. Et sicut triticum semper manet triticum, sic praedestinus semper manet praedesti-

¹⁾ De Ecclesia cap. 5. Tom. I. fol. 205. ab initio.

natus, licet aliquando excidat a gratia adventitia, sed non a gratia praedestinationis. Cavere debet fidelis ab ista consequentia. Praesciti sunt in Ecclesia Dei, ergo sunt pars ejus. Nam dictum est, quod aliud est, esse in Ecclesia, et aliud de Ecclesia vel esse partem vel membrum Ecclesiae. Sicut non sequitur, palea vel zizania est in tritico, vel miscetur tritico, ergo palea est triticum, sic in proposito. Similiter, sicut non sequitur: Stercus vel ulcus est in corpore hominis, ergo est pars ejus. Sic non sequitur, praescitus est in corpore mystico Ecclesiae, ergo est pars ejus. Iterum haec consequentia non valet: Iste est in gratia secundum iustitiam, ergo est pars vel membrum Ecclesiae s. catholicae. Sed hoc bene valet: Iste est in gratia praedestinationis, ergo est pars vel membrum Ecclesiae sanctae.⁴¹⁾

Poněvadž ale jenom předzřízení jsou skutečně a v pravdě údy církve Boží, tož (podle mistra Jana) údové církve jsou:

a) Vyvolení (electi), kteříž jsou v stavu milosti v době přítomné.

b) Vyvolení, kteříž nyní nejsou v milosti Boží, alebrž tonou v hříších, které jméno křesťanské na nejvýš hanobí.

c) Dítky nekřtěné (rodičů buď pokřtěných anebo nepokřtěných), pokud jsou předzřízeny.

d) Dospělí židé, mohamedáné, pohané, jsou-li předzřízeni, byť se byli nejhorších zločinů dopustili, anebo ještě dopouštějí.

Naopak nejsou z církve, ač v lůně jejím (in Ecclesia) se nalézají:

α) Dospělí spravedliví křesťané, byť i sebe horlivěji pro Boha žili, jsou-li předzvěděni.

β) Dospělí křesťané hříšní, pokud jsou předzvěděni.

γ) Pokřtěné nevinné dítky, jelikož ani nevinnost, ani svatost nečiní oudem z církve (de Ecclesia), leč jediné předzřízení.

Jakož žádný sám o sobě, leč by se mu dostalo ujištění od Boha, tvrditi nemůže, že jest z počtu vyvolených: tak také ne-

⁴¹⁾ De Ecclesia cap. 5. Tom. I, 204. Viz též: Adversus Steph. Páleč. Tom. I. 258. Postilla ve čtení na neděli III. po narození Páně. Erben II. Výklad víry. Erben I. 25 a jinde.

může žádný o sobě (ani o jiném) tvrditi s jistotou víry neklamné, že jest oudem mystického těla Páně, čili částkou obecné a svaté církve. Z té příčiny jedna, svatá, obecná a katolická církev jest neviditelná; a proto říkáme v symbolum: „Věřím svatou církev obecnou“, neboť víra jest nadějných věcí podstata, důvod neviditelných. (Žid. 11, 1.) Učení ale to, že církev jest sborem předzřízených, ať již se přítomně nalézají v stavu milosti, čili nic, jest článkem víry. „Tertio modo sumitur Ecclesia pro convocatione praedestinatorum; sive sint in gratia secundum praesentem justitiam, sive non. Et isto modo Ecclesia est articulus fidei, de quo loquitur apostolus Ephes. 5. dicens: Christus dilexit Ecclesiam et tradens semetipsum pro ea etc.“¹⁾

Srovnáme-li toto učení mistra Jana o církvi a oudech jejích s náukou katolickou: tož zajisté doznati musíme, že mezi oběma jest rozdíl podstatný. Avšak důmyslný mistr by snadno byl poznal, že písmo Boží není náuce jeho příznivo, kdyby byl povážil

1. co praví sv. apoštol: „Jako tělo jedno jest a mnoho oudů má, všickni pak oudové těla, ačkoli jich mnoho jest, přece jen jedno tělo jsou, tak i Kristus; nebo zajisté skrze jednoho Ducha my všickni v jedno tělo pokřtěni jsme, buďto židé, buďto pohané, buďto služebníci anebo svobodní; a všickni jsme jedním Duchem napojeni.“ (I. Cor. 12, 12, 13.) Všickni tedy bez rozdílu stávají se křtem oudy mystického těla Páně, ač ne všickni, kdož byli pokřtěni, budou na konec blahoslaveni. A zase kdo Ducha Božího hříchem ztratil, přestává býti živým oudem skrytého (mystického) těla Páně, neboť tentýž apoštol píše: „Kdo nemá Ducha Kristova, ten není jeho.“ (Řím. 8, 9.) Podle toho není pravdivé učení Husovo, že jenom předzřízený může býti oudem mystického těla Páně, a že jím zůstává, i když smrtelně zhřešil: jako jím byl již dříve, nežli křtu svatého nabyt.

2. Mistr Jan Hus by byl poznal, že učení jeho není ve všem pravdivé, kdyby své vlastní výroky trochu bedlivěji byl uvážil; neboť on sám dí, že hřích smrtelný člověka z církve vymítá: „Vyobcování móż býti trojím obyčejem, též i kletba: prvé, když pán Bóh člověka pro hřích smrtelný vymítá z obce svaté, aby v ten čas nebyl účasten milostí a prospěchu církvi sv., neb v ten čas hříchem smrtelným člověk jest oddělen od Boha i od

¹⁾ De Ecclesia cap. 5. Tom. I. fol. 204.

církvi sv., a jest dóm prázdný, v němž ďábel přebývá. A tak každý člověk i ďábel, jenž jest v hříše smrtelném, jest v zlořectví Božiem.“¹⁾ Jestliže ale hřích smrtelný člověka z církve vyvrhuje (čemuž ovšem neučí katolická církev): jak by mohl předzřízený, jsa ve hříchu smrtelném, zůstati oudem mystického těla Páně, zvláště, ješto Hus dí, že hříchem smrtelným jest člověk od Boha oddělen?

3. Kdyžby církve byla sborem pouze předzřízených, neznali by oudové sebe vespolek, ani pastýřové oveček, ani ovečky pastýřů svých; neboť jak Hus učí, neví žádný o sobě ani o jiném, zdali jest z počtu předzřízených. Je-li pravdiva nauka Husova: tuť rozkaz Páně, poslouchati církve jest tyranstvím největším, neboť neznáme-li oudů, kterak bychom poznati dovedli církve, jíž poslouchati Kristus velí?

Nelze tedy upříti, že mistr Jan pobloudil, an učil, že církve Kristova jest sborem pouze předzřízených, ač poblouzení to se vyřinulo z velkolepého názoru, ježž sobě byl o církvi učinil. Poblouzení to bylo pro mistra tím osudnější, poněvadž z něho co hlavního zřídla všechny odchylky dogmatické se vyronily, kterými čím dále tím více od římské církve se vzdaloval, jako: jeho názor o písmu, o správě církevní a ústavě. A kdyby mistr Jan byl důsledněji na svém základném učení dále stavěl, byl by se musil octnouti v týchž příkrostech, do kterých zabředl svou strašnou naukou o praedestinaci a reprobaci Kalvín, reformátor Ženevský.

K omluvě Husově nelze říci, že v čase tehdejší nebyla snad nauka katolická o církvi dost obšírně vyjádřena a vysvětlena; neboť bylo učení všeobecné: že církve jest jedna, svatá, obecná a apoštolská, kteráž zde na tomto světě, ač svatá jest neskládá se ze samých svatých, aniž pouze z předzřízených (ač na konec světa z předzřízených bude shromážděna), a proto také že jest viditelná. Důvodem toho, že učení ono bylo všeobecné, jsou výrokové otcův naproti Montanistům, Novatianům a Donatistům, jakož i souhlas školastikův. Možná ale dosti, že vedle Husa a před Husem mnozí v Čechách (jako Viklef v Anglicku) vidouce náramné pohoršení rozkolu a roztržky v církvi, nechtěli za to míti, že viditelná církev jest chotí Páně, o níž mluví písmo.

Také slovutný Tóma ze Štítňého učí, že církve jest

¹⁾ Postilla. *Erben*, II, 202.

jednotou svatých, a z té jednoty že vypadá hříšník hříchem smrtelným. Ale snad pouze mínil, že nemůže býti nikdo oudem živým „kostela“ (církve), leč jeli v stavu milosti Boží. neboť píše, že ten, kdo smrtelně hřeší, sobě samému škodí, nejso účasten toho dobrého, co se děje po všem křesťanství. „Tak každý člověk střež se,“ píše Štítný, „aby smrtelným hříchem ač i tajným, nevyšel z jednoty křesťanské obce, aby mohl účasten býti toho dobrého, což se děje po všem křesťanstvu.“¹⁾ O tom ale, že by „kostel“ se skládal pouze z předzřízených. ani zmínky nečiní, spíše předpokládá, že tomu tak není.

§. 3.

Hus o ústavě církevní.

Jestliže jest církev sborem toliko předzřízených, jaká asi jest Kristem daná ústava její? Abychom na tuto otázku odpověděli, a spolu také poznali, kterak i zde podstatný rozdíl jest mezi učením Husovým a naukou katolickou, vizmež nejprvé, jaká jest ústava církevní podle názoru katolického.

Kristus Pán jso vykupitelem naším trojí úřad zastával: kněžský, prorocký a královský. Trojí úřad tento směřoval k zahojení trojí rány, kterou hřích prvotný člověčenstvu zasadil, zbaviv je, α) posvěcující milosti Boží, a uvaliv na ně v zápětí všechny tresty, které za ztrátou svatosti nevyhnutelně následovaly, β) zatemniv rozum náš, a γ) nakloniv vůli naši k zlému. Proto Kristus Pán jso knězem naším obětoval sebe sama za nás. a shladil, co na něm bylo, hříchy naše na kříži; jso učitelem naším rozptýlil temnosti rozumu našeho, poučiv nás o Bohu a o tom, jak bychom cíle svého dosáhli; jso králem naším, ustanovil nový zákon, kterým velí, a k vykonání toho, co velí, nám pomáhá.

Ale Kristus Pán nebyl pouze vykupitelem těch lidí, kteří před ním a za jeho času žili, nýbrž všeho pokolení lidského. On jest tedy knězem na věky, učitelem na věky a králem na věky.

Co tedy Kristus Pán svým úřadem vykupitelským vydobyl, toho mělo a má býti účastno veškeré člověčenstvo. Jso ale na světě byl viditelným knězem, viditelným prorokem a viditel-

¹⁾ O obecných věcech křesťanských.

ným králem; neboť vykoupil člověka, z těla a z duše se skládajícího, ne anjela; a jsa viditelným knězem, prorokem a králem chtěl, aby úřad jeho kněžský, prorocký a královský viditelně trval v církvi až na věky. „Ty jsi kněz na věky“, pěl o něm prorok, „podle řádu Melchisedechova.“ (Ž. 109.) A zase: „Od východu slunce až na západ, veliké jest jméno mé mezi národy, a na každém místě obětována bývá jménu mému oběť čistá.“ (Malach. 1, 11.)

Viditelný úřad kněžský Páně jest však podmíněn viditelnou církví, kterou ustanovil. Ale ne všem údům této církve svěřil svůj úřad kněžský, učitelský a královský, nýbrž jen těm, které vyvolil. Ne všickni, kteří uvěřili, byli apoštoly a učeníky, nýbrž jen ti, které povolal. (Marc. 3, 13. 14. Luc. 6, 13). Jim svěřil svůj poklad nauky o víře a o mravech, jim svěřil svůj úřad prorocký (Mat. 28.), jim svůj úřad kněžský, rozkázav, aby novozákonní oběť konali na jeho památku, křtili, a rozhřešovali; jim svůj úřad královský, řka: „Učte je zachovávat všecko, cožkoli jsem přikázal vám,“ (Mat. 28.); a zase řka: „Kdo vás slyší, mne slyší, kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.“ (Luc. 10, 16.)

Ale ten trojí úřad apoštolům svěřený neměl zaniknouti smrtí apoštolův, ješto Kristus všem národům a pro vždy chce býti knězem, prorokem a králem. Proto nepřestane trvati apostolát, ješto Kristus pravil: „Aj já s vámi jsem po všecky dni až do skonání světa.“ (Mat. 28.) A právě za tou příčinou, musel apostolát s apoštolů přenešen, a musí přenášen býti na jejich nástupce až do skonání. Z vůle tedy Kristovy se církev skládala a skládá z duchovenstva a z laiků. Duchovenstvo jest z téže vůle držitelem apostolátu Kristova.

Duchovenstvo se skládá dle ustanovení Páně z biskupů, kněží a jáhnů. Biskupové, kněží a jáhnové jsou z vůle Páně přednostové církve.

Ačkoliv svěřil Kristus svůj vykupitelský úřad všem apoštolům; přece zase ustanovil mezi všemi apoštoly sv. Petra za náměstka svého a vrchního správce církve, když pravil: „Ty jsi Petr, a na té skále vzdělám církev svou a brány pekelné nepřemohou jí.“ (Mat. 16, 18.) „Pasiž beránky mé“ . . . „Pasiž ovce mé.“ (Jo. 21.) A že ústava ta Kristem daná, pro všecky věky byla dána, proto i primát Petrův přecházel a přechází na zákonné nástupce jeho.

Církev tedy z vůle Páně se skládá z duchovenstva a z laiků.

Duchovenstvu jest svěřen úřad Páně kněžský, prorocký a královský, vrchní správu ale veškeré církve vede nástupce Petrův, římský papež.

Jakou ústavu vůči této náuce připisuje církvi mistr Jan?

Že ústava církve Husovy podstatně se liší od ústavy svrchu naznačené, již a priori tvrditi lze. Nebo kterak by mohl souhlasiti mistr s katolíky, ješto pojem jeho o církvi od názoru katolíků tak velice se liší? — A skutečně dle slov Husových jest nanejvýš odvážливо, tvrdí-li kdo o sobě, že jest z církve Boží, ješto oudové její nám jsou nepovědomi a ješto jich nepoznáváme leč z víry, as tak jako z víry známe Krista, Jeho sv. matku, apoštoly, blahoslavené anjely a jiné svaté: tím větší ale opovážlivost jest prý těch, kteří žijíce podle světa, přece se mají za výbornější částku církve a za její přednosty, jako by neměli ani poskvrny ani vrásky, ani hříchu smrtelného, ani všedního! „Ex quo patet, quod magna esset praesumptio, quemquam sine revelatione vel formidine asserere, quod ipsum est membrum illius sanctae Ecclesiae. Nam nemo, nisi praedestinatus tempore suo, sine macula et ruga est membrum illius Ecclesiae. Sed nemo sine formidine et revelatione assereret, quod ipse sit praedestinatus ac sanctus, sine macula et ruga. Ergo conclusio. Oportet nos ex fide cognoscere matrem nostram, sicut triumphantem Ecclesiam, Christum, matrem suam, ac suos apostolos cum beatis angelis et multis sanctis cognoscimus ex fide. Viantes autem atque dormientes satis confuse cognoscimus et imperfecte. Cum autem venerit, quod perfectum est, evacuabitur, quod ex parte est, quia in patria nostra clare intuebimur matrem nostram cum singulis membris ejus. Nec murmuret fidelis, sed congaudeat veritati, quod sancta mater Ecclesia sit sibi incognita tantum in via, quia super isto stat meritum fidei christianae. Nam secundum apostolum Hebr. 11. Fides est substantia rerum sperandarum argumentum non apparentium, hoc est, non sensibiler apparentium hic in via. Rationem autem praedestinationis vel charitatis, quae non excidit, quae est vestis nuptialis, distinguens membrum Ecclesiae a membro diaboli, non hic sensibiler intuemur. Nam secundum Augustinum: Actus fidei est, credere, quod non vides . . .“¹⁾ Něco výše: Unde valde est mirabile, qua fronte magis saeculo dediti,

¹⁾ De Ecclesia cap. 5. Tom. I. fol. 204.

magis saeculariter et enormiter viventes, elongati a Christi conversatione et plus steriles ab expletione Christi praeccepti et consilii sine formidine asserunt, se fore capita vel corpus vel membra praecipua Ecclesiae sponsae Christi.“

Podle takové teorie by Hus církvi na zemi všechnu ústavu viditelnou musel naprosto odepřítí; to by byla žádala důslednost. Zatím však mistr stává se nedůsledným a chýlí se pouze z části k náhledům protestantismu věku šestnáctého. Slyšme již jeho učení o ústavě církevní.

1. Církev má sice nejvyšší hlavu, ale tou jest jediné a výlučně Kristus Pán. „Nos tamen vere credimus, quod Christus Jesus est caput supra omnem Ecclesiam, ipsam regens indefectibiliter, motum et sensum spiritualem ei influens, dato, quod nullum usque diem iudicii doctor probet, esse aliud caput illius Ecclesiae, quam Dominus n. Jesus Christus.“¹⁾ To prý již plyne odtud, že Stanislav ze Znojma není s to udati příčinu, proč církev bojující, jsouc za časů Anežky, papežice, dva roky a pět měsíců donněle bez hlavy a žijíc ve mnohých oudech svých ve stavu milosti, přece hlavy zbavena nebyla: ještě by Kristus bez takových potvorných hlav skrze své věrné učeníky po celém zemském oboru rozptýlené lépe dovedl svou církev řídití. „Nec potest dare Doctor (Stanislaus) rationem, quare Ecclesia militans tempore Agnetis per duos annos et quinque menses fuit acephala, vivens secundum multa membra in Christi gratia; quin per idem posset esse acephala per plures annos, cum Christus sine talibus monstruosis capitibus per suos veraces discipulos sparsos per orbem terrarum melius suam Ecclesiam regularet.“²⁾

Důvodové ale, za kterými Krista hlavou církve jedinou a výlučnou býti tvrdí, jsou:

a) Církev jest sborem předzřízených, skládajícím se z církve svítězilé, trpící a bojující. Kdyby tedy kromě Krista byl ještě někdo jiný hlavou církve učiněn: byl by tentýž postaven nade všechny anjely, nade všechny svaté a světice, která důstojnost jediné a výlučně Kristu jest propůjčena. On tedy jest jedinou hlavou církve. „Ex jam notatis primo colligitur, quod solus Christus est caput universalis Ecclesiae, quae non est pars ad aliam. Patet,

1) Ad scripta Stanislai de Znojma cap. 5. Tom. I. fol. 277.

2) Ibidem. Též Scripta Stanislai cap. 4.

quia si quis est caput illius universalis Ecclesiae, tunc est melior angelis effectus, et omni spiritu beato creato, quod solum Christo competit. (Hebr. 1.) . . Patet etiam deductio per apostolum ad Coloss., ubi dicit: Quod Deus operatus est in Christo, suscitans eum a mortuis et constituens eum ad dexteram suam in coelestibus supra omnem principatum, potestatem, virtutem et dominationem et omne nomen, quod nominatur non solum in hoc saeculo, sed etiam in futuro et omnia subiecit sub pedibus ejus et ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, quae est corpus ipsius.“¹⁾ Hus v tomto důkazu přehlédnul, že katoličtí bohoslovci věku XV. vůbec, a Stanislav ze Znojma se soudruhy katolickými na učení Pražském zvláště, nikdy neupírali, že hlavou církve povšechné, čili všech tří částek jejích (svítězilé, trpící a bojující) jest Kristus Pán. Podle vůle téhož Krista však jest nejvyšším správcem viditelným bojující církve nástupce Petrův, papež římský. Důkaz tedy Husův postaven na bludném základě.

b) Kristus jest jediné a výlučně hlavou církve, poněvadž on jediný vlévá život (nadpřirozený) a pohyb v údy mystického těla svého, kterým jsou předzřížení²⁾. Jako tedy nelze říci, že by někdo jiný kromě Krista tento život dával oudům církve: tak by také bludno bylo tvrditi, že někdo jiný kromě Krista jest hlavou církve bojující.

c) Kdyby mimo Krista ještě někdo jiný byl hlavou církve, byla by tato potvorou, dvě hlav mající, anebo by se muselo připustiti, že křesťan, jsa (domnělou) hlavou církve, jest Kristem, anebo že Kristus jest v důstojnosti nižším než papež, což zajisté nemožno. „Si aliquis Christianus foret cum Christo caput universalis Ecclesiae, cum ipsa non potest esse monstrum, habens ex aequo duo capita, ut dicitur in Extravagante Bonifacii VIII., sic incipiens: Unam factam. Igitur, inquit, Ecclesiae unius unum caput (non duo capita sicut monstrum), oporteret concedere, quod ille christianus, qui esset caput illius Ecclesiae, esset Christus, vel aliter concedere, quod Christus foret ipso inferior et humile membrum ejus. Quod cum sit impossibile, patet conclusio.“³⁾

¹⁾ De Ecclesia cap. 4. Tom. I. fol. 202.

²⁾ Ad scripta Stanislai. Cap. 5. fol. 277. De Ecclesia cap. 3. fol. 199.

³⁾ De Ecclesia cap. 4. fol. 202. Adversus scripta M. Stephani Pálec Tom. I. fol. 257.

d) Z té příčiny prý apoštolové svatí soublasně vyznávali, že jsou sluhové této nejvyšší hlavy a pokornými služebníky Jeho choti, církve svaté, aniž se který z nich odvážil, sebe sama jmenovati hlavou, anebo chotěm této církve, ješto by jinak toho se odvážiti bylo cizoložiti s královnou nebeskou. „Unde ss. apostoli confessi sunt concorditer, se esse servos istius capitis et humiles ministros Ecclesiae sponsae, numquam autem praesumpsit aliquis apostolorum asserere, quod fuit caput vel sponsus dictae Ecclesiae, quia hoc foret adulterari cum regina coeli, et praesumere nomen dignitatis et officii. Dignitatis quoad praedestinationem aeternam, et officii, ad quod ex ordinatione aeterna disposuit Deus Christum supreme regere sponsam suam.“¹⁾

Ačkoli však všeobecná církev, t. j. ta, která není částkou jiné (quae non est pars ad aliam), jsouc sborem všech vyvolených, nemá hlavy jiné kromě Krista Pána: přece církve částečné mohou míti vícero hlav. Částečná církev jest na příklad církev Pražská, t. j. sbor všech předzřízených ku Pražské církvi náležejících. Kristus jest církve všeobecné hlavou vnitřní a zevnitřní: vnitřní podle svého člověčenství a zevnitřní podle svého Božství. Částečné církve mají ale Krista za hlavu zevnitřní podle Božství, za hlavu vniternou podle člověčenství, avšak tím se liší od církve všeobecné, že mají i pohlavára lidského, Kristem ustanoveného. Touto zevnitřní hlavou církve byl Kristus již od začátku světa, vnitřní teprv od času vtělení svého.

Takto by církev podle popisu Husa samého vlastně přece, byla ohavou, ješto církev všeobecná má dvě hlavy, částečná dokonce tři hlavy! Všeobecná má za svou hlavu: Božství Páně a Jeho člověčenství, částečná: totéž Božství a člověčenství a mimo to ještě pohlavára člověka. „Duppliciter potest intelligi caput Ecclesiae vel internum vel externum. Et sic Christus est caput extrinsecum cujuscumque particularis Ecclesiae et universalis secundum divinitatem et est caput intrinsecum universalis Ecclesiae secundum humanitatem, et illae duae naturae humanitas et divinitas sunt unus Christus, qui est caput unicum sponsae suae, quae est praedestinatorum universitas. Unde patet, quod non repugnat particularem Ecclesiam habere plura capita. Nam potest habere tria capita, scilicet divinitatem, Christi huma-

¹⁾ De Ecclesia c. 4. fol. 203.

nitatem, et capitaneum sibi pro regimine ordinatum, sed illa capita sunt subordinata, quia divinitas supremum, Christi humanitas medium, et capitaneus infimum. Ecclesia autem universalis ut dictum est habet duo capita. Unum extrinsecum, quod est divinitas, et aliud intrinsecum, quod est humanitas. Et ulterius videtur ex his, quod Christus ab instanti principio mundi fuit secundum divinitatem caput Ecclesiae extrinsecum usque ad incarnationem, ab incarnatione vero est caput Ecclesiae intrinsecum secundum humanitatem et sic tota Ecclesia semper habuit et habet Christum caput, a quo non potest deficere, cum sit sponsa charitate perpetua ipsi capiti colligata.“¹⁾

2. Je-li Kristus Pán jedinou hlavou církve všeobecné, zdaž lze tvrditi, že i sv. Petr byl její hlavou? — Hus odpovídá: Sv. Petr nebyl hlavou církve, a sice ani církve bojující, Pálec prý ovšem tvrdí, že Kristus, dokavad na světě žil, byl papežem, když ale do nebe se odebral, tu prý ustanovil Petra a jeho nástupce za hlavu církve bojující, aby nebyla beze hlavy. Dovojuje prý této své domněnky tím, že Kristus k Petrovi řekl: „Ty jsi Petr, a na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné jí nepřemohou.“

Ale v textu tom, vykládá Hus, jest řeč: 1. o církvi, 2. o základu a 3. o víře a moci církevní. Slovem „církev“ se prý míní veškerenstvo všech předzřízených, které učení jest prý článkem víry. „Skála“ (petra) jest prý Kristus podle I. Cor. 10., kdež se dí: „Petra autem erat Christus.“ To prý i z textu samého vysvítá, jelikož se o skále ujišťuje, „že jí pekelné brány nepřemohou“ a Kristus jediný jest nad brány pekelné mocnější. Jestliže jest základem, na kterém se církev staví, Kristus: jest základ, jímž se staví, víra láskou oživená, a tou jest především vyznání, že jest Kristus Syn Boha živého. Proto nestavěli také apoštolé na jiném základě, než onom, kterýž jest Kristus, ješto jiného žádný položití nemůže. Za tou příčinou psal apoštol Korintánům: „Jedenkaždý z vás říká: Já jsem Pavlův, já Apollův, já Petrův, já pak Kristův. Což jest rozdělen Kristus? Zdali Pavel ukřižován jest za vás? aneb zdali ve jmenu Pavlova pokřtěni jste?“ (I. Cor. 1, 12. 13.)

Ze všeho toho jest prý na bíledni, že ani Petr, ani Pavel, ani kdokoliv jiný není základem předním čili hlavou církve, a

¹⁾ De Ecclesia c. 4. fol. 203.

proto se zovou všickni služebníky Toho, jemuž uvěřili, nikoli pány. Ne na Petrovi tedy, alebrž sám na sobě vzdělal Kristus Pán církev, a na té víře, kterou se věří v Něho. Proto prý dí Pán: Na té skále vzdělám církev svou, poněvadž vyznal Petr: Ty jsi Kristus Syn Boha živého. Na skále tudíž, kterou vyznal Petr, vzdělal Kristus církev, a tou skalou byl On sám. „Fabulatur etiam fictor, quod Christus recedens ex hoc mundo, ne corpus suum Ecclesiae militantis super terram esset acephalum, Petrum et successores ejus dedit Ecclesiae militanti pro capite corporali super terram, habendo usque ad consummationem saeculi, dicens sibi: Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam. Et iterum dicens: Pasce oves meas. — (Pálec fol. 256.) . . In isto Evangelio (Matth. 16.) notificatur Christi Ecclesiae, ejus fides, fundamentum et potestas. Ecclesia ibi: aedificabo Ecclesiam meam. Fides ibi: Tu es Christus filius Dei vivi. Fundamentum ibi: Super hanc petram aedificabo. Potestas ibi: Tibi dabo claves regni coelorum . . Istam Ecclesiam (t. j. praedestinatorum) vocat salvator suam ecclesiam . . Nam sequitur: portae inferi non praevalerunt adversus eam . . Fundamentum, quod erat tertium in proposito, tangebatur ibi: Super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam. Et quia isto Christi dicto maxime utuntur papae in suis dictis, volentes docere, quod ipsi sint Petra, vel fundamentum, super quo stat Ecclesia, sicut in Petro, cui dictum est: ideo pro intelligentia verbi Domini est notandum, quod fundamentum Ecclesiae, a quo fundatur, tangitur ibi: Aedificabo, et fundamentum, in quo fundatur Ecclesia: Super hanc petram; et fundamentum, quo fundatur Ecclesia, tangitur ibi: Tu es Christus Filius Dei vivi. Fundamentum, a quo primo et in quo fundatur sancta Ecclesia catholica, est Christus Jesus, et fundamentum, quo fundatur, est fides, quae per dilectionem operatur, quam Petrus proposuit dicens: Tu es Christus filius Dei vivi . . Fundat autem Christus et aedificat Ecclesiam suam super se petram . . Et supra fundamentum hoc aedificaverunt apostoli Ecclesiam Christi. Nam non ad se, sed ad Christum vocabant populum, qui est primum, necessarium et efficacissimum fundamentum. Ideo dicit apostolus: Fundamentum aliud nemo potest ponere. Unde ipse apostolus videns circa Fundamentum errare Corinthios . . reprobatur eos dicens: Unusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollos, ego vero Cephae, ego autem Christi. Divisus

ergo est Christus? Numquid Paulus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis? . . . Igitur neque Petrus neque, Paulus, neque alius aliquis citra Christum est principale fundamentum et caput Ecclesiae.⁴¹⁾

Že Kristus Pán jest základem a úhelným kamenem církve svaté, a že víra v Něho přivtěluje člověka k ní, zajisté nebylo a nebude kdož by upíral. Avšak Kristus nemluví v textu o sobě, jenž jest základem církve, nýbrž o úpravě, jakou církvi své dáti chtěl, a v této úpravě že bude „Petr“ čili primát skalou, na níž spočívati bude celá organisace církevní. Proto také neřekl: Dico: Ego sum petra; ale: Tibi dico: Tu es Petra. Výklad tedy mistra Jana, jakýž v šestnáctém věku nesčíslněkráté opakován byl, nemá základu v textu svrchu udaném.

A nejenom zřejmým slovům Páně výklad ten se protiví, odporujeť i pojmu o církvi, jakýž sobě Hus ustavil. Neboť Hus tvrdí na stokráte, že jest církev sborem předzřízených, a ta církev že byla již na začátku světa, a jenom ten že jest rozdíl mezi církvi, ku které náležel na př. Abel a Henoch, a mezi tou, která nyní na světě putuje: že hlavou té církve starozákonné byl Kristus podle Božství (secundum divinitatem), církve novozákonné ale jest prý hlavou podle Božství i člověčenství (secundum divinitatem et humanitatem). Jest-li tomu tak, tuť se tážeme: kterak mohl říci Kristus: že církev svou teprva „vzdělá“ (aedificabo)? Či snad základem, na němž zbudována byla církev starozákonná, nebyl Kristus? Patrně tedy, že Hus i se svého stanoviska nedobře vykládal slova Mat. 16, 16. nn., a že nemluvil Pán o takové církvi, jakou sobě mistr v myšlénkách ustavil, nýbrž o té, která se skládá z dobrých i zlých, z předzřízených i předzvěděných, zkrátka: že mluvil o církvi viditelné, jejížto viditelnou hlavou byl učiněn Petr a jeho nástupci.

Ani z textu: „Pasce oves meas,“ vykládá dále Hus, nedá se odvozovati, že byl sv. Petr za hlavu církve ustanoven; neboť slovy těmi byl sv. Petr vůbec povolán, aby pásł ovce Kristovy, nikoli však aby pásł všechny ovce, a tudíž aby byl nejvyšší hlavou církve. Jako by mylný byl závěrek ten: že jsou ovce Petrovy, poněvadž Kristus řekl: Pasce oves meas: tak

1) De Eccl. c. 7. et 9. fol. 206—209. Adversus scripta Páleč ab initio.

také prý bludno mysliti, že ustanoven jest Petr za pastýře všech věřících, a tudíž za hlavu církve. Spíše byl prý sv. Petr pastýřem pouze toho křesťanského stáda, které pásl životem příkladným a slovem spásy.¹⁾

Nebyl-li však sv. Petr hlavou věřících a církve vůbec, nebyl též hlavou apoštolů. Kristus Pán jej nenazval nikdy knížetem apoštolů, spíše prý všem stejnou moc udělil slovy: „Cokoli svázete na zemi, bude svázáno i na nebi, a cokoli rozvázete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ (Mat. 18.) Všickni byli stejnou měrou do celého světa vysláni²⁾, aniž byla právomocnost jejich obmezena místem, spíše celý svět byl oborem jejich činnosti. Aniž řekl kdy Kristus sv. Petru: Jdi, a kaž zvláště ty světu celému, a obmezuj druhé apoštoly, právě na opak! Sv. Pavel byl Duchem Božím puzen, aby víru mezi národy rozšířil více, nežli sv. Petr. „Patet secundo ex verbis; Christi (Matth. 28.), quod non limitavit Petro pro jurisdictione totum mundum, nec tantum unam provinciam, sicut nec aliis apostolis. Quidam tamen eorum plures regiones, et quidam pauciores peragrarunt evangelizantes verbum Dei, ut Paulus, qui plus omnibus laboravit, visitavit corporaliter et convertit plures provincias. Unde cuilibet apostolo vel ejus vicario fuit licitum tantum de populo vel terra convertere, vel confirmare in fide Christi, quantum sufficeret, et non fuit restrictio jurisdictionis, nisi ex insufficientia. Non enim dicit singulariter Petro: Vade tu et praedica singulariter toti mundo, et limita caeteros apostolos, quantum sub jurisdictione sua de terra vel de populo subjacebit. Quin potius Spiritus s. dixit Paulo, quod praedicaret latius inter gentes, Petro vero quod strictius iret, sicut omnes apostoli et eorum vicarii sunt debitores omni homini, ut sibi prosint meliori modo, quo poterunt.“³⁾ Z té příčiny neměli apoštolové zření ani k Petrovi, ani k jeho nástupcům, jako by z jejich autority anebo k jejich rozkazu byli působili. Zejmena sv. apoštol Pavel neměl poslání od Petra, jakož sám píše ve svém listu ku Galatům 2., alebrž přišed do Jerusaléma odebral se do Arabie a kázal tamtéž, aniž byl dříve spatřil Petra, leč až po třech letech (Gal. 1.⁴⁾ A jako sv. Pavel svůj apostolát bezpro-

1) Ad scripta M. Stephani Páleč. Tom. I. fol. 257.

2) Ad scripta M. Stanislai de Znojma c. 6. Tom. I. fol. 280.

3) Ibidem cap. 5. fol. 278.

4) Ad scripta M. Stanislai de Znojma c. 5. fol. 278.

středně od Boha obdržel, a nikoliv od Petra, tak i ostatní apoštolové.¹⁾

Sv. Petr tedy neměl žádných předností před jinými apoštolů, co se týká správy církve, aniž kdy spravoval církev celou, nýbrž byl nejprve biskupem v Antiochii, napotom v Římě. Měl-li ale Petr nějaké přednosti do sebe, měli soudruzi jeho zase přednosti jiné. Přednost Petrova byla, že vynikal vírou (Matth. 16.) a pokorou, neboť poslán byv od apoštolů do Samáří ochotně se tam ubíral (Act. 8.), a byv povolán do Joppe i tam spěchal (Act. 10.) a odtud do Césarey; a když mu bylo od Pavla vytýkáno, že nedostí upřímně jednal (Gal. 2.), i to mile snesl. Konečně vynikal Petr i láskou. Petra však předstihli v jiných věcech Jan a Pavel; především, že hlouběji poznali učení Páně, ješto sama církev o Janovi takto píše: *Volat avis sine meta, quo nec avis, nec propheta evolavit altius.* A o sv. Pavlu dí sám sv. Petr: „Jakož i nejmilejší bratr náš Pavel podle dané sobě moudrosti vám psal, jako i ve všech epištolách, mluvě v nich o těch věcech, v nichžto jsou některé věci nesnadné k srozumění.“ (II. Petr 3, 15. 16.²⁾)

Jen v tom tedy smyslu, že vynikal Petr nad apoštolů vírou, pokorou a láskou, byl pohlavárem (*capitaneus*) církevním, avšak hlavou (*caput*) církve nebyl a není. Podle toho výkladu dají prý se snadno některé výroky otcův zdánlivě sobě odporné srovnati. Dobře prý pověděl blahoslavený Diviš, že byl Petr pohlavárem apoštolů. A zase jest prý pravdivý výrok Augustinův: že Petr byl prvý ve sboru apoštolském podle jisté výsady, a též výrok Marcellův jest pravdiv: že Petr byl hlavou celé církve, kterou řídil učením a příkladem svým. Avšak nebyl osobou nad matku Páně vznešenější, aniž Kristu rovným, aniž vladařem anjelů, z kterých se tehdaž skládala církev svítězilá. Z té příčiny nepochybuje křesťan, byť i dosti prostý, že se Petr neodvážil toho tvrditi, jako by byl hlavou církve, ješto celé církve ani neřídil, aniž jí (mravně) důstojností předčil, aniž byl chotěm církve. „*Suppositis dictis, quod unica est sancta universalis Ecclesia, quae est omnes praedestinati salvandi, et quod solum Christus est caput illius Eccle-*

¹⁾ Ad scripta M. Steph. Páleč. Tom. I. fol. 261.

²⁾ De Ecclesia. cap. 9. Tom. I. 211. Ad scripta M. Stephani Páleč fol. 257. Tom. I. Ad scripta Stanislai c. 12. Tom. I. 300.

siae, sicut ipse solus est persona in illa Ecclesia dignissima, conferens ei et membris ejus motum et sensum et vitam gratiae, tunc manifestum est, quod Petrus non fuit, nec est caput s. Ecclesiae catholicae. Et dictum beati Dionysii est verum, quod Petrus fuit capitaneus inter apostolos . . . Et dictum Augustini etiam est verum, quod Petrus fuit primus inter apostolos secundum aliquam praerogativam. Et dictum Marcelli verum est, quod Petrus fuit caput totius Ecclesiae, quam regebat doctrina et exemplo. Non autem fuit persona dignior matre Christi, nec aequalis Christo, nec rector angelorum, qui tunc erant triumphans Ecclesia, constitutus . . . Unde non est fidei multum simpliciter dubium, quin Petrus non auderet se asserere fore caput s. Ecclesiae catholicae eo, quod non totam rexit, nec totam dignitate praecessit, nec sponsus Ecclesiae catholicae fuit.“¹⁾

Nazývá-li se však Petr náměstkem Kristovým, tož není výrazu toho rozum ten, že on jest hlavou církve, nýbrž že byl přednostou jiných potud, pokud Krista následoval v učení a v životě. „Tenuit Petrus Christi locum in imitatione et pastovium, et juxta hoc fuit aliis praepositus.“²⁾

§. 4.

Papežství, řád kněží a jahnů.

3. Husovi zdá se pravdě podobno, že žádný z apoštolů neměl té moci, jakou měl Kristus podle člověčenství: a též prý podobá se pravdě, že papež se všemi svými kardinály neměl a nemá takové moci, jakou měl sv. Petr aneb některý z apoštolů³⁾. Nebyl-li však ani sv. Petr od Krista Pána hlavou církve učiněn, tož snadno lze říci, že jeho nástupce na stolci římském, papež, tím méně hlavou církve býti může. — Nicméně zdá se mistr přece připouštěti, že papež jest bezprostředným náměstkem Kristovým, jakož se v traktátu jeho „de credere“ dočísti můžeme. Dí tam, že nemáme v papeže (asi jako v Boha) věřiti, ale to že jest předmětem víry, že jest papež bezprostředným náměstkem Kristovým a knězem nejvyšším podle svého úřadu.

Avšak výrok tento napohledně souzvučný s katolickou vírou

¹⁾ De Ecclesia c. 9. Tom. I. 211.

²⁾ Ad scripta M. Stephani Páleč. Tom. I. fol. 257.

³⁾ Adversus scripta Stanislai de Znojma cap. 6. Tom. I. fol. 280.

pozbývá katolické tvárnosti své dodatkem: „pokud bezprostředněji následuje Krista.“ „Nec credendum in papam, neque in autoritatem papae, sed credendum est, quod papa est immediatus vicarius J. Christi et supremus sacerdos hinc in terris ratione officii, si et in quantum immediatius imitatur Dominum J. Christum, habens auctoritatem absolvendi et excommunicandi, indulgentias dandi et alia, quae ad claves pertinent faciendi.“¹⁾ Že ale římský papež (jako takový) není hlavou církve, dokazuje mistr následovně:

a) Kristus sám jest jedině a výlučně římským papežem, t. j. hlavou církve, neboť jemu jedinému poddáno jest tvorstvo veškero, který co slíbil, také naplňuje, zůstává s námi po všechny dny až do skonání světa. On jest biskupem, jenž křtí, jenž hřích světa shlazuje, manželství spojuje, kněží posvěcuje, eucharistii obětuje. On jest knězem nejvyšším, poněvadž žádnému jinému nejvyššímu knězi není poddáno člověčenství Jeho, ani člověčenství vůbec co matka Kristova (!), ani Jan Křestitel, ani Petr se všemi blahoslavenými, kterým prý věru není zapotřebí k dosažení slávy věčné, aby byli poddáni římskému papeži, ješto jsou již svatí a nepodléhají nikterak moci papežově. „Non est alius talis pontifex, nisi ipse Dominus J. Christus, pontifex noster. Tum quia nulli alii pontifici, de necessitate salutis subest humanitas Christi, quia Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen, quod est ejus esse dignissimum super omne aliud nomen, ut in nomine Jesu omne genu, omnis potestas flectatur, sibi obediens, coelestium i. e. angelorum, terrestrium, omnium hominum, et infernorum i. e. diabolorum. Tum etiam, quia mater Christi est humanitas, Joannes baptista, Petrus apostolus cum aliis beatis in patria, et tamen nulli eorum est de necessitate salutis, subesse alii Romano pontifici praeter Christum, cum jam salvi facti sunt, quos non potest Romanus pontifex ligare vel solvere.“²⁾

b) Zastavatelé papežství dovolávají se sice písma na důkaz primátu římského, ale snaha jejich jest marna, neboť důkaz primátu z písma jest nemožný. Za jedno se prý v písmě nečte

¹⁾ Quaestio „de credere.“ Tom. I. fol. 170.

²⁾ De Ecclesia cap. 12. Tom. I. 219. Z té příčiny vysmívá se Hus bulle Klementa VI., který prý svou moc tak rozšířil, že anjelům přikázal, aby duši člověka, který putoval do Říma pro odpustky, a zemřel, z očiště vyproštěnou do nebe uvedli — jakoby nebesťané jemu byli podřízeni.

jméno „papež“; a za druhé, byť se tam i čtlo, nebylo by tím nijakž dosvědčeno, že ten který žijící papež od Boha té moci svrchované obdržel. Volba lidská nedává ujištění žádného, že by za papeže zvolený i Bohem byl povolán, jinak by prý i člověk nej-
obmezenější a nejhorší, ano i kacíř a Antikrist mohl býti papežem. Volbou takovou byl zvolen za papeže nevědec Konstantin II., a kacíř Liberius i papežice Anežka. „Peccat (Stanislaus de potestate papae) in materia. Primo in hoc, quod in lege Domini non reperit hoc nomen papae, quod tam magnifice canonizat. Secundo, quod abutitur nomine papae. Prius enim ss. episcopi non Romani existentes pontifices illo nomine sunt vocati, sicut in tractatu de Ecclesia cap. 13. ostendi . . . Probet (Stanislaus), quod Joannes XXIII. est persona, in qua sit illa plenitudo potestatis generalissima et maxima, et in nulla alia persona in terris humanitus conversante. Nam fide credimus, nullum praelatum habere in terris potestatem, nisi habeat illam a Domino J. Christo . . . Et cum deficit doctori probatio ex scriptura Domini et revelatione, quod ipse dederit Joanni XXIII. illam potestatis supradictae plenitudinem et ad probandum illud, ut teneatur tamquam fides, non sufficit doctori humana electio, quae ex favore humano, timore vel cupidine processit . . . Nam, si argumentum istud valet, haec persona est electa in papam, ut habeat supremam plenitudinem potestatis in terris conversando humanitus, igitur haec persona habet hujusmodi potestatem. Ex valore illius consequentiae oporteret concedi in casu, quod laicus rudissimus, vel foemina vel haereticus, imo Antichristus pessimus foret papa. Patet, nam Constantinus II. erat rudis laicus . . . De foemina patet in Agnete, quae vocata est Joannes Anglicus . . . De haeretico vero patet in papa Liberio, qui haeresin fovebat Arianorum.“¹⁾

O Anežce papežici Hus přečasto mluví, jako by pohádka o ní byla událostí nepopíratelnou. Ona prý seděla na trůnu papežském dvě leta a 5 měsíců. Rodem jsouc z Mohuče přibyla prý v šatu mužském i se svým kochánkem do Říma. Tam prý proslula co učitel a žáky jejími byli nejčelnější mistři. Konečně byla zvolena za papeže, ale brzy počala a porodila ubírajíc se z chrámu Petrského do Lateránu mezi kostelem sv. Klementa a Collosseum.

¹⁾ Ad scripta Stanislai cap. 3. fol. 273 et 274. De Eccl. c. 13. Tom. I. fol. 220.

Rozumováním svým chce mistr Jan vyvrátiti slova Stanislava ze Znojma. Avšak že dovozování jeho na slabých oporách spočívá, každý nepředpojatý snadno nahlédne. Neboť, jestliže důkaz z písma, že jest papežství božského původu, proto nemožným jest, poněvadž slova „papež“ v písmě nestává: kterak lze Husovi dokázati, že církev zavírá do sebe toliko a jediné předzřízené? Či se snad v písmě o církvi dočítáme, že jest sborem pouze předzřízených?

Ještě méně rozumný jest požadavek, že by se mělo ze zjevení zjistiti, že dává Bůh papeži zvolenému moc svrchovanou. Zdaž neruší mistr tímto jediným požadavkem ústavu církve veškeré, i kněžství vůbec i správu duchovní, ač, jak se přesvědčíme, nebylo kněžství od reformátora nikdy v pochybnost bráno, a přijata i jakási správa duchovní? Ano i své vlastní kněžství a svůj úřad kazatelský uvedl mistr v pochybnost za příčinou své divné argumentace. Či snad měl on návěští od Boha, že byl od Něho povolán, anebo že se stal kazatelem v Betlémě z vůle Páně, a nikoli Jeho dopuštěním? Rozumování tedy mistra Jana jest převelmi mělké, a více dialektickým ale dvousečným mečem, nežli bohoslovným důkazem, ať nic o tom nedíme, že by tím způsobem v zřícenině klesly mnohé články víry, které Hus vřelou láskou v srdci choval; jako na příklad: víra v Trojici svatou, o Marii panně bohorodičce a t. d., ješto i těch výrazů nadarmo bychom v písmě hledali. Nic však méně jest argumentace mistrova zcela přiměřena jeho pojmu o církvi co sboru pouze předzřízených.

Jestliže ale se papežství nedá z písma dokázati, není prý zajisté původu božského. Ale kterak tedy povstalo? Hus vypravuje, že císař Konstantin chtěl, aby nejvyšší kněz v Římě se nazýval papežem a jméno to se dotacemi vyvýšilo. Konstantin též nařídil, jakým rouchem by se měl římský biskup odívati. Skvosty ty prý se papežům zalíbily, i poslechlí ochotně vladaře světského, a tak prý skutkem doznali, že nejsou Kristovými náměstký, ale císařovými. Sněm Nicejský (z r. 325) také prý se nezdráhal, udělití papeži té výsady, aby byl tím mezi biskupy, čím jest Augustus mezi králi. „Patet per chronicas, quomodo inolevit papalis dignitas. Nam Constantinus circa annum D. 301. hoc censuit et praecepit, quod summus episcopus ab omnibus papa vocaretur, et in dotatione succrevit etiam nomen illud. Phoca etiam imperator circa annum 600 hoc idem ex cleri instantia confirmavit, ut legitur

in suis annalibus. Unde narrat Castrensis (lib. IV. c. 14), quomodo excellentia Romani imperii adjuverit papatum pontificis super alios. Nicaena, inquit, synodus hoc contulit privilegium Romano pontifici, ut sicut Augustus prae caeteris regibus, ita Romanus pontifex haberetur Episcopus et Papa principalis, pater vocaretur. Origo autem illius nominis erat in dotatione Ecclesiae, ut specificat Decretum 96 Dist. Constantinus.“¹⁾

K větší slávě ještě a okrase papežství daroval Konstantin Silvestrovi palác v Lateráně, svůj diadém a svou korunu, svůj purpurový plášť, náramník, svou tuniku a celé roucho císařské. A jako ke službě císařově byli pohotově komorníci a celé sbory služebníků; tak chtěl také císař, aby papežství bylo obsluhováno. K rozmnožení lesku dvora papežského nařídil, aby měli duchovníci k němu příslušní zvláštní roucho, a při slavnostech aby jezdili na bělouších.

Má-li papežství takový původ, pokračuje Hus, není ho dojista ku správě církevní potřebí, tím méně sboru kardinálského, leč snad pro pohoršení, neboť prý Kristus spravoval církve před Konstantinem bez papeže, jsa dostatečnou hlavou její, a jest zajisté i nyní dosti mocen, vzbuditi sobě důstojnějších náměstků, nežli jest papež s kardinály.²⁾

Hus přehlédl ve svém náruživém boji proti papežské stolici, že slova Kristem Pánem sv. Petrovi zvláště řečená: „Pasiž ovce mé,“ a „Ty jsi Petr a na té skále vzdělám církve svou“ něco více znamenají, nežli právomoc rovnou právomoci ostatních apoštolů: leč by se proti pravdě přijalo, že Kristus Pán zbytečně slovy plýtvá. Mistr zapomenul dále, že sv. apoštol Petr se také sám za správce církve Boží považoval a že též od apoštolů za správce církve byl pokládán. Proto evangelisté vždy kladou na prvním místě jméno jeho, ač ve sboru apoštolském byli i blízcí příbuzní Páně. Odtud také dávno před Konstantinem, kterého Hus za zakladatele papežství vyhláší, byl nástupce Petrův v Římě za nejvyššího správce církve sv. považován, a (jako na př. Klement Římský) spory v církvi povstalé již tehdáž rozhodoval, když ještě Jan Miláček Páně na živě byl.

1) De Ecclesia c. 13. Tom. I. fol. 220. Ad scripta Stanislai de Znojma. Tom. I. fol. 270.

2) De Ecclesia c. 15. Tom. I. fol. 224.

Než všecky okolnosti tyto nebyly s to, v Husovi jiné přesvědčení působiti. Stálť on na stanovisku zcela jiném, nežli bohoslovci. Za jedno mu bylo písmo Boží jediným a výlučným zdrojem pravd náboženských, které přispůsobil ku své domněnce o církvi předzřízených, a v té nebylo místa pro papeže a ještě méně pro sbor kardinálský: a za druhé byli katoličtí bohoslovci čeští naproti reformátorovi v nepřívznivém postavení. Neboť ve schůzce, kterou měli se stranou protivnou v domě Křišťanově (1413), vyjádřili se, jakož i dříve v podmínkách, za jakými by pokoj v české zemi opět navrácen býti mohl, že ve všech věcech víry křesťanské se týkajících sluší přestávati naprosto na výpovědích římské církve, jejížto hlava jest papež.¹⁾ Avšak, zdali Jan XXIII. jest zákonným papežem, o tom nebylo tehdáž shody v křesťanstvu, jelikož vedle něho byli ještě dva papežové — a nad to byl Jan XXIII. muž, který málo měl obliby v národě českém. Vadili katolickým bohoslovcům i přemrštěnci strany jejich vlastní, kteří papežskou moc a osobu přes míru vyvyšovali řkouce, že papež jest bůh pozemský (deus terrenus, deus mixtus), a všemožným způsobem papežské stolici lahodíce tvrdili, že papež má moc nestihlou, on že všecko může, co Kristus podle člověčenství.²⁾ Kterak Hus těžce nesl výroky bohoslovců katolických o podmínkách míru v české zemi, o tom svědčí jeho dopisy ku Křišťanovi.³⁾

4. Hus tedy neuznával primátu římského papeže, což na základě učení jeho o církvi nás nepřekvapuje. Ale právě jako na vzdor své církvi co sboru předzřízených uznává reformátor řád kněží a jahnův a rozhodně upírá, že by moc kněžská byla všem křesťanům bez rozdílu společna. Kristus Pán prý řekl sice v osobě Petrově veškeré církvi: „Cokoliv svážete na zemi, bude svázáno i na nebi, a cokoli rozvážete na zemi, bude rozvázáno i na nebi;“ avšak ne jako by každý oud církve měl moc klíčů, ale že veškera církev podle svých k tomu schopných členů má tyto klíče. Tato moc jest buď kněžská, posvěcením dosažená, jako: moc obětovati, rozhřešovati a svátostmi vůbec přisluhovati; anebo všem vespólná, jako učiti a trestati. „In persona Petri

1) *Palacký* documenta str. 489. lit. F. a str. 507 n. 53.

2) *Ad scripta* M. Stanislai. c. 2. fol. 269.

3) *Palacký* documenta pag. 54—63.

dixit toti Ecclesiae militanti non quod quaelibet persona illius Ecclesiae indifferenter habeat illas claves . . Potestas ordinis vocatur, quam habet clericus ad ministrandum Ecclesiae sacramenta, ut spiritualiter prosit sibi et laicis, ut est potestas conficiendi, absolvendi et alia sacramenta ministrandi. Nam potestas conficiendi ordinatur per se et immediate, ut sacerdos conficiat . . Potestas autem spiritualis communis est potestas, quam habet quilibet plebanus in exercendo opera spiritualia, et in se et in aliis, de quibus meminit iste versus: Doct. consul. castig. solare, remitte, fer, ora.“¹⁾

V tom tedy mistr souhlasí s katolickou církví, an učí, že z Božího ustanovení stává rozdíl mezi kněžími a laiky, o kterém rozdíl zvláště zřejmě mluví ve výkladu písně Šalomounovy, řka: „Dva syny (Isákovy) znamenáta dva řády, neb dvój lid v církvi sv., totiž: kněžský, kterýž ku obětem božským jest přiřehán, a lajkovský, kterýž od toho jest otehnán. Nebo ten dvój lid tělesné a duchovnie znamená: tělesný, jako větší v počtu, má býti poddán duchovnímu, kterýž jest menší v počtu.“²⁾

Avšak mistr odchyluje se od náuky katolické, když tvrdí, že mezi papežem a biskupem rozdíl žádného nestává. Lišiti prý se začal papež od spolubiskupů z vůle Konstantinovy, nikoli z vůle Boží.

„Constantinus Imperator quarto die sui baptismi privilegium Romanae Ecclesiae pontifici contulit, ut in toto orbe pontifices ita hunc caput habeant, sicut iudices regem. In quo privilegio inter caetera ita legitur: Tribuimus potestatem atque vigorem, et honorificentiam imperialem decernentes, ut principatum teneat tam super quatuor sedes Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam et Constantinopolitanam, celsior et princeps cunctis sacerdotibus totius mundi existat . . Romanus pontifex erat consocius aliis pontificibus, usque ad donationem Caesaris, cujus auctoritate coepit capitaliter dominari.“³⁾

Jako mezi biskupem a papežem, tak také není rozdíl mezi knězem a biskupem. V první církvi se dojistá od sebe nelišili, ješto Kristus rozdílů takových zapotřebí neměl. A poněvadž jsa

¹⁾ De Ecclesia cap. 10. Tom. I. fol. 214.

²⁾ Výklad písníček. *Erben* III. 3.

³⁾ De Ecclesia c. 15. fol. 224.

vševědoucí, všemohoucí a nejvyšší dobrý, sebe sama opravovati nemůže, patrně, že ani nyní z Jeho vůle nestává více stupňů leč jen řád kněží a jahnů. Jestliže bychom ale přece chtěli rozlišiti řád kněží a biskupů, jest mezi nimi ten rozdíl, že biskupové a papežové bohatstvím nad jiné kněží vynikají, vše ostatní jest lidského původu, jako prý již sv. Jarolím pověděl. „Tunc autem (Christus) non ordinaverat nisi diaconos et presbyteros, tunc etiam idem presbyter erat et episcopus, ut ait Hieronymus et ut patet ex textu apostoli ad Timotheum et ad Titum.“¹⁾ Hus zde přehlédl, že sv. Jarolím, mluvě o výkonech kněžských, které kněz a biskup podle moci sobě půjčené vykonávají, zřejmě vylučuje z moci pouhého kněze svátost svěcení kněžstva, kterou platně přísluhovati může jedině ten, jenž na biskupa byl posvěcen.

Papež, biskup a kněz jsou sobě tedy podle učení reformátorova úplně rovni. „Vědomo, dí, že papež nic více knězem není, než nejmenší kněz, jedne že jest bohatější, a více lidé k němu zřie a jest více vzácen světu, a mocí svú, již má, více vládne.“²⁾ Z té příčiny na pravdě spočíval obžalobný článek Michala de Causis naproti Husovi v listopadu 1414 v Kostnici učiněný, že prý mistr dí: že všickni kněží v církvi stejnou moc do sebe mají.³⁾

Všecky tyto úchyly Husovy byly již skorem o sto let dříve od doktorů Marsilia Patavského (Marsilius Patavinus) a Jana z Jandunu na učení Pařížském hlášány, a papežem Janem XXII. jako kacířské, bludné a písmu sv. protivné zavrženy,⁴⁾ a tudíž mohl s té strany býti reformátor ubezpečen, že jeho domněnky nebudou od stolice papežské schváleny.

§. 5.

Učení Jana Husi o vládě církevní.

Svůj úřad vykupitelský (prorocký, kněžský a královský) světil Kristus apostolátu církve své. Proto učinil apoštoly své kněžími, učiteli a správci církve, povolav jich a vyvoliv je, aby šli

¹⁾ De Ecclesia c. 15. fol. 225.

²⁾ Výklad Desatera. *Erben* I. 267.

³⁾ *Palacký* Documenta str. 195. n. 7.

⁴⁾ Constitutio Joannis XXII. 4. Cal. Nov. 1327. Viz *Denzinger*: *Euchyridion* pag. 178.

a užitek nesli říši Boží na zemi. Kristus ale netoliko povolal, nýbrž i poslal apoštoly své. Pouhé tedy povolání k úřadu kněžskému, prorockému a královskému nedostačuje, aby povoláný již za tou příčinou, že povolán jest, směl učiti, obětovati a církev řídit. Oborem působnosti apoštolův byl celý svět. Ale již jejich bezprostřední nástupci byli ve své pravomoci obmezeni, jsouce na okrese svůj odkázáni, v němž by trojí úřad Kristův zastávali. Tak byl Timotheus ustanoven v Efesu a Titus na Kretě za biskupa, a jiní na rozličných místech, v nichž jim správa duchovní jest svěřena. Jinak ani býti nemohlo, ač měl-li v církvi panovati řád a pokoj. Proto bylo v staré církvi přísně zakázáno, konati úřad svůj jinde, leč v oboru a na místě vykázaném.

Jestliže byl tedy někdo posvěcen na kněžství, neb na biskupství, nenabývá tím již také práva, aby všade a bez ohledu na všechny pořádek vykonávati směl vše to, k čemu kněžství a posvěcení na biskupa uspůsobuje. Proto rozeznává katolická církev svatovládu z posvěcení (hierarchia ordinis) a svatovládu z pravomoci (hierarchia jurisdictionis). Hierarchia „ordinis“ dle ustanovení Kristova se skládá z biskupů, kněží a jahnů; hierarchia „jurisdictionis“ záleží z papeže a biskupů. Posvěcení uspůsobuje k výkonům úřadu duchovního, pravomoc pak oprávnjuje. Papeži přísluší pravomoc v celé církvi; on zákonnou volbou jest oprávněn a povinen celou církev řídit a spravovati. Biskup jest uspůsoben, oprávněn a povinen ve své diecési trojí úřad Páně zastávati; ale nemá mimo diecési žádné právomoci, aby svátostmi přísluhoval, učil a věřících řídil a spravoval. A tak i kněží jsou uspůsobeni a oprávněni ve farním okršku to konati, co jest úřadu jejich. Ač tedy kněžstvím nabývá posvěcený působnost k trojímu úřadu Páně: nedosahuje svěcením už také práva úřad ten vykonávati. Posvěcením se biskup a kněz povolává, pravomocí ale v obor své působnosti vysílá, tak že vyslán byv z božího práva svůj ouřad vykonává. Udělením pravomoci se tedy vysílá biskup a kněz, aby v okrese sobě vykázaném směl zastávati: α) úřad prorocký (magisterium), β) úřad kněžský (ministerium), γ) úřad královský (regimen). (Trid. sess. XXIII. can. 3. et can. 8.)

Jelikož ale svatovláda jest Kristem proto ustavena, aby vyučovala, svátostmi přísluhovala a církev řídila: přísluší jí také právo rozhodovati o věcech víry a mravů, a vše to ustanoviti, co

by ku blahu věřících sloužilo. A poněvadž jest Kristem proto zřízena, aby víra a všecko, což pro nás byl ustanovil, v první přenesení bylo zachováno: jest církev vyučující ve věcech víry a mravů neomylna, a má právo zákony dávat. Z toho ale zároveň plyne, že věřící jsou povinni to věřit, co církev k věření předkládá, rozhodčímu soudu jejímu u věcech víry se podrobiti a zákony její plnit. Kdyby jich nechtěl plnit, ten propadá soudné moci církevní a trestu v zákonech stanovenému.

Vládní moc církve jest trojí: Moc zákonodárná (potestas legislativa), výkonná (executiva) a soudní (judiciaria). (Mat. 16, 19. 18, 18. Jo. 21, 15—17. Mat. 28, 18—20. Efez. 4, 11 n. Tit. 1, 11 n. I. Tim. 3, 1. n. I. Cor. 5, 3. n. II. Cor. 10, 6.; I. Tim. 5, 1. n.)

Na první pohled se zdá, že Hus ve smyslu tuto naznačeném svatovládou církevní uznával. Nalézají se zajisté ve spisech jeho četné výroky, z kterých by právem uzavírali se mohlo, že stojí na katolickém stanovisku. On tvrdí, že křesťan povinen jest, papeže a prelátů poslouchati, že on a strana jeho jsou toho dalecí, aby k neposlušnosti vybízeli, spíše prý jest veškeré tvrzení (oudů fakulty bohoslovné na učení pražském a jiných), že poslouchati nechtí, útržkou k tomu navlečenou, aby papež a kardinálové byli proti němu (Husovi) poštváni, kdežto on a strana jeho nic snažněji sobě nežádají, než aby lid ku pravé poslušnosti přivedli, dobře věduce, že lid má býti k zákonu Páně naveden a jím řízen (populus est unus a lege Christi regulatus), a proto že vši silou k tomu hledí, aby zákon Páně panoval¹⁾.

Avšak přece bychom se velice mylili, za to majíce, že uznává Hus správu církve ve smyslu katolickém, neboť on učí:

a) Že církevního poslání není zapotřebí k vyučování čili k úřadu učitel'skému;

b) že není zapotřebí pravomoci k vykonávání úřadu kněžského;

c) že moc zákonodárná nepřisluší církvi, kterážto prý není stolicí rozhodující u věcech víry a mravů, aniž neomylnou, aniž stolicí soudní, která by božským právem soudila, nálezy činila a trestala.

1. Hus rozeznává čtvero poslání: od Boha; od Boha a od člověka; pouze od člověka, kteréž (poslední) nemá

¹⁾ De Ecclesia cap. 17. Tom. I.

základu ve slovu Božím, ale ve vynálezkou lidským; a konečně posláním, které sobě člověk sám urval, jako prorokové falešní. „Prima missio a Deo tantum, ut patet de Moyse. Secunda missio est a Deo et ab homine, sicut patet de Josue. Tertia missio est ab homine tantum, ut est, quae non fundatur in lege Dei, sed in traditionibus humanis, quas plus ponderant. Quarta nominatenus missio est, qui a se ipsis indigne usurpant praedicandi officium, ut pseudoprophetae.“ (Jer. 23.)¹⁾

Kněžím a jahnům (dle učení Husova) není zapotřebí ku hlásání slova Božího žádná autorisace od člověka, zejména nepotřebují mítí posláním od papeže anebo od biskupa, jelikož spůsobilosti k tomu a posláním už posvěcením svým nabývají. I není jim třeba posláním k tomu, aby mohli slovem Božím Kristu ploditi syny a dcery, rovnou měrou jako není snoubencům, kteřížto řádným manželstvím spojeni jsou, žádného papežského anebo biskupského svolení zapotřebí k tomu, aby směli lože manželského užiti. Ano kněží a jahnové bez posláním papežského a biskupského netoliko mohou kázati, nýbrž oni jsou k tomu zavázáni i navzdor (nespravedlivé) záповědi prelátů. Kdyby pro takovou záповěď kněz nebo jahen ve hlásání slova Božího ustál, hřešil by smrtelně, čímž by upadl v klatbu Boha samého, a tak by sám sebe z církve vyloučil. Kristus výslovně jim poručil kázati, řka: „Učte vsecky národy.“ Posláním toto Kristovo zajisté postačí, jiného mítí netřeba, ješto by jinak nebylo lze ani z vnuknutí Božího kázati.

Známkou toho božského posláním není ani autorisace papežská, ani biskupská, ani divy a zázraky, nýbrž pouze hlásání pravdy a život spravedlivý. Zázraky však proto prý nejsou známkou posláním s hůry, poněvadž za časů Antikristových přestanou divové i u těch, kteří jsou vyvoleni, jelikož zázraky nápodobiti bude i Antikrist, a jelikož pravda a svatý život stojí výše než zázraky. Ješto ale „pravda“ jest znamením posláním s hůry, musí kazatel ji znáti a život spravedlivý vésti, jinak by posláním jeho bylo liché a vyliané.

„Licet alicui diacono vel presbytero praedicare verbum Dei absque auctoritate sedis apostolicae sive episcopi catholici (thesis Joannis Viklef). Vocando auctoritatem (dí Hus) sedis

¹⁾ Defensio quorundam articulorum Joannis Viklef. Tom. I. fol. 116.

apostolicae consensum autorisantem. Similiter episcopi auctoritatem consensum episcopi specialem, autorisantem ipsum diaconum vel presbyterum ad praedicandum. Pro veritate articuli arguitur sic: Sicut consummato matrimonio conjuges sine speciali licentia papae vel episcopi possunt licite generare filios carnales: sic diaconi vel presbyteri instinctu Dei per evangelium Jesu Christi sine speciali papae vel episcopi licentia possunt licite generare filios spirituales. Quilibet diaconus vel presbyter confitens veritatem et faciens justitiam, habet testimonium efficax, quod ipse est missus a Deo et non oportet illam missionem probare per operationem miraculi propter operationem justitiae, nec per scripturam, quae ipsum nomine exprimeret, quod ad evangelisandum a Domine foret missus.“¹⁾

Poslání Boží zakládá se tedy podle mistra Jana v hlásání pravdy a ve svatém životě. Ale tu mimoděk se naskytá otázka: co jest činiti, kdyby lidé nechtěli přijmouti té pravdy, hlásané od člověka, nemajícího ani církevního poslání, aniž osvědčení s hůry? — Na Mahomedovi žádáno, aby své domnělé poslání zázrakem osvědčil, ale on si s nebe dal podati ujištění, že divy činiti jest pouze v moci Boží, a koran že jest sám o sobě dostatečen, aby pro pravdu, kterouž obsahuje, za svědka mezi Bohem a lidmi byl považován.²⁾ I na Petrovi žádáno, aby dokázal skutkem zázračným, že jest od Boha poslán, reformátor však odkázal všetečnost lidskou k rychlému vzrůstu svého „čistého evangelia,“ a k tomu, že pravda jeho učení (domnělá) se „osvědčuje pravdou jeho učení!“ A tak i pravda nauky Husovy a oprávněnost poslání strany jeho měla býti osvědčena pravdou, která vlastně sama teprv z božského poslání hlasatelova se osvědčiti měla. Domníváme se, že věhlasný kazatel Betlémský a učitel na učení Pražském snadno by byl nahlédl, ve kterak zmateném kruhu se nalézá, kdyby byl význam slov svých uvážil. Neboť svatý život jest důkazem platným o dobré povaze toho, jehož se týče, ale nikoliv důvodem nade vši pochybnost povýšeným o tom, že tento dobrý člověk a spravedlivý jest od Boha poslán, a že učení jeho jest pravé; ačkoli víme, že ten, jenž křivým věcím učí, dojistá nebyl od Boha poslán. Také člověk svatý a spravedlivý, byť i nechtěl, poblouditi

¹⁾ Defensio quorundam articulorum Joannis Viklef. fol. 114. et 116. Tom. I.

²⁾ Sura 29. v Koranu.

může. Nad to aby svatý život byl svědectvím plným o pravosti učení, které se hlásá, musel by zjevením s nebe býti osvědčen. Neboť člověk soudí pouze podle zevnějších skutků, vniterný zámysl a zřídlo, odkud dobré skutky nabývají pravé ceny, jsou pro nás temnou rouškou zastřeny. Plným tedy důkazem pro pravdu učení, jehož se týče, není dojistá svatý hlasatelův život; s čímž ostatně mistři učení Pražského (mezi nimi i Hus) souhlasí ve své replice naproti podmínkám o pokoji v zemi české přísíce: „Quantalibet sanctitate vel doctrina quis polleat, non tamen sibi credendum est, nisi illud in sacra scriptura vel veraci fundaverit ratione.“¹⁾

Že pak k oprávněnému hlásání slova Božího není zapotřebí žádného posláni od papeže anebo od biskupa, aniž jaké autorisace církevní, dovozuje reformátor nejednou, uesa se k textu u sv. Matouše 28, 19. a ku příkazu Páně, kterým poroučí slovo Boží hlásati; příkazu tomu musí prý kněz vyhověti bez ohledu na kletby papežské.²⁾ A jsa tomuto svému učení věren žádá, aby slovo Boží svobodně a bez překážky se hlásalo, a lituje toho i želá na to, že pravda Boží se utiskuje zvláště tím, že se zabraňuje kázati v kapli Betlémské; on ale prý nechce ani biskupa poslouchati v tom, aby nekázal, jelikož by se tím Bohu protivil. „Milí Páni a dědicové království českého,“ píše mistr k nejvyššímu soudnímu dvoru v království, „přičiňte se k tomu, ať také nehody přestanú, a slovo Božie ať jmá svobodu mezi lidem Božiem . . Aj já to znám, že ani papeže ani arcibiskupa chci poslouchati v tom, abych nekázal, neb to jest proti Bohu a mému spasení.“³⁾

V hlásání slova Božího není tudíž vázán biskup na svou diecési aneb kterýkoli plebán na faru i okres svůj, spíše, když má naději, že by jinde s lepším prospěchem působiti mohl, povinen jest opustiti svůj okres, a na místo hojnější žně se odebrati, tak jak apoštolové činili. V Římě však usmyslili prý sobě jináče: chtějí sobě udělováním jurisdikce naplňovati měšce stanovili jakési meze v oboru působnosti kněžské. „Jurisdikce“ má tedy v římské kurii svůj původ. „Absit,

¹⁾ Doc. *Palacký* 496.

²⁾ De Ecclesia cap. 20. fol. 245.

³⁾ Collegio iudicum Regni Bohemiae z r. 1411. *Documenta Palacký*, str. 22. n. 11.

quod episcopus vel rector particularis ecclesiae non debeat prodesse vel proficere populo de alia parochia vel dioecesi, cum in casu, quo vehementer speraret, plus prodesse Ecclesiae et placere Christo, debet parochiam suam dimittere et aliis, in quibus magis proficeret, se adjungere. — Unde sic fecerunt apostoli, ut habetur specialiter de Paulo et Barnaba, qui Actor. 13. dixerunt Judaeis ingratis de verbo Dei: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam repulistis illud et indignos vos iudicastis aeterna vita: ecce convertimur ad gentes. Sed heu ista Apostolica regula temporalium cupiditate dirumpitur, et ficti vicarii apostolorum vertunt evangelium in pecuniae collectionem. Et sic propter quaestum avaritiae circa jurisdictiones limites condunt, cujus jurisdictionis origo a capite et fronte Romanae curiae habet ortum.“¹⁾

Podle toho učení, že nižádné autorisace, ani biskupské ani papežské, ku kázání slova Božího zapotřebí není, se také mistr Jan v životě svém řídil. Proto nic toho nedbal, že stolicí římskou a arcibiskupem pražským bylo zabráněno, kázati jinde, leč jen při farách a v klášteřích. Hus ukryval se pod záštitu zákona Páně, jímž prý se velí všade, tedy i v kaplích kázati. „Díš,“ píše Hus naproti knězi Kuchmistrovi, „že jsem se odvolal ku papeži: to znám, že nejprvé k Alexandrovi odvolal jsem se, jenž za peníze byl jest vydal bůlu, přikazuje v ní, aby slovo Boží k lidu nebylo kázáno nikdež, jedné u far a v klášteřích, v nižádných kaplích, ač by byly od arcibiskupův a papežuov zvláště stvrzeny. A že to přikázání jest kacířské, Pánu Bohu protivné, jenž dí: Jděte po všem světě, a kažte čtení každému stvoření, a sám Spasitel uče nás skutkem kázal jest v domích, po ulicích, po vseh, po městech, po hradích, na púšti i na vodě, jakož čtení svědčí, a přikázal sluhám svým, aby šli volat k věčné večeři i mezi rozcestí i mezi ploty: protož já chtě raději Boha poslouchati, než papeže, odvolal sem se k němu, a poslal sem jemu písmo, aby lépe se zpravil, a bludu proti písmu sv. neustavoval.“²⁾ „Proti té bule dal mi pán böh žádost, abych se postavil a proti jeho čtenie tomuto jeho přikázanie neposlúchal. I kázal jsem s jeho pomoci až do kletby i stavenie služby nepravého, a ještě káži i budu,

¹⁾ Ad scripta M. Stanislai cap. 5. Tom. I. fol. 288.

²⁾ O svatokupectví. *Erben* III. V „Duch Jana Husi“ 96.

dá-li jeho svatá milost, kázati, zda bych mohl kterého chudého, mdlého neb klesavého do domu Kristova k večěři uvésti. Prvé sem kázal v městech i v ulicích, ale nyní káži mezi ploty, podle hradu, jenž slove Kozí, mezi cestami měst i vsí.“¹⁾)

Náuka tato ujala se velmi pevně také u stoupenců Husových, kteří, v tužbách svých jinak se rozcházejíce, v tom se shodovali, aby slovo Boží svobodně a bez překážky bylo hlásáno. „Vyznáváme,“ tak píše páni čeští strany Husitské o ochraně slova Božího, „že jsme vstúpili . . a vstupujem . . v takovou smlúvu, abychom po všech svých panstvích a zbóžích prikázali, aby svobodně slovo Božie bylo kázáno, a slyšenie dáno, ráno, po obědích, i po nešporích, v kostelích a i v klášteřích bez překážky.“²⁾ Tak též i Pražané, Orebští, Táboři i různé strany pod obojí vůbec, sjednavše se na čtyrech artikulích Pražských, na prvé místo postavili svobodu slova Božího, za kterou prý chtějí státí svým statkem i životem. „Najprvé, aby slovo božie po království českém svobodně a bez překážky od křesťanských kněží bylo zvěstováno a hlásáno.“³⁾)

2. Jako Hus svobodu slova Božího vymáhal, maje veškeru autorisaci papežskou anebo biskupskou za zbytečnou, neoprávněnou, ano za násilí naproti Bohu a jeho zákonu páchané: tak se též choval vzhledem ku přisluhování svátostmi. Ale i tu se zdá, jakoby k oprávněnému a po případě ku platnému vykonávání úřadu kněžského byl vyžadoval jurisdikce, když napsal: že moc duchovní co do podstaty své nemůže býti obmezena, dobře ale výkony její; než shoda tato opět jest jenom napohledna. Za jedno tvrdí reformátor, že moc duchovní přichází od Boha, a v tom mu nebude dojistá nikdo odporovati, přidá-li se: že tím způsobem, jakým On ustanovil. Za druhé však učí: že ne člověk, ale Bůh že dává i pravomoc, činiti výkony kněžské, člověkem že prý pouze se ohlašuje, že ta neb ona osoba má moc duchovní.⁴⁾ Takový výklad učení křesťanského není ovšem katolický, neboť katolíci věří, že Bůh ku kněžství povolává a uspůsobuje svátostí svěcení kněžstva, avšak člověk že jest to, jenž z moci

¹⁾ Postilla. *Erben* 256.

²⁾ *Palacký* Documenta 591. n. 86. Pactio multorum Baronum Bohemiae et Moraviae, de tuenda libera verbi Dei praedicatione.

³⁾ *Palacký* Dějiny III. 1. 342.

⁴⁾ De Ecclesia cap. 10. fol. 213. et 214. Tom. I.

Boží duchovní moc svěcením na člověka přenáší: a zase člověk (biskup, papež) že na místě Božím, čili z moci Boží splnomocňuje a oprávnjuje kněze, aby vykonával úřad, ku kterému Bohem byl uspůsoben.

Proto také má reformátor rozehřešení, obdržené od kněze z cirkve vyobcovaného, anebo vůbec censurami stíženého, za platné před Bohem, jakož jasně vysvítá z odpovědi, jakou přičinil mistr k attestacím složeným naproti sobě od Jana Pekla.¹⁾ Ostatně nás poučuje jeho jednání, že nejenom nic nevážil církevní autorisace, nýbrž že ji měl i za nepotřebnou a zbytečnou k výkonům kněžským. Jsa z cirkve vyobcován nejenom neustal kázati, alebrž on i mši sv. sloužil, i svátostmi přísluhoval a vášnivě horlil naproti církevní vládě, že tato sobě osobuje právo. staviti služby Boží, kterýžto obyčej její zove obyčejem satanským. „Nynější Antikristovi apoštolé,“ dí Hus, „ti, ať kdo věrně chce volati lidi k večeri vedle Božího prikázání, ihned se osopie, a nedadie volati, jedné, ač kto chce po jich vůli kázati, je velebiti a hříechu jejich se nedotýkati. A z té Antikristovy pušky byli sú knězie s pražským arcibiskupem, knězem Zbynkem, buly t. j. listy s olovenú pečetí, dobyli, jenž jest velela, aby nikdež kromě far a kromě klášterov a jich hřbitov slova božieho nekázali.“ A zase dí: „Nemá Antikrist sieti silnějšíe, než božie služby stavenie.“²⁾

§. 6.

Moc cirkve zákonodárná, výkonná a soudní. Neklamnost cirkve.

3. Reformátor Betlémský zavrhuje nejen posláni církevní a autorisaci k výkonům úřadu učitelského a kněžského, alebrž i moc cirkve zákonodárnou. O tom se snadno přesvědčiti lze z řeči, kterou chtěl mistr konati na sboru Kostnickém, a jejíž titul jest: „O dostatečnosti zákona Kristova ku správě církevní.“ Aby nebylo nižádného nedorozumění o tom, co se má rozuměti slovem „zákon Kristův“ (lex Christi), praví: že zákon Boží

¹⁾ *Palacký* documenta pag. 178. l. 2.

²⁾ *Postilla*, II, 256 a 173. *Erben*.

jest evangelický zákon od Krista a od apoštolů vyložený a ku správě církevní potřebný.

Zákon jest jeden: starý totiž a nový. A o tomto zákonu tvrdí, že jest dostatečný ku vládě a správě církevní. Veškerý zákony, pokud jsou tam obsaženy buď zavinitě neb zřejmě, jsou dobré a užitečné, a nejsou přídavkem zákona Páně, alebrž pouze jeho výkladem. Jestliže by částečné zákony odporovaly zákonu Páně, jsou beze vši pochybnosti nešlechety. Není-li částečný zákon odporný zákonu Páně, avšak není-li v něm buď zavinitě neb zřejmě obsažen, jest doplňkem zákona Božského a tedy by jej zdokonaloval. Z toho by ale šlo, že jest zákonodárství lidské dokonalejší božského, a že lidé jsou povinni toho dokonalejšího také více šetřiti a více ho milovati, což všechno se ukazuje býti křivým a bludným. Následovně nesmí a nemá se k zákonu Božímu něco přidávati, anebo od něho ubíráti. „*Lex Jesu Christi est sufficientissima, requisita ad regimen Ecclesiae militantis, cui non licet quidquam addere vel subtrahere. Ergo ipsa per se sufficit ad regimen Ecclesiae militantis. . . Voco autem, ne fiat aequivocatio, legem Christi evangelicam Legem, ac Christo pro tempore suae viationis et Apostolorum expositam, ad regimen militantis ecclesiae requisitam. . . Christus Jesus unam legem instituit, quae est Vetus et Novum testamentum ad regulandam Ecclesiam catholicam. . . Lex superaddita legi Christi est vel in Lege Christi implicita vel impertinens vel repugnans. Si est implicita, tunc hoc declarans non superadderet novam legem. . . Si vero lex superaddita sit repugnans legi Christi, tunc indubie est iniqua. . . Si vero est legi Christi impertinens, tunc supplet legem Christi incompletam, et tunc sequitur, quod homines consumantes legem Christi perfectiorem legem, quam fuit lex Christi, instituunt: consequens falsum, tum quia quotlibet legis Christi particulae observatae sufficerent, tum etiam, quia doctrina humana et ejus ordinatio foret perfectior, quam doctrina et ordinatio Christi, tum tertio quia ante editionem illius legis non foret Ecclesia complete et debite regulata, quod dictum pius catholicus abhorreret. . . Si lex superaddita legi Christi foret perfectior, tunc ipsa deberet ab homine magis diligere et magis exsequi, quam lex Christi, et per consequens magis deberet diligere ejus lator, quam Deus Christus. Consequens est blasphemum. . . Sequitur, quod lex*

Christi est lex sufficientissima, cui non licet quidquam detrahere vel apponere.“¹⁾

Jestliže ale jen ty zákony jsou spravedlivé, které buď zavnuté neb zřejmě v Zákoně Páně, t. j. v písmu sv. Starého a Nového zákona jsou obsaženy: musí se, jakož mistr i v textu podaném na jevo dává, veškeré zákonodárství církevní (avšak i občanské) seschnouti na pouhé vykládání zákona Božího, ješto by jinak se přidávalo zbytečné a nespravedlivé břemeno lidu křesťanskému.

S tímto učením souvisí napomínání reformátorovo, poslouchati biskupů a prelátů, ješto prý kdoby jim vzdoroval, své duše by poskvřnil. Avšak závaznost ta platí jen potud, pokud prelátí neporoučí věcí nespravedlivých. Spravedlivé jest ale to, což jest v zákoně Božím obsaženo. Tedy poroučí vlastně veždy zákon Boží (písmo sv.), a nikterak biskupové. V tom smyslu rozumuje Hus ve své replice naproti skrytému odpůrci, an odpovídá k předhůzce, jakoby byl tvrdil, že kněží nejsou poslušni svého biskupa, neposkvřňují duše své. „Hic false mihi impingit adversarius errorem, cum dixerim oppositum. Nam dixi expresse, quod sacerdotes non obedientes suis episcopis in mandatis licitis et spernentes ipsos in his, quae pertinent ad Legem Dei, prophanant, violant et contaminant animas suas. Sed quaesivi causam, quare sacerdotes dicuntur ab aliis prophanare, cum non tenent mandatum episcopi sive sit licitum, sive sit illicitum, et non dicuntur prophanare, cum non tenent expressum mandatum Dei? Mandat episcopus, ut teneatur interdictum generaliter per Pragam et circumquaque per duo milliaria ex eo, quod census aliquibus sacerdotibus arestat, et clericus nolens cessare a laude Dei, judicans interdictum irrationabile, appellat et peragit divina, et tunc dicitur prophanare, sacerdos vero alius transgrediens mandatum Dei, non sic dicitur ab illis prophanare.“²⁾

Poněvadž ale jest zákon Boží jediným, spravedlivým a dostatečným pravidlem správy církevní, rovně jako písmo vůbec jediným jest a dostatečným zdrojem u věcech víry a mravů: žádá reformátor na biskupech a prelátech, aby měli vědomost a dů-

1) De sufficientia legis Christi ad regendam Ecclesiam. Tom. I. fol. 44—47.

2) Adversus occultum Adversarium. Tom. I. 140.

kladnou znalost zákona Božího, ješto by jinak znáti nemohli, kterak církev řídit a spravovati mají¹⁾; a v tom se zajisté srovnává s katolíky. V katolické církvi nejenom se žádá, aby papež a biskupové byli zákona Božího znalí, ale jest i přikázáno, aby ten, kdo na biskupa svěcen býti má, byl mravů bezúhonných. Avšak žeby biskupům za tou příčinou (pouze) byla znalost zákona Páně potřebna, poněvadž církev Páně se výlučně jen tím spravovati musí, což v zákonu Páně jest obsaženo, toť dojista nepravdivo; ač ovšem pravda jest, že proti zákonu Božímu ani papež, ani biskup něco ustaviti nesmí. Jestliže by biskup neb i papež proti zákonu Božímu něčeho nařídil, bylo by ustanovení jejich nejenom hříšné, ale i nezákonné a neplatné. To ale nemá místa, ustanoví-li papež aneb biskup něco, což sice není v písmě obsaženo, ale což se mu také neprotiví. A my doufáme, žeby mistr od tohoto učení svého byl upustil, kdyby byl povážil, že jím odsuzuje již první doby křesťanské, ješto by dle Husa biskupové a kněží věku třetího a čtvrtého, ano již i druhého se byli dopustili zločinného atentátu na zákoně Božím, odchýlivše se ve věcech nepodstatných a pro potřebu nutnou od jednoduché správy sv. apoštolův.

S náhledem o všestranné a úplné dostatečnosti zákona Páně ku správě církevní souvisí i želání Husovo: Kterak se prý všecka snaha k tomu vynakládá, aby se obšírně a důkladně vysvětlovalo kanonické právo, kdežto se písmo Boží (zákon Páně) na školách zanedbává. A opět v souvislosti s učením svým zove mistr zákony církevní, klada je naproti zákonu Božímu, „vynálezky lidskými,“ které prý jsou člověku na cestě života netoliko neužitečné, ale i škodlivy. Neboť prý množství jejich zdržuje člověka od zachovávání božských zákonů, a dává mu neustále příležitost ku přestupkům. Nad to se prý mysl lidská vynálezky těmito ráda klamati dává, jakoby se spravedlnost zakládala v šetření těchto lidských zákonů, a nikoli na Kristu Pánu a Jeho přikázání. ²⁾ Takovým způsobem se ďáblu připravuje žeň přehojná; neboť lidé jsou buď hříšníci anebo spravedliví. Jsou-li hříšníci, budou tím častěji přestupovati zákony, čím četnější a těžší břemena jim byla

¹⁾ De sufficientia Legis Dei. Tom. I. 48.

²⁾ De abolendis sectis et traditionibus hominum. Tom. I. fol. 472. cap.2.

uložena a stanou se tudíž hříšníky ještě více trestu hodnými. Spravedlivým však tím méně jest zapotřebí těchto vynálezkův, jelikož bývají bezprostředně Duchem Božím vedeni. „Nulli potest esse dubium, quod nimia pluralitas adinventionum hominum et doctrinarum et ipsorum statutorum et mandatorum populo christiano non est utilis, sed magis aggravans et nociva. Quoniam vel sunt superbi subditi, qui ad ipsa obligantur, et iniqui, vel justi et Spiritum Jesu sustinentes. Si superbi et iniqui, procul dubio ii, accepta occasione ab illis obligationibus et mandatis, magis contemnent et magis transgredientur, atque pluries peccabunt. Sicut deducit apostolus de praeceptis et caeremoniis legis Judaeorum Rom. 7. . . Non igitur praecepta et traditiones humanae plurificatae in Ecclesia Christi expediunt pro malis et iniquis . . . Si vero sunt justi, et acti Spiritu Jesu crucifixi, tunc maxime hi non indigent mandatis et traditionibus humanis, praesertim plurificatis ab hominibus . . . Tum quia docet eos et ducit Spiritus . . . tum, quia per multitudinem traditionum ut plurimum coarctantur etiam ab operibus virtuosis.“ Mistr zove samého ďábla původcem vynálezků těchto.¹⁾

Z učení Husova, že zákon Páně dostatečen jest ku správě církevní, plyne i rozdíel, jež činí mistr s ohledem na poslušnost. Poslušnost prý jest trojí: duchovní, světská a církevní. Duchovní, která se řídí dle zákona Božího; v té žili Kristus i apoštolé, a všichni křesťané jsou povinni v ní setrvati. Světská poslušnost, kterou jsme zavázáni plniti zákon občanský. Církevní poslušnost, kteráž jest vynálezkem kněží mimo autoritu písma Božího. „Notandum, quod triplex est obedientia, scilicet spiritualis, saecularis et ecclesiastica. Spiritualis, quae est pure secundum legem Dei debita, sub quali vixerunt Christus et apostoli et debent vivere singuli Christiani. Obedientia saecularis est obedientia debita secundum leges civiles. Obedientia ecclesiastica est obedientia secundum adinventiones sacerdotum Ecclesiae praeter expressam auctoritatem scripturae.“²⁾

K poslušnosti duchovní reformátor neustále napomíná, a těžce to nese, že mu vytýkáno, jakoby ke vzdoru a vzpouře naproti duchovní vrchnosti vybízeli, kdežto prý on a strana jeho

¹⁾ De abolendis etc. cap. 1. 2. 3. fol. 463. Tom. I.

²⁾ De Ecclesia cap. 17. fol. 233.

ku pravé poslušnosti lid navésti usiluje, a toho si pouze přeje, aby se zákony protikřesťanské odstranily, aby zákon Boží panoval, aby duchovenstvo žilo podle svatého evangelia, prosto jsouc vši nádhery, lakomství a jiných nepřístojností, aby církev skládající se z duchovenstva, ze šlechty a lidu obecného dobře byla zřízena; aby duchovenstvo ku šetření zákona Páně nabádalo, lid pak a šlechtici aby poslouchali.¹⁾

Zákon Boží má tudíž vedle místra Jana veskrz míti platnost nejenom v církvi, nýbrž i v poměrech občanských, neboť on jest netoliko dostatečen, ale i jediné oprávněn, ješto vlastně žádně ustanovení lidské není platno, aniž člověka zavazuje, leč by mělo základu v zákoně Božím. „Unde nulla humana praeceptio vel consultio est valida, vel servanda, nisi de quanto causatur a divina exemplante.“²⁾

Proto se všickni spojití a k tomu všemi silami působiti mají, aby zákon Páně se plnil; mají se o to snažiti pánové, království a obce, a když by po dobrém lidé se navésti nedali, aby zákona Božího poslouchali, jsou prý povinni přestupky přikázání Božích trestati a stíhati, jako by se jimi rušily poměry právní.³⁾

V tomto učení jsou zase s místrem za jedno veškeři stoupcové jeho: Kališníci, Orebité i Táboři, kteřížto vesměs se usjednotili v Praze v r. 1420 (mezi 3. červencem a 1. srpnem), aby všickni hříchové smrtelní a zvláště zjevní a jiní neřádové zákonu Božímu odporní, řádem a rozumně od těch, jenž úrad k tomu mají, byli stavováni a kaženi.⁴⁾

Odtud snadno nahlédnouti lze, že v soustavě Husově nemá místa zákonodárství církevní ani občanské, jelikož všady lid Boží zákonem Božím řízen býti má. (Populus a lege Dei regulatus.)

4. Jestliže ale podle nauky Husovy nemá vyučující církev moci zákonodárné, nelze jí ovšem ani moci soudní přirknouti. Hus nejednou na to žehrá, kterak zlo se v církvi rozmnožilo, ješto přednostové její žádají a poroučí, aby se výrokům jejich soudným více věřilo, nežli písmu Božímu, a trestají přestupky

¹⁾ De Ecclesia cap. 17. Tom. I. fol. 231.

²⁾ De Ecclesia cap. 20. Tom. I. fol. 242.

³⁾ Výklad Desatera. I. 133. *Erben* Postilla II. 259.

⁴⁾ *Palacký* III. 1. 343.

vynálezků svých mnohem přísněji nežli provinění proti zákonu Páně. „Quam malum est Christi Ecclesiae, quod praepositi nostri plus exigunt, ut credatur suis approbationibus et reprobationibus, in cunctis suis judiciis, quam exigunt, ut credatur fidei sacrae scripturae, quae est fides catholica. Et plus puniunt pro excessu suarum traditionum, quam blasphemantes in praecipuam fidem Christi.“¹⁾

Zprvu ovšem osvědčoval, že nemá úmysl, z poslušnosti církevního se vyzouti, ale že hotov jest podrobiti se podle rozkazu sv. Petra nejenom římskému papeži, ale i svému biskupovi (Zbynkovi) v nařízeních směřujících k oslavě Boží.²⁾ Ve svém dopisu k Janovi XXIII. zřejmě dí Hus, že církve a nejvyšší její hlavy poslouchati sluší³⁾ a že by rád se dostavil osobně k soudné stolici papežské, že mu to ale nemožno jest pro nepřekonatelné obtíže, zvláště pro nebezpečnost smrti, které mu hrozí od Němcův, a proto že prosí, aby byl sprostěn povinnosti, státi osobně k soudu papežovu. „Citatus personaliter ad Romanam curiam optabam comparere humiliter: sed quia mortis insidiae tam in regno quam extra regnum, praesertim a Teutonicis, sunt mihi positae, ideo multorum consilio judicavi, quod foret Deum tentare vitam morti tradere, profectu ecclesiae non urgente. Igitur non parui personaliter, sed advocatos et procuratores constitui, volens sanctae sedi apostolicae obedire. Quapropter summe Christi vicarie! Vestrae humiliter Sanctitatis imploro clementiam, quatenus a comparitione personali caeterisque inde secutis propter omnipotentis Dei misericordiam me benigniter absolvere dignaretur.“

Ač ale mistr slovy těmi uznává nejvyšší stolici soudnou v církvi, kteréžto uznání se také jeví v přímluvách, jakých užíval k tomu účeli, by nemusel do Říma se odebrati: činil tak pouze z počátku a jednal tudy v odporu se svou vlastní naukou o církvi a svými slovy. Proto také jednání své změnil, když viděl, že věci jeho v Římě zle dopadají. Nedostavil prý se tam, a nemusel se dostaviti, píše mistr ve svém traktátu o církvi (z r.

¹⁾ De Ecclesia cap. 19. Tom. I.

²⁾ Epistola Zbynkoni, archiepiscopo Pragensi ad fin. 1408. *Palacký* Doc. 9. n. 2.

³⁾ Epistola Joanni XXIII. Docum. *Palacký* 18. n. 8. z r. 1411 dne 1. září.

1413), jelikož prý ho pohnali ku stoličce Římské ve věci papeži neznámé, 300 mil daleko, k žalobě nepřátel. Tito nepřátelé byli prý zároveň jeho soudci i svědky proti němu vypovídajícími. A k takovému soudu měl prý jíti na své útraty z peněz chudině náležejících, anebo o zízni a o hladu. A jaký by prý byl všeho výsledek? Zanedbal by věci Bohem sobě přikázaných ku své a jiných spáse. Aníž by prý v Římě se naučil dobře věřiti, ale se hádati, a to prý nepřisluší služebníku Božímu. V konsistoři Římské prý ho oloupí, stane se chladným ve svatém mravu, bude sveden k netrpělivosti pro neustálé nátisky, a jestliže nebude míti co dáti, tu že ho odsoudí, byť i spravedliv byl. A co ještě horší jest, přinutí prý ho, aby padna na kolenu klaněl se papeži.¹⁾ Papež prý ovšem „chtěl té při počítí, hledaje jako kardinálové žlutých rytířov, avšak hus jich neměla, aniž by jich poslati chtěla.“ Nad to prý ví on (Hus) předobře, že „papež sama sebe neodsudí, a proto prý se odvolal k Pánu Bohu.“²⁾ On prý že vede při boží naproti papeži, a proto prý ji také Bohu odporučil, odvolav se k němu, ješto u papeže pravda místa nemá.

Odvolání toto k Bohu souvisí se soustavou Husovou, dle které hlavou nejvyšší není papež, ale jediné a výlučně Kristus Pán; spolu pak odtud znáti, že Hus Římské Stoličce rozhodnutí sporu svého zůstaviti neobmýšlel. A proto díme, že mistr Jan poslav do Říma poručníky své, aby při jeho tam vedli, nejednal ve shodě s učením svým o církvi jakožto sboru předzřízených, aniž s naukou svou o písnu, které prý rozhoduje o všech věcech k víře hledících. Než náhledy jeho o moci soudné ještě patrněji se objevují, přihlédneme-li k tomu, kterak smýšlel o výkonné moci církve.

5. K soudné stoličce své, dí mistr, nepovolal Kristus ani bloudících ani zlým duchem trápených, aniž je do klatby dával, aneb do žaláře uvrhoval, aniž na hranici posýlal, alebrž navštěvoval je, a tak i nařídil všem náměstkům svým. Kéz by jej následovali!³⁾ Kněží však slova Páně: „Zhřesil-li by bratr tvůj proti tobě“ a t. d. o sobě samých vykládají, ješto přece slova ta netý-

¹⁾ De Eccl. cap. 21. Tom. I. 245.

²⁾ Naproti knězi Kuchmistrovi. *Erben* III. V. „Duch Jana Husi.“ 97—98.

³⁾ De Ecclesia cap. 21. Tom. I. 244.

kají se pouze kněží, ale ku všem křesťanům bez rozdílu směřují. „A že svár bývá,“ dí Hus, „mezi kněžími o to, kto má trestkati, a pravie kněžie, že jedné oni mají trestkati laiky, ale zase nic; a také pravie, že nižší nemá vyššího trestati, protož věz, že ono slovo Kristovo: Shřeší-li bratr tvůj nad tebú, potreskci ho, ne samého Petra se dotýká, ale každého křesťana, jehož bratr t. j. každý křesťan neb člověk má býti. A poněvadž každý křesťan má býti každého křesťana bratr, a tak každého kněze, tedy když kněz shřeší nad neknězem, budto muž neb žena, tehdy má ho z lásky trestkati, a kněz jestli vinen, má mile přijieti, a vděčen býti.“¹⁾

Proto prý otcům sv., jestliže učí, že menší nemá trestati vyššího, nelze v ten smysl rozuměti, jakoby příslušela kněžím ta moc, a oni jakoby Bohem byli povoláni, aby hříchy trestali. Neboť před očima Božíma jest ten vyšší, kdo jest světější a spravedlivější, ten ale, kdo se nalezá ve hříchu smrtelném, dojistá jest nižší než ten, jenž jest ve stavu milosti. Jestli tedy jest u příkladě „biskup v smilstvie,“ a laik nemá do sebe nižádného smrtelného hříchu a jest pilen, aby smrtelně nehřešil, jest ten laik, a „byť to byl i chudý sedláček, neb žena chudá, již jest větší před Pánem Bohem. Dóvod jest Kristóv, jenž die často: Kto se níží, ten bude povýšen, a ktož se výší, ten bude ponížen. A že sedláček ten dobrý níží se, poslouchaje Pána Boha . . , protož před Bohem jest povýšen.“²⁾

Z toho dává Hus papeži mravné naučení, aby sobě pamatoval, že má býti bezúhonným, chtěje jiného trestati, a že nemá k soudu svému nikoho poháněti vedle příkladu Kristova, nýbrž chybujících, jako Spasitel, vyhledávati, a jen poctivých svědků ku zjištění pravdy připouštěti. Za tou příčinou také doufá mistr, že nebude před Bohem vinen shledán, ale vymluven od nestání v Římně, neboť prý, jak udává 1. „poručníkóm jeho za tři leta nedáno slyšení;“ 2. „že dále jest z Prahy do Říma, nežli od zámoří Tiberiadského do Jerusálema, kamž se Kristus neodebral pro nepřízeň židovskou;“ 3. „že není v zákoně Božím prikázáno, aby člověka tak daleko pónonili;“ 4. „že málo jest u dvora papežova pravdy;“ 5. „že by zmeškal slovo Boží;“ 6. „že by utratil

¹⁾ Výklad Desatera. I. 241. *Erben.*

²⁾ Výklad. I. 241. *Erben.*

mnoho almužny nabera na lidech, že pře, kterúz vede, jest proti papežovým obyčejóm“ a proti jeho „moci, a ne od Boha pójčené, ale od dábla vymýšlené.¹⁾

Z těchto slov reformátorových jasně seznáváme, že nepřijímal žádně moci výkonně ve smyslu katolickém. Neboť nepřisluší biskupu trestati hříchy z vůle Páně, nýbrž tomu, kdo výše stojí v důstojnosti. Tato důstojnost se měří podle mravné hodnoty čili dobroty člověka. Čím světější člověk jest, byť i laik, tím spíše náleží jemu, aby jiné trestal. A tak papež, kardinál, biskup kárán a trestán býti může od nejprostějšího laika.

Že podle takové soustavy o moci soudné a výkonné nemůže býti ani řeči, každý posouditi dovede.

Proto také Hus naproti trestům církevním, kterými i sám stíhán býval, velice horlí, zvláště ale naproti klatbě, složení s úřadu, a stavení služeb Božích. Těchto tří blesků papežských jest prý ďábel vynálezcem, jimi prý kněží sobě lid podmaňují, lakotu svou ukojují, nešlechtnost podporují a Antikristovi cestu připravují. Kněží prý s těmi censurami takto zacházejí. Nejprvé dávají každého v klatbu, kdo jim není po vůli, a s úřadu ho skládají. Jestliže jim i dále vzdoruje, stihnou interdiktum (stavením služeb Božích) krajinu, zapovídajíce svátostmi přisluhovati a pochovávat, aby tímto od nich vymyšleným těžkým břemenem vůli svou naplnili. Znamením ale, že censury ty od Antikrista pocházejí, jest to, že se ukládají pro přestupky vynálezkův, nikoli však pro přestoupení zákona Božího; zvláště pak, že jimi pronásledování bývají, kdož káží zákon Kristův, a kárají nešlechtnost duchovenstva. „Jam de interdicto, quo propter unum hominem vel propter plures clerici angariant plebem Christi. Illis enim tribus censuris: excommunicatione, suspensione et interdicto ad sui exaltationem clerus populum laicalem sibi suppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit, et viam praeparat Antichristo. Omnes autem illas tres censuras accumulunt super inobedientia isto modo. Quod quicumque ipsis ad voluntatem non obedierit, illum excommunicant, et suspendunt ab officio, et cum voluntati ipsorum constanter restiterit, ponunt in populo interdictum, interdicentes divinum exercere officium, sacramentorum exhibitionem et sepulturam et hominibus, quantumcumque justis,

¹⁾ Postilla. II. 112. *Erben.*

ut per illam excogitatum aggravationem suam obtineant voluntatem. Signum autem evidens est, quod ab Antichristo tales procedunt censurae, quas vocant fulminationes, dum feruntur in illos, qui praedicant legem Christi et arguunt nequitiam clericorum. Secundum illud signum est, quod magis illae censurae multiplicantur propter inobedientiam ipsis factam, et sic propter injuriam propriam, quam propter injuriam Dei nostri. Illo enim modo antiquus hostis exercitatus in malitia procedit, quod supra obedientiam Christi exaltat obedientiam Antichristi, et sic excommunicationem usurpat pro sua obedientia, quam Christus instituit propter inobedientiam Deo factam.“¹⁾

Ač tedy mistr Jan nezamítal trestů církevních vůbec, alebrž jich pro přestupky zákona Páně připouštěl: přece vyučující církvi nepřikládal toho práva, aby tresty ukládala. Avšak nepozoroval, na jak slabých oporách svou teorii o trestání církevním ustavil. Neboť on dí, že člověk může vyobcovati člověka, „s Bohem se v tom sjednaje, a to prý bývá, když jsa bez smrtelného hříchu toho klně, kohož Bóh klně.“²⁾ Avšak Hus ujišťuje nás, že žádný o sobě neví, zdali jest spravedliv či-li nic, a proto tím méně může věděti, zdali bližní, ačkoli zhřešil, nevrátil se do stavu milosti Boží; jaká to tedy důslednost, když pak řekne: že může člověk vyobcovati člověka? Na základě teorie Husovy byloby vlastně veškero trestání v církvi nemožno, kdežto přece Hus sám nescíslněkrátě vybízí knížat, pánů, obcí, ano i papeže a prelátův, aby jiné trestali. — Kdyby byl tyto důsledky svého učení lépe proskoumal, zajisté žeby ani na okamžik byl v něm nesetřval, zvláště, an sobě vroucně žádal, aby přísnými tresty nešlechtnost duchovenstva i laiků se stavila.³⁾

6. Jestliže reformátor upíral, že církvi vyučující náleží moc zákonodárná, soudná a výkonná, tím méně jí přiznával právo, a by rozhodovala o věcech víry se týkajících, a ještě méně, žeby rozhodovala neomylně. Vždyť prý bloudili i apoštolé, o primát či-li o přednost vespolečně se hašteřice a nevěřice, že Kristus vstal z mrtvých. Avšak z bludu apoštolů neplyne, že by celá církev mohla v blud upadnouti, ještoby jinak pravdou

1) De Ecclesia cap. 23. fol. 251—252. Tom. I.

2) O šesti bludích. *Erben*. III. Duch Jana Husí str. 123.

3) Ad scripta octo doctorum cap. 14. Tom. I. 317.

nebylo, co v Césarce řečeno sv. Petrovi: „Ty jsi Petr t. j. skála, a na té skále vzdělám církev svou a brány pekelné jí nepřemohou.“ I tehdež, když sbor apoštolův od pravdy se odchýlil, nezhylnula tón po názoru Husově v církvi víra. Neboť víru čistou zachovala Maria Panna, která dojista papeže svou důstojností předčí. Neklamna jest tedy církev vůbec, (ne snad církev vyučující,) a sice v tom smyslu, že pravá víra v ní nemůže naprosto vyhynouti. „Non est possibile, quod tota Ecclesia Christi secundum quodlibet ejus membrum aliqua haeresi sit infecta.“¹⁾ Protož od sebe Hus se vši určitostí odmítá podezření, jež proti němu a jeho straně vyslovil Stanislav ze Znojma, řka, že strana husitská má církev Boží v podezření, jakoby nesprávně a proti pravdě články víry k věření předkládala. „Noto, quod nobis doctor (Stanislaus) imponit plura mendacia. Primum grossum mendacium, quod sanctam Ecclesiam catholicam et apostolicam habemus suspectam in aliqua sententia, quam tradit Christi fidelibus tenendam vel credendam.“²⁾

Shoduje se tudíž mistr s katolickou vírou ve slově, nikoli však ve významu, jaký spojuje s neklamností církve. A jako se nesjednává s katolíky v pojmu neklamnosti: tak také neshoduje se v odpovědi na otázku, kdo vlastně víru neomylně vykládá. Že neomylnými vykladači víry nejsou biskupové každý o sobě zvlášť, tvrdí mistr v replice proti bohoslovné fakultě pražského učení.³⁾ Ani Římská církev vykladatelkou tou není, neboť za jedno byli křesťané tehdejší doby ve víře své o římské církvi zvikláni, dělíce se na částky tři, kdežto čtvrtá částka se k žádnému ze tří papežů nepřidala jsouc neutrálná, a za druhé se ani neví, kde se nachází tak zvaná stolice apoštolská; neboť nejvyšší biskup Kristus sídlil v Jerusalemě, a sv. Petr nejprve v Antiochii, pak teprv v Římě.⁴⁾ Nemůže se tudíž říci, že církev Římská jest neklamna.

Podléhá-li ale bludu církev kterákoli částečná, a tudíž i Římská: nejsou od bludu vyňati papež a kardinálové vespolečně. Doktorů prý arci tvrdí, že papež a sbor kardi-

¹⁾ Ad scripta M. Stanislai de Znojma. c. 9. Tom. I. fol. 285.

²⁾ Ad scripta M. Stanislai c. 8. Tom. I. fol. 282.

³⁾ *Palacký Documenta.* 496.

⁴⁾ Ad scripta Stanislai l. c.

nálův, jsouce praví a zjevní náměstci hlavy a knížete apoštolského sv. Petra a sboru jiných apoštolův, mají rozeznati a rozsouditi všecky věci duchovní ve vší obci křesťanské, kdežby bludy našli, aby ty trestali a vyčistili; avšak za jedno není pravda, že nestává jiných nástupců apoštolských kromě kardinálů, za druhé je lež: že papež jest hlavou církve, a za třetí bloudí papež i se svými kardinály za příčinami přerozličnými.¹⁾

Bloudí-li ale římská církev a papež i s kardinály, tím spíše může blouditi a bloudí papež osobně. Hus dává při tomto učení na jevo svou radost, že aspoň zde s ním Stanislav ze Znojma souhlasí. „Hic regratior doctori, quod ausus est dicere et scribere, quod personae paparum possunt graviter errare et a vera fide deficere,“ ač jinak tvrdí, že Římská církev veždy zůstane všeho bludu prosta. „Dicit (scilicet Stanislaus), et licet partes materiales in illa Ecclesia Romana, ut personae paparum et cardinalium possint graviter in moribus errare, et a recta fide excidere: ipsa tamen Romana Ecclesia semper sancta et immunis ab omni pernicioso errore perseverat.“²⁾

Papež prý pro svou osobu netoliko blouditi může, ale i mnohokrát skutečně bloudil, ješto právě z papežů měla původ nejčtetnější kacírství, a proto prý byli se svých úradů složeni, jakož i pro ohromné nepravosti své.³⁾ Z té příčiny jest prý věta: že papež blouditi nemůže, netoliko křiva, ale i rouhava; neboť pak by musel i bezhríšien býti jako Kristus. Není prý tudíž nic tak velice na jevě jako to, že papež bludu podlehá, ješto i sám sv. Petr bloudil, netoliko před sesláním, ale i po seslání Ducha svatého. Kéžby prý zastavatelé papežství aspoň svůj vlastní věk na zřeteli měli, a se rozpomenuli na Řehoře XII., kterého jakož i soupeře jeho za kacíře prohlásil sbor Pisanský. „Et patet ulterius, quod tertia pars argumenti, scilicet ista: Ipse papa non potest errare, est non solum falsa, sed et blasphema, tunc enim foret impeccabilis, sicut Christus. Sed quid falsum patentius? cum Petrus apostolus erraverit etiam post missionem Spiritus s., ut testatur apostolus ad Galatas 2. dicens: Cum autem venisset Cephas Antiochiam, in faciem restiti ei, quia reprehensi-

¹⁾ Ad scripta M. Stanislai c. 10. Tom. I. 277.

²⁾ Ad scripta M. Stanislai c. 9. Tom. I. fol. 285.

³⁾ De Ecclesia cap. 7. Tom. I. 207.

bilis erat . . . Miror, quare non recolunt, quod Leo papa fuit haereticus et quod quam plures propter errores sunt depositi, et si non recolerent antiquorum facta, saltem Gregorii XII. recolerent, quem habent adhuc prae oculis, quem etiam cum suo adversario tamquam haereticos in Pisano concilio damnaverunt.“¹⁾

Křivé prý tedy jest, což tvrdí oudové fakulty theologické (Štěpán Pálec a t. d.) a jejich strana: že jest papež útočištěm jistým, bezpečným a ustavičným, který vyučuje, řídí a zabezpečuje v pochybnostech, bez kterého by ani církve obstáti nemohla. Útulkem jediným, jistým a bezpečným církve sv. jest Kristus Pán, jsa hlavou její vniternou podle člověčenství a vnější podle Božství, který také slíbil, jí dáti Ducha sv., a zůstati s ní až do skonání světa.²⁾ K Němu tedy se musejí věřící ve svých pochybnostech utíkati.³⁾ Útočiště to jest také všady na snadě, kdežto k papeži jest přístup přenesnadný, lečby se snad hojně peněz přivléklo, neboť bez peněz se prý v Římě neustanovuje nikdo, ani planý biskup (titularis episcopus). Tak tomu nechtěl Kristus Pán, vyslav apoštoly do celého světa. „Piissimus Salvator nolens sponsam suam Ecclesiam cath. in ejus membris gravi labore adstringere, non collocavit in Roma vel in alia civitate tantum unum refugium, ad quod deberent necessario recurrere: sed missit in universum mundum apostolos, quorum quilibet assistente Christo Domino potuit oves Christi docere, certificare et dirigere in viam salutis aeternae sine recursu ad Petrum. Sed iste recursus ad principium fontale (k papeži), ad caput et refugium indeficiens, ad tantum est nostris temporibus adstrictus, quod sine illo et sine interveniente magno pretio, non potest constitui episcopus etiam nullatensis, sive tutelaris vel boemice: planý i. e. sterilis vel agrestis. Unde currunt et recurrunt avari et ambitiosi ad Doctoris laudatum refugium, sed non ut dirigantur in via beatitudinis, sed magis, ut sint saeculo gloriosi . . . Dum venerunt (i. e. fideles ad papam et ad cardinales), non patebit faciliter aditus, nisi aperiat ostia nummus.“⁴⁾

Patrnó tudíž, že Hus neuznává církve vyučující za

¹⁾ Adversus indulgentias papales. Tom. I. 187.

²⁾ Adversus scripta Stanislai. Tom. I. 284. cap. 8.

³⁾ Ibidem 283.

⁴⁾ Ibidem. cap. 9. fol. 284—285.

stolici rozhodnou ve věcech víry, aniž ji praví býti neomylnou; ač věří, že v církvi celé pravá víra vyhynouti nemůže (*Ecclesia indefectibilis*). Neklamna není podle něho ani částečná církev Římská, ač jest, původu apoštolského, tím méně papež se svými kardinály, anebo sám o své osobě.

V tom odporuje Hus

a) starobylému učení katolickému, že vyučující církev jest neomylna, na kterémž základě vezdy bylo rozhodováno o bludech a kacířstvích;

b) starobylému učení, že ryzá, apoštolská tradice se musí hledati v církvích od apoštolů zřízených, a takovou jest i Římská (částečná) církev;

c) theologům věku XV., jenž učili: že papež v nastalých pochybnostech o věcech víry jest útlukem bezpečným, kterýž spory takové rozhoduje.

Srovnáme-li odchylky tyto se stezejnými články víry o vládě církevní, o poslání k úřadu učitelskému a kněžskému, o moci církve zákonodárné, soudní a výkonné, jakož i o její neklamnosti, dojísta poznáme, že mezi Husem a církví byla netoliko neshoda, ale i propast nepřekonatelná.

§. 7.

Učení Husovo o milosti Boží. Milost stvořitelova a vykupitelova. Milost posvěcující.

Vylíživše soustavu Jana Husi o církvi a oudech jejích, přihlédněme již k jednotlivým článkům víry, zvláště k těm, kterými se lišil od církve katolické. Mezi těmi na prvé místo lze postaviti učení o milosti Boží. Abychom ale tím snáze poznali, že i zde není veskrze shody mezi Husem a katolickou vírou, vizme nejprvé učení katolické o tomto předůležitém článku víry.

Podle učení katolického jest milost Boží nezasloužený dar a sice nadpřirozený, Bohem nám propůjčený, abychom se stali svatými, a abychom nadpřirozené dobré skutky konali a dokonali anebo aspoň konati a dokonati mohli. Milost rozeznáváme dvojí, milost ospravedlující či posvěcující, kteroužto hříšník nabývá opět stavu milosti; a účinnivou čili napomáhající, kterou uschopnění, hýbání a posilnění býváme, abychom všeliké nadpřirozené

dobré skutky konali a dokonali. aneb alespoň začítí, konati a dokonati mohli.

Milost dělí katolci na milost Stvořitelovu a Vykupitelovu. Milostí prvou byl člověk v ráji obdařen, milostí Vykupitelovou bývá padlý člověk od hříchu očišťován, a stav milosti v něm rozhojňován.

Milost, propůjčená Adamovi v ráji, nebyla přirozeným doplňkem jeho bytosti, neboť lidská bytost jeho byla by dokonána a cela, i kdyby mu Bůh milosti byl nepropůjčil. Za tou příčinou praví katolci, že milost byla Adamovi přidána (superaddita gratia). Milostí touto byla celá bytost člověka povznesena na výši takovou, které by nikdy byla nedosáhla sama sebou, byť se k tomu snažila s celým úsilím neporušenosti a nezkaženosti své. Výše tato byla tedy nad přírodu lidskou, čili jak praví bohoslovci, byla nadpřirozená. A jako byla bytost člověka v ráji v nadpřirozenou výši postavena: tak i mohutnosti její. V rozumu člověka prvního nebylo bludu, ve vůli nebylo náklonnosti k zlému, rozumná vůle vládla tělu, sama jsouc Bohu cele podrobena. Ale i tělo jeho bylo účastno nadpřirozené výše této v tom, že mělo do sebe s milostí Boží nesmrtelnost (posse non mori).

Mohou se tudíž člověku prvnímu propůjčené dary rozeznávat: v dary nadpřirozené (dona supranaturalia), k jejichžto dosažení není přirozenost naše uschopněna leč s milostí Boží, a na takové, které sice nejsou samy sebou nad přírodu naši, ale mimo řád její se nalezají (dona praeternaturalia), jako: že vůle prvního člověka k dobru se klonila, že smyslnost bez odporu rozumu a vůli člověka se podrobila, a že bylo v člověku „posse non mori.“

Této milosti se první člověk zbavil přestoupiv přikázání sobě daného. Bůh ale jej nezavrhl, nýbrž slibil a dal mu Vykupitele Krista Pána. Milost jím zasloužená jest milost Vykupitelova. Milost vykupitelova ospravedlňující nezakládá se v pouhém odpuštění hříchů, aniž se zakládá ospravedlnění naše v podstatné nám přičtené spravedlnosti Boží, ani v přičtení spravedlnosti Kristovy, ani dšlem v přičtení spravedlnosti Kristovy a dšlem ve formálním ospravedlnění. Ovšem pak v ospravedlnění dva momenty rozeznáváme: jeden záporný t. j. odpuštění hříchů

a druhý kladný, t. j. posvěcení. Oboje však, i odpuštění hříchů i kladné posvěcení, se děje jedním okamžením.

Ospravedlněním vlévá Bůh v duši naši nadpřirozené cnosti: bohoslovnou víru, naději i lásku, a vlohy ku konání veškerých cností mravných, pokud jsou řádu nadpřirozeného. Nedosti na tom; člověk se stává synem božím podle přijetí (secundum adoptionem), a stana se podle téhož přijetí účastným přirozenosti božské, stává se i dědicem království Božího a spoludědicem Kristovým.

Od milosti Boží, ač jest dobrovolným darem svrchovaného Boha, není nikdo vyloučen. Milosti účinnivé dostává se všem bez rozdílu: katolíkům, nekatolíkům, mohamedánům, židům i pohanům. Kdo dosáhl ospravedlňující milosti, dosáhl i účinků jejích.

Každý ospravedlněný jest tudíž hříchů zbaven, posvěcen, za syna Božího přijat, stává se dědicem království Božího, živým oudem skrytého těla Páně a uschopněn ke skutkům nadpřirozeně dobrým a záslužným. V tom není rozdílu žádného mezi předzvěděným a předzřízeným. Oba mohou býti syny Božími podle přijetí a jsou jimi, pokud ve stavu milosti se nalézají; jestliže hřešil předzřízený smrtelně, stává se synem zátropy tak jako předzvěděný, který smrtelně zhřešil.

Ačkoli pak účinky posvěcující milosti ve věcech svrchu udaných sobě jsou rovny, přece není míra posvěcení v lidech rozličných za tétož doby, ani v témž člověku za dob rozličných stejná; spíše jest nestejna podle toho, jak Bůh dáti ráčí, a podle přispůsobení se jednoho každého z nás. Milosti posvěcující může v nás ubývati (hříchem všedním), ona může růsti (konáním dobrého), ale rovněž jí může člověk zase pozbyti a sice hříchem smrtelným.

Milost Boží jest člověku nezbytně potřebna k dosažení nadpřirozeného cíle. I Adamovi byla nezbytně potřebna. Kdo v milosti Boží neumře, nebude spasen. Avšak milosti Boží (oučinnivé) jest třeba ku každému skutku nadpřirozeně dobrému.

O tom, kterak Bůh duši lidskou uspůsobuje, aby jí bylo lze dosáhnouti cíle nadpřirozeného, píše asi následovně kníže skolastikův, sv. Tomáš Akviánský: Kdyby neměl člověk cíle jiného, než který jest v mezích přirozenosti jeho, byl by k němu spůsobilý po řádu přirozeném. Z vůle Boží jest ale cíl náš nadpřirozený, proto přidal nám Bůh a sice: směrem k podstatě naší, kterou

obrodil, aby byla přiměřena ku svému nadpřirozenému cíli; směrem ku vlohám čili k mohútnostem našim, když vlil v ně cnosti nadpřirozené, aby byly přiměřeny nadpřirozeným výkonům. Dar ale, kterým se duše přenáší v stav nadpřirozený cíli nadpřirozenému přiměřený, jest posvěcující milost a tou nabývá duši bytu nadpřirozeného (*Esse supernaturale*). Duši pak se dostává nadpřirozených vloh, tomuto stavu vyššímu přiměřených; vlohami těmi jsou: víra, naděje a láska. Mimo to jest třeba člověku i oučinnivé milosti, kterou Bůh hýbe, pobádá a vede mohútnosti její k dobrému. (S. 2. 2. q. 23. a 2.) Milost ale není něco ku přírodě lidské podstatně náležejícího (*non est aliquid de essentia animae*), nýbrž jest přidaná, případná, nadpřirozená (*habet se accidentaliter ad animam*). (In II. sent. D. 26. q. 1. a. 2.) — Vizme již, kterak o těch věcech soudil mistr Jan.

1. Hus s veliké části souhlasí s učením tímto o milosti Boží. Zejména není mezi ním a mezi církví katolickou nižádného sporu v učení o milosti Stvořitelově. On vyznává, že byl člověk v ráji tak velikou milostí obdařen, že nic nebylo, co by jej vnitř nebo zevnitř uráželo, byla v něm živost bez mrtvění, mohl uměti bez práce, nebyl v něm zákon těla protivný zákonu duše. Byla v něm paměť, jenž mohla býti bez zapomenutí, rozum nebludný. Měl „moc nehřešiti a nezamucen býti. A tak v tom blaženém životě, jenž jest byl bez hřícha, poznání nebludného, a skutku nevinného svolení a pod zákonem zřízeným zřízené poslušství.“¹⁾

Milost tato Adamovi propůjčená nebyla doplňkem podstaty jeho, aniž neporušenému stavu jeho povinná, spíše byla přidaná, čili, jak říkají bohoslovci, přistouplá, *accidentální*, neboť druhé narození děje se nadpřirozeně mocí Boží, a tou se stává člověk *spravedlivým*.²⁾

Za tou příčinou dělí Hus obraz Boží v nás v obraz nadpřirozený a přirozený, čili jak se vyjádruje, v obraz Boží a podobenství Boží; a v tom souhlasí s otcí církevními, kteří taktéž rozeznávají obraz Boží a podobenství Boží (*imago et similitudo Dei*). Adam jsa v stavu neporušeném, měl i obraz i podobenství Boží. Podobenství Boží: neboť byl svatý a *spravedlivý*; obraz Boží: neboť v duši jeho byl rozum, paměť a vůle. Jako tedy

¹⁾ Výklad na Páteř. *Erben* I. 289. Výklad Desatera. *Erben*. I. 184.

²⁾ Postilla. *Erben* II. 233.

jedna duše jeho tří věcí do sebe měla — rozum, pamět a vůli: tak i pravzor její Bůh jeden jest, ale tři jsou božské osoby. ¹⁾ Nad to jako Bůh svatý jest podstatou svou, tak zase byl prvý člověk svatý ne sice podstatou, ale obdarováním Božím. ²⁾ Obraz boží (přirozený) přísluší k podstatě lidské a protož ho člověk pozbyti nemohl; podobenství ale (nadpřirozeného obrazu Božího) mohl pozbyti. ³⁾

2. Leč první rodičové nesetřvali v milosti Boží, přestoupivše příkázání sobě daného. Tím se zbavili svatosti a spravedlnosti, a všech darův mimopřirodných: jako pobytu svého v ráji, nesmrtnosti těla, vnitřného souladu mezi tělem a duchem, rozum jejich se zatemnil a bloudil, vůle pak stala se tak slabou, že ani nejmenšího dobrého skutku beze hříchů učiniti nedovede. ⁴⁾

První rodiče neztratili spravedlnost toliko sobě, nýbrž i všem potomkům svým, a proto by všickni byli zahynuli, kdyby Kristus se nebyl vtělil a za kleslé člověčenstvo byl neumřel. On nám zasloužil milost ospravedlňující a všechny milosti k ní směřující; neboť člověk o své ujmě z vlastních sil klesnouti sice může, ale nemůže z hříchů povstati. ⁵⁾

Milosti Kristovy všem bez rozdílu jest zapotřebí, poněvadž všickni hřešili, prvotný hřích zdědivše a také osobně se provinivše. ⁶⁾

Milost tato se ale nezakládá v pouhém odpuštění hříchů, nýbrž i v posvěcení, člověk si jí zasloužiti nemůže, ovšem pak ku přijetí milosti každý se připraviti musí. — Již ale vizmež podrobněji teorii Husovu o ospravedlnění:

a) Hus dí, že následek smrtelného hříchů jest poskvrna duše a vina. „Věř, že po odpuštění hřicha neb provinění zůstává pokuta . . . Též věř, při jiném hřeše smrtelném, v němž znamenaj skutek, druhé poskvrnu duše, třetí vinu. U příkladě v smilstvie je skutek, ten brzy mine, a jest poskvrna, ta v duši zůstane a jest vina zavázanie k věčnému zatracenie, ač želenie pravého k tomu nebude a pokuta.“ ⁷⁾

¹⁾ De cognitione et Dilectione Dei c. I. Tom. I. 35.

²⁾ De decimis. Tom. I. 128.

³⁾ Postilla. *Erben* II. 230.

⁴⁾ Výklad na Páteř. I. 293. *Erben*.

⁵⁾ Postilla II. 390. Tractatus de poenitentia ad Jacobum. Tom. I. 37.

⁶⁾ Výklad *Erben*. I. 115.

⁷⁾ Výklad Páteře. I. 336.

Od té skvrny osvobozuje Bůh člověka neskončenou mocí svou působě v něm očištění i posvěcení; slitovav se nad ním pro nestihlé milosrdenství své, dal mu i ducha svého. „Notandum, quod ad justificationem impiii requiritur infinita potentia, qua Deus animam a macula purgat et gratiam praestat. Secundo requiritur Dei misericordia, qua offensam suae majestatis et poenam aeternam pro debito, si non poeniteret, relaxat . . . Quod autem requiritur ad justificationem impiii, patet, quia secundum Augustinum facilius est mundum creare, quam impium justificare . . . Et ratio est, quia in justificatione requiritur datio Spiritus s. activa, quae non potest competere nisi Deo . . . Solus igitur Deus hominem intus mundat a macula peccati et a debito vitae aeternae.“¹⁾

b) Tato hříšníkům darovaná spravedlnost není spravedlností Boží, ani spravedlností Kristovou, ale jakostí, Bohem danou, jížto se stáváme skutečně spravedlivými, ač nikoli tak, jako Bůh spravedlivý jest. Tatáž milost nenáleží ku přirozenosti čili podstatě lidské, ale jest případná, přistouplá, accidentální. „Notandum, quod aliquod est justum active, aliquod ab intrinseco seu passive. Primo modo est solum justum, quidquid habet in servitute justitiae formaliter. Et hoc contingit dupliciter, vel quod ipsa justitia sit essentia justi, quomodo solus Deus est justus, vel quod ista justitia sit accidens, de genere qualitatis, et taliter sunt creaturae rationales in gratia solum justae.“²⁾

c) Spolu s odpuštěním hříchů a obmytím ode skvrny jejich vlévá Bůh v duši člověka ospravedlněného víru, naději a lásku; neboť nemůže člověk podobenství Božího, které byl hříchem smrtelným ztratil, zase nabyti, leč mocí (Otce), moudrostí (Syna) a vůlí (Ducha sv.) sv. Trojice, a trojicí stvořenou, jenž jest víra, naděje a láska. Tyto tři cnosti jsou vlastně duchovní kameny, z kterých se vzdělává dům Boží v nás, ve kterém napotom Trojice svatá bytuje. „Když se člověk hříchem tak zšeredí a zprzní, nelze jest mu ku podobenství (božímu) zase přijíti, než mocí (Otce), moudrostí (Syna) a vůlí (Ducha sv.) sv. Trojice, a potom trojicí stvořenú, jenž jest víra, naděje a láska, ale také té trojice nelze člověku mieti, než od Boha, víra ke každé pravdě Boží, jíž

1) De Ecclesia. cap. 10. Tom. I. 214.

2) De Decimis. Tom. I. 128.

oko tělešné nevidí, a písmo velí duši věřiti, naděje k obdržení milosti a oslavnosti, a láska ze srdce celého k plnému Boha milování“ . . „Dům duchovní pánu Bohu vzdělaný nemůže býti, leč věrou, nadějí a láskou: k takovému, jenž taký dům ustavený má, přijde Trojice sv., aby bydlela v něm.“¹⁾

d) Milosti se nedostává všem lidem v stejné míře, aniž jest milost v témž člověku za dob rozličných stejná, spíše může růsti dobrými skutky, a proto jest rozdíl mezi svatostí ospravedlněných na zemi, jakož i mezi svatými a světicemi na nebi. Nade všechny svaté vyniká důstojností svou a svatostí matka Páně. „Ex quo praedicant (iniqui sacerdotes), vel quod pessimus sacerdos est dignior vel beatior matre Christi. Et cum ipsa post Christum sit singularis persona supra omnes Angelorum choros et super qualibet singulari persona post Christum ratione sui meriti, quo meruit salvatorem gignere, nutrire et imitari in moribus et martyrio proxime: sequitur, quod sacerdos iniquus sic praedicans vult parificari Domino n. Jesu Christo, in hoc, quod vult esse dignior matre Christi.“²⁾

Čím jest kdo na světě světější, tím jest Bohu milejší. „V církvi svaté ten jest najduostojnější, ktož více má ne zlata, ani stříbra, ale cností; a tak ktož jest najpokornější, a nejvíce Boha miluje, toho pan Bůh nejvíce povyšuje . . Všickni světi jsú v duchovenství vlastní bratří a sestry a všeho zboží, jež ač rozličně, požívají.“³⁾

e) Od údělu milosti není nikdo vyloučen, ať jest předzřízený nebo předzvěděný, t. j. ten, kdož byť i dočasně v milosti Boží se nalezal, přece nesetrvá, ale na konec zavržen bude. Bůh pak volá všechny, i vyvolené i předzvěděné vnitřním osvícením a hnutím, aby žádali sobě nebeských radostí. „A povolal jest mnohých, neb volal jest mnohé, to věz všechny i vyvolené i předzvěděné, neb všechny volá vnitřním osvícením, jímž jest osvětil každého člověka, aby z přirození žádal nebeské radosti.“⁴⁾

f) Ač jest milost posvěcující darem Božím, přece se musí dospělý člověk k dosažení jejímu přispůsobiti. Toto přispů-

¹⁾ Postilla. *Erben* II. 230 a 425.

²⁾ *Adversus praedicatorem Pilsnensem*. Tom. I. 146. O víře. Zlomek. *Erben* III. 294.

³⁾ Jádru učení křesťanského. *Erben* III. Duch Jana Husi 1.

⁴⁾ Postilla. *Erben* II. 252.

sobení se nespočívá na pouhé víře, ale člověk chtěje býti ospravedlněn, musí doufati v Boha a v jeho slitování, Boha se báti, hříchů želeť, míti pravý úmysl nehřešiti, a svátost, možná-li jemu, přijmouti.¹⁾ Avšak přispůsobení toto není nijak možno, leč s milostí Boží (oučinnivou).²⁾

g) Poněvadž jest milost dobrovolným darem Božím, a jelikož nikdo o sobě neví, zdali tak želel hříchův, jakž toho Bůh od nás žádá: nemůže nikdo o sobě věděti, zdali jest ospravedlněn, čili nic.³⁾

h) Pozbyl-li někdo milosti Boží, zase obrátiti se může, ač jestliže Bůh dáti ráčí, a sice potud, pokud duše v těle žije. „Věz, jako ze dřeva můž býti dobré, když by je štípel a tak můž činiti ovoce dobré; též člověk zlý můž býti dobrý, když by zlosti nechal.“⁴⁾

Srovnáme-li toto učení reformátorovo s učením katolickým, snadno nahlédneme, že až potud obojí se shoduje. Ano netoliko s církví vůbec se snáší mistr, nýbrž i s učením jejím vysloveným na sněmu Tridentském, kterýžto sněm více než sto let po Husovi se konal. Sněm tento dí ve svém dekretu o ospravedlnění, že dospělý hříšník se musí k dosažení milosti ospravedlňující připraviti. Úkony pak přípravné že se zakládají ve víře, v bázni boží, v naději, v pravém úmyslu nehřešiti, v lítosti, v začátečné lásce a předsevzetí přijmouti svátost; avšak veškery tyto úkony předchází, provází, působí a zúrodňuje milost (oučinnivá), s kterou vůle lidská spolupůsobí.

Po této přispůsobě následuje ospravedlnění. Příčina jeho účelná jest sláva Boží a život věčný; příčina působivá: milosrdenství Boží, ješto Bůh nás darmo (bez zásluhy naší) od hříchů očisťuje; příčina záslužná: Kristus Pán, který za nás umřel; příčina nástrojná: svátost křtu, která jest svátost víry; jediná pak formálná příčina čili ta, která v hříšníka nadpřirozený život vlévá, jest spravedlnost Boží, ale nikoli ta spravedlnost, kterou Bůh spravedliv jest, nýbrž ona, kterou nás činí spravedlivými a kterou vniterně obnovení býváme tak sice,

¹⁾ Jádro učení křesťanského. *Erben* III. Duch Jana Husi 3.

²⁾ *Erben*. Postilla II. 390.

³⁾ O šesti bludích. Kap. 3. Postilla. *Erben* II. 162.

⁴⁾ Postilla. *Erben* II. 296. Výklad. *Erben* I. 249.

že se netoliko spravedlivými zoveme, ale také jimi skutečně jsme, a kterou Bůh rozdává, jak ráčí, a podle přispůsoby jednoho každého z nás. Udělujeť se nám tedy nejenom odpuštění, ale i posvěcení, a vlévá se v nás víra, naděje a láska, která nás dokonale spojuje s Kristem a nás činí údy živými skrytého těla jeho. (Trid. sess. VI., cap. 6. 7. 10. 14. 15. 16.)

Odtud patrnó, že náuka Husova velice se liší od tak zvaného „palladia“ reformace protestantův věku XVI., čili od náuky jejich o ospravedlnění. Nicméně však přece se liší náuka Husova i tuto od víry katolické. Příčina tobo spočívá v názoru jeho o církvi. Podle Husa jsou jedině předzřizení „z církve“ (de Ecclesia), předzvěděni jsou ale pouze „v církvi,“ nikoliv z církve, aniž se mohou kdy státi oudy skrytého těla Páně, byť i byli spravedliví podle přítomné milosti. Nejsou-li však pravými a skutečnými údy království Božího na zemi, kterak by jim bylo lze státi se údy království Božího, byť jen podle naděje na nebi?

A skutečně tvrdí Hus, že Kristus Pán miluje církev sice více nežli sebe, ješto sebe sama za ni vydal, aby ji vykoupil, ale z předzvěděných prý žádného tou láskou milovati nemůže. Proto také nejsou předzvěděni nikdy v pravdě a skutečně syny Božími, byť se i nalézali v stavu milosti, jako zase předzřizení nikdy nemohou býti skutečně a v pravdě oudy ďáblými (čili syny ďáblými), byť i v hříších tonuli; nikoli proto, žeby milosti přítomné ztratiti nemohli, ale proto, že nemohou pozbyti stežejně milosti, která jest předzřizení. V tom smyslu zůstává spravedlnost jejich a spojení jejich s Bohem jako skála nehybná. Neboť předzřizení, pokud neupadnou ve hřích smrtelný, jsou dvojm svazkem k Bohu připoutáni, a sice: milostí z předzřizení a milostí posvěcující podle spravedlnosti přítomné. Svazek z posvěcující milosti se sice rozvolňuje, když předzřizený smrtelně zhřešil, avšak nevyzpytatelná spojba, kteráž z milosti předzřizení plyne, žádným hříchem zaniknouti nemůže.

A jestliže předzřizením jest předzřizený k Bohu nerozvíitelně připoután, dobře prý říci lze, že tentýž člověk může slouti, ano i býti spravedlivým i nespravedlivým, věřícím i nevěřícím, pravověrným i kacířem, a sice v tétéž době. Tak sv. Petr a Pavel, z nichž jeden Krista zapřel a druhý Jej pronásledoval, ztrativše milost případnou, čili ztratitelnou (deperdibilem), byli nespravedliví podle dočasné čili přítomné sprave-

dlnosti ; ale hřešivše, nevypadli z milosti předzřízení a podle toho byli spravedliví. Pavel byl nespravedlivý proto, že pronásledoval Krista, a byl věřící podle toho, že byl předzřícen, jsa milosti boží zbaven podle přítomné spravedlnosti, a zase v lásce Boží podle předzřízení, a synem Božím a oudem skrytého těla Páně. Předzvěděný ale, byt měl milost Boží a byl dočasně spojen s Kristem, přece není Synem Božím podle přijetí, spíše jest podle předzvědění synem ďábovým.

„Cum Deus plene scit, qualem finem quicumque praescitus cum ipso faciet, et quantam poenitentiam facient quicumque praedestinati casuri, postmodum perpetuo Deo grati, patet, quod quemlibet praedestinatum criminum plus diligit, quam aliquem praescitum, in quacumque gratia fuerit temporalis, quia praedestinatum vult habere perpetuam beatitudinem, et praescitum vult habere ignem perpetuum . . . Et si objicitur per haec, quod praescitus in charitate temporaliter habet hoc vinculum, et per consequens unionem cum Christo. Patet, est dare humidum fluens et humidum radicale, sic in corpore Christi mystico est dare gratiam secundum praesentem justitiam et gratiam consummatam. Unde sicut apostemata per humidum fluens sunt adnata non continuata propter disparitatem naturae. Sic et de membris diaboli, licet pro tempore secundum praesentem justitiam sunt adnata. Praedestinati vero, licet ad tempus priventur, habent tamen gratiam, a qua non possunt excidere, et sic praedestinati jam justis, habentes duplicem gratiam, duplici vinculo sunt ligati . . . Sed objicitur contra ista. Sequitur enim ex his, quod oporteret concedere, quod idem simul et semel sit justus et injustus, fidelis et infidelis, verus christianus et haereticus, in gratia praecipua et *ἀρχαία*, et sic de aliis denominationibus contrariis, ex quibus sequitur contradictio manifesta. Hic dicitur, quod debet concedi, quod idem simul et semel est justus et injustus, sed repugnat, quod sit simul et semel in esse eidem secundum idem, et sic denominationes praedictae propter aequivocationem non sunt contrariae, cum secundum philosophum tantum unum uni opponitur, et sic idem homo est justus ex gratia praedestinationis et injustus ex vitio deperdibili, qualis fuit Petrus in negando Christum et Paulus persequendo ipsum. Ipsi enim a charitate praedestinationis tunc non exciderant. Et per consequens secundum illam erant in gratia et sic justis, et quia erant tunc in crimine, et sic privati fluente temporali

gratia et sic erant injusti. Et si infertur, ergo tunc erant non justii, et per consequens non erant justii, dicitur negando primam consequentiam. Nam a privatione ad negationem non valet consequentia, nisi cum limitatione, ut in proposito sequitur. Petrus et Paulus erant injusti, ergo secundum praesentem gratiam non erant justii et verum concluditur. Sicut vero conceditur, quod erant justii secundum praedestinationis gratiam et non erant justii secundum praesentem gratiam. Sic similiter, Paulus fuit fidelis secundum praedestinationem et infidelis secundum persecutionem, et fuit israelita secundum praedestinationem et blasphemus secundum praesentem justitiam et fuit in charitate praedestinationis et ἀχαρις i. e. sine charitate justitiae praesentis.“¹⁾

Na doklad tohoto podivného rozumování, že možno v tétěž době, jen že směrem rozdílným, býti spravedlivým i nespravedlivým, dovolává se Hus epištoly sv. Pavla k Římanům a uvedeního tam textu z Oseáše proroka: „Nazvu ne lid můj lidem mým, a nemilou milou: a kteráž nedošla milosrdenství, milosrdenství došlou.“ (Řím. 9, 25.). „A bude na místě, kdež řečeno jest jim: Vy nejste lid můj, tuť nazváni budou syny Boha živého.“ (Řím. 9, 27.) Takovým napohledným odporům jenom ten prý správně porozumí a jich odčiniti dovede, kdo přesvědčen jest o tom, že může býti člověk v tétěž době i v milosti podle přítomné spravedlnosti i v nemilosti podle předzvědění, a zase v nemilosti podle přítomné spravedlnosti a v milosti podle předzřízení, t. j. že může býti tentýž člověk v tétěž době spravedlivým i nespravedlivým, ač nikoli v témže směru (secundum idem), a proto od Boha v tétěž době může býti milován i nemilován.

Ačkoli tedy Hus v učení svém o milosti ospravedlňující s veliké částí ve shodě se nalezá s katolickou církví, tuto nikterak s ní nesouhlasí; neboť katolická církev nečiní žádného rozdílu v ospravedlnění předzřízeného a předzvědění, tak sice, že každý ospravedlněný, ať předzřízený, ať předzvědění jest synem Božím podle naděje skutečně a pravdivě; církev učí o všech pokřtěných, že veškera vina a trest veškeren se jim odpouští, hněv Boží se s nich snímá a že se stávají nevinnými, Bohu milými, dědici Božími a spoludědici Kristovými, a tudíž syny Božími podle přijetí v naději. (Trid. sess. V. pecc. orig. 5. sess. VI. cap. 7.)

¹⁾ De Ecclesia. cap. 4. fol. 204.

Mistr Jan však nejenom církvi odporuje, alebrž i písmu sv., v němžto čteme, že ti, kdož jsou ospravedlněni, stávají se dědici života věčného podle naděje. „Když se ukázala dobrota a vládčnost Spasitele našeho, Boha, ne ze skutků spravedlnosti, které jsme učinili my, ale podle svého milosrdenství spasený nás učinil skrze obmytí druhého narození a obnovení Ducha svatého, kteréhož vylil na nás hojně skrze Ježíše Krista, Spasitele našeho, abychom ospravedlněni jsouce milostí jeho byli dědicové podle naděje života věčného“ (Tit. 3, 4. 7.). A zase dí písmo: „Kteríkoliv Duchem Božím vedeni bývají, tiť jsou synové Boží . . . A jestliže synové, tedy i dědicové, dědicové zajisté Boží a spoludědicové Kristovi“ (Řím. 8, 14. 17.). Ano kníže apoštolův sv. Petr dokonce tvrdí, že ospravedlnění se stávají účastníky božské přirozenosti. „Jímž (Kristem) nám převeliká a drahocenná zaslíbení daroval, abyste se skrze ně stali božské účastníky přírody, utekouce zkázy pochotě, kteráž jest na světě.“ (2 Petr. 1, 4.)

Jsou-li však ospravedlnění od hříchů vůbec očistěni, jsou-li dědici království Božího podle naděje, syny Božími podle přijetí, a účastníky přírody božské, kterak tu lze říci, že jedině předzřízení jsou syny Božími podle naděje? I předzvěděni tedy, nalezájí-li se ve stavu milosti, jsou syny Božími podle přijetí, dědici království Božího a spoludědici Kristovými podle naděje, a v tétéž době nikterak nejsou syny zátraty a oudy ďablovými.

Než půjčme toho na okamžik reformátorovi, že dobře soudil, jaký z toho plyne nezbytný důsledek? Především ten, že předzřízený, byť sebe více provinil, nikdy nemůže býti synem zátraty. Kdyby na př. sv. Petr byl zemřel v té době, když Krista zapřel, nemohl v zátratu odsouzen býti, ač zapřev Krista hřešil (podle sv. Augustina) smrtelně; neboť předzřízený, jakým jest sv. Petr, nemůže podle základné milosti z předzřízení nikdy odloučen býti od Krista a mystického (skrytého) těla jeho, aniž kdy vysýchá pramen lásky Boží k němu a lásky jeho k Bohu, aniž se mu odjímá synovství Boží, byť i hříchů nejtěžších se dočinil. Sv. Petr by tedy i v tom případě byl spasení došel. A přece Hus sám zase tvrdí, že člověk spáchav hřích smrtelný, stává se synem ďablovým¹⁾; tudíž by se byl sv. Petr na onen svět dostal, jsa synem Božím podle předzřízení, avšak i synem ďablovým pro

¹⁾ Adversus praedicatorum Pilsnensem. Tom. I. 145.

hřích, jehož se dopustil. Poněvadž ale podle písma (Apoc. 21, 27.) nic nečistého nevejde do království nebeského, byl by sv. Petr podle předzřízení příslušel do nebe, podle své nespravedlnosti ale by do pekla náležel.

Táž neshoda v učení Husově se naskytá, přihlédneme-li ku člověku předzvěděnému, přítomnou dobou v milosti se nalezájícímu. Kdyby takový člověk zemřel, nemohl by vejíti do nebe, ač se nalezá v milosti Boží a jest beze hříchu a bez poskvrny; on však není synem Božím podle předzřízení, nenáleží ku skrytému tělu Páně a tudíž není ani oudem ani dědicem království Božího na nebi. Protož by musel takový člověk, ač spravedlivý, do pekla uvržen býti, leč by se snad přijalo za pravdu, žeby tentýž člověk jsa v milosti podle přítomné spravedlnosti a zase touž dobou v nemilosti podle předzvědění mohl býti z části zavržen a z části oslaven. Podle tétéž teorie by za pravdu míti slušelo, že pokřténé dítko jsouc předzvěděno zahynouti, a zase dítko nepokřténé, kteréž ale předzřízeno jest, na jisto k věčné spáse dospěti musí.

Chtěl-li se reformátor tomuto odporu ve své soustavě vyhnouti, nebylo jiného zbyťi, leč přijmouti, že předzvěděný jen zdánlivě se přijímá na milost a že pro něho nestává pravého smíru s Bohem, byť sebe více se snažil, byť vírou hory přenášel, byť naděje jeho v Boha nikdy neklesala, byť láskou ku Pánu planul jako sv. Petr. Naopak zase, chtěl-li sobě důsledným býti, Hus by tvrditi musel o předzřízeném, že ani nejhorší hříchové jemu nevadí, že jej ani z milosti Boží dočasné (jak ji Hus zove) vytisknouti nedovedou, zkrátka, že se mu hříchové vůbec ani nepřičítají.

A skutečně se zdá, že Hus až k této výstřednosti dospěl, a sice ve svém spisu (ač je-li přesný a neporušený) „de evangelica perfectione.“ Píšeť v dlele tom, že svatí, ač mají-li na sobě hřích a hnutí Duchu Božímu protivné, nejsou přece před Bohem ohavností zpuštění, poněvadž Duch Boží a milost v nich přebývající jejich hříchů přikrývá, tak že se jim přičísti nemohou. „Ex istis sequitur, quod hi, qui in Christo sunt, quamvis peccatum in se ipsis habitans contineant, vel motus vel qualitates contrarias Spiritui sancto, tamen non sunt abominatio Deo suo, neque faciunt abominationem desolationis, quia Spiritus Jesu crucifixi in eis, et charitas Dei sustinet in eisdem et compatitur

ipsorum infirmitatibus et malis et tegit peccata ipsorum, et peccatum eis non imputat. Sicut scriptum est psalmo 31. Beati, quorum remissae sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata. Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum.¹⁾ Takovéto výroky lze též čísti ve spise „De sacerdotum et monachorum carnalium horrenda abominatione“²⁾, který se Husovi připisuje, ačkoli spíše Matěje z Janova za původce spisu považovati sluší.

§. 8.

O dobrých skutcích. Možnost, potřeba a záslužnost jejich.

Jelikož Hus tvrdí, aneb aspoň tvrditi se zdá, že člověku svatému se hříchy nepřičítají a že dojistá nejsou s to přetrhnouti tajemnou spojbu s Bohem: jest zajisté důležité zpytovati, kterak zní učení Husovo o skutcích dobrých. Slyšme prvé učení katolické.

Činitelové dobrých skutků jsou dle nauky katolické církve svobodná vůle a milost Boží. Svobodnou vůli dal Bůh člověku prvnímu v ráji, a obdařil jej milostí svou. Proto rozeznáváme dvojí obraz Boží v sobě, přirozený, jenž záleží v rozumu a ve svobodné vůli; a nadpřirozený, kterýž jest stav milosti Boží. Hříchem ztratil sice člověk nadpřirozený obraz Boží, ale nikoliv obraz přirozený, proto i po pádu svém zůstal tvorem rozumným a svobodným. (Trid. sess. VI. can. 4—6.) Proto také nestává žádné věci mimo nás, ani v nás samých, která by svolení vůle naší dovedla vynutiti násilím anebo vniterným nutkáním. Neboť, kdyby možno bylo buď násilím zevnějším anebo vniterným nezbytím toho vynutiti, aby vůle svolila, nebyli by úkonové lidští ani záslužní ani trestuhodní, anižby po právu se nad nimi konati mohl soud a odsouzení. Z té příčiny jsou od církve zavrženy veškery odchylné domněnky poutající vůli lidskou buď v okovy zjevné, anebo ve skryté.³⁾

S touto svobodnou vůlí lidskou se však dobře snáší:

a) že nejsme svobodni směrem k dobru vůbec (relate ad

¹⁾ De evangelica perfectione cap. 4. Tom. I. fol. 450.

²⁾ De abominatione horrenda. c. 34. fol. 413.

³⁾ Viz zavržené věty Bájovy a Janseniovy. *Denzinger* 302 a 316.

bonum in genere); neboť k dobru vůbec směřuje celá bytost naše s nezbytností přirozenou tak sice, že zlo nemůže chtít člověk co zlo, ale za příčinou dobra, kterého ve zlu dosáti doufá. „Dicendum,“ dí sv. Tomáš, „quod voluntas in nihil potest tendere, nisi sub ratione boni“ (I. q. 82, 2.).

β) Nejsme svobodni směrem ku blahoslavenství vůbec, neboť blahoslaveným býti touží každý z nás vniternou nezbytností. „Electio non est de fine (scil. beatitudinis), sed de his, quae sunt ad finem. Unde appetitus ultimi finis non est de his, quorum domini sumus.“ (Thomae S. I., q. 82, 2.)

γ) Nejsme svobodni směrem k nejvyššímu dobru vůbec, neboť jestliže sobě žádáme býti blahoslavenými nezbytností přirozenou, a sice zúplna a dokonale, nese se tato žádost také nezbytně k nejvyššímu dobru vůbec, v němžto se buď v pravdě anebo zdánlivě blahoslavenství naše nalzá.

Avšak svobodni jsme v tom ohledu, že a) můžeme sobě zvoliti buďto pravé nejvyšší dobro za cíl tužeb svých aneb jenom dobro zdánlivé; b) že k zdánlivému dobru se kloníce to nebo ono sobě zvoliti můžeme, jakož skutečně někteří bohatství, jiní čest a slávu pozemskou za střed a bod všeho konání svého postavili; jsme konečně c) svobodni v tom, že zvolivše sobě dobro buď pravé anebo zdánlivé, prostředků těch neb oněch k jeho dosažení užití můžeme.

Vzhledem ke skutkům a jejich povaze jest člověk pánem činů svých tou měrou, že může činiti buďto dobré anebo zlé (libertas contrarietatis); skutek ten aneb onen konati, nebo nekonati (libertas contradictionis), a mezi rozličnými dle druhu svého rozdílnými úkony voliti (libertas specificationis).

K podstatě dobré vůle nenáleží však možnost hřešiti, neboť Bůh má celou podstatu svobodného volení a přece není v něm hříchu, neboť vůle jeho se pohybuje (po lidsku řečeno) v rozličném druhu dobra. Taktéž i svatí v nebi nemohou hřešiti, ač nepřestávají býti svobodnými, jelikož volí mezi rozličnými druhy dobra. Taktéž není podstatnou známkou svobody předchozí rozmysl a rozvažování, neboť toho není u Boha, ač jest svrchovaně svobodný.

Poněvadž rozum lidský, ač hříchem zatemněn, přece nezhyne, a vůle, ač soslábla, přece není zúplna zmařena: poznává člověk

pravdy nadsmyslné řádu přirozeného, byť ne všecky, a může voliti a konati dobré skutky řádu přirozeného, ač nikoli všecky.

Dobrá řádu nadpřirozeného nemůže člověk sám ze sebe ani chtítí, ani začítí, ani konati, ani dokonati, k tomu jest mu nevyhnutelně zapotřebí milosti Boží (oučinnivó). Ačkoli však ani první popud k nadpřirozenému dobru z vůle lidské ze samotné se díti nemůže, alebž pouze s milostí Boží, která nabádá, zve a vůlí hýbá, aby dobro začala, konala a dokonala: přece se svoboda lidské vůle bezprostředným tímto vedením neodčínuje, nýbž zvyšuje. A jelikož se svobodná vůle, dotkla-li se jí milost Boží, spíše povyšuje, proto jest vůle naše, svolila-li k nadpřirozenému dobru, ku kterému byla nabízena a hýbána, ne trpna, ale činna a součinna.

Bůh milosti své, ješto jest ke skutkům dobrým řádu nadpřirozeného nezbytna, žádnému neodpírá. Skutky dobré jsou tudíž možny z dvojího ohledu: nejprv, že každý člověk má svobodnou vůli, která ještě svobodnější se stává, hýbá-li jí Stvořitel její, a za druhé, že vůli povyšuje, sílí a naplňuje milost Boží. Skutky dobré jsou však netoliko možny, nýbž i k dosažení života věčného nutně potřebny. Víra sama o sobě nedostačuje, ač bez víry nikdo spasen nebyl a nebude. K dosažení ospravedlňující milosti jest kromě víry jiného ještě přispůsobení zapotřebí. Mezi dobrými skutky řádu nadpřirozeného jest rozdíl veliký, konáme-li je ve stavu hříšném anebo ve stavu milosti Boží. V prvém případě nejsou záslužny. Milost Boží posvěcující jest tedy principem zásluhy dobrých skutků.

Mistr Jan srovnává se opět s veliké části se svrchu naznačeným učením, avšak nikoliv veskrze. Co se zvláště prvního momentu dobrých skutků, svobodné vůle, týká, uznává ji mistr zřejmě, především na těch místech, kdež popisuje vznik, vzrůst a dokonání hříchu v duši naší. Nejprve tane prý hřích na mysli, pak povstane „lektaníčko“ v mysli, potom „kochání,“ pak „přivolení“ proti Božímu přikázání. Avšak ne všecko hnutí v nás čelící naproti Božímu zákonu jest již hřích; jelikož teprv žádost zlá s přivolením ku hříchu dospívá. Žádost ta trojí jest: první, když jest žádost zlá s přivolením beze skutku, druhá, když skutkem se dokoná, třetí, když ta zlá žádost jest v ustavičném kochání. „Peccatum mortale isto modo committitur et ad damnationem ducit. Nam primo fit in mente de malo cogitatio. Secundo quae-

dam titillatio. Tertio delectatio. Quarto consensus, et ibi jam est peccatum mortale . . Quinto peccatum perficitur opere extrinseco. Sexto continuatur cum scandalo. Septimo cum hominibus publicatur et semper continuatur. Octavo, dum finaliter non dimittitur et per poenitentiam non deletur: ibi fit obstinatio, et tunc post mortem sequitur aeterna damnatio, a qua nos liberare dignetur D. J. Christus.“¹⁾

Netoliko svobodu vůle uznává reformátor, ale i, což jest její nezbytná podmínka, možnost poznání zámyslných pravd. Z možnosti této, jakož i ze svobodné vůle odvozuje povinnost člověka, aby Boha poznal, vůli Jeho plnil, a Jej miloval. Láska k Bohu se však dokazuje šetřením přikázání. „Quia ad hominem pertinet cognitio, volitio et delectatio, et primum ac praecipuum cognoscibile, volibile et delectabile est Deus omnipotens, igitur homo primo et praecipue Deum debet cognoscere, velle, et in ipso super omnia delectari.“²⁾

Než ačkoli Hus v náuce o svobodné vůli zdá se s katolickou církví souhlasiti, přece nelze všechny výroky jeho sem se nesoucí schváliti. V popisu svém o zpouštěch hříchu prvotného dí, že Adam měl v ráji moc nehřešiti, ta moc k nehřešení ale že v nás vyhynula. Hus sobě půjčil výrazu toho ze sv. Augustina. Světec tento dí, že měl prvý člověk v ráji „posse non peccare“ (moc nehřešiti), svatí a světice na nebi že oplývají výsadou „non posse peccare,“ (nemoci hřešiti), ale člověk ve stavu kleslém má do sebe „posse peccare,“ avšak nikoli „posse non peccare.“ Toto posse non peccare měl člověk v ráji proto, že mu Bůh dal vůli dobrou (voluntas bona s. sancta) a pomoc, bez které by nebylo lze v dobrou setrvati (adjutorium, sine quo non).³⁾ Člověk prvý byl tudíž ku konání dobra daleko svobodnější, nežli my ve stavu kleslém. Neboť ve stavu kleslém, jak dí světec, jest zapotřebí, abychom netoliko mohli, ale i chtěli setrvati v dobrou.

Sv. Augustin však napsav slova tato, neměl oumysl říci: že člověk kleslý ztratil vůbec „posse“ (vlohu, schopnost přírodní, moci dobré konati) k dobrou a že nemá „posse non peccare“ (moci k nehřešení), tak žeby jednaje sám o sobě vezdy hřešil, spíše učí opak

¹⁾ De peccato mortali. Tom. I. 32.

²⁾ Tractatus de cognitione et dilectione Dei c. I. Tom. I. fol. 35.

³⁾ Aug. lib. de correptione et gratia c. 11. n. 32. et 33.

toho. Přiseř zajisté: „Četli jsme, známe anebo slyšeli jsme o mnohých činech nešlechtníků, kterých, ač pravého Boha neznají, aniž žijí podle spravedlnosti, nemůžeme podle pravidla spravedlnosti hanět, spíše je zaslouženě a s dobrým právem chválíme.“¹⁾ Světec ovšem tvrdí, že bere-li se ohled k úmyslu, za kterým činy ty byly konány, sotva by zasluhovaly chvály, avšak dokládá, že i ve stavu největších nepravostí může konati člověk některých skutků podle zákona.

Má-li tedy věta Husem pronešená ten smysl, že vyhnulo hříchem v duši naší vůbec „posse non peccare,“ a že zbylo pouhé „posse peccare,“ odporuje Hus sv. Augustinovi právě tak, jako církvi katolické. Neboť ač k dobru nadpřirozenému nemá (vedle souhlasu otcův) člověk do sebe ani posse, ani velle, ani perficere: tož přece se uznati musí, že přirozeného dobra můžeme chtít, konati i dokonati, že tedy „posse naturaliter bonum“ jest v moci naší, ješto by jinak nebylo svobodné vůle v nás; a ještě k tomu bychom se ani nelišili od démonů a zatracenců, jenž sice svobodni jsou, ale jenom ke zlu, nikoli k dobru. Reformátor však sám zřejmě dí, že v tom se lišíme od ďábla, „že máme tělo a on nic, že můžeme k milosti, dokud jsme živi, přijíti, ač Bůh ráčí, a on nic, a že s Kristem máme bratrství a on nic.“²⁾ K milosti ale přijíti nám nelze, podle téhož mistra, leč bychom se k ní připravili, což však bez svobodné vůle nemožno.

Tudíž říci můžeme, že mistr Jan, ač poněkud nesprávně se vyjádřil, nevykládal přece slov Augustinových podle rozumu pozdějších Luteránův a Helvetův, jenž ve svých knihách věroučných jich užívají v tom smyslu, že člověk nemá do sebe vůbec „posse non peccare,“ a že mu zbylo pouze „posse peccare.“

Nic však méně, byť i reformátor nebyl za jedno s protestanty u výkladu slov Augustinových, přece upřiljšuje v popisu svém o mdlobě lidské vůle, ano zabíhá tak daleko, že tvrdí, že člověku jest těžko, ano že nelze činiti jemu dobrého skutku bez hříchu všedního. „Díem, že těžko jest, aneb nelze jest nám padlým a zvláště k světu obráceným a přichýleným, říci tu krátkou modlitbu (otče náš) bez hříchu všedního, a protož hřešíme ustavičně, když se modlíme.“³⁾

¹⁾ De civitate Dei, l. V. 15.

²⁾ Výklad Desatera, cap. 68. *Erben* I. 249.

³⁾ Výklad Páteřc. *Erben* I. 312.

Ačkoli pak Hus praví vůli lidskou tak velmi zeslabenou býti, přece zase dalek jest toho, učiti, žeby zákona Páně naplniti bylo nemožno. Ano on netoliko uznává možnost, dobré skutky konati, nýbrž určitě dí, že jest k dosažení života věčného dobrých skutků třeba. „Cum quilibet christianus, usum rationis retinens, teneatur Deum super omnia diligere, sed non eum vere et charitate diligit, si mandata ejus non custodit, cum dicat Joannes in canonica: Si quis dixerit, diligo Deum et mandata ejus non custodit, mendax est. Ideo necesse est Christiano cuilibet, ut mandata Dei custodiat, sed non cito custodiat, nisi ea cognoscat, igitur necesse est sibi ad salutem, ut mandata Dei primum sciat, et hinc custodiat.“¹⁾

Šetření Božích přikázání však bylo by bez osvěcující a k dobru ponoukající a sílcí milosti Boží nemožno, tak že každý výkon ku spáse věčné směřující z Boha jest. Již prvá cnost, bohoslovná víra, Bohem jest vlita, a na té cnosti má býti veškera cnost založena²⁾, tak že bez ní nelze nikomu spasenu býti. Avšak (nadpřirozená) cnost víry, které míti nemůže žádný bez milosti Boží, není sama o sobě s to člověka učiniti spasena. A proto se klamou mnozí velice, té domněnce hovíce, že budou spaseni, a jsou živi jakkoliv, ješto prý řekl Kristus: Kdo křtěn bude a uvěří, ten bude spasen. „Užitečné jest jim věděti, že jiné jest věřiti Boha, a jiné věřiti Bohu, a jiné věřiti v Boha. Věřiti Boha, jest věřiti, že Buh jest, věřiti Bohu, jest věřiti pravdě Boží, ale věřiti v Boha, jest Boha nade všechny věci milovati a v tělo Jesu Krista, jenž jest sbor svatých, se vtěliti. Prvé dvě věření neb víře jsta i ve zlých i v dobrých i v ďáblích, ale třetí toliko je ve svatých; neb ti sami boha zde milují nade všechny věci, a jsou údové těla Jesu Krista, jenž jest církev, t. j. sbor svatých. První víra s druhú stojí bez lásky, ale třetí nestojí; protož ony bez třetí slovú mrtvá víra, ale třetí živá.“³⁾

Z té příčiny přijímá reformátor následující výrok Augustinův za svůj: „Viera bez milování marna jest, viera s milováním

¹⁾ Tractatus de mandatis Domini.

²⁾ Provázek třípramenný. *Erben* III. 153. Výklad symbola. *Erben* I. 5.

³⁾ Provázek třípramenný. *Erben* III. 158.

křesťanova jest; ale jiná ďáblova jest, neb i ďablové věrie, ale třesú se.“¹⁾

Mýlí se tudíž všickni ti, kdož tvrdí, že Hus rovně jako Lutr a jeho stoupenci učil ospravedlnění pouze z víry; mistr byl dalek bludu toho a vyvracoval jej slovy zřejmými. Srovnává se zajisté s katolíky i v tom, že si ani ospravedlňující ani oučinnivé milosti zasloužiti nemůžeme, ješto milost veškera jest darem Páně, i v tom, že k dosažení ospravedlnění kromě víry, kteráž jest základem a kořenem jeho, se i jiné úkony vyžadují. Tím více žádá mistr, aby kdož věčného života dosíci chtějí, nejenom věřili, ale i dobrých skutků pilni byli. „Najmilejší, píše, jenž chcete býti Ježíše Krista rytieři; jakož on ze své milosti pójčiti ráčil, tak sem tyto knížky napsal, v niž jsú tři stránky: Prvá učí výkladem viery právě věřiti, druhá výkladem desatera božieho přikázání učí právě činiti; třetí výkladem modlitby Pána Ježíše Krista učí věrně právě se modliti, aby tak z těch tří stran, majiec víru čistú, v skutcích lásku plnú, a modlitbu nábožnú, přemohli ďábla, svět a tělo — otce Boha mocí, Syna božieho múdrostí, a ducha svatého milostí.“²⁾ Zároveň napomíná mistr všecky, jimž Bůh, poněvadž pokání činili, odpustil,³⁾ uštedřiv jim víru, naději a lásku,⁴⁾ aby v té víře, naději a lásce se drželi, nechťejí-li zahynouti, ješto „chodícím zde k vlasti najpotřebnější jest cnost setrvánie, bez niež nižádný nebude korunován — počínající zde dostojně na počátce a dále jdúc, přestanúli před skonáním, nese-trvajíc v milosti Boží, budú zatraceni.“⁵⁾

Skutky dobré jsou tedy i možny i k dosažení věčné spásy potřebny, avšak nejsou všecky vesměs z á s l u ž n y (meritoria opera), alebrž jenom ty, které koná člověk jsa v stavu milosti Boží, ješto pro hřích smrtelný oddělen jest nejenom od církve, ale i od Boha.⁶⁾ „Nemóžem sobě zaslúžiti, nejsme-li v milosti Boží.“⁷⁾ Podle skutkův bude i odplata rozdílna. „Jakož zaslúžíš, tak tobě zaplatí (Kristus), kterúž měrú měřiti budeš, túž od-

1) Výklad. *Erben* I. 7.

2) Závěrek Výkladu. *Erben* I. 358.

3) Výklad. *Erben* I. 27.

4) Provázek třípramenný. III. 152.

5) Výklad. *Erben* I. 318.

6) Postilla II. 202.

7) Výklad. I. 331.

měří; Kristus die, jenž nelže. . Vezmeme odplatu vedle statečnosti naše práce, vedle slova sv. Pavla, ktož málo seje, málo bude žieti, a ktož rozsévá v požehnáních, z požehnání bude také žieti.“¹⁾ Tomu přiměřeně bude i odplata na nebi nestejna. „Kristus prvo-
stanek oslavenie, Marie druhá, Jan Křtitel třetí.“²⁾

Ku konání dobrých skutků tudíž každý jest zavázán, a sice pod ztrátou věčného života; ale jsou i takové skutky dobré, ku kterým nás neváže zákon Páně, alebrž které se nám jenom radí. Takových rad jest podle mistra Jana více. Mezi těmi však vyniká přede všemi ustavičná čistota, dobrovolná chudoba a dokonalé poslušensství v řeholi. I takové skutky konati možno s milostí Boží. Jestliže se k zachování rad člověk slibem zavázal, povinen jest jich konati.

Hus sobě váží svátosti stavu manželského, cení však výše „zdrženie vdovského,“ nejvýše ale čistoty panenské.³⁾ „Milost svú a potvrzení v milosti a v panenství ráč vám dáti choť pán Ježíš,“ píše Hus pannám jistého kláštera, „jehož jste sobě nade všechny jiné zalíbily, a jistě velmi moudře: nebo on jest král najmoudřejší, najmocnější, najbohatější, najsilnější, najkrasší, a tak najutěšenější; neb on svých chotí neruší, neprzní, neteskní, jim se nesstará, jim se nikdy nepronevěří, aniž móż sstarati a i pronevěřiti jim. On s nimi bude na věky, a ony budou míti, jakož samy budou chtítí, jeho k své vůli; a tak každá bude plna bez ujmy království nebeského, v němž každý a každá bude k její vůli; neb každá bude míti co bude chtítí, a nic zlého nebude moci chtítí. Ó važte to, milé choti krále Krista tak oslaveného! neopúštějte jeho pro jiného hříšného, mrzkého, bídného i zprznilého, s nímž více jest tesknosti, než utěšení, buď jakž buď: neb bude-li krásný, tož bolest, aby se jiné nechopil; bude-li škaredý, tož tesknost; bude-li opilý, náhlý neb jinak bídný, tož dábla dosti; počne-li od něho dítě, tož bolest v nošení i v rozeuí i v chování; nebude-liť plodu míti, tož hanba, tesknost a daremné spolu léhání; urodí-li se dítě, strach mrtvého aneb jinak nezdarilého. A kto by mohl ty psotné příhody vypsati, od nichž drahé panictvo v Kristovi a panenství v jeho matce jest vysvobozeno, a

¹⁾ Výklad. *Erben* I. 118.

²⁾ Výklad. I. 37.

³⁾ Postilla. II. 34. Výklad I. 267.

nad vdovstvo a manželstvo velmi povýšeno! O němž písmo svědčí, v němž anjelé se kochají, k němuž pán Ježíš volá řka: Kto móż přijíti, přijmi . . Ó blaze bude tomu panici a panně, když tak stojíce a jiná přikázání Boží plníce vezmú zvláščí korunu, t. j. odplatu u věčné radosti!¹⁾

§. 9.

Hus o předzřízení Božím a o předzvědení.

Milosti Boží jest nám ku každému nadpřirozeně dobrému úkonu nevyhnutelně třeba. Ani začátek dobra, ani konání, ani dokonání není z nás pouze, alebrž Bůh každý úkon dobrý předchází, provází, proniká a dokončuje. Ač tedy katolíci věří, že volná přispůsobá jest k dosažení habituálné (posvěcující) milosti nevyhnutelná: přece o veškerých úkonech přípravných učí, že se spůsobují z milosti a s milostí Boží. (Trid. sess. VI., cap. 6—7.) A jako úkony k dosažení habituálné milosti přispůsobující jsou darem Božím, tak i skutky ve stavu milosti činěné pocházejí z milosti, a s milostí Boží se vykonávají. Za tou příčinou dí sněm Tridentický, že jest dobrota Boží ku všem lidem tak velika, že chce, aby bylo jejich zásluhou, což jest vlastně darem Pánč. (Trid. sess. VI. cap. 16.) Není tudíž katolická náuka o dobrých skutcích pelagianismem, jak tvrdí bohoslovci protestantští a nejnověji Czervenka ve své dějepřavě (Geschichte der evangelischen Kirche in Boehmen), tím méně judaismem, jak učil doktor Biederman, profesor na školách Curišských. (Dogmatik, Biedermann. 454.)

Ačkoli veškeré úkony nadpřirozené v nás působí Bůh, přece to nečiní bez nás; neboť vůle lidská není špalkem, jak vyučoval k velké radosti přátel evangelické svobody muich Witenberský, aby s sebou v pravo a v levo bezvolně dala hýbatí, nýbrž ona jest prosta násilí zevnějšího i nezbytnosti vniterné. Proto jest každý dobrý skutek naším skutkem, jak pověděl sv. Bernard: „Sic ista (gratia) cum libero arbitrio operatur, ut tantum illud in primo praeveniat, in caeteris comitetur; ad hoc utique perveniens, ut jam sibi deinceps cooperetur. Ita tamen, quod a sola gratia coeptum est, pariter ab utroque perficitur: ut mixtim, non sin-

¹⁾ Duch Jana Husi. 164—165.

gillatim; simul, non vicissim, per singulos profectus operentur. Non partim gratia, partim liberum arbitrium, sed totum singula opere individuo peragunt. Totum quidem hoc, et totum illa, sed ut totum in illo, sic totum ex illa.¹⁾

Vůle naše jest ve všech svých činech svobodna i v těch, které pouze působením milosti Boží v ní vznikají a se vykonávají, ale zase jisto jest, že Bůh může srdce lidské obrátiti, kdy chce, kde chce a kam chce.²⁾ Toto působení Boží na vůli naši zove písmo přeměnou smyslu našeho (Skut. ap. 11, 18. 20, 21.), vedením a puzením (Řím. 8, 14.) i tažením (Cant. 1, 3., Jo. 6, 44.).

Že Bůh bezprostředně působě na vůli naši, přece ji neodčinuje, jest tajemstvím neproniknutelným. Avšak právě za tou příčinou se snažili bohoslovci, aby poměr milosti Boží k naší vůli aspoň poněkud vyložili, dělíce se podle rozdílnosti soustav svých na Tomisty, Augustiniány, Kongruisty a Molinisty. Je-li ale již těžko vysloviti poměr milosti Boží k vůli lidské a jejím výkonům vůbec: tož zajisté i vrchol všech milostí, úrada o předzřízení jest pro nás mlhou neproniknutelnou zastřena. I musí zajisté každý katolík s Husem souhlasiti, když tento dí, že k tajemstvím nedostihlým se čítati musí: učení o Trojici nejvyšší, náuka o předzřízení a o předzvědění, o vtělení Božím, a posléze učení o velebné svátosti oltářní.³⁾

Učení katolické o předzřízení a o předzvědění jest následující:

1. Úrada předzřízení jest v Bohu o d věčnosti.
2. Předzřízení budou dojísta spasení.
3. Počet vyvolených jest neznámý a nikdo tvrditi nemůže o sobě, leč by mu to Bůh zjevil, že náleží do počtu vyvolených.

V Bohu nelze rozeznávati mezi „včerejškem a dneškem,“ mezi minulostí, přítomností a budoucností, ješto věčnost nezná času a proměn jeho. Vše jest v Bohu věčné: myšlénka, kterou má sám o sobě, i úrady směřující ke tvorům jeho. On znal národy a lidi, kteří byli, jsou a budou — i jejich myšlénky, tužby

¹⁾ De gratia et lib. arbitrio cap. 14. n. 47.

²⁾ Esther 13, 9, 11. Judith. 16, 17. Job. 9, 13. Ž. 75, 8. Isai. 14, 27. Jerem. 49, 19. Efez. 2, 10. Gal. 1, 15.

³⁾ De sacramento corporis et sanguinis Domini. Tom. I. 38.

a skutky jsou mu známy od věčnosti. Proto zná Bůh od věčnosti ty, kdož budou spaseni. Bůh zajisté všechno řídí a spravuje, bez jeho vůle buď chtějící anebo dopouštějící nic na světě se neděje a dítí nemůže, ani v řádu přirozeném, ani v nadpřirozeném. Bez jeho vůle ani vlas s hlavy nesejde, tím méně bez něho, bez Jeho vůle a pomoci, může se dítí spása naše. V Bohu tedy jest od věčnosti ú r a d a p ř e d z ř í z e n í. A jenom ti ji upíratí mohou, kdož neznají křesťanského názoru o prozřetelnosti Boží, aneb znajíce jím povrhli, ale povrhnuvše v zápětí v pověru upadli. Pohané, jakož i pozdější astrologové, osudy lidské z vlivu těles nebeských, Manichaeové a Priscillianisté zlo z principu zla aneb ze hmoty odvozovali; racionalisté, pokud věří v Boha, se domnívají, že bytost božská, stvořivši svět, jako nějaká královna do vnitřních komnat se odebrala, nestarajíc se nijakž o to, což byla stvořila. V katolické církvi však nebylo o tom nikdy pochyby, že v Bohu jest od věčnosti ú r a d a p ř e d z ř í z e n í. „Víru v božské předzřízení (dí sv. Augustin) měla povždy církev Kristova.“ (De dono pers. c. 23.). A sv. Prosper, přítel Augustinův, dí: „Žádný katolík nezapírá víry v předzřízení.“ (Resp. I. ad obj. Gallorum).

A jako jest ú r a d a o p ř e d z ř í z e n í věčna, tak také jisto, že ti, kdož předzřízení jsou, také spaseni budou, neboť Bůh se nemýlí u volbě těch, které vyvolil. „Kdyby někdo z těch, kteří jsou předzřízení, zahynul,“ dí sv. Augustin, „mýlil by se Bůh; avšak žádný z nich nezahyne, poněvadž se Bůh nemýlí. Jestliže by z nich někdo zahynul z nedostatečnosti (vitio) lidské, byl by přemožen Bůh; ale nikdo z nich nezahyne, poněvadž žádnou měrou nebude Bůh přemožen.“ (De corrept. et gratia c. 7.)

I to jisto, že nikomu není znám počet vyvolených. Marné byly tudíž domněnky bohoslovců středověkých, z nichž někteří tvrdili (jak píše sv. Tomáš Akvinský), že bude tolik vyvolených, kolik jest anjelů padlých, jiní, že tolik, kolik jest anjelův blažených, a opět jiní, že tolik, kolik bylo původně anjelů stvořených. Jestliže ale o počtu předzřízených nám nic není známo, tím méně máme jistotu o tom, zdali ten neb onen jest k životu věčnému předzřízen. Neboť ku konečné spáse naší jest nevyhnutelně zapotřebí daru setrvání v posledním okamžení života. Dar ale tento přichází od Hospodiina; nevíme-li, zdali tento dar bude nám Bohem udělen, kterak bychom s jistotou víry neklamné mohli věděti, že jsme předzřízeni? Nad to nemůže žádný o sobě na

jisto tvrditi, že se nalezá ve stavu posvěcující milosti Boží v době přítomné, kterak by tedy mohl někdo věděti, že ve stavu milosti zemře ?

Není tudíž žádného sporu mezi katolíky, aniž mezi katolickými bohoslovci o tom, že jest v Bohu úrada o předzřízení, že předzřízení budou dojistá spasení, a že nikdo o svém vyvolení nemá úplné jistoty.

Taktéž jest v Bohu i úrada předzvědění, a sice od věčnosti; neboť Bůh zná všechny, kteří budou zavrženi, a má od věčnosti úmysl, některé pro hřích jejich života věčného zbaviti.

Tato vůle Boží vzhledem k zatracencům jest podmíněna, neboť Bůh, jsa nejvyšš dobrotivý i spravedlivý, nemohl nikoho k věčnému zatracení odsouditi, leč předzvěděv viny jeho.

I o tom jest shoda mezi všemi katolíky; ale tážeme-li se, je-li předzřízení k životu nepodmíněno (praedestinatio absoluta), anebo je-li podmíněno (praedestinatio hypothetica), tu se bohoslovci na různu dělí. K nepodmíněné se hlásí sv. Augustin, sv. Tomáš Akvinský a četné školy jejich, jakož i z jesuitů čelnější bohoslovci, jako kardinal Bellarmin; k podmíněné stojí theologové řádu jezuitského a Molinisté z větší části. Předzřízením ale absolutním rozumí se úrada Boží, jížto uzavřel spasiti ty, kdož spasení budou, nezávisle od předzvěděných zásluh jejich. V této teorii předchází úrada Boží o předzřízení, a pak následuje úrada, dáti milost, aby byli spasení ti, kdož spasení budou. Předzřízením hypothetickým se rozumí úrada Boží, jížto budou spasení ti, kdož spásy dojdou, s ohledem na zásluhy předzvěděné. Zde předchází úrada, dáti milost, úradu předzřízení.

Ačkoli pak Bůh od věčnosti zná ty, kdož spasení budou a nebudou: nevyklučuje přece nikoho z darů svých. I předzvěděným dostává se milosti oučinnivé, i posvěcující. Bůh jich nevybízí, ani nepudí ku hříchu; setrvají-li v něm až do konce, budou zavrženi, ale nikoli proto, že se hříchu ubrániti nemohli, nýbrž že mu odolati nechtěli.

Hus teorii svou o církvi a oudech jejich vzdělal na základě učení sv. Augustina, jehož ducha však náležitě nepojal. Nebyl on zajisté ani prvním, jenž v těch věcech se domníval žákem býti sv. biskupa Hipponského, neboť již praedestinatiané ve věku V. a Godešalk ve středověku přísáhali k náuce Augustinově, ačkoli

nikoli jeho, ale svou vlastní náuku, domněle z Augustina čerpanou, předkládali. Hus však není také posledním, jenž se za stoupence sv. Augustina pokládal, neboť reformátoři věku šestnáctého, Lutr i Kalvin, činí ze sv. Augustina — luterána a helvetu. Příčina podivného úkazu tohoto spočívá v tajemném předmětu samém a v tom, že pravdy sem sahající nesnadno lze vyjádřití určitě a přiměřeně jazykem lidským. Že ale valný jest rozdíl mezi praedestinatiany středověkými a reformátory věku šestnáctého se strany jedné a sv. Augustinem se strany druhé, dosti jasně vysvítá z toho, že učení Augustinovo v církvi bez překážky se smí hlásati, ano výrokové jeho o milosti Boží takové autority požívají, že jsou přijaty doslovně od otcův na sněmu Arausikanském II. (r. 529), jakož i na sněmu Tridentuském, výroky ale Luterovy a Kalvinovy, a to vším právem, zavrženy. I v učení o úradě předzřízení a předzvědění jest Hus stoupencem, zase ovšem domnělým, sv. Augustina a jeho nejlepšího vykladače, knížete školastiků, sv. Tomáše. S katolickou církví, se sv. Augustinem a sv. Tomášem se snáší Hus v následujících pravdách o předzřízení:

- a) že jsou někteří od věčnosti předzřízeni k životu;
- β) že ten, kdo jest předzřízen, dojísta bude spasen;
- γ) že nikdo o sobě neomylně tvrditi nemůže (leč Bůh mu to návěští dá), že bude spasen.

O předzvědění souhlasí Hus s katolickou církví v tom, že:

- a) i tato úrada jest od věčnosti v Bohu;
- b) že nikdo nebude zatracen leč pro hřích.

Předzřízení uznává Hus nepodmíněné, jako pravověrní jeho vzorové sv. Augustin a sv. Tomáš Akvinský; předzvědění však podmíněné.

Ačkoli se tedy zdá, že Hus dokona shoduje se s vírou katolickou, že jest úrada předzřízení a předzvědění od věčnosti v Bohu, že nikdo o sobě neví, bude-li dojísta spasen, ač jisto jest, že předzřízeni budou dojísta spaseni: přece nelze říci, že Hus ve všem naprosto s církví souhlasil. Na doklad výroku toho vizme, kterak rozumuje ve svém spisu „de Ecclesia“ o předzřízených a předzvěděných.

Praedestinace, dí Hus, roztrhává veškero lidstvo na oudy církve a oudy satanášovy. Oudové z církve jsou mystickým tělem Páně, pokud jsou předzřízeni. Kristus Pán jest hlavou

těla toho a vlévá všem oudům pohyb a cit, právě tak, jak se to děje v těle lidském. Jako tedy má tělo lidské z duše pohyb a cit, tak má i mystické tělo Páně svůj život a svůj pohyb z Krista. Ačkoli také předzvědění, pokud se nalezejí v milosti, duchovně živi jsou: není život jejich duchovní nijakž takový, jakým jest život předzřízených. Rozecnávat se život předzvěděných od života duchovního předzřízených asi tak, jako život oudu tělesného od slíny, lejna, moči a t. d., kteréž jsou sice v těle, ale nenálezejíce k tělu, nemají toho života v sobě jako oudové. Hlavou předzvěděných jest sám ďábel. Jako stává tedy jednoho pokolení svatých (t. j. předzřízených), tak i stává jednoho pokolení nešlechetných, t. j. předzvěděných. Ješto ďábel jest hlavou nešlechetných (t. j. předzvěděných), jsou tito oudy jeho těla. Předzvědění jsou temným tělem ďábovým, jako předzřízení jsou skrytým tělem Kristovým. Toto tělo ďáblovo podle svého přirozeného bytu (*esse naturale*) má dobrý základ, neboť zlo nemá bytu přirozeného — jsouc nahodilé. Mimo byt přirozený má tedy temné tělo ďáblovo i „*esse vitii*“. Forma tohoto těla temného je dvojí: zevnitřní (*extrinseca*) a vnitřní (*intrinseca*). Zevnitřní spojba jest předzvědění Boží, kterým ví a ustanovuje předzvěděné jako oudy satanášovy k věčnému trápení. Vnitřná spojba jest ošklivost a škaredost, konečná totiž neposlušnost a pýcha, anebo hřích naproti Duchu svatému.

„*Dicendum est breviter de ecclesia malignantium, quae est corpus diaboli, cujus ipse est caput . . Si una est generatio perversorum, oportet, quod sit unus iniquus homo, habens partes, qui sunt membra diaboli. Et cum non potest esse membrum vel caput, nisi in comparatione ad totum corpus integrum, manifestum est, quod est unum corpus diaboli. Ubi autem corpus Christi vocatur mysticum propter mysterium coelestis conjugii inter Christum et Ecclesiam, corpus diaboli non est sic mysticum, sed obscurum, cum sic conjungi cum diabolo non sonat in mysterium directe, sed flagellum, et sic corpus illud diaboli habet esse naturale, cum (secundum Augustinum in libro de natura bona) omne malum oportet fundari in bono, ergo omne malum morum fundatur in bono naturae. Et praeter esse naturale habet illud corpus diaboli esse vitii. Sicut corpus Christi habet esse virtutis . . Et si quaeritur, quae forma unit membra diaboli in illo corpore? Dicitur, quod est dare formam extrinsecam et deformitatem in-*

trinsecam. Forma extrinseca est praescientia Dei aeterna, qui scit et ordinat omnes praescitos membra illius diabolici corporis constringi ad poenam perpetuam. Deformitas vero intrinseca est finalis inobedientia vel superbia, quam sancti vocant culpam finalis in poenitentiae vel peccatum in Spiritum sanctum. Et sic in idem peccatum continuat et sejungit. Continuatur enim membra diaboli, constringens ea in tartarum in sua malitia et segregans eos a consortio beatorum.¹⁾

Pravdat jest ovšem, že po posledním soudu budou zlí od dobrých na věky odděleni, a od lásky Boží na věčnost odloučeni; pravda jest, že příčinou formálnou a vniternou odloučení tohoto jest konečná zatvrzelost (impoenitentia finalis), ješto Bůh žádného nezapudí od tváře své, lečby ve smrtelném hříchu na onen svět se odebral: ale žeby předzvědění Boží mělo takový vliv na osobnost člověka, jak vyličuje Hus, protiví se katolické náuce.

Podle učení Husova jest předzřícení (praedestinatio ad bonum) u příčině, že předzřícený, ať činí cokoli a jakkoli, zůstává stále ve spojbě se skrytým tělem Páně, nevypadáje nikdy z lásky Boží, byť i Krista zapřel, jako sv. Petr, anebo na smrt vyznavače jeho vydával, jako Šavel. Hus arcí často tvrdí, že hříchem smrtelným se stává člověk synem ďáblovým, jakož toho i dokazuje naproti kazateli Plzeňskému; avšak učení to odporuje celé soustavě jeho o radikálné, základné a nikdy nehynoucí milosti z předzřícení. Hřeší-li tedy předzřícený smrtelně, neztrácí synovství Božího podle předzřícení a zůstává údem mystického těla Páně. Naopak zase předzvědění, jsouc zevnější formou satanského temného těla, činí, že předzvěděný, ať se namáhá jakkoli, a kdyby i z lásky k Bohu života svého položiti hotov byl, z objetí satanské říše se nevyvítí nikdy, ani tehdaž, když v stav milosti Boží byl povýšen, neboť, ač trvá v milosti, není vlastně synem Božím, ani dědicem království Božího podle naděje, ani oudem mystického těla Páně, ale jest navzdor namáhání svému, a navzdor spravedlnosti a svatosti své dočasné oudem těla ďáblava a říše satanské. „Nuncupative vocatur ecclesia etiam praescitorum congregatio. Licet ex nudo errore vianitium fuerit de sancta matre Ecclesia reputata, et sic multi secundum famam saeculi vocantur Ecclesiae capita vel membra, licet secundum Dei praescientiam sunt membra diaboli..

¹⁾ De Ecclesia cap. 6. Tom. I. fol. 205.

Ex his patet secundae auctoritatis expositio de nuptiis, in quibus congregantur per fidem boni et mali, qui permiscuntur de sancta ecclesia, sed mali non sunt veri filii, sicut nec sunt veri amici, quia carent veste nuptiali, quae est charitas praedestinationis.“¹⁾

Na některých místech ovšem mistr Jan popisuje ospravedlnění vůbec a nazývá je druhým narozením, kterým se stává lříšník synem Božím nadpřirozeně mocí Boží²⁾; avšak výměr ten platnosti mítí nemůže o předzvěděném, kterýž oudem mystického těla Páně nikdy není, jakož zase náuka mistrova, že hříšník hříchem smrtelným se stává synem dábovým, o předzřizeném místa obdržeti nemůže.

Mát tedy předzřizení a předzvěděni nesmírný a nezpytatelný vliv na osobnost lidskou. Předzřizení jsou jako vyhejčkaní mazlánekové, jimž nic škoditi nemůže, ani největší nepravost. Vše jim jde k duhu, ať jakkoliv žijí. Láska Boží nikdy jich neopouští, aniž se kdy rozvolňuje tajemná spojba, která je k Bohu poutá, byť i Jeho samého v nenávisť sobě vzali. A zase předzvěděni jsou jako otrhánkové, toulající se na tomto světě snad proto, aby měl Bůh na konec koho šlehati. Oni sice nabývají milosti Boží ospravedlnující v pravdě a skutečně; ale to není táž milost, kterou oplývají předzřizení — nýbrž jiná daleko nižší, kteráž není ani skutečným přátelstvím Božím, ani opravdovým synovstvím podle přijetí.

Mimovolně nám zde na mysl připadá, že sobě představoval Hus svrchovaného Boha asi tak jako pozemského krále, který vládne dvěma národům. Jeden z těch národů, byť svou věrností a obětovností byl proslul, a krále svého až do toho hrdla hájil, nebéře za tuto svou oběť ničehož, nedospívá nikdy až ku přátelství panovníka svého, spíše se mu železnými zákony přituzuje. Národ druhý však zůstává v lásce krále svého, lahodí se jemu i zákonem i dobrým bydlím, ač jest ku vzpouře velenáchylen, nejednou vladaře svého těžce urazil, ano jej i s trůnu svrhnutí chtěl.

Z toho patrno, že Husova teorie o předzřizení a předzvěděni, ač zde onde s vírou souhlasí, přece od pravdy daleko jest

¹⁾ De Ecclesia cap. 5. Tom. I. fol. 204—205.

²⁾ Postilla. II. 233. „Druhé narození duchovnie jest, jímž bývá zvláštní syn boží nadpřirozeně mocí Boží.“

vzdána. Neboť ač věří katolíci, že ti, kdož v dobrém setrvají (což bez milosti Boží jest nemožno), budou spaseni, jsouce od věčnosti ku spáse věčné od Boha předzřízeni; a zase, že ti, kdož ve smrtelném hříchu se světa sejdou, pro hřích ten od Boha k věčné zátratě jsou předzvědní: přece s hrůzou a rozhodně zavrhnouj onen strašný vliv na člověka, jaký Hus z předzřízení a předzvědní odvozuje.

I písmu odporuje kazatel Betlémský, neboť čteme v písmě, že Bůh není přijímatelem osob: „Není přijímání osob u Boha“ (Kol. 3, 25.) a že všickni jsou synové Boží skrze víru v Krista Ježíše, jehož křtem byli oblekli, tak že odtud není rozdílu mezi židem a pohanem, mezi služebníkem a svobodným, mezi mužem a mezi ženou, ješto všichni jedno jsou v Kristu Ježíši. (Gal. 3, 26. n.) A zase dí písmo, že Bůh, nejsa přijímatelem osob, soudí jednoho každého podle skutků, a napomíná, abychom tudíž v bázni za času přebývání svého na zemi obcovali. (I. Petr. 1, 17.). Avšak dalo-li by se mysliti ještě vícestrannické přijímání osob, nežli jaké jest jednání Páně s předzřízenými a s předzvědnými podle popisu mistra Jana? — Jest sice pravdou nepopíratelnou, že Bůh v rozdávání darův svých nikým není vázán, a že jako stvořil tvory své ze svobodné vůle své, taktéž je i ze svobodné vůle obdaril rozličnými dary; ale zdaž bychom toho mohli očekávati od lásky Boží, žeby některé hejčkala a plnost synovství jim rozdávala, některým však bez viny jejich synovství Božího odpírala, ano božským předzvědním je v pouta věčné záhuby jímala?

Na bíledni jest, že Hus sobě samému odporuje, jelikož i on tvrdí, že není u Boha přijímání osob, z čehož uzavírá, že pro nikoho nestává příčiny k zoufání. „A poněvadž není u Boha přijímání osoby, důvod jest, že není nižádnému příčina ku zoufání, jedné ač by chtěl kto nevděčný volně s ďáblem zatvrzelým zúfati, neb tak jest veliké milosrdenství božie, že i zatracené milosrdně mučí, neb jim ještě dává byt, že jsú.“¹⁾

Toto vše kdyby byl uvážil mistr Jan, dojistá by byl odstoupil od nelítostného učení svého.²⁾

1) Výklad. *Erben.* I. 295—296.

2) Hus nebyl na sněmu Kostnickém odsouzen za příčinou svého učení, že jest v Bohu od věčnosti úrada předzřízení a předzvědní, neb tak věří a věřila vezdy katolická církev sama. Aniž

§. 10.

Hus o poměru hřichu smrtelného a stavu milosti k výkonům lidským.

Milostí posvěcující se povznáší veškerá duše naše v nadpřirozenou výši. Písmo Boží popisuje nadpřirozenou výši tuto, ješto dí, že se stáváme ospravedlněním syny Božími. dědici království nebeského, spoludědici Kristovými, a účastníky přirozenosti božské. Této výše nadpřirozené stávají se účastnými veškery mohutnosti duševní, a způsobem výši té přiměřeným vlévají se Bohem v nás nadpřirozené cnosti: víra, naděje a láska. Na této výši berou podíl všechny dobré úkony člověka spravedlivého, plynoucí ze svobodné vůle a z dobrého úmyslu, tak že jsou to netoliko skutky dobré, nýbrž i záslužné.

Jestliže zhřešil člověk smrtelně, spadá s nadpřirozené výše této, přestáváje touž dobou býti synem Božím podle přijetí, dědicem království nebeského, spoludědicem Kristovým a oučastníkem přirozenosti božské. Avšak ještě více! On poškvřňuje duše své, činí se vinným před Bohem a propadá trestu věčnému. Na tomto smutném stavu berou zase podíl veškery svobodné úkony. Neboť, ačkoli také hříšník může konati skutky dobré nejenom řádu přirozeného, ale (nabádá-li a vede-li jej milost Boží oučinnivá) i řádu nadpřirozeného; předce skutkové tyto, ačkoliv směřují ku spáse, nejsou záslužny k životu věčnému. Nad to se stává vůle ku konání dobra vůbec mdlou, hřešením vejde hřích v obyčej, a má nezřídka

---

mohl býti kancléř Gerson censurován na témž sněmu pro svoje učení o předzřízení nepodmíněném. Slovy: „Neque confugiendum est ad illorum merita vel opera, quos ab aeterno praedestinat Deus, quia si ex operibus, jam non ex gratia“ (De consolat. theol. tract. I.) nedí zajisté Gerson, ani že Bůh člověka ku spáse věčné předzřizuje pro dobré skutky řádu přirozeného, čili pro takové, které činí člověk o své vlastní síle bez milosti Boží, což tvrditi byloby pelagianismem, ani že Bůh předzřizuje pro skutky dobré řádu nadpřirozeného, tak žeby skutky ty byly příčinou prvotnou (*prima causa movens*), proč Bůh předzřídil, což by se podobalo dojista semipelagianismu. Tvrdí-li však, že Bůh předzřizuje bez zásluh předzvěděných (*absque praevisis meritis*), přiznává se k Tomistům a k těm se mohl znáti i Hus. aniž by mu proto jediný vlas byl zkřiven býval. (To k číslu 67. časopisu „Pokrok“ z r. 1869.)

za následek i setrvání ve zlém. Čilost vůle k dobru se tudíž hříchem dojísta umenšuje. Ale byť člověk ve zlém byl sebe zarytějším, přece se svolení ve hřích děje v něm z vůle svobodné, a každý hříšník může se hříchu varovati a zákona božího šetřiti, ješto se každému dostává pomoci a síly od Hospodina. Za tou příčinou nejsou veškeři úkonové hříšníkovi zlí a nešlechtní. Mezi hříchy jest rozdíl, neboť ne každým se ztrácí milost Boží, proto se zovou některé hříchy smrtelné, jiné všední. Tolik učí církev katolická.

Ilus taktěž uznává, že člověk ospravedlněním k nadpřirozené výši podobnosti Božího se povznáší, a na té výši že podíl berou i dobří skutkové ospravedlněného; on uznává, že s této výše stržen bývá hříšník smrtelným hříchem, a že stav tento má i vliv na skutky, které koná. A pokud jen to tvrdí, není mezi ním a katolickou církví žádného sporu. Avšak mistr se domnívá, že smrtelný hřích celou bytost lidskou zatemňuje, a veškery úkony tak otravuje, že jsou veskrze nejenom poskvrněny, ale i zly a nešlechtny. Když byl ve svém spisu o „církví“ (v kapitole 19.) úkony lidské rozdělil na dobré, mající do sebe povahu dobra, a na zlé, mající do sebe povahu zla, rozeznává skutky dobré ve svém způsobu (de genere suo), jako: postiti se, a zlé ve svém způsobu, jako: zabítí člověka. Na stupni prvé jest dobro samo o sobě (simpliciter), na druhém může býti dobro ve svém způsobu i zlem, a na třetím jest dobro nelišné, jako tesati, orati, šíti. Konečně přichází k rozdílu, jak dí „bezprostřednímu,“ an dělí skutky veškery ve skutky cnostné, a nešlechtné (vitiosa, vadné, chybné), a ten rozdíl že prý jest na jevě: neboť všecko, co prý koná nešlechtný, koná nešlechtně, ješto smrtelným hříchem nakaženy jsou veškery úkony lidské: jakož zase cnost všechny úkony oživuje, tak že ten, kdo se nalezá ve stavu milosti, vezdy se zásluhou vše koná. To prý plyne ze slov písma: „Svíce těla tvého jest oko tvé. Jestli oko tvé bude sprostné, všecko tělo tvé bude světlé. Pakli oko tvé bude nešlechtné, všecko tělo tvé bude tmavé.“ (Mat. 6, 22. 23.) Slovo „oko“ vykládá reformátor o „úmyslu.“ Je-li úmysl dobrý, také skutek dobrý jest. Avšak úmysl jest prý dobrý jen tenkrát, byl-li pojat ve stavu milosti Boží. Jako tedy úmysl v milosti Boží pojatý jest dobrý a tuto svou dobrou povahu na všechny úkony činné i trpné přenáší, tak sice že i „spáti“ jest u lidí omilostněných skutkem dobrým; tak zase zá-

mysl ve stavu hříšném pojatý jest zlý, a přenáší tuto svou zlou povahu na veškery byt i dobré výkony, porušuje jich a činí je nešlechtnými.

„*Uterius notandum, quod divisio humanorum operum immediata est, quod vel sunt virtuosa vel sunt vitiosa; patet, quia si homo est vitiosus, et agit quidquam, tunc agit vitiose, quia sicut vitium, quod crimen dicitur sive mortale peccatum, inficit universaliter omnes actus hominis; sic virtus vivificat omnes actus hominis virtuosi in tantum, quod existens in gratia dicitur mereri et orare dormiendo, et quaelibet operando, ut dicunt doctores ss., praesertim beatus Augustinus, Gregorius, Hieronymus et alii. Et fundatur illud dictum in illo Christi Jesu salvatoris nostri verbo, quod dixit Lucae sexto capitulo. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit, i. e. si intentio fuerit bona in gratia ad opus, tunc totum corpus tuum, i. e. congeries omnium operum tuorum lucida erit, quia munda coram Deo. Si autem oculus tuus, i. e. intentio tua nequam fuerit, criminata atque coinquinata per vitium, totum corpus tuum scilicet operum tenebrosus i. e. vitiosus erit. Unde gentium doctor apostolus Paulus praecipit ita dicens: Omnia in gloriam Dei facite, secunda Corinthiorum primo. Et alibi: Omnia vestra in charitate fiant. Unde totus modus vivendi charitative est virtuosus et totus modus vivendi hominis praeter charitatem est vitiosus.*“¹⁾

Tomuto učení zůstává Hus věren, ješto nejednou tvrdí, že člověk dobrý nemůže činiti zlých skutků, jako zase zlý nemůže působiti skutků dobrých.²⁾ Ano on učí, že jako cnosti jsou vespolně sloučeny, i hříchové v jedno splývají, tak že ten, kdo se dopustil jednoho smrtelného hříchu, všemi jest vinen. „Ten, kdo činí dílo služebné ve svátek, najednou více hříchů páše, anť jako ten, kdož má jednu cnost, všechny má, tak kto má jeden hřích, má jich mnoho. Je-li na příklad Jan opatrný, bude i toho pilen, aby činil vše spravedlivě, je-li spravedlivý v pravdě, bude hotov státi trvale ku pravdě; kto tedy jest spravedlivý, jest i statečný, anť ten jest statečný, kto se ustavičně postaví o dobré. A nemůže býti statečný, není-li skrovný čili střízlivý, jest tedy statečný i střízlivý. Tyto cnosti jsou věrenie, protože jako u veřeji dveře,

¹⁾ De Ecclesia cap. 19. Tom. I. 238.

²⁾ Postilla. II. 295.

tak v nich se obrací a v nich stojí cnostný život člověka. Též také hříchové svázání jsou, že kdo má jeden, má jich mnoho: jakož jsem řekl: kdož hřeší přestúpením přikázání božieho, nesvětě neděle, ten mnohými smrtedlnými hříchy hřešie. Neb že dělá lakomě, jest lakomec, a že tak lacino svú duši a království nebeské tratí, jest marnotratce. A že od choti Krista k ďáblu přistúpil, protož duchovně cizoloží a smilní. A že božieho přikázání neplní, jest pyšný, a že jest pyšný, Bohu závidí, že mu přikázal světiti, a tak jemu cti ujímá, a tak jest zloděj. A že nečiní, co má v pátek činiti, protož lení jest, a že své duši zlé činí, protož jest hněvivý, neb sám své duše nenávidí a ji zabije . . A že sebe nenávidí, tedy i bližního nenávidí, neb die písmo: Kto sobě zlý, kterak jinému bude dobrý? A že Boha neposlouchá, tedy ho nemiluje, a že Boha nemiluje, tedy nadarmo jméno božie jest vzal, a darmo slove křesťan. A poněvadž darmo slove křesťan, tedy otce Pána Krista nectí, a nectí matky své, jenž jest sbor všech svatých . . A tak přestúpiv jedno přikázání jest všemi vinen, jako dí sv. Jakob, apoštol a bratr Pána J. Krista.“¹⁾

Do svého upřílišeného rigorismu jsa zcela zabloubán tvrdí konečně Hus, že dobrý skutek, konáme-li jej ve stavu hříšném nám nejen neprospívá, ale i dokonce škodí. „Vědomo jest, že modlitba učiněná nehodně, jakožto ve smrtedlném hříše . . , netoliko není užitečna, ale jest škodlivá.“²⁾ A tak prý „kněz jsa v smrtelném hříše, a lid hříšný čině skutek, jenž v sobě jest dobrý, hříechův přidává, a tím více hřeší.“

Že domněnky svrchu uvedené z části nepravé jsou, snadno posouditi lze. Avšak nemá-li se výrokům těm rozuměti v ten způsob, že reformátor tvrdě, že výkony hříšnickovy jsou povšechně nešlechetny, pouze vysloviti chtěl, že proto jsou nešlechetny, jelikož forma (spůsob) života hříšnickova jest vadna podle slov: „Totus modus vivendi charitative est virtuosus, et totus modus vivendi hominis praeter charitatem est vitiosus?“³⁾ Snad se toliko domníval, že skutek dobrý, ve stavu nemilosti vykonaný, jest sice dobrý, ale nedobře působený, poněvadž se mu nedostává oživující síly posvěcující milosti, podle slov: „Nihil autem bene fit ab ho-

1) Výklad. *Erben.* I. 119—120.

2) Výklad. I. 290.

3) De Ecclesia cap. 19. Tom. I. 238.

mine, nisi dum est in charitate . . et nihil bene fit, sine charitate, ab homine?¹⁾ Jestliže věta Husova: „Je-li člověk nešlechtný, a něco koná, pak koná nešlechtně,“ ten smysl do sebe má, že skutky hříšnickovy dobré jsou sice dobré, ale nedobře vykonány, nejsouce k životu záslužny: byla by to dojistá věta pravověrná. A zdá se věru, že mistr tak a nejinak rozuměl větě své. Neboť na jiném místě dí: „Každý smrtelný hříšník, jenž jest v smrtelném hříše, v tu dobu nic spravedlivě, hodně a sobě k zasloužení nemá, ale když bude k milosti pokáním zase navrácen, tehdy ke všemu bude zase navrácen, aby to již hodně měl.“²⁾ A když mu byla v Kostnici předložena věta: „Si homo est vitiosus, quidquid agit, vitiose agit,“ odvětil, ač jsou-li slova ta v závorce obsažená od něho řečena, tímto způsobem: „Sicut logicus loquitur grammaticam, sed non grammaticae, sic vitiosus extra gratiam potest facere actum bonum de genere, sed non bene, sed resurgendo in gratia reviviscit.“³⁾

Avšak mírnějšího výkladu toho sotva uhájiti lze, jelikož

a) mistr slovo „vitium“ bere ve smyslu: „mortale peccatum;“ a podle toho by skutky hříšnickovy, jsouce jinak ve svém způsobu dobré, byly netoliko závadné (vitiosa), ale i hříchy smrtelnými (mortalia peccata).

b) Podle své argumentace zdá se Hus věriti, že hříšník, dokavad ve hříchu zůstati chce, v té své zlovůli netoliko nic dobrého konati, ale ani dobrý úmysl míti nemůže. Konečně

c) mírnější výklad nesnadno srovnati lze s výrokem mistrovým, že modlitba ve smrtelném hříchu vykonaná jest člověku škodlivá.

Mnozí chtěli z výroku Husova o dobrých skutcích ve stavu hříšném vykonaných odvětovati, že Hus i svobodu vůle upíral. Avšak úsudek takový zajisté nespravedlivým nazvati sluší. Nám se zdá, že právě výrokem svým dal mistr na jevo, že jest vůle lidská svobodna, neboť právě proto učí, že skutkové nespravedlivého jsou nešlechtní, poněvadž tento ve hříchu zůstati chce o své ujmě a o své vůli.

Nemůžem-li však souhlasiti s mistrem v tom, že všickni

¹⁾ De Ecclesia cap. 21. Tom. I. pg. 246.

²⁾ Postilla. II. 391.

³⁾ Palacký Documenta str. 215.

skutkové hříšníci jsou nešlechtní, rovněž upíratí musíme, že člověk, který jedním hříchem smrtelně se prohřešil, vinen jest před Bohem hříchy všemi. Sv. apoštol Jakub ovšem dí: „Kdoby pak koli zákon zachoval, ale přestoupil by v jediném, učiněn jest všemi vinen“ (2, 10.), ale smysl jest: že ten, kdo přestoupil zákon v jednom přikázání, se provinil proti celému zákonu, jelikož každý článek téhož zákona jest výrazem tétéž vůle Boží; avšak sv. Jakob nechtěl říci, že člověk, který se prohřešil na př. krádeží, tudy už také vinen jest smilstvem, vraždou a t. d. Jinak by nestávalo mezi hříšníky žádného rozdílu co do objemu hříchů, a byloby nepravdou, že na onom světě pokuta za hříchy jest rozdílná.

Ostatně sluší přidati, že Hus takto učil jenom o hříchu smrtelném. Neboť hříchem všedním se, dle Husa, stav milosti (*habitus gratiae*) neruší, Duch svatý se nevypuzuje, a proto také vzdor všedním hříchům mohou býti skutkové naši Bohu vzácní. Ale i tu zabývá ve výstřednosti. Slyšme jenom, kterak odpovídá sobě k námitce, že obcování manželské sotva se stává bez hříchu malého nebo všedního, a žeby tudíž se konati nemělo. „Ale snad dieš: Jestli tak, tehdy neslušie manželóm nikdy pro plod tak se poznati tělestně? Tu diem, že týmž dóvodom dovedl by, že nám neslušelo by říekati modlitby té „Otče náš,“ neb jie nižádný z nás nedie, by všedně nehřešil, protože neb někam jinam pomyslí, aneb die ne s velikú snažností, a zvláště že jie nikoliv nedie tak dobře, jako ji dobře řekl Kristus; a tak každý má nedostatek v své modlitbě . . Ale věz, že hříech všední, jenž proto slove všední, že jej každý den do smrti máme, protože . . plně Boha nemilujeme, tak od nás Ducha sv. neodhánie, ani činí, by skutkové naši nebyli Bohu vzácní, protož spěje-li člověk páteř s tiem hříchem, nemaje smrtelného, tehdy Bohu se líbí a má odplatu. Též i manželé, když pro plod poznají se.“¹⁾

§. 11.

Učení mistra Jana Husi o poměru předzřízení, předzvědení a hříchu smrtelného k řádům církevním a občanským.

I kdyby reformátor Betlémský zcela pravověrně byl smýšlel o ústavě církve katolické, přece by veškeru správu církevní v ne-

¹⁾ Postilla. II. 41.

bezpečí byl uvedl svou naukou o poměru předzřízení, předzvěděni a hříchu smrtelného k řádům občanským a církevním.

Již v učení o církvi bylo vylíčeno, že sobě Hus představoval církev jako sbor předzřízených, kteří jedině a výlučně ku skrytému tělu Páně náležejí, kdežto předzvěděni, byť se i nalezali ve stavu milosti, v skutku a v pravdě údy církve nikdy býti nemohou.

Jestliže tomu tak, tuť nutno zodpověditi následující otázky:

1. Zdali předzvěděni jsou skutečně kněžskými a biskupy, zastávají-li úřad biskupský a kněžský, ješto nejsou ani údy církve?

2. Zdali předzřízení dále zůstávají v úřadě kněžském i biskupském, i když byli smrtelně zhřešili, jelikož reformátor tvrdí, že křesťan pro hřích smrtelný z církve vypadá?

3. Zdali hříchem smrtelným se neporušují i poměry občanské a právo k majetku zvláště, jestliže hřích smrtelný takovou spoustu činí v oboru církevním?

4. Zdali jsou platny před Bohem úkony kněžské takového kněze, biskupa a papeže, jenž se nalezá ve hříchu smrtelném?

Co se týká první, druhé a třetí otázky, mohli bychom na základě nauky Husovy o církvi odpověditi již a priori, že předzvěděný nemůže žádného úřadu církevního zastávati, byť i spravedliv byl podle přítomné milosti, neboť kdo není údem církve, kterak by mohl a směl býti jejím pohlavěrem? Předzřízený však, byť se i ve smrtelném hříchu nalezal, nevypadá podle Husova náhledu nikdy z lásky Boží „secundum praedestinationem,“ aniž přestává kdy býti údem skrytého těla Páně, a protož bychom a priori se stanoviska reformátorova říci mohli, že smrtelný hřích nemůže předzřízeného vytisknouti z úřadu duchovního. Důsledně bychom též tvrditi museli, že úkony kněžské kněze předzvěděného, byť tento i v dočasné milosti se nalezal, před Bohem jsou neplatny, a zase že předzřízený, byť i těžce se prohřešil, vezdy platně úkony kněžství svého vykonává. Vizmež však, jakým způsobem se reformátor sám o těchto otázkách vyslovuje.

1. Ve svém spisu proti Stanislavovi ze Znojma tvrdí Hus, že sice podle sv. Pavla dal Kristus „některé zajisté apoštoly, některé proroky, jiné evangelisty, jiné pastýře a učitele,“ ale že „ta nádoba vyvolená (sv. Pavel) nenapsal, že dal Bůh předně

papeže, potom kardinály a t. d., lečby snad kardinálové měli těch milodarů, které uvádí apoštol (I. Cor. 12.) a byli předzřiveni. „Si ergo Doctor (Stanislaus de Žnojma) probaverit de papa et collegio cardinalium, quod sunt praedestinati, habentes dona enumerata superius, quae competunt corpori Christi mystico, tunc habebit inventum, quod ipsi sunt corporis mystici partes, sicut fuerunt apostoli. Sed si apud Deum constat de ipsis oppositum, tunc sunt membra diaboli, et praecipui discipuli Antichristi. Sicut ex opposito apostoli fuerunt praecipui ministri D. J. Christi.“¹⁾

Zde tedy žádá Hus na kardinálech a na papeži, aby dokázali, že o nich v božské úradě ustanoveno, že budou spaseni, pak teprva je chce uznati za údy církve sv. a za nástupce sv. apoštolů, a mimo to chce, aby vynikali týmiž milodary, jimiž se stkvěli apoštolé, ješto jinak nemožno věděti, zdaž jsou skutečně to skrovné stádce, jež sobě vyvolil Pán. Podle takové argumentace tedy nikdo není náčelníkem církve svaté a nástupcem apoštolovým, leč nalezá-li se v počtu předzřivených.

Ješto však úrada o předzřivení jest tajna, není (podle Husa) laik zavázán věřiti, že preláti jsou náčelníky církve svaté a údy jejími podle předzřivení anebo podle dočasné milosti.

Že k tomu laik zavázán býti nemůže, snadno prý pochopiti lze; neboť Bůh nikoho nenutí, aby věřil něčemu, co není pravda. Nikdo však bez obzvláštního zjevení na jisto tvrditi nemůže o sobě, že náleží do počtu vyvolených. Vždyť pak ani neví, nalezá-li se přítomně v milosti Boží, kterakby věděti mohl, že jest předzřivencem? Jestliže však nemáme ani sami o sobě dotčené jistoty, kterak možno věřiti, že ten neb onen prelát přičten jest k malému stádu, jemuž přimlouvá Kristus: „Noli timere pusillus grex?“ Jestližeby tedy Bůh velel, abychom věřili, že ten neb onen prelát anebo klerik jest náčelníkem církevním v skutku a v pravdě: tu by žádal a poroučel, abychom věci nejisté za jisté a nepochybné považovali, a tudíž i věřili, že jest pravda, což samo o sobě nepravdou jest. Ovšem se dí, že volba lidská jest znamením, že i Bůh toho neb onoho k úradu duchovnímu povolal; avšak volba lidská nás nikterak přesvědčiti a ubezpečiti nemůže o tom, že zvolený skutečně jest papežem, biskupem anebo vůbec prelátem Bohem zvoleným.

¹⁾ Ad scripta M. Stanislai de Žnojma. c. 3. Tom. I. 273.

Ani volba Krista samého nemá té moci do sebe, aby od něho zvolený se stal skutečně údem církve a náčelníkem jejím. Důkaz toho máme prý na Jidáši. Jidáše vřadil sám Kristus ve sbor apoštolův, a Jidáš byl i od lidí apoštolem jmín, a přece nebyl pravým apoštolem a nebyl ani oudem církve, alebrž vlkem v rouše beránčím. Tudíž prý zjevno a pochopitelno, že není laik povinen věřiti, že prelátové skutečně a v pravdě jsou náčelníky církve svaté, lečby se snad osvědčili skutky dobrými. Preláti však, kteří žijí po světsku a oddáni jsou nepravostem, jen s velikou přivazčivostí tvrditi mohou o sobě, že jsou pohlaváry a přednějšími údy církve svaté.

„*Membrum Ecclesiae sanctae catholicae facit praedestinatio, quae est praeparatio gratiae in praesenti et gloriae in futuro, non autem locus dignitatis vel humana electio vel aliquod signum sensibile. Cum diabolus Scarioth non obstantibus charismatibus temporaneis ad apostolatam sive episcopatum sibi datis etiam cum reputatione populi non fuit verus Christi discipulus, sed lupus, ovina pelle tectus, ut ait Augustinus, et per consequens nec praedestinatus et sic nec pars Ecclesiae, sponsae Christi . . Ex quo patet, quod magna foret praesumptio sine revelatione vel formidine asserere, quod ipse sit membrum illius sanctae Ecclesiae. Sed nemo sine revelatione vel formidine assereret, quod ipse sit praedestinatus. Unde valde est mirabile, qua fronte magis saeculo dediti et enormiter viventes, elongati a Christi conversatione et plus steriles ab expletione Christi consilii et praecepti se arbitrantur fore capita vel corpus vel membra praecipua sponsae Christi. Numquid credimus, quod illi sunt sine macula mortalis, et sine ruga venialis peccati? . . Si objicitur, quod quilibet laicus tenetur credere de suis praelatis, quod ipsi sunt capita ecclesiae et partes ecclesiae vel secundum praedestinationem, vel secundum praesentem justitiam. Hic dicitur, quod laicus non tenetur, credere de suo praeposito, nisi verum. Patet, quia nemo tenetur quidquam credere, nisi ad quod movet eum Deus credere. Sed Deus non movet hominem ad credendum falsum. Licet enim ex fide falsa quandoque occasione bonum proveniat, et Deus moveat ad substantiam actus, tamen Deus non movet sic hominem, ut fallatur. Unde, si laicus crederet de suo praelato, quod ipse sit sanctum membrum ecclesiae, et ita non esset, fides sua vel credere suum foret falsum. Pastor ergo tenetur per instructionem*

virtuosorum operum movere subditos, quod sit talis. Unde si subditus non cognoscit sui praepositi virtuosa opera, non tenetur credere, quod sit talis secundum praesentem justitiam, et cum formidine et conditionaliter, quod sit talis simpliciter, scilicet secundum praedestinationem. Si vero manifeste cognoscit ejus crimen, tunc debet supponere ex opere, quod non est justus, sed inimicus Christi.“¹⁾

V jaký odpor s vlastními náhledy svými tuto zabřednul mistr Jan, o tom zajisté neměl ani tušení. Neboť svrchu²⁾ pravil, žeby papež a kardinálové, chtějící býti nástupci apoštolův, měli dokázati, že jsou předzřízeni, a to prý se může státi divy a zázraky: zde pak tvrdí, že Jidáš, ač vynikal milodary Kristem sobě půjčenými, přece nebyl v pravdě a skutečně apoštolem. Moc tedy činiti divy a zázraky není dostatečným důkazem, že na př. biskup A. jest skutečně biskupem, ani tenkrát, kdybychom na jisto věděli, že ho Bůh sám za biskupa povolal!

Není-li však ani zázrak postačitelým důkazem, že preláti jsou oudy a náčelníky církve svaté, kdy tedy jsou laikové povinni věriti, že některý prelát jest náčelníkem církve svaté? Hus odpovídá: „Jestliže vyniká cnostmi.“ Avšak půjčme toho, že prelát B. vyniká cnostmi, zdaž není přece možno, že nesetrvá, a na konec bude zatracen? Dlužno-li i v tomto případě věriti, že prelát jest oudem církve a jejím pohlavárem? A zase možno, že dobří skutkové prelátů jsou uvnitř jaloví, bez lásky k Bohu a jenom na odiv konání pro marnou chválu, anebo z pokrytství a z úmyslů nekalých (a tak prý podle Husa se zhusta děje); zdaž i tu nezbytno za to míti, že jsou z počtu vyvolených, tudíž i oudy církve svaté a jejími skutečnými a pravými náčelníky? Jestliže tedy Bůh velí takové preláty za pohlaváry uznati, neporoučí li za pravé míti to, což jest nepravda? A opět možno, že prelát předzřízený v přítomné době v kalu nepravosti vězí, aneb že jest hříšníkem pouze podle soudu lidského, kterak se tu zachovati? — Podle teorie Husovy není laik vázán věriti, že takový hříšník jest oudem církve a jejím pohlavárem; ale zdaž jej tedy Bůh sám neponouká, aby zamítnul to, což jest pravdivo, a věřil tomu, což jest nepravdivo?

¹⁾ De Ecclesia cap. 5. Tom. I. 204—205.

²⁾ Ad scripta M. Stanislai cap. 3.

Není-liž tu odpor, jehož odčinití nedovedou ani nejvroucnější přívrženci reformátorovi? Předzvěděný není oudem církve, aniž může kdy býti skutečným pohlavárem jejím, a přece činí-li dobré skutky, mají věřiti laikové, že jest oudem církve a jejím náčelníkem! A zase předzřizovaný, činí-li zlé skutky, jest sice skutečným oudem církve, ale laikové nejsou zavázáni věřiti, že jest oudem církve a náčelníkem jejím! Či snad činil reformátor mezi náčelníky církevními asi ten rozdíl, jaký mezi oudem předzřizovaným a předzvěděným? Tomu-li tak, pak pohlavár předzřizovaný, jsa v milosti Boží, byl by pohlavárem podle předzřizování a podle přítomné spravedlnosti, a tu by arci laikové podle skutkův jeho mohli souditi, zdali ještě zůstává pohlavárem podle přítomné spravedlnosti čili nic. A zase předzvěděný, jsa v přítomné době v milosti Boží, nebyl by sice pohlavárem podle předzřizování, ovšem ale podle přítomné spravedlnosti své!

Mistr Jan však netoliko dí, že laikové nejsou vázáni vůbec věřiti, že preláti jsou náčelníky církve svaté, nýbrž on tvrdí totéž obzvláště o římském papeži. „Item non oportet credere, quod iste quicumque Romanus pontifex sit caput cujuscumque particularis ecclesiae, nisi Deus eum praedestinaverit.“¹⁾ O něm nepotřebují laikové věřiti, že jest hlavou celé církve, neboť tou jest jediné a výlučně Kristus Pán; ani že jest náčelníkem některé církve částečné, na příklad té, která jest v Římě. Učení to prý odtud plyne, poněvadž by jinak byla víra naše klamna, a skutečně prý byla církev podvedena Anežkou papežicí. A proto prý není článkem víry, že tento Liberius, Jan, Bonifac, Klement, Urban a t. d. jest předzřizovaným, a proto není článkem víry, že papež jest pohlavárem některé církve částečné.

2. Jestliže však předzřizování uspůsobuje preláta, aby byl netoliko údem, ale i náčelníkem církve, kdežto ubohý otrhánek předzvěděný není ani údem církve; nastává otázka: zdali to náčelnictví předzřizovaného tak pevně jest ustaveno, že ani smrtelný hřích jej nedovede z úřadu vytisknouti? — Reformátor odpovídá:

a) Papež není nástupcem Petrovým ani jeho náměstkem, žije-li hříšně a nemravně, jelikož každý náměstek musí v mravech následovati toho, jehož jest náměstkem. Pokud tedy se

¹⁾ De Ecclesia. cap. 13. Tom. I. 221.

snáš se životem Petrovým, až potud jest jeho náměstkem. Jestliže ale jest lakotě oddán a v hříších ponořen, tuť není Kristův, ale ďáblův náměstek. Náměstek však ďáblův nemůže míti moci nad skrytým tělem Páně, kterým jsou věřící, jakož nemá moci nad údy církve vítězné na nebi, a proto papež ve smrtelném hříchu se nalezající přestává býti tím, čím byl dříve, pokud trval v milosti Boží. Hus nečiní v tomto svém výroku žádného rozdílu mezi papežem předzřízeným a předzvěděným, nýbrž tvrdí naprosto, že papež hříšný není tím, čím se býti zdá, ale tím, čím vniterně jest, t. j. antikristem a náměstkem ďáblovým.

„Quia vicarius debet gerere vicem superioris, a quo accepit vicariam potestatem, ergo oportet, quod immediatus illi, cujus vicem gerit, in moribus conformetur, nam alias potestas in eo frustraretur. Tunc ex illo formatur argumentum. Illius est homo vicarius, cujus vicem gerit, et a quo procuratoriam potestatem legitime accepit. Sed nemo vere vicem gerit Christi vel Petri, nisi sequatur eum in moribus, cum nulla alia sequela sit pertinentior, nec aliter a Deo recipit procuratoriam potestatem. Igitur ad id officium requiritur et morum conformitas et instituentis auctoritas.“¹⁾

S učením tímto srovnává se náuka Husova, že ku kázání slova Božího a k vykonávání úřadu pastýřského není zapotřebí žádné autorisace, ani papežské ani biskupské, jelikož prý se jí dostává každému knězi přímo od Boha; znamením ale poslání Hospodinova jest prý hlásání pravdy a život spravedlivý. Kde tedy nestává života spravedlivého, byť se i pravda hlásala, tam také není více autorisace Hospodinovy a Jeho oprávněného náměstnictví.²⁾ Za tou příčinou nazval prý Kristus Petra „satanášem,“ když se protivil vůli jeho; neboť odpůrci zákona Páně jsou praví satanášové. Ani papež není tudíž zjevným a pravým nástupcem Petrovým, jestliže ho nenásleduje ve mravech, ano, je-li lakoten, jest spíše náměstkem Jidáše Iškariotského. „Ex his et ex aliis positis manifeste ostenditur, quod non est papa manifestus et verus successor principis apostolorum Petri, si vivit moribus contrariis Petro, et si quaerit avaritiam, tunc est vicarius

¹⁾ De Ecclesia cap. 13. Tom. I. 222.

²⁾ Defensio quorundam articulorum Viklef. Tom. I. fol. 116.

Judae Scarioth, qui amabat mercedem iniquitatis, vendens Jesum Christum.“¹⁾

Římská církev (t. j. ta, která přísluší k Římskému biskupství) nemůže z týchž příčin sloužit místem, jež sobě vyvolil Pán, a na němž založil primát církve, jak tomu chtějí doktoři bohoslovné fakulty na vysokém učení Pražském (zvláště Stanislav ze Znojma, Štěpán Pálec, Ondřej z Brodu, Eliae a t. d.), aniž jest papež vůbec a vezdy nástupcem a náměstkem sv. Petra; spíše osvědčuje životem svým všemu dobrému odporným, pýchou, lakotou, zpupností, ctižádostí, že jest ohavností spuštění, kteráž předpověděna jest Zachariášem prorokem (c. 11.)²⁾ Proto také není apoštolskou stolicí Římská stolice vůbec, jelikož apoštolská stolice jest autorita, učiti zákonu Božímu, a rod svatých papežů a biskupů. „Pro certo non possum accipere, nisi quod sit illa (scil. sedes apostolica) omnes vitam Christi finaliter secundum legem Christi imitantes.“³⁾ Podle této teorie mohla by se tedy apoštolskou stolicí zváti a byla by jí každá fara, každá kaplanka, ano každá štace dočasná na ostrovech austrálských, jestli jen farář, kaplan a missionář jest člověk zákona Božího znalý a hlásá-li pravdu Boží a podle vůle Páně život svůj spravuje. Kde se ale zákon Boží zanedbává, kde jest život spustlý, tam také není stolice apoštolské anebo náměstnictví Petrova. Tudíž se může státi, že na př. papež A. jest nástupcem Petrovým, žije-li vedle vůle Boží a hlásá-li pravdu Páně, jeho nástupce ale B. není nástupcem Petrovým, žije-li nemravně a nehlásá-li pravdu Boží; a zase jeho následník C. může býti pravým nástupcem apoštolův.

Abychom se přesvědčili, že tento náhled reformátorův není snad jen mimotný, beze všeho vnitřního přesvědčení vyslovený, vizme, kterak píše Hus naproti Štěpánovi z Pálce.

Tvrdíť zajisté, že papež zlý a především předzvěděný není hlavou církve, spíše že, jako Jidáš, jest zlodějem, lotrem a synem zátraty. Ano takový papež není prý ani oudem církve, neboť, kdyby byl oudem církve a tudíž i oudem těla Páně, přilnul by ku Pánu milostí, kteráž plyne z předzřízení a z přítomné spravedlnosti. A nejenom není oudem církve a hlavou církve, on

¹⁾ De Ecclesia cap. 14. Tom. I. 223.

²⁾ De Ecclesia cap. 16. Tom. I. 229.

³⁾ Ibidem.

jest oudem satanášovým a vetřelcem Antikristem, jenž do církve nevesel dveřmi, ale odjinud a ovšem lstivě. Vetřelcem pak jest, i když byl řádně zvolen, netoliko volbou lidskou, ale i božskou. „Si papa est malus et praesertim, si est praescitus, tunc ut Judas apostolus est diabolus, fur et filius perditionis, quomodo est caput sanctae militantis Ecclesiae? . . cum nec sit membrum s. militantis Ecclesiae? Impedit papam praescientia et malitia, ut ponit Fictor (Pálež), quod sit malus et praescitus, ne sit caput ecclesiae corporale. Imo, ne sit verum membrum Ecclesiae, quae est vera conjux et corpus Domini J. Christi . . Talis papa et praelatus malus praescitus et aequivoce pastor, sed vere fur et latro . . Si papa vel alius praelatus vivit Christo contrarie, tunc ascendit aliunde. Et dato, dicis (Stephane Pálež), quod ascenderet per ritam et legitimam electionem, quam ego voco principaliter a Deo factam, non secundum constitutionem humanam, adhuc staret, quod ascendit aliunde. Nam Judas Iskarioth rite et legitime est electus a Deo Jesu in episcopatum et tamen ascendit aliunde in ovile ovium, cum fuit diabolus, fur et filius perditionis.“¹⁾ Papeži tedy předzvěděnému a nešlechtnému dvojí věc jest na záradu, že nemůže býti hlavou církve, předzvědění ze strany Boží a jeho vlastní nepravost.

Domněnce této Husově odpor kladli bohoslovci katoličtí, mezi nimi věhlasný učitel Husův Stanislav ze Znojma, dovodíce, že ouřad církevní není milostí člověka posvěcující (gratia gratum faciens), alebrž pouze milodarem (gratia gratis data) čili milostí takovou, kterážto uspůsobuje ku platným výkonům svátostným a církevním, a která tudíž může potrvati a trvá i ve člověku hříšném. A co jim odpovídá mistr? Praví, že prý na ten způsob by mohla obstáti plnosť pravomoci i v Antikristu nejhorším, to ale jakžby mohlo býti? „Ex isto dicto Doctoris potest elici, quod potestas plenitudinis vel plenitudo potestatis ecclesiasticae potest esse in Antichristo pessimo. Cum non sit major ratio, quare stetit in Juda diabolo apostolatus et episcopatus, et quare potest esse in papa praescito, ut dicit Doctor, et non potest esse in pessimo Antichristo . . Antichristus pessimus erit caput Ecclesiae militantis, cor, alveus generalissimae et plenissimae potestatis in terris universaliter et totaliter illuminandi, pascendi universi-

¹⁾ Adversus scripta Stephani Páleč. Tom. I. 258—259.

tatem ovium Christi. — Sed quomodo Antichristus illuminabit?“¹⁾ Spíše tedy jest tomu jináče! Neboť není-li papež spojen s Kristem podle předzřízení a podle přítomné milosti, t. j. je-li Antikristem (ex vi nominis); neplodí-li církvi dítek slovem pravdy, nýbrž rozhojňuje-li pohoršlivým životem počet synů zátaty, a nesnaží-li se zdokonalovati oudů sv. církve cnostným životem, alebrž kazí-li je svou nemravností; nevládne-li podle zákona Páně, ale dle zákonův nedovolených (t. j. podle zákonův nemajících v písmě základu, které zove reformátor „vynálezky lidskými“); nemodlí-li se za nepřátely, ale spíše po pomstě práhne; uděluje-li ouřadů církevních osobám neschopným, aneb dokonce za peníze; brání-li slovu Božímu tresty kanonickými, je-li neznalý zákona Páně (si caret clave scientiae): kterak tu lze říci, že jest formálním principem k obrodu, k nápravě, k obživě, k pasbě, ku zdokonalení, ku správě a zachování života církevního? Spíše dí o něm Hospodin: „Poněvadž jsi ty zavrhl umění, zavrhuu tebe, abys neposluhoval mi kněžstvím.“ (Oz. 4, 6.)²⁾

V souhlase s výrokem svrchu uvedenými píše mistr Křišťanovi Prachatickému, tehdejší dobou (1413) rektorovi učení Pražského, že sice papeže uznává za náměstka Kristova v církvi římské, avšak že to není předmětem víry. A dále praví: Je-li papež předzřízený a řídí-li se ve mravech podle Krista, jest pohlavěrem takové částky bojující církve, jakou (částku) spravuje; ano řídí-li podle zákona Kristova celou církev, jest jejím pravým náčelníkem pod archi hlavou Kristem. Jestliže ale žije Kristu protivně, jest zlodějem, lotrem, vlkem hltavým, pokrytcem a přede všemi živými tvory Antikristem. A takovým prý jest skutečně papež, jsa ohavností spuštěn, o němž mluvil Kristus Pán.

„In isto volo stare: quod habeo papam pro vicario Christi in ecclesia Romana, sed non est mihi fides. Item in isto sto: si papa est praedestinatus, et exercet officium pastorale sequens Christum in moribus, tunc est caput tantae militantis ecclesiae, quantam regit; et si sic regit capitaliter secundum legem Christi totam iam militantem ecclesiam, tunc est verus ejus capitaneus sub archicapite domino Jesu Christo. Si vero vivit Christo contrarie, tunc est fur, latro ascendens aliunde et est lupo rapax,

1) Adversus scripta Stanislai c. 3. Tom. I. 274.

2) Ibidem.

hypocrita, et nunc inter omnes viantes praecipuus Antichristus. Beatus etiam, qui considerat abominationem desolationis, quae dicta est a Daniele, stante(m) in loco sancto. Quae enim potest esse major abominatio desolationis in loco sancto i. e. in dignitate sancta, quam in quo resedit sanctissimus, piissimus, mitissimus, humillimus, pauperrimus, laboriosissimus, patientissimus, castissimus in loco sancto i. e. in sanctitate, residet nomine sanctissimus, re pessimus, crudelissimus, vindicatissimus, superbissimus, mundo ditissimus, accidiosissimus, impatientissimus, immundissimus? Vere in deserto omnium virtutum derelicto loco ostenditur a pseudo-prophetis Christus.“¹⁾

b) Jako papež nalezaje se ve hříchu smrtelném není skutečně a v pravdě papežem, zvláště je-li předzvěděný: tak i kardinálové a preláti libující sobě ve hříších, v pýše a nádhře, jsou sice kardinály a preláty podle jména, v skutku ale a v pravdě jimi nejsou. Neboť jestli Jidáš, ač jej Kristus za apoštola vyvolil, přece byl zlodějem a lotrem: tím spíše předzvědění a zlí prelátové jsou zloději a lotry, ješto o nich ani jisto není, žeby božskou volbou a vůlí za kardinály a preláty zvoleni byli. „Si vivunt (cardinales) contrarie apostolis, tunc sunt fures et latrones.“²⁾

Takovou odpověď dává mistr Stanislavovi, kterýž se svou stranou tvrdil, že „kostela Římského jest papež hlava, a tělo jeho sbor kardinálův a ti že jsou praví a zjevní náměstci sv. Petra a jiných apoštolův, anť k zprávě kostelníe po všem světě musie vždy býti a ostatí tací zjevní a praví v tom úřadě náměstci sv. Petra, knížete apoštolského, a sboru jiných apoštolův Kristových, aniž by mohli dáni býti jiní tací náměstci, než papež, ješto jest hlava, a sbor kardinálský, ješto jest tělo toho kostela Římského.“³⁾

S Husem souhlasil sbor evangelických mistrův Pražského učení, kteříž v replice své naproti fakultě bohoslovné píší, že oudům téže fakulty nesnadno, ano nemožno důkaz vésti, že papež jest hlavou církve a kardinálové tělem jejím, jelikož neví o sobě jakož ani o jiných, zdlali jsou předzřítí, a ješto nikoli papež,

¹⁾ Docum. Palacký, str. 60. n. 29.

²⁾ Ad scripta M. Stanislai c. 2. Tom. I. 272.

³⁾ Palacký Documenta, 480. n. D. Consilium facultatis theologiae.

nýbrž Kristus jest hlavou církve, a kromě kardinálů ještě jiní náměstci apoštolův na světě žijí. „Cum Romanae ecclesiae papa est caput, corpus vero collegium cardinalium, existentes manifesti successores principis apostolorum (tak dějí oudové fakulty bohoslovné): ibi objicitur, quod grave est eis illud probare, non solum, quod sit fides credibilis, sed etiam, quod verum sit. Si enim papa est praescitus, quod eos latet, quomodo est caput ecclesiae, ubi hoc fundabunt? Si vero vivit Christo contrarius in superbia, avaritia, voluptate aut ascendit aliunde, quomodo ergo est manifestus successor Petri, cum ut sic sit fur et latro, ascendens aliunde quam per ostium D. Jesu Christi? Similiter est de cardinalibus: si enim vivunt contrarii apostolis, sunt fures et latrones et non corpus ecclesiae sanctae, nec veri successores.“¹⁾

3. Hřích smrtelný a zvláště předzvědění Boží jest na závalu, aby předzvěděný a hříšný papež, biskup a prelát byl skutečně a v pravdě papežem, prelátem a biskupem. Ale jestliže tak strašnou spoustu působí předzvědění a hřích smrtelný v oboru církevním, kterak as působí v oboru občanském?

Odpověď na to jest obsažena ve větě Viklefově, jejížto hájení mistr podniknul: „Nullus est dominus civilis, nullus est praelatus, nullus est episcopus, dum est in peccato mortali.“ Důvody však, za kterými papež, prelát, biskup a světský pán, nalezá-li se ve hříchu smrtelném, není více papežem, prelátem, biskupem a pánem, jsou prý následující:

a) Ten, kdo se nalezá ve smrtelném hříchu, nemá práva k daru Božím u, neboť veškero právo lidské má svůj základ v právu božském. Smrtelným hříchem se ale vyzouvá hříšník z tohoto práva, ješto hřích jest nákazou celé přírody, a proto i na člověku, pakli se smrtelného hříchu dopustil, trpí zkázu všecko, což jest na něm nepodstatné čili případné. Nalezá-li se tedy člověk ve stavu hříšném, drží všecko nespravedlivě, což drží. To prý odtud plyne, poněvadž nejvyšší mudrc u sv. Matouše takto dí: „Jest-li oko tvé bude sprostné, všecko tělo tvé bude světlé. Pakli oko tvé bude nešlechtné, všecko tělo tvé bude tmavé.“ (Mat. 6, 22. 23.) „Nemo, ut est in peccato mortali, habet justitiam simpliciter ad aliquod donum Dei. Et ne impediatur sententiae

¹⁾ Palacký Documenta 495. lit. J. Replicatio magistrorum Pragensium contra conditiones concordiae a facultate theologica latas.

explanatio, ex aequivocatione vel ignorantia terminorum, suppono, quod esse solum dicatur habere jus simpliciter ad bonum aliquod vel in illo, dum pure justo, quod non tunc injuste ipsum possidet sive habet. Sic videlicet, si aliquis pro aliquo tempore injuste occupat, non habet illud simpliciter juste pro eodem. Omne jus humanum praesupponit jus divinum quoad Deum . . . Peccator solum illo modo, quo est, possidet, sed qualitercumque est, injuste est, ergo qualitercumque possidet, injuste possidet. Major patet ex hoc, quod mortale peccatum, cum inficit naturam, multo evidentius inficit omnem modum vel accidens ejusdem, et si vita hominis est injusta, ita, quod injuste vivit, tunc quaelibet operatio ejusdem est injusta, cum non aliter operatur, quam vivit. Et cum vivere viventibus sit esse, sicut injuste est et vivit, ita injuste est dominus et injuste subjacet cuilibet sibi inhaerenti accidenti.“¹⁾)

Tím spíše prý se může říci, že hříšník všecko, což má, proti právu a spravedlnosti drží, jelikož jest nespravedlivým držitelem i vlastní duše své. O tom prý dí věčná Pravda: „Kdo miluje život svůj, ztratí ho; a kdo nenávidí života svého na tomto světě, k životu věčnému ostříhá ho.“ (Jo. 12, 25.) Nikdo však neztrácí toho, co drží spravedlivě, alebrž to trátí, čehož právem nemůže držeti. Tudíž jest hříšník nespravedlivým držitelem statku i ouřadu svého. „Nemo enim peccans mortaliter habet pro tunc corpus et animam nec aliquod bonum fortunae, nisi aequivoce, quia cum habet esse ex pura gratia, quod esse tenetur continuatur ex lege naturae in gratia, dum perdit regulam hujus juris, non manet creatura vel quidquam possidens, nisi aequivoce. Ergo quilibet homo existens in peccato mortali non est dominus civilis, nisi aequivoce vel praetense.“²⁾)

β) Druhá příčina, proč takový člověk, který se ve smrtelném hříchu nalezá, pozbývá práva k majetku a k důstojnostem, jest prý, že hříšník, ať koná co koná, ve všem smrtelně hřeší, ať se chová činně anebo trpně, ať bdí anebo spí, ať činí skutky zlé anebo ve svém způsobu dobré, tak sice, že hřeší i tenkrát, když ze svého majetku almužnu dává. Jako prý tedy jest proti všemu právu, že hříšník žije, tak jest i proti právu, že vládne: a protož nestává vladaře po právu a spravedlnosti,

¹⁾ De decimis. Tom. I. 128 et 129.

²⁾ Ibidem.

jenž by se nalezal ve hříchu smrtelném. „Deus requirit ab isto (peccatore) sicut a quolibet peccatore, ut nihil operetur, nisi in gratia, iste autem operatur extra gratiam, cum sit in peccato mortali, ut supponitur, ergo operatur aliter quam debet (i. e. non bene) . . . Ex quo patet, quod si Petrus est injustus, quidquid fecerit sive dormiendo, sive comedendo, sive quodcumque opus bonum de genere faciendo, continuo peccat. Non hoc intelligenti vertitur in dubium, qui noscit, quomodo interior homo infectus peccato, inficit totum residuum naturae corporeae, et singulos actus suos et per consequens cuicumque injustum est vivere, injustum est cuiquam dominari et sic nullus es dominus civilis existens in peccato mortali.“¹⁾

Kdyby ale někdo nechtěl za pravdu přijmouti, že hříšník ve všem, což koná, nespravedlivě jedná, toho odkazuje mistr ku sv. Pavlu, jenž píše: „Kdybych rozdal na pokrmu chudých veškeren statek svůj, a vydal tělo své k spálení, lásky pak kdybych neměl: nic mi to neprospívá.“ (I. Cor. 13, 3.) Ze slov těchto prý plyne, že všechno jest hříšno, což koná člověk bohoslovné lásky zbavený, a proto prý také zhora jest nemožno, aby nespravedlivý člověk po právu vládnul, an spíše provozuje násilí, drže nespravedlivě to, což drží. „Per idem non est possibile injustum alicui dominari, nisi ut sic injuste dominetur vel potius tyranniset, cum injuste occupat aliena; ergo nullus est juste dominus civilis, dum est in peccato mortali.“²⁾

γ) Třetí příčina, pro kterou člověk hříšník jest neschopen držeti majetek a vládu po právu a spravedlnosti, v tom spočívá, že hříšník ne užívá věcí stvořených ku zdokonalování svému, alebrž slouží jim a otročí naproti božskému řádu, dle kterého nesluší, aby předkovalo dobro časné dobru věčnému. Nadto hříchem se snižuje člověk pod věc daleko nižší, nežli jest všeliký tvor, a proto snižen jsa de facto pode všechno, což jest, nevládne také ničím de facto, jakož nemůže vládnouti de jure. „Eo ipso, quo quis peccat peccato mundi carnis vel diaboli, praefert in sua affectione bonum temporale, cujus habet simulacrum, cujus habet phantasiam, bono incommutabili, supra omnem phantasiam intelligibili, ut ostendit Augustinus de vera religione. Unde patet,

1) De decimis. Tom. I. fol. 120.

2) De decimis. Tom. I. 129.

quod omnis existens in peccato mortali caret vero dominio cuiuscumque creaturae.“¹⁾

Z té příčiny prý také sv. Augustin praví, že říše bez spravedlnosti jsou velikým loupežnictvím. „Remota justitia, quid sunt regna, nisi magna latrocinia?“²⁾ Že však reformátor nedobře pojal smyslu věhlasného biskupa Hipponského, snadno se přesvědčíme, nahlédnouce, o čem vlastně světec na místě udaném píše. V kapitole třetí knihy čtvrté o městě Božím dí, že ti, kdož nijak nemohou říci, že občané Římské říše jsou šťastni, neustále k její nesmírné velikosti poukazují, aby dokázali velikost pohanských bohův, obrancův této říše, zapomínajíce, že se dělo rozšiřování říše pohanské mečem a ohněm, a sice proti právu a spravedlnosti. Načež dí v kapitole čtvrté: „Což jsou jiného království odejma od nich spravedlnost, než veliká lotrovství? Neboť nejsou-liž i roty loupežnické poněkud i malá království? Spravujet se i tento houf lidí, stoje o sobě, rozkazem vůdce svého, víže se z nich jedenkaždý k spolku tomu podle úmluvy, a podle usnešení se dělí o loupež. Taková-li zběr potom přivtělováním se jiných padouchů tak dalece zroste, že v jistá se uváže místa a usídli, města sobě vydobude a národy podmaní: bez rozpaku i jméno říše přijímá, kteréhož jí před světem z trestů vyvázlost propůjčuje, ač žádostivost její tím zamezena nebývá. Pročež vtipně a pravdivě odbyl jakýsi zběh mořský, když byl popaden, onoho Alexandra Velikého. Nebo když jej byl tentýž král se otázal: Odkud by měl právo k loupení na moři? on svobodnou smělostí na to odpověděl, rka: Odkud ty loupení veškeré země? já však čině to chatrnou lodičkou nazván jsem lotrem; ty pak velikým loďstvem totéž čině, nazván jsi panovníkem.“

δ) Čtvrtá příčina, proč hříšník veškerého práva svého pozbývá, spočívá v tom, že člověk hříchem smrtelným upadá v otroctví, slouže věcem stvořeným proti božskému rádu, a tudíž se stává velezrádce Boha svého. Neboť jako zrádce pozemského vladaře se zbavuje pro zrádu i práv občanských i práva k majetku: tak i ten, jenž smrtelně zhřešil, vypověděl Bohu poslušnost a zradil ho, a proto ztrácí práva, na božském právu se zakládající, kterážto jsou: právo k důstojnosti časné a k majetku.

1) De decimis. Tom. I. fol. 129.

2) De civitate Dei. l. IV. cap. 4.

ε) Podle zákona občanského vypadá ten, jenž se dopustil vraždy na sluhovi pána svého, nesoucím obraz jeho, z práva vladařství. Hříšník ale, vypadnuv z milosti Boží, zabijí sama sebe, odděliv duši svou od Boha, jenž byl životem jejím, a tím ji zbaviv života nadpřirozeného. Hřích smrtelný jest tudíž vraždou a velezrádou. A proto také Adam zhřešiv pozbyl panství nad přírodou a propadl smrti on sám i potomci jeho — ano i Adama druhého (Krista) na smrt vydal. Nemá tudíž hříšník práva k majetku, jelikož rád, dle kterého byl od Boha jemu darován, se nesrovnává se stavem člověka, milosti zbaveného.¹⁾

ζ) Toto vše se prý na písmě zakládá, jelikož Samuel takto oslovuje Saula: „Pro eo, quod abjecisti sermonem Domini, abjecit te Dominus, ne sis rex super Israel.“ A opět prý dí písmo: „Scidit Dominus regnum Israel a te hodie, et tradidit illud proximo tuo, meliori te.“ (I. Reg. 13.) Saul ztratil tedy pro hřích právo ku království, a proto prý se čte, že kraloval pouze dvě leta, ač jinak vládl mnoho let, neboť jen po dvě leta byl spravedliv, t. j. ve stavu posvěcující milosti Boží. Taktéž by byl text Danielův: „Non est hoc tempore princeps, propheta et dux (3, 38.),“ nepravdiv, kdyby se hříchem smrtelným neztrácelo právo ku vládě.

Z těch a jiných ještě důvodův, jakéž mistr udává zvláště ve svém spise „de decimis,“ na jisto prý plyne, že král, vladař, vlastník a t. d. vypadá pro hřích ze svého vladařství, království a vlastnictví.

Vydavatel spisů Husových (z r. 1558) píše sice, že reformátor věci svrchu uvedených netvrdí, ale že pouze větu Jana Viklefa vysvětluje, jakoby toho byl dalek, učiti, že se ztrácí hříchem smrtelným právo k majetku a vladařství, jak prý viděti lze z otcův, jež mistr tamtéž uvodí. Ale, ač ochotně přiznáváme, že otcové svatí, jež cituje reformátor k osvědčení věty Viklefovy, nemají nic společného s větou touto: přece díme, že poznámka vydavatelova nijakž oprávněna není.

Vizme jenom, jak se Hus jinde vyjádřuje, kde nedisputuje, nýbrž přímo učí a vysvětluje přikázání Boží. Každý hříšník smrtelný zlodějem jest před Bohem, neboť přestoupení jednoho přikázání táhne za sebou přestoupení jiného přikázání. Jsa v hříše smrtelném béře vše, co béře, proti vůli Boží, jenž chce, aby, co-

¹⁾ De decimis. Tom. I. fol. 129.

koli činí člověk, ve stavu milosti činil. Bůh jest ten nejvyšší Pán, přikázal-liby tedy, aby se někomu něco vzalo, ten, který by vzal, nekradl by. „A tak synové Israelští, uprosivše nádobí mnoho zlatých a stříbrných u pohanův Egyptských, neukradli sú, ušedše s nimi bez jich vědomie, neb jim jest rozkázáno bylo od Boha, a pohané ti, jenž sú byli v hříše, nebyli sú v pravém držení. Nebo každý, kdož jest v smrtelném hříše, nespravedlivě má, což má, a tak jinak má, než spravedlivý. — Ale snad bude se zdáti někomu, že to není tak, protož vezmi tento důvod: že pán bůh každému člověku dal jest duši, tělo i vše, což má, pod tú úmluvu, aby jemu věrně slúžil, jeho plně přikázanie, a odřekl se jeho nepřitele ďábla, a zachová-li to, že chce mu přidati nebeské královstvie; pakli nezachová toho, tehdy všechno ztratí; a že kdokolivěk božie přikázanie přestúpí, ihned od Krista krále odstúpí, od jeho vojska odběhne a k ďáblu jeho nepříteli se přikáže a proti svému stvořiteli a králi bude; protož jest poběhlec a zrádce svého Pána, jako Jidáš, jenž odšed od Krista přistúpil ku kněžím, a ďábel pán jeho vstúpil v něho: kterakž tedy hodně má a drží zbožie od pána Boha, jsa jeho nepřítel? Viem, že kdy kto učiní tak králi, nebo pánu menšiemu, než jest pán bůh, tehdy ihned odsúdie, že jest ztratil hrdlo i zbožie, a pak nechtie téhož poprietí pánu najvyššiemu, jenž milostivě ještě shovie poběhlému, aby se k němu navrátil. — Z toho máš, že každý, jenž smrtelně hřeší, krádež činí; neb běre cizie bez jeho vôle, jenž jest Pán; běre proti vóli božie pokrm, zdravie, dešť, slunečné světlo, povětřie, jakoby byl věrný sluha jeho, a jsa lživý a nevěrný. — Ale hrubí lidé toho neznamenají, protož neustavují pomsty pro ten krádež, ale pro krádež tělestný, zřejmý mnoho sú nakonali práv a ustanení ukrutných, a ta držie pevněji, než božie zákon. A to ukazuje na lidech převrácená žádost.“¹⁾

Kdežto vlastník, nalezaje se ve hříchu smrtelném, vypadá z vlastnictví svého, drže to, což drží, proti vůli Boží, a tudíž proti všemu řádu, proti právu a spravedlnosti: „můž býti, žeby vzal člověk něco tělestného někomu, jsa v milosti Boží, a to zjevně neb skrytě, nebylby zlodějem, protože v núzi všecy věci ku požitku mají býti obecny.“²⁾

1) Výklad Desatera. *Erben* I. 209.

2) *Ibidem*.

Má tedy po názoru Husovu smrtelný hřích ten strašný následek do sebe, že člověk v něm pohřížený všeho práva k důstojnosti občanskému a ku zboží časnému se zbavuje.

Jestliže tomu tak, zajisté nesnadno za to míti lze, že sobě byl reformátor jasně vědom všech následkův, jakéž z takové nauky přímo plynou. Neboť zbavuje-li smrtelný hřích člověka práva k majetku: pak ovšem přestává zboží jeho býti vlastnictvím jeho touž dobou, ve které zhřešil smrtelně, a začíná býti jediným a výlučným majetkem svrchovaného Boha. A tudíž každému volno vzítí věci takové v plen. Dělník A. by se na př. dozvěděl v továrně peněžníka B., buď že nevěří peněžník v nesmrtelnost duše, anebo v Boha, anebo že zamítá kterýkoli článek víry, anebo že i praktického kacířství se dopouští (jak mistr Jan každý smrtelný hřích zove). Dělník ten řídě se dle teorie Husovy směl by se zmocniti zboží toho hříšníka a uvázati se v ně, a bylby držitelem po právu a spravedlnosti, nebo „res nullius cedit primo occupanti.“ Důsledně by dle učení takového se mohly ospravedlniti všechny loupeže a nespravedlnosti, jaké byly páčány na ubohých Slovanech polabských pod zámínkou rozšiřování víry křesťanské. Neboť pohané na Labi nemající pravé víry, neměli též bohoslovné naděje, ani lásky (leč by snad způsobem jedinému Bohu povědomým k duši církve byli náleželi); nad to vězeli dojista i v četných hříších smrtelných; odpůrci ale jejich Němci zajisté nenalezali se všickni ve hříchu smrtelném, a pročež mohli a směli ubohé rodiny pohanské z jich vlastnictví vyháněti, jich dobytek a jejich zboží sobě přivlastňovati! Ano teorií touto by se dalo ospravedlniti i kruté řádění Španělů na půdě Americké, kdež vydávající se za vyšší bytosti z obyvatelů otroky učinili, jmění jim pobravše a o všecko je oloupivše!

Avšak pro hřích smrtelný a sice zjevný by nejen mohl vzat býti v plen majetek hříšníkův: ale nadto by nikdo nebyl jist, zdali po právu a spravedlnosti jest držitelem svého jmění. Neboť Hus tvrdí, jakož pravda jest, že nikdo o sobě tvrditi nemůže (leč by mu bylo Bohem zjeveno), že se nalezá ve stavu milosti Boží. Jestliže tomu tak, tuť nikdo neví a nemůže také o sobě říci, že zboží, které drží, po právu drží. Ješto ale tam, kde jest právo k majetku nejisto, nikdo se zbožím, jež drží, po libosti naložiti nesmí: nesměl by žádný člověk jmění svého užívati, ani almužny dávatí,

ani v poslední hodinu svou o něm ustanoviti, je odkázati, rozdělití a t. d.

Jelikožpak to, co platí o časném zboží, také o úřadu občanském místo má, podle teorie Husovy žádný král ani vladař nalezaje se ve hříchu smrtelném, ač tajném (ješto mezi tajným a zjevným hříchem není rozdílu podstatného), zákony dávati by nesměl. Ano vladař by ani tenkrát nesměl ničeho rozkazovati, když sobě není vědom hříchu smrtelného, neboť, ač ho vědomí hříchu netíží, nemůže přece na jisto věděti, není-li synem zátraty, a tudíž není oprávněn nejistého práva užívati.

Že náukou takovou se ruší veškeren právní i sociální řád, anebo že aspoň v nejistotu se uvádějí veškery poměry občanské, toho tuším není třeba doličovati. Či snad na základě učení Husova lze zavázati poddaného, aby byl poslušen svého krále, o němž ví, že se dočinil hříchu smrtelného, ano že zlovolně ve hříchu zůstává? Či lze uložití poddaným, aby hříšnému králi daně odváděli, za něho se bili a krev svou prolévati? Jakoby tedy hříšný král neb vladař neměl práva rozkazovati, ani tenkrát, když by sobě nebyl vědom hříchu (ješto na jisto žádný o sobě neví, zdali se v milosti nalezá čili nic): tak zase by nemusel poddaný poslouchati krále svého, o němž ví, že smrtelně zhřešil, ano nemusel by ani tehdáž ho poslušen býti, když by nevěděl, zdali vladař jest ve hříších čili nic. Neboť kde jest právo k rozkazování nejisto, kterak by se tu dala odůvodniti povinnost poslouchati?

Avšak netoliko řády občanské se uvádějí v nebezpečí učením svrchu podaným, nébrž i poměry rodinné; neboť hříchem-li smrtelným se pošinují všeliká práva, kterak by mohlo obstáti právo otcovské a mateřské? Jsou-li rodičové ve hříchu smrtelném, mizí právo jejich, dětem rozkazy dávati, a povinnost dětí, rodičů poslouchati!

4. Jestliže se ale učením Husovým o spoustách hříchu smrtelného porušují veškery poměry občanské, tím více se porušují poměry církevní: neboť občanské řády jsou pouze předmětem svým (quoad materiam) původu božského, ústava ale církevní jest z Boha i předmětem i formou svou. Je-li tudíž důstojenství občanské darem Božím, jest jím tím spíše úřad církevní. Ztrácí-li se tedy hříchem nárok k úřadu občanskému, tím více mizí nárok k úřadu církevnímu. Papež, biskup a prelát, jakmile se dopustil hříchu smrtelného, není více papežem,

není biskupem, není prelátem. Hus myšlenku tu vyjádřuje slovy Viklefovými: „Nullus est praelatus, nullus est episcopus, dum est in peccato mortali.“

Přestává-li papež, prelát a biskup pro hřích smrtelný býti papežem, prelátem a biskupem, zdali pak aspoň kněžské výkony jeho mají platnost před Bohem? Či snad po ztrátě práva k úřadu církevnímu následuje v zápětí i úplná neschopnost (incapacitas) k výkonům kněžským? Mistr Jan odpovídá autoritou sv. Jarolima, sv. Ambrože, Jana Zlatouštího a Remigia, kteří prý učí, že biskup nalezající se ve hříchu smrtelném zbaven jest kněžství svého před Bohem, tak že není více knězem, ani biskupem, ano že není ani křesťanem; i zavírá mistr svou řeč těmito slovy: „Hle! kterak tito velcí mudrci dokonce praví, že člověk ve smrtelném hříchu jest pouhou nicotou“ (hominem in peccato mortali esse nihil!)¹⁾

Ztrácí-li ale biskup pro hřích smrtelný i hodnost svou (officium) i kněžství své (sacerdotium), kterak lze přijmouti, že výkony jeho kněžské jsou před Bohem platny? Skutečně zdá se mistr učiti, že biskup a kněz ve smrtelném hříchu se nalezající nemůže platně posvěcovati, na kněžství světiti, na oltáři proměňovati a křtíti. Vždyť pak hájí větu Viklefovu: „Si episcopus vel sacerdos existat in peccato mortali, non ordinar, non conficit, non consecrat, non baptizat.“ Pravda věty té prý patrna jest, neboť dříve, nežli řekl Kristus k apoštolům svým: „Kterým odpustíte hříchy, odpouštějít se jim“, předeslal slova: „Přijměte Ducha svatého.“ Kdo tedy Ducha sv. nemá, ten hříchův ani odpustiti ani zadržeti nemůže; kněz však ve smrtelném hříchu se nalezající nemá Ducha Božího v sobě, tudíž nemá té moci, dáti rozhřešení. „Christus apostolis dicturus: Quorum remisieritis peccata, remittuntur eis, praemisit: Accipite Spiritum sanctum, ut evidenter cunctis ostenderet, eum, qui Spiritum sanctum non habet, peccata non posse tenere vel remittere.“²⁾

Jestliže takto se vyjádřoval Hus, jaký tu div, že se o něm rozhlašovalo, jakoby učil, že biskup hříšník platně na kněžství světiti, a kněz hříšník platně křtíti a rozhřešovati nemůže? Již v r. 1409 byl mistr z tohoto bludu u soudu arcibiskupského žá-

¹⁾ De Decimis. Tom. I. fol. 133.

²⁾ Ibidem. 134.

lován, a Michalem de Causis v r. 1412 i v Římě proto obviněn¹⁾. Neméně i ve svědectvích, jaká se proti němu sbírala dříve, nežli se do Kostnice odebral, lze čísti výpovědi svědkův: Protivy, Jana Pekla a Pavla, kazatele u sv. Haštala, že Hus učil o výkonech kněžských kněze hříšníka, že jsou před Bohem neplatny.²⁾

Svědectví tato jsou při nejmenším aspoň toho důkazem, že výrokům reformátorovým o výkonech kněžských kněze hříšníka od mnohých lidí v ten smysl bylo rozuměno, že takový kněz úkony ty neplatně vykonává.

Mohlo by se arci namítati, že ti, kdož svědčili proti mistru Janovi, byli jeho nepřátelé; byli to kněží Pražští, jimž zajisté mnoho trpkostí bylo snášeti za příčinou horlení Husova naproti skutečným i domnělým nešvárům v církvi, a kteří tudíž (snad) nenáviděli kazatele Betlémského.

Leč na svědectví pravdy doložiti musíme, že netoliko kněží Pražští takto rozuměli slovům reformátorovým, alebrž i jiní mužové, kteří byli od jevišť činnosti Husovy velmi vzdáleni. Jan Gerson, proslulý kancléř učení Pařížského, jemuž se zajisté nemůže vytýkati, že byl osobním nepřítelem českého mistra, píše Konrádovi, arcibiskupu Pražskému, kterak učení, že předzvěděný anebo zlý žádného vladařství a žádné pravomoci nad lidem křesťanským nepožívá, vidí se mu býti učením bludným a na nejvyšš nebezpečným, jemuž by se měla opřít i duchovní i světská vrchnost, netoliko pouhými slovy, ale spíše ohněm a mečem, ješto tům, kdož se v blud ten pohřížili, ne tak rozumu, jako smyslu pro dobro obecné se nedostává. „Error inter alios perniciosissimus, quod omnem civilitatis politicae conservationem et quietem et quem dogmatizantes habent velut radicem pestiferam, jam variis sententiarum securibus per summos pontifices et aliunde recisam videtur esse mihi ille: quod praescitus aut malus existens in peccato mortali nullam habet dominationem vel jurisdictionem vel potestatem super alios de populo christiano.“³⁾

Ostatně již před Husem v Čechách snad mnozí upírali, že kněz hříšník platně úkony kněžské vykonává, jak patrno z námítky, kterou sobě činí Štítný: „Na to se žádný neustrkuj, by

¹⁾ *Palacký Documenta* str. 164 a 169.

²⁾ *Palacký Documenta* 178 a 180.

³⁾ *Ibidem.* 527. n. 61.

kto řekl: „Tento svat není, tento jest hříšný; nemůž tento papež neb biskup, farář neb třídník hříechy boží mocí odpustiti, poněvadž není v boží milosti, a jest kromě jednoty kostelnie smrtedlným hříechem.“ Neníť tak; když věříš, že obecný kostel křesťanský jest svatý, tehdy věř, že vše způsobenie v něm jest dobré a svaté.“¹⁾)

Také synoda naproti Janovi XII. dne 22. listopadu 963 v Římě shromážděná dala se svou horlivostí proti chlapeckému a zároveň nešlechtnému jednání téhož papeže až k tomu výroku unésti, že pro hříchy ztrácí biskup (papež) moc svou. Píšeť synoda tato uprchlému Janovi, hrozícímu, že všechny vyobcuje: „Si ad synodum venire et objecta purgare non differretis, auctoritati vestrae procul dubio obediemus: sed si, quod absit, venire, et objecta vobis capitalia crimina purgare dissimulatis, cum praesertim vos venire nil impediatur, non maris navigatio, non corporis aegritudo, non itineris longitudo: tunc excommunicationem vestram parvipendimus: eam potius in vos retorquebimus, quoniam quidem juste facere possumus. Judas D. n. J. Christi proditor, imo venditor, cum caeteris prius ligandi atque solvendi potestate a Magistro in haec verba acceperat: Amen dico vobis, quaecumque ligaveritis super terram etc. Quamdiu enim bonus inter discipulos fuit, ligare aut solvere valuit: postquam vero cupiditatis veneno homicida factus, vitam occidere voluit: quem postea ligatum solvere, solutum ligare potuit, nisi se ipsum, quem infelicissimo laqueo strangulavit?“²⁾)

5. Nic však méně dovoditi lze, že Hus v tom strohém a příkrém smyslu, jaký se mu podkládal, nevěřil, že prelát, biskup a vladař, nalezající se ve smrtelném hříchu, pozbývá úřadu svého, a zejména neučil, že biskup a kněz svého kněžství pro hřích tak jest zbaven, žeby úkony jeho před Bohem byly neplatny.

Abychom ukázali, že tomu skutečně tak jest, slyšme opět slova reformátorova, neboť on zajisté sám jest svědkem svého učení nad jiné hodnověrným.

a) Ke slovům svým, že biskup, kněz a křesťan pro hřích se zbavuje biskupství, kněžství a křesťanství svého, připomíná Hus

¹⁾ O obecných věcech. Str. 27. *Erben*.

²⁾ *Gesta pontificum a Palatio*. Vol. II. 130. ed. Venetiis a. 1638.

že obojí jest pravda: i že kněz hříšný a biskup není knězem a biskupem, i že jest knězem a biskupem, a obé že prý i sv. otcí i písmem jest odůvodněno. „Cum ergo sancti ex scriptura trahentes sententiam, dicunt, quod non est dominus, episcopus, sacerdos, christianus, dum est in peccato mortali, debet accipi vera sententia. et ad illam debet concedi vox vel propositio scripta (t. j. Viklefova věta: quod nullus existens in peccato mortali est dominus, episcopus, sacerdos et christianus). Et ex alia parte debet concedi scriptura, quod existens in peccato mortali est rex, dominus, sacerdos vel diaconus, aut episcopus vel etiam christianus. Rex ut Pharaon, sacerdos, ut Annas, diaconus, ut Nicolaus haereticus, episcopus, ut Kaiphas, Judas. qui Judas, ex quo fuit de lege Christi episcopus, tunc fuit christianus, nec est contradicendum, dum unus dicit: Judas non episcopus, et alius dicit, Judas est episcopus juste et gratuite, et alius dicat hoc idem. Tunc primus dicit falsum, alius dicit verum.“¹⁾

Kněz, biskup, papež jest knězem, biskupem i papežem, zhřešil-li smrtelně, ale nikoli tímž způsobem, jako ten, kdož se nalezá ve stavu milosti. Kněz a biskup ve stavu milosti jest jím „juste et gratuite,“ kněz a biskup ve stavu hříchu jest taktéž knězem a biskupem, ale „non juste“ a „non gratuite.“

b) Ku svědectví, jakéž složil Jan Peklo, kazatel u sv. Jiljí, proti Husovi, a dle kterého prý (Hus) řekl: „že kněz jsoucí ve smrtelném hříchu nerozhřešuje,“ a sice slovy: „Jakby mohl vazbou stížený uvázaného vybaviti?“ odpovídá obžalovaný: Že se toho bludu dopustili a dopouštějí ti, jenž praví, že kněží u sv. Michala, u sv. Mikuláše, u sv. Vojtěcha a u sv. Martina nerozhřešují (platně), aniž že mohou rozhřešiti. „Iste error, quem mihi adscribit, deponens plura, quam dixi, jam tenetur per eos, qui dicunt, quod sacerdotes ad s. Michaellem, et ad s. Nicolaum et ad s. Adalbertum, et s. Martinum non absolvunt, nec possunt absolvere et ad ostendendum facto illum errorem nec volunt confiteri, nec corpus Christi, nec alia sacramenta recipere in illis suis parochiis, et hoc faciunt ex inductione confessorum Pragensium.“²⁾ Kněží u sv. Michala, u sv. Mikuláše, u sv. Vojtěcha

¹⁾ De decimis. Tomo I. fol. 133.

²⁾ Documenta Palacký. 178. n. 4.

a u sv. Martina byli první, jenž s Jakoubkem pod obojí podávali a proto vyobcováni byli. Exkomunikací však pozbyli i jurisdikce ku platnému rozhřešování a tudíž arci rozhřešovati nemohli.

c) Ještě úplněji se přesvědčíme, že se Hus nedomníval, jakoby smrtelným hříchem veškera moc kněžská tak hynula, žeby výkony kněze hříšníka byly na dobro neplatny, nahlédnem-li do jeho spisu „de sacramento corporis et sanguinis Domini,“ kdež dí: že zlý kněz posvěcuje platně jako dobrý, aniž dobrý více, než zlý, ještě konsekrace se neděje zásluhou přísluhujícího, ale slovem Stvořitelovým. K tomuto učení se prý přiznával dříve, nežli se knězem stal, a toto své přesvědčení uložil ve spise v knižečce „de corpore Christi,“ kterou napsal při počátku svého úřadu kazatelského, jestliže se nemýlí v roce 1401. Tak prý též přednášel na učení Pražském, kdež vykládal knihu mistra hlubokých smyslův, což se dělo v roce 1409. Protož aby byl Bůh milostiv nepřátelům jeho, kteří ho v Římě udali, že učil tomu na odpor. „Credendum est, quod tam bonus, quam malus sacerdos, habens fidem rectam circa sacramentum venerabile et habens intentionem sic facere, ut praecepit Christus, et dicens verba in missa secundum institutionem Ecclesiae conficit i. e. virtute verborum sacramentaliter, facit ministerialiter, esse sub specie panis verum corpus Christi . . Dico etiam, quod tam bonus, quam malus sacerdos conficit . . Istam sententiam ante sacerdotium meum tenui et a principio sacerdotii mei praedicavi et scripsi, prout patet in libello de corpore Christi, quem scripsi primo anno meae praedicationis, qui fuit, ut aestimo, annus Domini 1401. Et post docui in universitate Pragensi legendo librum Magistri sententiarum: aestimo anno Domini 1409, quo Dominus Alexander in concilio Pisano electus fuit in papam. Parcat ergo omnipotens Deus inimicis meis, qui dixerunt, et ad Romanam curiam accusatione detulerunt, me umquam praedicasse, quod sacerdos existens in peccato mortali non conficit et non consecrat.“¹⁾)

Učení Husovo prý se pouze zakládá v tom, že kněz ve stavu hříchu nehodně posvěcuje. „Verum quidem est, quod dixi et praedicavi, scribo et scripsi, quod quilibet talis non conficit et

¹⁾ De Sacramento corporis et sanguinis Domini. Tom. I. fol. 39.
Viz též: Postilla. *Erben* II, 115.

non consecrat digne et meritorie. Unde sacerdotes existentes in peccato mortali, dum conficiunt, consecrant et offerunt, non gratuito et contra voluntatem Dei id faciunt.“¹⁾)

6. Ješto jsme však výše hojných dokladů podali, že podle Husa papež, kněz, prelát, biskup, ano i světský pán a vlastník zboží časného, jenž se nalezá ve hříchu smrtelném, jest papežem, knězem, prelátem, biskupem, pánem a majitelem pouze dle jména, nikoli však v skutku a v pravdě: vidí se patrně, že Hus asi cestou prostřední kráčeje se nepřiznával

a) ani ku katolickému učení, že kněz, biskup atd., když se dopustil smrtelného hříchu, sice knězem, biskupem a t. d. po právu veřejném a po spravedlnosti zůstává, ale že jest nehodným knězem, biskupem a prelátem, a tudíž i nehodně, ač platně, úkony stavu svého vykonává;

b) aniž k náhledu Viklefovu, že kněz a vladař hřešivší úplně pozbývá úřadu svého, tak že netoliko proti právu vykonává, což koná, ale i neplatně.

Která jest ale ta cesta prostřední? Máme za to, že ji mistr naznačil ve svém traktátu „de decimis“ a „de sacramento corporis et sanguinis Domini.“ V prvním dí, že pán, kněz, biskup a prelát hříšný není v pravdě, spravedlivě a podle milosti pánem atd., ale pouze podle jména, poněvadž Bůh takového vladařství, takové důstojnosti a takového úřadu neschvaluje. „Potest jam patere, ad quem sensum verum est, quod nullus existens in peccato mortali est civilis Dominus, episcopus et praelatus, quia non vere, juste, gratuite est talis, sed nominatenus et satis aequivoce, quia pro tunc, ut supra dictum est, Deus non approbat tale dominium, dignitatem et officium.“²⁾ V druhém traktátu píše mistr, že kněží ve stavu smrtelného hříchu jsouce sice obětují a přisluhují, ale proti vůli Boží.³⁾

Uváživše prostřední tuto cestu mistrovi, domníváme se, že učení jeho o poměru hříchu smrtelného, předzřízení a předzvědění k řádům církevním a občanským se asi takto dá vysloviti:

A) Papež, biskup, prelát, kněz, jahan a světský pán, na-

¹⁾ De sacramento corporis et sanguinis Domini. Tom. I. fol. 239. Viz též Postilla. Erben II. 115.

²⁾ De decimis. Tom. I. 134.

³⁾ De sacramento corporis et sanguinis Domini. Tom. I. 39.

lezá-li se ve hříchu smrtelném, zvláště je-li předzvěděný, není v pravdě tím, čím se býti vidí, nýbrž jen podle jména a tudíž proti vůli Boží, poněvadž nenásleduje toho, jehož jméno zastupuje, čili jehož jest náměstkem.

B) Takový papež, biskup, prelát, kněz, jahen, světský pán a vlastník, ztrativ pro hřích smrtelný právo k úřadu svému, ku vládě a ku zboží časnému, jest tedy, poněvadž proti vůli Boha, všech věcí Pána, bezprávně a nespravedlivě papežem, biskupem, prelátem, králem, vladařem, knězem, jahnem a vlastníkem, nicméně jest přece v pravdě papežem, biskupem, prelátem, knězem, jahnem, vladařem a vlastníkem.

C) Papež, biskup, prelát a kněz, přisluhují-li svátostmi ve stavu hříšném, proměňují platně na oltáři chleb v tělo Boží a rozdávají platně ostatní svátosti, ale činí tak proti vůli Boží, nejsouce k tomu pro svůj hřích oprávněni, aniž podle práva působí čili jsouce irregulares. Do této irregularity ale upadá kněz každým hříchem smrtelným, jelikož

α) jest hřích smrtelný vzpourou proti Bohu. Jako však pro vzpouru proti církvi, anebo pro zločin uvaluje se na kněze censura a složení s úřadu jeho podle církevních zákonů, čehož následek jest právní nespůsobilost k vykonávání úkonů kněžských, kteréžto jsou sice platny¹⁾, ale nedovoleny, ješto se konají proti právu: rovněž i hřích smrtelný, jsa zločinem proti Bohu, na kněze uvaluje božskou censuru a kletbu, která mu vadí, že nemůže svému úřadu zadostčiniti podle práva, tak že vykonáváje úkony kněžství svého, proti vůli Boží a proti právu je vykonává. „Vyobcovanie,“ dí zřejmě reformátor, „se děje od Boha, když hříšníka pro hřích smrtelný vymietá z obce svaté — tak že jest oddělen od Boha a od církve sv., jsa v zlořečství Božím.“²⁾ Z té příčiny překládá Hus slovo „irregularitas“ českým výrazem „nehodnost“ (indignitas).³⁾

β) Že ale kněz, který se nalezá ve smrtelném hříchu, proti právu posvěcuje, rozhřešuje, křtí a t. d., děje se za tou příčinou, ješto autorisace a poslání nepochází od církve, od papeže

¹⁾ Až na rozhřešení, k jehož platnosti se pravomoc nutně vyžaduje.

²⁾ Postilla. II. 202. Viz též: De Ecclesia 23. Tom. I. fol. 250.

³⁾ Výklad. I. 233. *Erben.*

anebo biskupa, ale přímo od Boha. Bůh však žádá a poroučí, aby kněz kázal a svátostmi přísluhoval ve stavu milosti, a za povídá, aby svůj úřad konal ve hříchu smrtelném.¹⁾

Máme za to, že se v tomto náhledu o učení Husově srovnáváme s biskupem *Hefelem*, jenž o 30 zavržených větách reformátorových takto píše: „Es kann keinem Zweifel unterliegen, dass manche dieser Sätze sammt ihrem Grundgedanken nicht allein in der Art gegen das katholische Dogma verstießen, wie andere Irrlehren, sondern die ganze kirchliche, ja sogar bürgerliche Ordnung bedrohten. Was vor Hus als Wahrheitselement in der frommen Weltanschauung des Mittelalters vorlag, das hat sein schwärmerisch asketischer Geist nicht bloss erfasst und weitergebildet, sondern durch Uebertreibung entstellt, und zum gefährlichen Zerrbild gemacht. Das ganze Mittelalter hatte die Ueberzeugung, dass ein excommunicirter Fürst in einem christlichen Reich keinen Gehorsam beanspruchen könne, Hus aber ging viel weiter und lehrte, dass jede Obrigkeit, geistliche oder weltliche, die in einer Todsünde ist, ihre Autorität verliert. So ist er, wie schon Jareke bemerkte, ein Vorfahr von Abbé Lammenais geworden. Auch eine Schrift des Letzteren (des progrès de la révolution etc.) durchzieht der Gedanke: wenn die weltliche Gewalt das Gesetz Gottes verletzt, so geht sie von Rechtswegen, weil sie von Gott eingesetzt ist, ihres obrigkeitlichen Amtes verlustig, und darf fortan nicht mehr als rechtmässige Obrigkeit betrachtet werden.“²⁾

D) Činí-li papež, biskup, prelát, kněz, jahen, vladař a vlastník pokání, tuť svým návratem do milosti Boží nastupuje opěť v předešlý úřad, v předešlou důstojnost a v předešlý majetek svůj, tak že vykonává hodně a podle práva úkony povolání svého a jest zase držitelem zboží svého podle spravedlnosti. „Sicut domini temporales stante approbatione in facie ecclesiae, resurgentes a mortali recuperant, consequenter ad gratiam, civile dominium, sic sacerdotes, papae et episcopi, resurgentes ad gratiam a mortali, recuperant ex gratia pristinam dignitatem.“³⁾

¹⁾ Defensio quorundam articulorum Joannis Viklef. Tom. I. 114. et 116.

²⁾ *Hefele*, Conciliengeschichte. Band VII. 205. Freiburg 1869.

³⁾ De Decimis. Tom. I. fol. 134. Viz též: Adversus scripta M. Páleč. Tom. I. 256.

Z důvodů sub *A, B, C, D* uvedených sice plyne, že reformátor příkré učení své o poměru hříchu smrtelného, předzřízení a předzvědění k řádům církevním a občanským velice umírnjuje: avšak i v té mírné způsobě nesetkává se s pravdou. Neboť i na takovém základě z učení jeho plynou tytéž bořivé následky pro řády církevní i občanské, jelikož se jím obor práva mate s oborem mravním.

§. 12.

O sedmeru svátostí.

I. Křest. Biřmování. Velebná Svátost oltární.

Milosti posvěcující se nám dostává sedmerem svátostí, kteréžto jsou nástrojnou příčinou ospravedlnění našeho.

Není více, ani méně svátostí nežli sedm. Původem těchto svátostí jest dárce milosti, Bůh. On sám vložil v ně moc působivou, kterou mají nezávisle na tom, kdož přísluhuje, a kdož svátosti přijímá. Svátosti působí, jak bohoslovci praví „*ex opere operato*.“ Rozdavatelé svátostí jsou kněží, až na svátost stavu manželského, kteráž obapolným svolením snoubenců se uděluje, a na svátost křtu, kterou přísluhovati může v čas potřeby každý člověk.

Jan Hus z části s katolickým učením o svátostech souhlasí, z části však se od nauky církevní odchyľuje.

1. Že jest svátostí sedm, dí mistr „v jádře učení křesťanského“ zřejmě: „Sedm jest posvátných věcí: prvá jest křest, druhá biřmování, třetí manželství, čtvrtá kněžství, pátá pokání, šestá svátost těla Božího, sedmá poslední svaté olejování.“

I v tom se srovnává s církví, že svátosti působí mocí svou vlastní a tudíž nezávisle od svatosti přísluhovatele, jakož i od příspůboby toho, kdož je přijímá, ač nikdo se nečiní oučastným milosti posvěcující, leč by se příspůobil. Taktéž uznává mistr, že kněžstvo Bohem jest povoláno, aby rozdávalo svátosti.

2. Co se týká křtu, učí Hus, že jest svátost, a sice od pokání rozdílná. To vyplývá z odpovědi jeho k osmi doktorům (fakulty bohoslovné na učení Pražském), kteří tvrdili, že papež může uděliti odpuštění všech hříchů a trestů, jako kněz udílí křtem odpuštění všech hříchů a trestů tomu, jenž účinnému pů-

sobení milosti Boží neklade nijaké závory. Mistr odpovídá, že závěrek takový jest zrovna tak nejapný, jako kdyby někdo řekl: Tento laik anebo tato Rebeka může křtíti v čas potřeby: tedy může dáti také indulgence, anebo odpouštěti hříchy a tresty. A jako prý nejapný jest úsudek doktorův, rovněž i krivým jej nazvatí sluší; neboť ač pravda jest, že křest shlazuje vinu a trest u toho, kdo neklade závory, tak žeby mohl beze vsí překážky vejíti do nebe: není přece pravda, že křest a pokání ve všem se srovnávají; neboť ku pokání jest tří částek zapotřebí: lítosti, zpovědi a zadostučinění. A proto se snadno může státi, žeby hříšník, byť i zpověď vykonal a svých hříchů skroušeně želel, přece dosti neučiniv do očistce sestoupiti musel.

„Ex jam dictis patet, quod consequentia doctorum non valet, puta ista: Sacerdos dum baptisat baptismo Christi infantem et adultum etc., igitur papa potest donare nedum partialiter et particulariter, sed in toto et universaliter indulgentias et remissiones omnium peccatorum. Consequens enim est falsum. . . Et inevidentia consequentiae patet primo ex hoc, quod baptismus baptisato non ponenti obicem tollit culpam et poenam inferni et purgatorii, ut si nunc sine admissione novi peccati decederet, immediate regnum coeli ingrederetur, ut ponit in argumento dux doctorum. Sed in sacramento poenitentiae, quae est posterior baptismo, non sic et universaliter, cum tres sint partes ipsius poenitentiae, contritio, confessio et satisfactio. Stat ergo, contritum et confessum esse, et tamen magnam poenam purgatorii, si non satisfaciat, sustinere. Et istam differentiam tenens ecclesia inter baptismum et poenitentiam, baptisatis noviter non injungit satisfactionem operis: in confessione requisita, contritione praevia injungit satisfactionem.“¹⁾

Působení křtu svatého jest tedy veliké: snímát netoliko vinu, ale i věčný i časný trest, a uschopňuje člověka, že ihned vejíti může do nebe. Avšak svátost ta nepůsobí stejně v předzřízeném a předzvěděném. Tak se na př. nestává předzvěděný skutečným oudem církve svaté a skrytého těla Páně, aniž synem Božím podle přijetí, alebrž zůstává i po křtu oudem ďáblovým, jsa pouze v církvi podle dosažené milosti, a náležeje k církvi asi tak jako vlas k tělu lidskému. Předzřízený ale již dříve, než pokřtěn byl, jest oudem církve svaté a skrytého těla Páně, křtem

¹⁾ Ad scripta octo doctorum c. 8. fol. 307. Tom. I.

pak stává se oudem církve pouze podle přítomné spravedlnosti, byv jím dříve již podle předzřizení.

Ačkoli pak předzvěděný se nikdy nemůže státi synem Božím podle naděje skrze předzřizení, může jím býti aspoň podle přítomné milosti.¹⁾

Účinkův těchto lze nabýti křtem v o d y, k r v e a d u c h a. „Křest vody jest, jímž u vody se kdo křtí. Křest krve jest křst, když kdo nejsa vodú křtěn, prolitím krve pro Krista bývá od hřiechův vyčistěn. Křest ducha jest křest, když kto věře právě v Boha i v Ježíše Krista žádá křtěn býti a bývá Duchem sv. od hřiechův očistěn.“ Ač tedy jest křest ku spáse věčné nevyhnutelně potřebný, přece „bez vodného krstu . . . mŏž člověk spasen býti.“²⁾

V čas potřeby může každý křtíti.

Odtud patrnó, že mistr v učení svém o této svátosti pravdu katolickou a domněnky své v jedno spojuje, a že se od katolikův podstatně liší.

3. O svátosti biřmování se reformátor jasně nevyjádřuje; ale že nesouhlasí s katolíky aspoň v tom, že jedině biskup jest řádným přísluhovatelem této svátosti, to vychází z učení jeho o ústavě církevní. Neboť není-li biskup nic více nežli kněz, kterak by lze bylo tvrditi, že pouze biskup svátostí touto řádně přísluhuje, kněz ale že jen tehdáž ji platně uděluje, byl-li papežem k tomu splnomocněn? Ostatně nemůže býti na základě soustavy Husovy ani řeči o splnomocnění anebo o pravomoci církevní, jakož svrchu širě bylo vyloženo.³⁾

4. Eucharistie jest podle reformátora i o b ě ť i s v á t o s ť. O ní sluší tak věřiti, jak Kristus a apoštolé učili, a jak věří sv. římská a apoštolská církev, a sice: že jest v ní Kristus přítomen, i jeho tělo i jeho krev, a sice proměnou podstaty chleba a vína v tělo a v krev Páně (čili přepodstatněním). Tělo na oltáři přítomné jest totéž, které za nás na kříži puňelo, a krev tatáž, která pro nás na kříži vylita byla. Proměna však děje se pouze co do podstaty, a proto na oltáři zůstává spůsoba chleba a vína.

1) Postilla. II. 233. Viz učení mistra Jana o milosti Boží. §. 7. a o předzřizení §. 9.

2) Postilla. II. 233.

3) V §. 5. a 6. o vládě církevní.

Ve způsobě chleba jest netoliko tělo Páně, ale i jeho krev; tělo z moci svátosti, krev mocí spolusdružilosti. A tak i ve způsobě vína jest krev z moci svátosti, tělo z moci spolusdružilosti. Jest však v každé způsobě i tělo i krev, poněvadž tělo Páně smrti více podrobena není, a proto stále jest živo, krev ale živá jen v těle živém býti může. Tělo pak živé jest spojeno s duší a s Božstvím Páně, které od doby vtělení i s tělem i s duší nerozlučitelně jest sloučeno. Tudíž jest celý Kristus přítomen ve způsobě chleba, a celý jsa Bůh a spolu člověk ve způsobě vína. Ješto však celá podstata chleba a vína se mění v podstatu těla a krve Páně, protož jest celý Kristus v každé i nejmenší části každé způsobu přítomen, a sice tak dlouho, pokud způsobu ty trvají.

Eucharistie jest netoliko svátostí, ale i obětí. Oběti té konati nemůže jiný, leč kněz, a sice z ustanovení Božího. Kněz tedy jediný má posvátnou moc, proměnití chléb a víno v tělo a krev Páně. A jakož posvětití eucharistie nikdo nemůže leč jenom kněz, taktéž jí nemůže jiný rozdávatí podle práva, leč kněz co řádný rozdatel její. Knězi zůstává kněžská moc ku proměně chleba a vína i teukráte, když se hříchu smrtelného dopustil.

Z krátkého nástinu učení Husova o velebné Svátosti nahlédne zajisté každý znalec katolické věrouky, že jest mistr zúplna pravověrným. Jelikož ale výklad reformátorův o této svátosti svědčí o bohoslovných vědomostech jeho, jakož také o tom, že tehdejší dobou náuka o vel. Svátosti na theologické fakultě Pražské skorem týmiž slovy přednešena byla, jakými teprv o 100 let později sněm Tridentský články víry sem hledící naproti reformaci věku XVI. vyslovil: slyšme slova Jana Husi, která napsal ve vězení Kostnickém:

„Quid est credendum de hoc venerabili sacramento? Ubi dico, quod, quidquid Christus Jesus per se apostolis et per ipsos et per alios sanctos doctores tradidit, et quidquid tenet sancta sua Romana ecclesia de hoc sacramento venerabili, hoc firmiter est credendum. . . Cum (enim) credunt simplices, quod ex potestate et institutione Christi veri Dei et veri hominis per mysterium sacerdotum est in sacramento venerabili verum corpus suum, quod conceptum est et natum ex Maria virgine castissima potestate sancti Spiritus, quod passum est in cruce, quod jacuit in sepulchro pro triduo, quod ascendit in coelum et sedet ad dextram Dei. Illud et non aliud sine nova substantiali inceptione est in

ipso sacramento venerabili. Similiter et sanguis, qui effusus est in cruce in remissione peccatorum de eodem corpore. Item credendum est, quod tam malus, quam bonus sacerdos . . conficit . . esse sub specie panis verum corpus Christi. Similiter sub specie vini facit ministerialiter esse verum sanguinem Christi. Et dico: facit ministerialiter, quia tamquam minister Christi, qui potestate et verbis Christi facit, quod facit Christus potestate propria et verbis propriis transsubstantians panem in corpus suum et vinum in sanguinem suum . . Dico etiam, quod tam bonus, quam malus sacerdos conficit, quia Deus per ipsum facit . . Numquam prae-dicavi, quod in sacramento altaris manet substantia panis materialis, de quo me veritatis inimici accusant . . Sciendum etiam, quod post verba consecrationis in ipso sacramento tamdiu est corpus et sanguis Domini, quamdiu manet species panis et vini et non seorsim corpus et seorsim sanguis, sed utraque specie manet Christus totus . . Unde corpus Christi est sub specie panis per transsubstantiationem panis in ipsum corpus, et sanguis est concomitanter. Et sanguis est sub specie vini per transsubstantiationem vini in sanguinem, et corpus est concomitanter. Unde stultissima et turpissima vesania foret dicere, quod solum quando sacerdos elevat sacramentum venerabile, tunc est corpus Christi, et quando deponit, tunc non est. Quam stultitiam, ut percepi, quidam mihi conati sunt imponere.“

Že pak v každé částce každé spůsobu jest Kristus celý přítomen, vyjádruje mistr slovy sv. Tomáše Akvinského: „Fracto demum sacramento, non vacilles, sed memento, tantum esse sub fragmento, quantum toto tegitur . . Sumit unus, sumunt mille, quantum isti, tantum ille, nec sumtum consumitur“. Ex quo patet, quod corpus Christi non frangitur, dum frangitur sacramentum, sicut nec incipit substantialiter esse per consecrationem, sed species sacramenti illa et incipit esse et consumitur.“¹⁾

Jelikož v eucharistii Kristus přítomen jest, jsou užitkové její přehojní. Kdo ji požívá, spojuje se co nejúžeji s Kristem Pánem, má naději, že nezhyne na věky, ale že dosáhne života věčného. K účinkům těmto dále přistupuje očistění od hříchův, rozhojnění ve cnostech, sprostění se očistce, síla proti nepřátelům

¹⁾ De sacramento corporis et sanguinis Domini. Cap. 2. et 3. fol. 39. et seq.

blaženosti věčné, uskrovnění vniterného pokušení. Požitím této svátosti můžeme obveseliti anjely i svaté, živým i mrtvým prospěti a té milosti dosíci, abychom hotovi byli, pro Krista umřítí. Kdo však nepožívá Pána na oltáři, nespojuje se s ním, nemá naděje k životu, ale zemře smrtí věčnou, nebude prospívati ve ctnostech, nezbaví se trestů (očistcových), neuskrovnuje v sobě pokušení, neprospívá ni živým ni mrtvým, neobveseluje anjelů a neobdrží té milosti, aby mohl položit život pro Krista.

Účinků blahodárných této svátosti dochází jen ten, kdo se e sama zkusil prvé, nežli těla a krve Páně požíval. Musí sebe tudíž každý před přijetím této svátosti zkoušeti, zdali se nalezá ve víře, v naději a lásce bohoslovné, a zdali na sobě má mravné cnosti, zdali hříchů lítoval a ze všech se zpovídal, zda-li má předsevzetí, nikdy více nehřešiti, a za své hříchy zadostučiniti.¹⁾

Ačkoli tato náuka jest zcela pravověrná, byl přece Hus nejenom u soudu Pražského, ale též u dvora papežského nejednou obviňován, jakoby byl učil, že na oltáři i po konsekraci hmotný chléb zůstává. I ve svědectvích naproti němu v Čechách sebraných, a napotom Michalem de Causis v Kostnici soudu předložených se čte, že prý mistr takto tvrdil i soukromě i veřejně²⁾. Svědkové žaloby té byli: Jan Protiva, pleban u sv. Klementa na Poříčí v Praze, Beneš, kazatel na hradě Pražském, Mikuláš z Podivína, ano i sám Ondřej z Brodu, bývalý Husův kolega na učení Pražském a přítel. Vůči těmto svědkům nesnadno říci, žeby žaloba proti mistrovi pozdvižená byla úplně bezpodstatná, a žeby se mužové tito jen byli spikli, aby Husa navždy zničili, ač on se Boha samého dokládá, že jest nepravdou, co žalobníci udávají a svědkové stvrzují.

Jaké však byly příčiny takovéto domněnky, jakoby Hus učil, že na oltáři i po konsekraci hmotný chléb zůstává? Příčin těch jest vícero a sice:

a) Mistr se protivil odsouzení vět Viklefových, mezi nimiž se nalezají věty: (1) „Podstata hmotného chleba, a podstata

¹⁾ De sacramento corporis et sanguinis Domini. Cap. 4. et 5. Tom. I. fol. 40—41.

²⁾ *Palacký* Documenta str. 170. n. 3., str. 174. n. 4., 179, 181, 182. a 194. n. 7.

hmotného vína zůstává ve svátosti oltářní.“ (2) „Případnost chlebná není v této svátosti bez podmínky.“ (3) „Kristus není v této svátosti skutečně a tělesně přítomen.“¹⁾

Tudíž muselo býti na snadě podezření, že i Hus není prost bludů Viklefových o Svátosti oltářní.

β) Druhá příčina byla následující. Hus napsal pojednání o „Tělu Páně“²⁾ naproti těm, kteří upírali, že jest Kristus chlebem, a pravili, že se tělo Jeho láme, zuby žvýká, na částky dělí, okem tělesným spatřuje a t. d. Hus píše tamtéž, že Kristus sama sebe u sv. Jana (kap. 6.) chlebem zove, sv. apoštol že Jej taktéž (I. Cor. 11.) chlebem jmenuje, ano že i v mešním kanonu se název ten nalezá, jakož také u čelnějších otců sv., jako u sv. Augustina, Jarolíma, Ambrože a Řehoře. Celá argumentace Husova jest vědecká a pravověrná. On tamtéž odmítá blud Berengarův, žeby chleb na oltáři byl i po konsekraci chlebem prostým, ač posvěceným; odmítá i hrubý smysl Kafarnaitů, žeby tělo Boží se lámalo a okem tělesným spatřovalo, ješto se tělo Boží, jsouc oslaveno, lámati nemůže, aniž okem tělesným je viděti lze. Tělo Boží jesti na oltáři pod způsobou chleba, kterážto způsob se o svou podstatu neopírá, a proto nelze viděti těla Božího okem tělesným, alebž pouze okem víry. Pravíme sice: „Vidi corpus Christi, vidiel jsem tělo Božie, ich hab gesehen Gotts leychnam,“ ale to neplatí o nazírání tělesném.

„Si per adversarium corpus Christi vel sanguis Christi in sacramento videtur oculo corporali, ergo vel per se vel per accidens: non per se, cum sit substantia; non per accidens, cum nullo accidens sacramenti sensibile insit omni corpori Christi, cui si inesset, denominaret ipsum formaliter et per consequens accidentia non essent sine subjecto, sed in subjecto, quia in corpore D. n. J. Christi, et sic corpus Christi in sacramento foret album, rotundum, et omni accidente panis prius transsubstantiati accidentaliter informatum, quod est contra rationes et sententias sanctorum eo, quod dimensiones hostiae non sunt in Christo, sicut in subjecto, ut essent aptae notae ducere in cognitionem corporis Domini sensualem.“³⁾

¹⁾ *Palacký Documenta*, 452. n. 46. I. A.

²⁾ *Tractatus de Corpore Christi*. Tom. I. 166.

³⁾ *Ibidem*. 166.

Ve smyslu tom se asi Hus často vyjádřoval nejen soukromě, ale též na katedře i na kazatelně, a tu se snadno mohlo státi, že upadl v podezření, jakoby o velebné Svátosti stál k bludu Viklefovu.

γ) I to mohlo zavdati příčinu k takovému podezření, že Hus vytýká Stanislavovi ze Znojma nedůslednost a odpor v jednání, jelikož prý dříve u výkladu mistra hlubokých smyslův, Petra Lombarda, zřejmě řekl: že nikdo není pod smrtelným hříchem vázán věřiti, že na oltáři po konsekraci chleb býti přestává, a že tudíž případnost chlebná není bez podmínětu (*accidentia panis sine subjecto*), leč by jinak písmo znělo, anebo výrok církve Boží, aneb jinak opak toho byl doveden; ale nyní prý že rozhlašuje, kterak veliké to kacířství jest, že na oltáři hmotný chleb zůstává.¹⁾ V podezření takové mohl tím snadněji upadnouti, ješto zajisté dobou tehdejší bylo více mužův vzdělaných, kdož na oltáři i tělo Boží i chleb býti pravili, jakož Tóma ze Štítuého určitě vypravuje: „Aj již mi jde léto sedmdesáte, avšak ještě sú mnú někteří mistři pohnuli, tak že neuměl bych na jisto povědieti, jest-li ve svátosti oltářní ještě chléb, pod nímžby bylo také tělo Boží, čili tu již zhyne chléb býti a obrátí se v tělo Boží?“²⁾

Ačkoli pak mistr Jan byl zcela pravověrným v učení o velebné Svátosti, a také pravověrně učil, rozchází se od katolíků směrem ke způsobu, jakým by měla Svátost oltářní býti rozdávána. Kdežto katolická církev povždy věřila, že se pod jednou způsobou rozdávatí může, a podle obvyklé praxe také rozdávatí má: chce tomu reformátor, aby se přijímalo pod obojí, a píše, že se tak dle rozkazu Páně díti musí. Před odjezdem svým do Kostnice neučil však této novotě, ač již za jeho pobytu v Čechách, tedy sotva bez jeho vědomí a svolení, mistr Jakoubek ze Stříbra, jeho přítel a kollega, počal chváliti obřad prvověké církve, a poroučeti, aby se podávalo netoliko kněžím, ale i laikům pod obojí.³⁾ Zdá se, že mistr, uslyšev, že za příčinou Jakoubkova učení roztržka se mezi stoupenci jeho stala, nelibě to nesl, ješto spor ten zajisté neprospíval věci Husově; později však na tom se usnesl, autoritou svou ku straně Jakoubkově se přidati, a tak dalšímu rozbroji mezi přátely svými zabrániti. K tomu účelu na-

¹⁾ Ad scripta Stanislai c. 10. Tom. I. 288.

²⁾ *Palacký* Dějepis III. 64. Vydání II.

³⁾ *Palacký* ibidem 200.

psal v Kostnici zvláštní traktátec „De sanguine Christi sub specie vini a laicis sumendo,“ který přinesen byv do Prahy horlivě čtán býval. Hus se tamtéž dovolává výroku Páně: „Píte z něho (z kalicha) všickni“ (Mat. 26.) a výroku apoštola národů, jenž dává o tom zprávu, jakým způsobem rozdával Kristus svátost těla a krve své, a jakým ji požívali Korintané, a sice netoliko kněží, ale i laikové. Ze zprávy sv. Pavla uzavírá konečně: Hle v celé své řeči spojuje sv. apoštol obojí svátost těla i krve Páně, aby ukázal, že věřící jsou zavázáni (debent) pod způsobou chleba jísti, a pod způsobou vína píti, a že se tak zachovati museli i kněží Korintští, i laikové.¹⁾ K témuž cíli uvádí reformátor autority církevní papeže Gelasia, sv. Augustina, sv. Ambrože, Řehoře, Jarolíma, Cypriana, Tomáše Akvinského, jakož i kanon mešní.

An však Hus ze slov apoštolových dovozoval, že by se mělo pod obojí přijímati, přehlédl tyto okolnosti: Sv. apoštol totiž dí: „Kdokoli jísti bude chléb tento, a neb píti kalich Páně nehodně, vinen bude tělem a krví Páně.“ On neřekl: Kdokoli jísti bude chléb tento a píti kalich, ale užil částice a neb. Tudiž muselo býti již v Korintské církvi volno, přijímati pod jednou. Kristus Pán řekl sice k apoštolům: „Píte z kalicha všickni,“ avšak proto, poněvadž při poslední večeři i svátost i oběť byla ustavena, nikoli však proto, žeby příkladem tím chtěl dáti rozkaz, aby se pod obojí přijímalo.

Že o rozkazu takovém nic nevěděla církev starobylá, patrně odtud, jelikož sobě první křesťané tělo Boží domů s sebou brávali, aby je přijímali dříve, nežli pokrmu jiného byli požili, a že poustevníci na poušti taktéž vel. Svátost přechovávali pod způsobou chleba, pod kteroužto způsobou po pravidlu i nemocným přisluhováno svátostí touto, ac ovšem i výminky uvesti lze. Malým dítkám podáváno veždy pod způsobou vína.

Kdyby bylo po příkazu Páně nezbytno, přijímati pod obojí, zdažby sobě byli dali věřící odnítí, co jim po vůli Kristově náleželo a potřebno bylo k věčné spáse? Či možná věřiti, žeby matky křesťanské, povždy byvše hotovy pro víru obětovati sebe, ano i milené děti své, byly trpělivě nesly, že se dítkám jejich nedává pokrmu k mučennictví, jak dí Hus, nezbytného? Patrně tedy, že se Hus mýlil, té jsa domněnky, že nezbytno přijímati

¹⁾ Tom. I. 42.

pod obojí. Zdá se, že byl také zprvu na váhách, coby měl učiniti, a právem, ješto s pravověrným učením jeho, že Kristus jest celý přítomen v každé způsobě, nesrovnává se náuka, žeby pod obojí přijímání se muselo.

Přijímání pod obojí se tedy nemusí, ale ovšem se může rozdávatí svátost buď pod jednou, a nebo pod obojí. Pravověrným katolíkem může býti ten, kdož pod obojí přijímá, jako ten, jenž přijímá pod jednou. Protož mohl sněm Basilejský v otázce této uvolniti Čechům, anižby se odchytil v článku víry od sněmu Kostnického. Neboť sněm Kostnický jenom vyslovuje, „že bludna jest domněnka, že není dovoleno, ano že jest svatokrádeží, šetřiti obyčeje církevního a podávati laikům pod jednou“; a sněm zove heretiky ty, kdož by tvrdošijně na tom stáli, že se laikům pod obojí přísluhovati musí. „Licet in primitiva Ecclesia hujusmodi sacramentum reciperetur a fidelibus sub utraque specie: tamen . . . ad evitandum aliqua pericula et scandala est rationabiliter introductum, quod ab conficientibus sub utraque specie, et a laicis tantummodo sub specie panis suscipiatur, cum firmissime credendum sit, et nullatenus dubitandum, integrum corpus Christi et sanguinem tam sub specie panis, quam sub specie vini veraciter contineri . . . Quapropter dicere, quod hanc consuetudinem aut legem observare sit sacrilegum aut illicitum, censori debet erroneum, et pertinaciter asserentes oppositum praemissorum tamquam haeretici arcendi sunt et graviter puniendi per dioecanos locorum seu officiales eorum aut inquisitores haereticae pravitatis.“¹⁾

Sněm však Basilejský přivolil ke čtyřem článkům, známým pod jmenem „kompaktátů,“ ve kterých na místě prvé se dovoluje přijímání pod obojí „mocí vůle Kristovy a církve svaté.“ Tatáž tedy církev, kteráž za času Gelasia papeže v Římě nařídila, aby věřící přijímali pod obojí; tatáž, která zase zvyk přijímání pod jednou praxí svou schválila; tatáž též Čechům dospělým, pokudž by toho byli žádostivi, přijímání pod obojí dopustila. Avšak od tétéž církve žádáno na kněžích, aby podávajíce těm, kdož toho žádali, pod obojí, pokaždé doložili, že pod způsobou chleba ne tělo toliko, ani pod způsobou vína krev toliko, ale pod každou způsobou že jest plný a celý Kristus přítomen. V úplné shodě

¹⁾ Concil. Const. sess. XIII.

pak se sněmem Kostnickým vyslovuje sněm Basilejský, že ani laikové ani klerikové, pokud na oltáři neobětují, nejsou z rozkazu Božího zavázáni, pod obojí přijímati. Kdyby tedy opak toho tvrdil, dělil by se i podle učení otců Basilejských od církve, a byl by heretikem. Nelze tudíž říci, žeby sněm Basilejský, povoliv prvního punktu kompaktát, odporoval v tom sněmu Kostnickému. Aníž Čechové kališníci byli v neshodě s učením Páně a s církví, pokud věřili, že Kristus v každé spůsobě celý jest přítomen, a že přijímání pod obojí není Kristem přikázáno a ku spáse věčné nezbytno.

Reformátor Betlémský napsal netoliko traktát o přijímání pod obojí, nýbrž on se i všemožně o to staral, aby odpor proti kaliču u některých stoupencův jeho vymizel. Tak píše Havlíkovi, kazateli Betlémskému, jenž se kaliču protivil: „Havle, nejmilejší bratře a kazateli slova Kristova! neprotivuj se přijímání kalicha, které Kristus sám ustanovil a apoštolem svým rozhlásil. Proti tomu není žádné svědectví písma, nýbrž pouze zvyk, kterýž jak se mi zdá, z nedbalosti povstal. Nyní jest nám nikoli obyčeje, ale příklad Kristův a pravdu následovati. Hle sněm, předstíraje obyčej, zapověděl laikům kalich, a proklel co blud, a kdožby jinak se zachoval, má býti jako kacír potrestán! Jaká to zloba, zatratiti co blud ustavení Kristovo! Prosím tě pro Boha, nebudiž odpůrcem mistra Jakoubka, aby se nestala roztržka mezi věřícími k radosti ďáblově.“¹⁾

V jiném psaní zove uzavření sněmu Kostnického o kalichu ještě důrazněji bludem. Píšet mezi jiným ku svým přátelům o sněmu Kostnickém: „Ó jaká hloupost, evangelium Kristovo, epistolu Pavlovu, o které dí, že ji ne od člověka ale od Krista obdržel, a skutek Kristův, apoštolů Jeho a jiných svatých zatratiti! Hle bludem to býti praví, že volno laikům píti z kalicha Páně, a kněz ten, jenžby laikům jej podával, že má býti bludařem jmín, a jestliže by neustal, jako kacír odsouzen“²⁾

§. 13.

II. Svátost pokání. Moc klíčů.

1. Kristus Pán udělil apostolátu svému moc, hříchy odpouštěti těm, kdož po křtu byli zhřešili. Avšak On apoštolům svým

¹⁾ *Palacký* Documenta 128. n. 80. od 21. června 1415.

²⁾ *Palacký* Documenta 126. n. 78.

a jejich nástupcům nepřikázal, aby všem tak odpouštěli, jako všem evangelium kázati měli. Neřekl zajisté: „Všem odpouštějte;“ ale: „kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterým je zadržíte, zadržáni jsou.“ Byloť tudy apoštolům a jich nástupcům v aposto-
látě rozeznávati, kdoby ku rozhřešení byl přispůsoben a kdo nic. Mají-li odpuštění býti hříchové, předcházetí musí seznání stavu hříšnickova, a proto jest výkon a nález o rozvolnění anebo zadržetí výkonem a nálezem soudným. (Trid. sess. 14. can. 9.) A tudíž ku platnému rozhřešení ze strany kněží nezbytně zapotřebí jest pravomoci. (Trid. sess. XIV. can. 11.) Rozhřešení, jehož by kdo obdržel od kněze jurisdikce nemajícího, netoliko jest neoprávněno, ale i n e p l a t n o.

Příspůsoba k dosahu rozhřešení záleží ve třech částkách: v l í t o s t i, ve z p o v ě d i a d o s t i u č i n ě n í. Lítost a zpověď jsou podstatnými částkami svátosti pokání, zadostučinění jest pouze jejím doplňkem čili částkou integrální, tak že odpuštění dříve dosíci lze, než bylo skutečné dostiučinění vykonáno.

Rozhřešení se děje slovy: „Ego te absolvo a peccatis“ touž dobou, když svátostný úkon ten byl vykonán. Avšak rozhřešením kněžským se sice hříšníkovi, byl-li přispůsoben, odpouští vina hříchů a věčný trest, ale nevezdy i časný trest. Jest sice možno, aby i ve svátosti pokání shlazen byl časný trest, ale obyčejně tomu tak nebývá. Časný trest Bohem ustanovený jest tím skrovnější, čím horoucnější byla naše lítost, čím pevnější předsevzetí, nikdy více nehřešiti, a čím pokornější byla naše zpověď, neboť podle příspůsoby a podle toho, jak se líbí Hospodinu, řídí se míra posvěcující milosti Boží (Trid. sess. XIV. can. 12. sess. VI. cap. 7.) a tudíž i míra vlité nám bohoslovné lásky, kterážto čím jest větší, tím jest sloučení se s Bohem něžnější, a tudíž i menší náš závazek k poslední vazbě hříchu čili ku trestu časnému.

Ješto však při slabosti naší zhusta se stává, že nedostačujeme, abychom dostiučinili za trest časný, jemuz pro hříchy své podléháme i po odpuštění vině a trestu věčném, přispívá nám Bůh ku pomoci tím, že dal církvi moc, odpustky udělovati. O d p u s t k y nejsou ani odpuštěním hříchů, ani odpuštěním věčného trestu, aniž odčinem svátostného dostiučinění (satisfactio sacramentalis), aniž odstraněním trestův, které s hříchem nezbytně dle řádu Bohem stanoveného jsou spojeny (poenae naturales jako: že opilec promrhá svůj statek a své zdraví podkopá a t. d.); ale

jsou odpuštěním buď částečným anebo úplným trestů časných, které by nám buď zde na zemi anebo v očistci trpěti bylo za hříchy, jejichžto vina a věčný trest nám byl ve svátosti pokání odpuštěn. Odpuštění těch trestův se děje mimosvátostně z pokladů církve svaté mocí klíčů Kristem církvi půjčených. Základem odpustkův jsou zásluhy Páně, a z daru jeho i zásluhy svatých a světic Božích. Kdo se odpustkův stal účastným, má odpuštěno netoliko před církví (in foro ecclesiae), ale i před Bohem (in foro Dei).

Mocí týchž klíčů, jež Kristus apostolátu svému udělil, aby se vše odstraňovalo, což by spáse věřících bylo na závadu, má týž apostolát také moc, sliby Bohu učiněné zaměnití a rozvolnití.

Podle katolického učení musí tedy hříšník, jenž chce odpuštění hříchů dojíti, jich želeť, knězi nařízenému se ze všech smrtelných hříchů pokud možná zpovídati, a za ně dosti učiniti. Všechní hříchové mohou se shladiti i kromě svátosti pokání. Z těch tedy se zpovídati není nezbytně potřebno. Odpustkův udělení může církev (papež a biskupové) pouze ospravedlněným, a udělení to jest jim užitečno.

a) V souhlase s katolickou církví vyžaduje Hus na kajicníku, aby chtěje odpuštění hříchův dojíti se přispůsobil, t. j. aby hříchův litoval, se zpovídal a za ně dosti učinil. Zpovídati se musí hříšník ze všech smrtelných hříchů, a sice ne snad vyznáním pouze všeobecným o své vině, ale z jednotlivých hříchův musí kajicník na sebe žalovati. Tak dí mistr ke slovům Páně, že všickni lidé budou souzeni, a že co bylo skryto, bude zjeveno: „Nekryli by hřiechův na zpovědi, vědúc, že když z mrtvých vstaneme, budú bez jich vôle, vstanú-li zlí, všemu světu oznámeni.“²⁾ O hříších němých praví, že se nejmenují proto němí, jakoby o nich nebylo mluvíti, „neb i knězie mají je lidu, jako böh prikázal praviti, i lidé, kteří jsú v ně upadli, mají se z nich zpovídati, nechťejí-li na věky zatraceni býti. Zdá mi se, že lidé, kteříž těmi hřiechy se przníe, mají často ďábla v sobě, jenž je němý činí, aby se z těch hřiechův nezpovíдали, a proto mohou slouti dobře němá ďábelstvie a němí hříši.“²⁾

¹⁾ Výklad. I. 35.

²⁾ Výklad *Erbem.* I. 94.

Ze všedních hříchů se zpovídati není však pod ztrátou života věčného potřebno. „Zpověď všedních hřiechův není zapotřebie, na příklad, když manželé se sejdou pro plod, což bez hovadnosti sotva se děje, aneb, když se poznávají pro výstrahu hřiechu smilstvie.“¹⁾

Ačkoli však Hus praví, že ze všech smrtelných hříchův se zpovídati potřebno, nedá se přece zpověď na základě nauky jeho o rozhrěšení kněžském nijakž udržeti, jakož se brzo přesvědčíme.

Z a d o s t u č i n ě n í jest tak velmi potřebno, že, jak reformátor soudí, každý se mu podrobiti a je vytrpěti musí, a žádnu moc že nemůže od něho rozvolniti, aneb je umírniti. Že zde mistr pouze v učení o potřebě zadostučinění souhlasí s církví, nikoliv ale ve výkladu o této potřebě, taktéž brzy seznáme.

b) Od hříchův kajicníka rozvolniti nemůže žádný, leč toliko kněz řádně posvěcený. „Ex dictis patet, quid sit potestas ecclesiae, et quod catholice credi debet, quod quilibet sacerdos Christi rite ordinatus habet potestatem sufficientem quaelibet sacramenta sibi pertinentia conferendi et per consequens vere contritum a peccato absolvendi.“²⁾

Slyšme však, kterak mistr tuto kněžskou moc, hříchy odpuštěti, vykládá. Rozděluje ji na svémocnou (authenticam), podsvémocnou (subauthenticam) a služebnou (ministerialis), anebo na „najvyšší moc“, „prostřednou“ a „najnižší.“ Svémocné odpuštění jest prý, když někdo svou mocí a nikoli cizí mocí hříchy odpuští, jak na samého Boha sluší. Podsvémocné odpuštění hříchů přísluší Kristu jako člověku, protože člověctví jeho jest spojeno s božstvím v jedné osobě, kteréžto člověctví bylo příčinou prvou, pro kterouž každý člověk vyvolený od věčného zatracení jest vykoupen. Tuto moc obdržel člověk Kristus od Trojice svaté, a té moci nemůže míti nižádný člověk kromě Krista člověka; neb kdož by ji měl a mohl míti, ten by, jsa Bohem a člověkem, musel veden býti k smrti, jako beránek velmi jsa pokoren, o kterémžto beránku dí svatý Jan Křtitel: „Aj beránek Boží, aj, jenž snímá hříchy světa.“ „Služebné hříchův odpuštění děje se službou, jako službou křtu svatého, kázáním svatým, radú dobrú, těla Božího dáváním, modlitbú neb příkladem

¹⁾ Postilla. II. 41.

²⁾ De Ecclesia cap. 10. Tom. I. 206—207.

života svatého. Toto odpuštění bývá od kněží (uděleno) vedle řeči Spasitelovy: Vezměte Ducha sv., kterým odpustíte hříchů, budú jim odpuštěni, a kterým zadržíte, budú zadrženi. A opět: Věru pravím vám, kterézkolivěk (t. hříchů) zavázete na zemi, budú zavázáni (t. hříchové) i v nebi. A opět dí Kristus církvi v Petrovi: Tobě dám klíče (moc a umění) království nebeského; cožkolivěk svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi, a cožkolivěk rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i v nebi. Najvyšší tedy moc, hříchů odpouštěti, přísluší Bohu, Otcí, Synu i Duchu svatému, prostředná anebo ihned najdůstojnější Kristu člověku, jenž jest kněz najdůstojnější, a nejnižší knězi, kterýž slyše hříchů člověka, a rozeznaje a uslyše jeho úmysl, dí, že jemu jsou hříchů odpuštěny.*

Jelikož ale Kristus jest Bůh a člověk v jedné osobě, má moc i svémocnou i podsvémocnou hříchů odpouštěti. „A kto rozumí této řeči, ten móż lehce písmo sjednati a sváry lidské rozlúčiti, neb, když dí jeden, že kněží mají moc, jíž mohou hříchů odpustiti, to jest pravda, že mají moc třetí služebnú, a když druhý dí, že kněží nemají moci, odpouštěti hříchův, to jest pravda, že nemají moci svémocné a podsvémocné, nebo oni ani svou mocí hříchův neodpuštějí, ani sú za hříchů světa umřeli, jako Kristus.“

Ku třem výš udaným způsobům hříchů odpouštěti, přičiňuje reformátor ještě čtvrtý, k němuž prý každý člověk dospělý a rozumný jest zavázán, tak že prý „má moc od Boha danú i přikázanú, aby odpustil hříchů svým vinníkóm,“ podle toho, co dí písmo u sv. Matouše v kapitole šesté. Tou měrou prý „některá baba více jest hříchův odpustila bližním, než některý snad papež, biskup anebo kněz.“ A kdoby se toho lekl, ten prý má věděti, že „panna Maria, jsúc starú bábú umřela jest, více hříchův odpustila, než Petr apoštol, neboť všem odpustila, jenž jsou vinni smrti syna jejího.“

Služebnou pak moc, hříchů odpouštěti, mají kněží a odpouštějí potud, pokud odpouštějíce se sjednávají s Bohem, nikoli však tou měrou, že „když kněz chce a dí, že odpustí, ihned budú odpuštěni hřiechové.“ A tolio prý příklad jest na snadě prvý: „že často člověk zpovídá se knězi lživě, pravě malé hřiechy a zamlče chtě veliké; a on že srdce nezná, a dává jemu rozhřešenie, an více sobě přičinil tou zpovědi hříchův. Druhý

příklad, že nikdy nevie kněz bez zjevení, rozhřešil-li jest kdy koho tak, že jsú jemu hřiechové odpuštění, jakož i sám o sobě nevie, jestli u milosti Boží, ač neví do sebe, by měl který hřiech smrtelný; neb die písmo: Nižádný neví, jestli milosti čili hněvu hoden . . Protož dosti jest knězi, aby vida člověka, an dává znamenie, že hřiechův želé, a die že nechce hřešiti, aby maje naději, ale ne jistotu, řekl tomu člověku: Doufaj bratře! žet milosrdný pán Bóh odpustil jest tobě tvé hříchů.*

Tudíž prý se mají varovati kněží, aby sobě nepřiosobovali moci svémocné anebo podsvémocné k odpouštění hříchův, ale spíše pokorně vyznati mají, že s jejich strany se nic více neděje, leč že se koná obřad svátostný, že se přisluhuje na př. křtem anebo jinou svátostí, že se konají modlitby anebo se káže slovo Boží, kterýmižto prostředky Bůh očištuje člověka ode hříchů; mají vyznati, že nemohou zavázati anebo rozvázati člověka, leč Bůh jej prvé rozvázal anebo zavázal, ješto udělení milosti Boží a lítost, je-li hříšník dospělý, předcházetí musí, prvé než lze vykonati kněžské rozhřešení.

„Remissio peccatorum est triplex, scilicet authentica, sub-authentica et ministerialis. A u t h e n t i c a, quae fit potestate non aliena, sed propria et haec competit soli Deo . . . S u b a u t h e n t i c a, quae Christo homini competit, ratione humanitatis unitae verbo hypostaticae, quae humanitas medium fuit principalissimum. redimendi genus humanum . . . Et istam remissionem peccatorum subauthenticam nullus habet, nec habere potest, praeter hominem, qui est Deus . . . Et istum modum dimittendi peccata notat ecclesia in collectarum conclusionibus, in quibus dicitur: „Per Dominum n. J. Christum . . . M i n i s t e r i a l i s, quae fit per ministerium sacerdotis idonei, ut per ministerium baptismi et aliorum sacramentorum, per verbi Dei praedicationem, per bonum consilium, per sanctam orationem, vel per exemplum vitae sanctae. Et ista remissio sacerdoti congruit juxta Matth. 16. . . Ex istis jam colligitur, quod est peccatorum remissio suprema, media et infima. S u p r e m a, authentica solius Dei. M e d i a, subauthentica solius hominis Christi. I n f i m a ministerialis, scilicet sacerdotis Christi, rite ministrantis. Et sicut humanitas Christi et ministerium sacerdotis praerequit Deum et ejus potentiam et agentiam; sic media et infima remissio praerequit authenticam et subauthenticam . . . Et cum Christus sit verus Deus, competit sibi remissio

prima, scilicet authentica, et quia est homo, quia passus est et mortuus pro peccatis nostris et non pro suis, ideo competit sibi remissio subauthentica, etiam ut supremo ministro sponsae suae Ecclesiae.“

„His praenotatis juxta remissionem peccatorum triplicem potest homo concordare dicta sanctorum, et lites contententium dirimere, cum unus dicit: Non habent sacerdotes potestatem remittere peccata homini. Hoc est verum de remissione authentica et subauthentica. Et cum alius dicit: Habent sacerdotes potestatem, remittere peccata, hoc est verum de remissione ministeriali. Et praeter istas peccatorum tres remissiones est quarta remissio peccatorum, cujus potestatem dedit Deus omnibus adultis hominibus et obligavit ad eam quemlibet sub poena damnationis Matth. 6. dicens: „Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet et vobis pater coelestis peccata vestra. Si autem non dimiseritis, nec pater vester dimittet vobis peccata vestra . . .“

„Ex his infero ulterius, quod sacerdotes Dei habent potestatem ministerialem ad absolvendum vere poenitentes a poena et a culpa, ut patet Matth. 16. et 18. Secundo infero, quod sacerdotes Christi possunt remittere peccata ministerialiter vere poenitenti . . . Tertio infero, quod nec papa nec alius homo, qui non est Deus, dat authentice vel subauthentice remissionem et indulgentiam omnium peccatorum . . .“

„Cavere ergo debent presbyteri, ne blasphemant, hanc duplicem remissionem peccatorum impie usurpantes, nec enim possunt autoritative propriam animam mundare ab interiori macula, ut mundat Deus, nec possunt subauthentice tollere crimina, ut Christus, sed fateantur humiliter, quod possunt ministrare baptismum vel aliud sacramentum, orationem vel praedicationis verbum, quibus Deus mundat hominem a peccatis. Fateantur etiam, quod non possunt solvere aut ligare hominem, nisi Deus prius causaliter, temporaliter vel instanter ipsum liget. Et tertio fateantur, quod Deus non sequitur ipsorum ligationem vel solutionem sive iudicium, sed quia oportet gratiam Dei et contritionem in absolvendo homine adulto praecedere et ipsorum ligationem et iudicium solutionis universaliter de post sequi.“¹⁾

¹⁾ Adversus scripta octo doctorum. Viz též: „O šesti bludích.“ cap. 3. Postilla II. 162. *Erben*. De Ecclesia cap. 10. Tom. I. 309. seq.

Jestliže takto se věci mají s kněžskou mocí odpouštěti hříchy, tož nemůžeme říci, že Hus s katolickou církví souhlasí. Jest sice pravda, že není moc ta knězi přírodní, ale jemu dána a propůjčena, a v tom smyslu možno říci, že není to jeho moc, alebrž cizí a Bohu příslušící. Avšak tato jemu propůjčená milost a moc jest Boží moc ve vlastní správu kněze daná, tak že svou s hůry danou mocí rozhřešuje a zadržuje. A proto Novatianům, upírajícím, žeby církev měla moc těžké hříchy (na př. odpadlictví) odpouštěti, an prý Bůh jediný tak učiniti může, Otcové po katolicku za odpověď dali: že tato moc církevní hříchy odpouštěti jest právě moc Boží. Hus ale tvrdí:

α) že předchází úkon rozhřešení od Boha, tak že kněz žádného nemůže rozvolnit, leč jej prvé byl Bůh očistil. Hříšník jest tudíž již dříve očistěn, nežli vynesen byl nad ním nález kněžského rozhřešení, a proto jest kněžské rozhřešení plané a zbytečné.¹⁾ Hus také zřejmě učí, že hříšník již před zpovědí jest sprostěn svých vin: „Kristus, když očistil málomocného, řekl: Jdi a ukaž se kněžím. Ne oni (kněží), ale Bůh očistuje od malomocenství. A pak světí toto znamenají, že ač člověku před zpovědí od Boha jest hříech odpuštěn, však hříšný ten z pokory má jieti ku knězi múdrému, a jemu hříechy oznámiti a od něho žádati dobrého naučení, a přijeti od něho hodné za hříechy pokání, jímž by se zdržel a v hříechy zase nenavrátil; a tehdy se ukazuje hříšný knězi.“²⁾

Z té příčiny žádá Hus na kněžích, aby vyznali, že to nejsou oni, jenž hříchy odpouštějí anebo zadržují; neboť jako Kristus

¹⁾ V roce 1371 byly některé články učení Jindřicha z Oythy v Římě za bludné udány. Mezi těmi byl též jeden, který jednal o poměru působnosti Božské k výkonu kněžskému při rozhřešování. Jindřich tvrdil, že Božská působnost předchází, a hájil učení své výrokem Augustinovým, že Bůh jediný může hříšníka v pravdě ospravedlniti, jelikož rozhřešení a posvěcení daleko vznešenější věci jest, nežli stvořiti svět. Odtud prý plyne, že bludno jest tvrditi, jakoby při rozhřešení předcházel rozsudek kněžský rozsudku Božímu. Bůh prý tedy rozvolnění začíná, odpouštěje vinu a věčný trest, kněz ale je dokonává mocí klíčů sobě svěřených. Kristus Bůh odpouští prý hříchy „autoritative“, Kristus člověk „per modum excellentiae“ a kněz „ministerialiter.“ Mínení toto nebylo v Římě zavrženo. (Lehre des Johann Hus von Dr. *Johann Friedrich*. p. 82.)

²⁾ Postilla. II. 45.

sám nejprvé Lazara vzkřísil, a pak teprv učenci nohy jeho rozvolnili: tak i Bůh hříchy své odpouští.¹⁾

Že na základě takového učení, (kteréž jest podstatně jiné nežli ono Jindřicha z Oythy), katolická nauka o kněžské moci, odpouštění hříchy, obstáti nemůže, každý snadno pochopiti dovede.

β) Odpor proti učení katolickému jeví se ale zvláště v tom, že reformátor vyhlájuje rozhřešení kněžské za pouhé o h l á š e n í, že Pán Bůh kajcíníkovi odpustiti ráčil. „Kněžíe zadržují, a jinak nemohou, jedné, že oznámiti mají, komu bůh hříchy zadržívá.“²⁾ A přijímaje výklad Lombardův³⁾ o slovech: Kterým odpustíte hříchy a t. d., praví: „Kterým odpustíte hříchy, totiž odpuštěny zjevíte, odpůstějí se jim; a kterým zadržíte, totiž zadrženy zjevíte nepobluzujícíe, zadržímí sú jim.“

γ) V ouplném souhlasu s domněnkou mistrovou, že absoluce kněžská jest pouhou ohláškou, souvisí i jeho napomenutí, jakby měli kněži udělovati rozhřešení: „Doufaj bratře! žeť milosrdný pán Bůh odpustil jest tobě tvé hříchy.“ Nepochybně žádal sobě, aby se asi této formy užívalo na místo: „Ego te absolvo.“ Anebo na místo formy prosebné: „Dimittat tibi Deus, quaecumque peccasti.“

δ) I v tom se odchyluje (aneb aspoň odchylovati se zdá) Hus od katolické pravdy, že k pojmu svému o moci klíčů ještě i přidává: že platnost rozhřešení závisí i na umění čili vědomosti z á k o n a Božího toho kněze, jenž rozhřešuje.⁴⁾

Z toho všeho plyne dojista aspoň tolik, že Hus velice zlehčil církevní moc klíčů, a že nepadno představití sobě, jak mohl toto

¹⁾ Ad scripta octo doctorum. Tom. I. 301.

²⁾ Postilla. II. 161.

³⁾ Petr Lombardský se sice domníval, že kněz ve svátosti pokání pouze ohlašuje odpuštění hříchův; avšak domněnka jeho se zakládá na jiné domněnce, že dokonalá lítost jest nezbytnou příspůsobou k dosahu odpuštění hříchův ve svátosti pokání. A jelikož dokonalá lítost člověka ospravedlňuje dříve, nežli se svátost skutečně přijala, ač nikoli bez touhy po svátosti: musel ovšem mistr hlubokých smyslův tvrditi, že se kajcíníkům odpuštění hříchův ve svátosti pokání pouze ohlašuje. To však sluší přidati, že Lombardus obledem klíčů nebloudil, anť učil (jakož i stoupenec jeho sv. Bonaventura), že absoluce kněžská užitečna jest ku shlazení trestů a k rozmnožení milosti Boží.

⁴⁾ Výklad I. 31. 32.

učení své srovnati s tím, že zpověď jest ku spasení nevyhnutelná, a sice vyznání všech hříchů smrtelných! Neboť jsou-li hříšňkovi již před rozhřešením kněžským hříchy odpuštěny, je-li absoluce pouhým ohlášením, že Bůh již odpustil, nač celý ten aparát zpovědní před knězem náležitě posvěceným? Či by nemohl ten obřad lépe vykonati laik, jeuzby náhodou byl lepším znalcem zákona Páně, nežli jest kněz?

Nezbytnost zpovědi neobstojí tudíž na základě nauky Husovy o moci klíčů. Avšak byt také obstála, byla by přes míru zlehčena způsobem, jakým reformátor naproti bludům některých kněží válčí, kteří prý se honosili, že může kněz podle své zvůle odpustiti hříchy anebo zadržeti. Slyšme jenom, kterak se vyjádruje: „Buď bůh pozhnaný na věky! že jim (kněžím) nedal té moci, aby komuž chtie odpustiti, odpustiliby, a aby do pekla poslali, koho chtie, neb by tak po jich vůli bylo, své knění by rozhřešovali, a do nebes posielali, a ty spravdivé, kteří pro to jich smilstvie a lakomstvie mluvie, do pekla by porazili, nébrž kdo by jim nepřivolil k jich zlosti, ilned by hříechy jemu zadrželi, a tak která by žena šlechtná hanebnému knězi k smilství nepřivolila, řekl by jí: Já tě do pekla pošlu, zadrže tobě hříchy. Ale již pán bůh otvírá rozum svým věrným, že se jim nedadie klátiti, neb již znají, že kněz nemóz hříšného rozhřešiti jedné, ač jest právě kající, a pán bůh ho rozhřeší . . . V soudný den přijde ten klam kněží na jevo.“¹⁾

Rovněž bylo na výsost neprozřetelno, moc kněží, aby rozhřešovali, a povinnost každého křesťana, aby vinníkům odpouštěl, vespolně tak srovnávati, jakoby obě totožno bylo. „Z toho (Odpust nám naše viny a t. d.) umní, že každý člověk zde na světě móz hříchy odpustiti. Proč? Neboť móz proti každému někto zaviniti, a tak on móz jemu odpustiti. Protož dí Spasitel všem nám: Odpustíte-li vy lidem hříchy jich, tehdy Otec nebeský odpustí vám vaše hříchy . . . A tak móz bába kniezi hříchy odpustiti, když proti ní zavíní, ulúdě jie dceru, neb nechtie jie zpoviedati bez peněz; ale nemóz bába, ani má zpovědi slyšeti, a tak rozhřešovati od hříechóv, jako móz kněz.“²⁾ Odtud asi vzešlo podezření, že

¹⁾ Postilla. II. 162—163. *Erben.*

²⁾ Výklad Pátere. *Erben.* I.

mistr připisuje i laikům moc kněžskou, a tudíž bezpochyby naň pro domnělé poblouzení toto i v Kostnici žalováno.¹⁾

c) Neméně vážná odchylka reformátorova ohledem k moci klíčů v tom záležela, že nižádné pravomoci čili jurisdikce ku platnému rozhřešování nevyžadoval, té jsa domněnky, že kněz posláni k výkonům kněžským přímo od Boha dosahuje. Ostatně by jurisdikce byla v soustavě Husově beztoho nemístna a zbytečna; neboť, ač reformátor zove úkon rozhřešení soudem (judicium, soudným nálezem), není podle učení jeho rozhřešení skutečně soudem, ješto kněz nerozhřešuje, nýbrž pouze ohlašuje, že podle naděje kajicníkovi Bohem jest odpuštěno.

Na to, že Husitští kněží nedbají jurisdikce církevní a bezděky zpovídají, pravíce že mají tu moc, jako papež, trpce sobě stěžuje arcibiskup Zbyněk.²⁾

d) Nemá-li kněz té moci, hřichy v pravdě a skutečně odpuštěti, zdali pak jest oprávněn, kajicníkovi uložiti pokání čili zadostučinění? Reformátor práva toho zpovědníkovi upírá. Neboť ve svém spise proti osmi doktorům, kteří tvrdili, že kněz podle svědomitého uznání smí, ano povinen jest hříšníkovi uložiti pokání, praví Hus, že může kněz kajicníkovi ku pokání raditi, ale nikoliv je ukládati. Bůh sám jediný jest prý znalcem příhodných prostředků, které by hříšníka od zpětivosti zachránily a k dobrému nachýlily; kněz nikoliv. Ač mohou kněží ku pokání raditi, musí i v té radě býti obezřelými, aby neukládali lidu břemen nesnesitelných. Někteří kněží si prý v ukládání skutků kajících nerozumně počínají, zapovídajíce, aby lidé nechodili na kázání, ve kterých se mluví o bludech a nepravostech kněžských; jiní zase jiná břemena kladou na ramena věřících, aniž sami jimi hnouti chtějí. Či snad by někdo mohl věřiti, že kněz má tu

1) Documenta. *Palacký* 194. n. 7.

2) Dopis Zbynkův ku králi Václavovi. Documenta 443. n. 43. V původním textu píše Zbyněk: „It. druzí bezděky zpovídají v kostelích, praviece, že jmají tůž moc jako papež.“ Prof. *Kvíčala* nedobře překládá: „Item alii invitis confitentibus operam dant in ecclesiis, eandem se habere potestatem ac papam dicentes.“ Zbyněk chce říci: že Husitští kněží o své ujmě, bez jurisdikce zpovídají, čili bez posláni, nikoliv: že slyší zpověď těch, kdož se nechtějí zpovídati, ač má-li překlad „iuvitis confitentibus“ takový smysl.

moc, uložit kajicníkovi, aby vydal veškero jmění své římské kurii, anebo půl majetku svého, aby po celý svůj život žil o chlebě a vodě, anebo ranami nesčíslnými sebe bičoval? Kněží tedy nemají moci, ukládat pokání, a byť je také uložili, nejsou kajicníci zavázáni uposlechnouti.

„Ulterius dicunt (octo doctores). Poenitentiae autem injunctio est in arbitrio sacerdotis. — Hic esset dicendum (praví Hus) de poenitentia, sed ne diutius protraham, dico, quod poenitentia, quae est mala praeterita plangere et plangenda non committere, non est in arbitrio sacerdotis, ut confesso illam praestet. Potest enim ad illam hortari, sed non potest ipsam dare. Solius enim Dei est dare contritionem cum proposito, non recidivandi. Concedo etiam, quod licet discreto sacerdoti consulere confesso, ut de peccato doceat, in futurum non recidivet, spem de remissione peccati habeat, mandata Dei servet et opere, quantum sufficit, satisfaciat pro peccato. Sed cavere debet sacerdos, ne alliget onus importabile in humeros hominum sibi confitentium. Si enim indiscrete gravare voluerit intelligentem confesum, ipse debet injunctam poenitentiam non assumere. Et si rudi poenitenti onus importabile imposuerit, ille accipiens vel non supportabit, vel irrationabiliter se gravabit. Absit ergo, ut quidquid sacerdos pro poenitentia sibi confesso imposuerit, quod hoc teneatur irrefragabiliter adimplere. Non enim ex illo verbo: Super cathedram Moysi sederunt scribae et pharisaei, omnia ergo quaecumque dixerunt vobis, servate et facite, possunt Doctores trahere, quod confessus ad mandatum confessoris (zpovědníka) det omnia sua temporalia ad papae cameram, vel partem dimidiam, vel quod jejuset quotidie in aqua et pane, quamdiu vixerit, jacens de nocte in terra nuda, et affligat se super nudo corpore centum plagis. Et patet mundo, quam varie in poenitentiae arbitratione sacerdotes deficiunt . . Nam quidam eorum injungunt pro poenitentia, ut confessi praedicationem illorum non audiant, qui ipsorum crimina impugnant . . Nec Vetus nec Nova Lex docet, ut sacerdos imponat homini onus poenitentiae quodcumque voluerit.“¹⁾

Že zpovědníci nemají ukládat kajicníkům nedostizitelného pokání, učí i církev katolická, neboť ústav zpovědní nezakládá se na svévoli kněží, ale z Boží moci položeno do rozsudku jejich,

¹⁾ Ad scripta octo Doctorum. c. 17. Tom. I. 323—324.

aby rozumně stanovili skutky kající takové, jenž by do sebe měly povahu pokuty za hříchy (*satisfactio vindicativa*) i léčivou (*medicinalis*), aby tak hříšník sebe potrestal, i z navyklostí svých se vyvétel. Hus však zavrhuje moc ukládati pokání vůbec. A to opět souvisí s učením jeho o moci hříchy odpouštěti; neboť jestliže kněz jenom odpuštění ohlašuje, kterak by směl podmínky téhož odpuštění ukládati?

6. Nemají-li však kněží té moci, v pravdě rozhřešovati, a nejsou-li oprávněni ukládati pokání, tož snadno uzavíratí lze, že náuka takováto sotva přiřkne papežům a biskupům právo odpustky udělovati.

Jelikož reformátor jal se kázati proti odpustkům ohlášeným bullou křižáckou od papeže Jana XXIII. vydanou, ve které se slibuje odpuštění hříchův a věčných i časných trestův všem těm, kdož se skroušeně kají z hříchů, svátost nejsv. přijmou, a buď penězi aneb osobně přispějí stolici apoštolské naproti Ladislavovi, králi Neapolskému: rozpadá se rozumování Husovo o odpustcích na dvě částky:

α) Směl-li papež za takovými výminkami, jako jsou d a r y peněžné pro vojsko, uděliti odpustků?

β) Má-li papež vůbec moc, zbavovati kajícíky časných trestů za hříchy, jejichžto vina jim byla prominuta, a věčný trest odpuštěn?

ad α) Co se prvé otázky týká, dí Hus, že udělovati odpustků za příčinou příspěvků peněžných jest svatokupectvím a bludem kněží. Kněží prý arci tvrdí, že za holé peníze odpustky se nedávají, jelikož jich nemůže býti oučasten leč ten, kdož se ústy zpovídal a v srdci skroušenost měl; ale to prý jen proto praví, aby lež tak patrna nebyla. „Již tak ludaři světa, falešní kněžie, aby lidé činili hodné pokání, hřiechův nechajíce najprvé z úmyslu, a želejíce jich srdečně, a majíce vóli plnú, aby již se nedopúšťeli, a činiece skutky hodné jakož jsem řekl, ale kázie, že ktož dá penieze, ten odpuštění hřiechův má, a přijímají k tomu, aby ne tak holá lež byla, a zjevné svatokupectvie a lakomstvie, řkúce, že to dávají těm, kteří se ústy zpoviedajú a v srdci skrúšenie majú; neb to jest tak, že ktož srdečně hřiechův želejí a Bohu se iich a potom knězi zpoviedajú, že pan böh jim hřiechy odpustí, ale kde jest dostiučiněnie za hřiechy? . . . Neb to jest spravedlivé podle písma, ale ne to, aby jeden dada penieze, a maje skrúšenie,

umra ihned v radost nebeskú šel, hřiechov velmĕ mnoho mĕv, a druhý nedada peniez umra, aby muky trpĕl, mĕv věččie skrušenie a hřešiv mnoho ménĕ než onen; a opĕt by dva byla, jeden, jenž jest 50 let hřešil smrtedlnými hřiechy po vši vůli tělestné, a nikdy se nekál . . a druhý, jenž byl tolikĕž živ dobře, nikdy smrtedlnĕ neshřešiv; a prvý maje velmĕ malé skrušenie, jenžby hřiechy shladilo, a dađa penieze papeži, aby ihned umřel, ale druhý maje věččie skrušenie ale nedada peniez, neučiniv dost za všední malé hřešky, tehdy onen bez muk bylby v nebeské radosti pro penieze, jako ŝ oni káží, a tento druhý bylby v mukách, byv vždy dobrý, neb jest peniez papeži nedal! A kde jest vzal papež tak nerovnú moc? zda-li Kristus na penieze pójčil jemu té moci? ¹⁾

Hus dí, že tak býti nemůž, ponĕvadž by knĕží nadarmo ukládali zadostučinĕní (modlitbu, půst a almužnu), k němuž jest každý zavázán, ješto by prý pro odpustky nebylo zapotřebí dostičiniti Bohu, aniž se trestů v předpekli co báti -- které trpĕti bude tĕm, jenž se na svĕtě nedokáli.

Z tĕch slov patrnó, že reformátor dobře znal pojem odpustků, že tudíž nejsou ani odpuštĕním hříchův ani odpuštĕním věčného trestu, že jich nemůž dosíci nikdo, leč by se nalézal ve stavu milosti, a že odpustky jedinĕ k odpuštĕní časného trestu smĕřují. Zároveň jest nám reformátor svědkem, že takto bylo o odpustcích i v Čechách hlásáno, a že zřejmĕ se lidu pravilo, kterak nemůž býti nikdo odpustkům účastným, leč nabyli-^{li} dřívĕ prominutí hříchův a trestu věčného. Jestliže někteří knĕží skutečně tím spůsobem kázali, jak Hus dí o dvou lidech, z kterých jeden 50 let byl spravedliv nemaje na sobĕ vin, leč jen lehkých, ale nemaje penĕz, aby naplnil podmínku odpustkovou nedošel odpustkům; druhý však 50 let ve smrtelných hříších vězel, ale dosti penĕz měl a odpustkům dosáhl: tušíme, že kazatel takový přepínal. Neboť k odpustkům jest přispůsoba potřebna tak, jako k dosahu odpuštĕní hříchů. Čím vroucnĕjší jest lítost, čím účinnĕjší předsevzetí nikdy více nehřešiti, čím hrdinnĕjší odloučení ode vši náchylnosti ku zlým návykům, tím většĕ jest spůsobilost toho kterého křestana, aby darů odpustkových dosáhl. Ten tedy, který 50 let ve hříších vězel, zajisté že nebude najednou (leč Bůh zázračně jej vyléčil),

¹⁾ Postilla. II. 151. *Erben*.

sproštěn vši náchylnosti ku hříchu, a proto také nehned přispůsoben, aby odpustků plnomocných dosáhl. A zase ten, kdož 50 let beze hříchů smrtelných žil, zdomácněv takořka v bohoslovné víře, naději a lásce, a planuv tudíž láskou pro Boha svého sprostil se u veliké míře náchylnosti k nedokonalostem a zlým návykům, a čině dobré skutky smilostí Boží i časných trestů se zbavil.

Avšak přepínal-li kazatel Husem za příklad uvedený, přepíná i reformátor přes veškeru míru spravedlivou, nařknuv kněžstvo katolické, žeby veskrze z lakoty svatokupčilo s odpustky, a jakoby vybízení ku pokání bylo pouze zástěrou, do které by se sypaly příspěvky peněžné pro komoru apoštolskou.

Peněžné příspěvky jsou almužnou a tudíž dle své povahy skutky dobré. Jestliže však, jak reformátor sám věří, se děje zadostučinění i almužnou, kterou se shlazují časné tresty, proč by nemohla almužna býti podmínkou k dosažení odpustkův?

Avšak možná, že Jan XXIII. příspěvků sobě udělených zle užíval, an se hotovil k válce s Ladislavem Neapolským? Dejme tomu, že darujeme chudému almužnu, které tento zle užívá; jsme-liž za tou příčinou prosti zásluhy? A byla-liž válka Jana XXIII. naproti Ladislavovi činem skutečně nešlechetným? Hus ovšem tak tvrdí, a sice ze dvou příčin: Za jedno se prý nemá vésti válka leč pro víru, nikoli pro věci časné. Za druhé: papež vůbec nemá si hleděti boje, zbraní jeho má býti: modlitba a slovo Boží, jelikož Kristus Pán a Jeho apoštolé také žádných válek nevedli. Jestliže prý jest válka papeži vůbec nedovolená, není také dovoleno, penězi k válce přispívati; a tudíž nelze penězi těmito odpustků dosíci.¹⁾ Na to odpovídáme: Byl-li Jan XXIII. zákonným papežem, a za takového jej i Hus považoval, byl i spravedlivým držitelem území svého, a proto směl je také hájiti. Z té příčiny díme, že Husova argumentace, jakoby s podmínkou peněžných příspěvků odpustků udělovati a jich dosíci bylo věcí nemožnou, na slabých oporách spočívá.

ad β) Reformátor však upírá papeži vůbec i moc, odpustky udělovati, a to z důvodů následujících:

a) Vin, jichž jsme se proti Bohu dočinili, nemůže nikdo odpustiti, leč toliko Bůh, neboť rozhřešení není nic jiného, než ohláška, že nám od Boha jest odpuštěno. Nemůže-li však nikdo

¹⁾ Adversus indulgentias papales. Tomo I.

na místě Božím odpouštěti, nemá taktéž nikdo práva, aby na místě Božím trestal, aneb trestů promíjel, leč jest-li Bůh sám tak velí. „Sicut non licet alicui sub domino quidquam donare, nisi servato servitio domino capitali, sic non licet sub Domino punire aliquem vel donare ei indulgentiam, nisi principalis vel capitalis Dominus prius velit eum sic punire, et ei indulgentiam sic donare. Cum purus homo nihil donat juste alteri homini, nisi Deum ipsum prius donaverit, quam necesse est principaliter sic donare.“¹⁾

b) Doktoři se prý dovolávají písmem, aby ukázali, že má papež tu moc, odpustky udělovati, zvláště ale slov sv. Pavla: „Komuž pak jste vy co odpustili, i já, co jsem odpustil, jestliže jsem co odpustil, pro vás v osobě Kristově“ (II. Cor. 2, 10.); ale zapomínají prý, že apoštol mluví o odpuštění osobních křivd, kterých se dožil v Korintu, napomínaje, aby Korintané jeho příkladu následovali a svým vinníkům odpouštěli. Běře-li se tedy ze slov těch důkaz, že má papež moc, odpustky udělovati, muselo by se připustiti, že i Korintané mohou hříchy odpouštěti, a časných trestů promíjeti. Jak se Hus domnívá, nejedná v listu zmíněném sv. Pavel o moci církevní, udělovati odpustky, ale o tom odpouštění křivd, o němž se děje zmínka v Páteři: „Odpust naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům.“ Toho by sobě měli, přidává reformátor, prelátí povšimnouti, a milerádi odpouštěti křivd sobě učiněných, ale vin proti Bohu spáchaných odpouštěti nemohou, ješto jich jedině a výlučně Bůh sám promíjí. Všimnou-li si však prelátové křivd, jakých se dočinili naproti lidu, mají prý dojista svrchovanou příčinu žádati na lidu, aby on jim odpustil, nikoli pak aby oni jemu odpouštěli.

„His pensatis (scil. neminem alium posse dimittere peccata, nisi illum, contra quem fuerat peccatum) patebit argumenti solutio. Cum enim apostolus dicit: Si cui aliquid donastis, et ego. Loquitur de donatione injuriarum et poenarum, quas injurias in persona propria sustinuit, et illarum poenas donavit illi, qui contra illum excessit. Unde dicit ibidem ante: Si quis autem contristavit me, non me contristavit, sed ex parte, ut non onerem omnes vos, sufficit illi, qui ejusmodi est, objurgatio haec, quae fit a pluribus, ita ut e contra magis donotis et consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeat, qui ejusmodi est. Propter quod obsecro vos,

¹⁾ Ad scripta octo doctorum. Tom. I. 312.

ut confirmetis in illum charitatem. Ecce expresse hic loquitur Apostolus de injuriis sibi illatis, quas donavit i. e. pepercit delinquenti in eum, et hortatur Corinthios, quod et ipsi illi donent i. e. parcant. Sed numquid Corinthii singuli donarunt peccatorum remissionem et indulgentias, pro quibus arguitur per doctores? Certe bonum erat iis, quod ad obsecrationem apostoli, delinquenti parcerent injurias, ne abundantia tristitia absorberetur, et quod ostenderent in eum charitatem. Et ad istam peccatorum donationem et dimissionem adstringimur nos singuli conditionaliter per illud Matth. 6. Dimitte nobis etc. . . Bonum ergo, imo certius esset papae et episcopis proprias donare et dimittere injurias, et orare pro persequentibus eos, quam indulgere culpas adversus Deum factas per homines, quas non possunt donare vel remittere, nisi ipse donaverit homini poenitenti. Et revera pensatis injuriis praelatorum, quas faciunt suis subditis, ipsi subditi possunt eis plures offensas condonare, quam e contra.“¹⁾

V této rozpravě zapomněl Hus vysvětliti, proč sv. apoštol, jestliže na tentýž způsob odpouštěl, jako Korintané, provinilci tamějšímu, praví: že mu odpouští v osobě Kristově? Či snad slovo to praničehož neznamená? V osobě Kristově, *ἐν προσώπῳ Χριστοῦ* má zajisté do sebe význam „autority Kristovy.“ Jestliže však odpouštěl sv. apoštol Korintanovi autoritou Páně trest zbývajících, byl zajisté jmenem Jeho čili autoritou Jeho trest onen uložen, a tudíž také in foro Dei platěn, a proto i odpustek čili rozvolnění trestu platnost úplnou mělo. Argumentace Husova činí tedy textu písma Božského násilí a ubírá jemu důrazu, strhující jej ku svému zámyslu.

c) K odpustkům čili ku shlazení trestů časných, dovozuje mistr dále, dostačuje zajisté Bůh a zadostučinění kajicnickovo, jiného třeba není a proto prý nic na tom nezáleží, vyřkne-li papež slovo: „Indulgemus,“ čili nic. Působí-li Bůh a kajicník vespolečně, dosahují se odpustkové, ať papež slibuje anebo neslibuje — umírá-li člověk ve stavu takovém, má odpuštění všech trestů i muk očišcových. Nebo ten, který lhátí nemůže, pravil: „Pakliby bezbožný činil pokání ze všech hříchů svých, kteréž činil, a ostříhal by všech přikázání mých, a činil by soud a spravedlnost: životem živ bude a neumře.“ (Ezech. 18, 21.)

¹⁾ Ad scripta octo doctorum. c. 9. Tom. I. 308.

Tato krátká věta prý více váží, než veškery bully papežské, které lze sepsati o odpustcích, ješto žádná z nich nemá platnosti, leč by zahrnovala onu svrchu zpomenutou bullu božskou. Ať si tedy píšou notáři papežští: „*Contritis corde et ore confessis indulgentiam poenae et omnium peccatorum pollicemur et omnium peccatorum veniam indulgemus,*“ výkon takový jest bezprávný, jelikož přísluší jedině a vylučně Bohu samému. Zejmena jest odpuštění všech trestů ze strany papeže, kněze a biskupa nemožno, byť také měli moc, odpustky uděleti, poněvadž k takovému odpuštění trestů nezbytně zapotřebí jest kajicnosti, a sice takové, kteráž by byla přiměřena odpustkům; o povaze kajicnosti však jenom Bůh vědomost míti může, člověk nikoli.

„*Non haec verba: Fiat et indulgemus, quae dicit papa, quorum actus Deo est proprius, ad omnium peccatorum et poenarum donationem sufficiunt, sed praerequiritur Dei factio et indulsio et poenitentis satisfactio, quibus habitis indulgeat papa, vel pollicetur papa, vel non indulgeat aut polliceatur, poenitens, et sic moriens habet indulgentiam omnium suorum peccaminum atque purgatorii poenae. Nam dixit, qui mentiri non potest, et cuius voluntati nihil potest subsistere. Si impius etc. Ezech. 18. Et ista brevis Dei sententia sive promissio plus valet, quam omnes bullae paparum, quae possunt de indulgentiis fabricari, cum nulla earum est efficax, nisi dictam implicet Dei bullam.*“¹⁾

d) Neví-li kněz, biskup a papež, zdali hříšník v době přítomné jest přispůsoben, aby mu odpuštěny byly veškery tresty, čili nic, tím méně jest mu vědomo, zdali pro budoucnost ve stavu pro odpustky spůsobilém setrvá, a proto jest tím méně možno pro budoucí čas odpustky uděleti, jako se prý děje i Janem XXIII. ve formě: „*Nos omnibus vere poenitentibus et confessis, qui hujusmodi laborem salutiferae crucis signo suscepto in propriis personis subierint et expensis, illam peccatorum suorum, de quibus corde contriti et ore confessi fuerint, veniam indulgemus et in retributione justorum salutis aeternae pollicemur augmentum.*“

e) Kdyby bylo pravdou, že může dáti papež odpustky dle vůle své, bylo by mu snad dokonce možno, celý očištec vyprázdniti. Neboť může-li je uděleti netoliko pro praesenti, ale i pro futuro, což by mu vadilo, jich tolik dáti, aby stačily ku shla-

¹⁾ Ad scripta octo doctorum cap. 8. Tom. I. 307.

zení veškerých trestů dočasných? Či snad se mu nedostává té vůle a lásky k ovečkám? Anebo snad ovečky nemají spůsobilosti jich dosáhnouti? „*Positis indulgentiis papalibus a poena et culpa . . videtur, quod potest papa purgatorium destruere. Probatur: quia potest papa quemlibet in agone contritum et confessum a poena et a culpa absolvere, et cuilibet potest dare illam gratiam post se in futurum, et non obstat aliquid nisi forte invidia vel negligentia. Det ergo cuilibet in futurum, et dato illo nullus veniet ad purgatorium, quo dato omnes vigiliae, missae defunctorum, oblagia, largae eleemosynae, anniversaria, omnia alia suffragia, ut commemorationes perpetuae, dotationes capellanorum, extructiones claustrorum, et altarium pro hujusmodi hominibus forent frustra. Imo omnes habentes ejusmodi indulgentias in literis pro agone mortis sunt ab omnibus ecclesiae viribus post mortem absoluti: sic quod nullus eorum commissarios poterit licite pro vigiliis, pulsu vel lectione psalterii vel offertorio admonere. Patet, quia quilibet eorum statim post mortem evolat ad patriam et per consequens non indiget suffragiis hic jam dictis.*“¹⁾

K sarkasmu svému, že papežskými odpustky se vyprázdnil očistec, čehož by zajisté prý neradi viděli kněží, an by jinak přestaly hojné dávky za duše v očistci, přidává reformátor další pohrdavá slova, řka, kterak theologové učí, že se odpustky mají udíleti za příčinou „rozumnou“ (ex causa rationabili); příčinou tou prý nepochybně je potřeba peněz pro Římskou kurií, a tu by se měli prý věřící hojné modliti, aby papež jen hodně mnoho peněz byl potřeben! Odpustkové prý jsou škodliví, boháč se zakopává v jistou naději říše nebeské, lid nevědomý se stává k nepravostem více náchylným, a národ se vůbec o svůj majetek okrádá („populus communiter spoliatur“).²⁾

Proto zve mistr udělování odpustků lichocením Antikristovým, jímž prý láskou vyhanou jako za bradu běře národy: ty ale, kdož odpustky ohlašují, jmenuje lháře, proti nimž však nesmějí druzí kněží úst otevřítí. „Lhářov s odpustky čert jest všude takměř nasal, a těch velně prelátové a knězie hájejí i doktorové i druzí mlčie, a nesmějí proti kúkoli úst otevřítí.“³⁾

¹⁾ Adversus indulgentias papales. Tom. I. 184.

²⁾ Ibidem. Fol. 185.

³⁾ Postilla. II. 60. De Anatomia membrorum Antichristi. cap. 16. Tom. I. 350.

Reformátor tudíž zamítá odpustkův udílených za podmínkou peněžnou, a nečiní tak za tou příčinou, aby aspoň přijal odpustkův řádně udílených, ale aby vůbec odepřel církvi příslušnou moc odpustkův. Doložiti se však musí, že, ač dobře věděl, že v odpustcích se jedná o prominutí trestův pouze časných, slučuje odpustky s odpuštěním hříchův a věčných trestův, a staví se, jakoby odpustky byly podle učení papežův jakýmsi listem výsadním pro budoucí hříchy a jejich tresty, kterýžto chytrý důvod napotom nesčíslněkráté byl opakován za věku XVI. od Lutra a jeho přátel, a podnes ještě se opakuje. A přece katolická církev nikdy neučila, že dosažení odpustkův jest výsadou pro budoucí hříchy, ješto odpustkův dosáhnouti nelze, leč za tou podmínkou, jestliže hříchův upřímně želíme a k Bohu se kajicně navrátíme. Podkládal tudíž mistr katolické církvi náuku, které nikdy neučila.

Důvody mistrovy, za kterými upírá moc odpustkův, vynikají sice dialektickou ohebností svou, avšak vyvracují jen zdánlivě, jako na př. onen sarkasmus o vyprázdnění očiště. Neboť jest sice i podle učení katolického pravda, že ten, kdož nabyl odpustkův plnomocných, zbavuje sebe trestu časného za hříchy, jichž se dopustil, a umřel-liby zúplna přispůsoben, že přímo do nebe vejíti může. Ale kdož může o sobě říci, že jest zúplna přispůsoben k dosažení ospravedlňující milosti Boží? A jestliže toho neznáme, kterak bychom mohli říci, že jsme vši náchylnosti ku zlým návykům zbaveni, tak žeby v nás nezbyvalo nižádného závazku trest časný trpěti? — Vždyť má církev moc hříchy odpouštěti a tudíž pekla zbavovati, a přece z toho nikterak neplyne, že se tou mocí peklo veškero vyprázdňuje.

Mistr dí, že nemožno odpustkův udělití a sice proto, že jsme zavázáni k zadostučinění; ale toho nikdo z uznaných bohoslovcův katolických netvrdil, že dosažením odpustkův se odstraňuje závaznost ke skutkům kajícím aneb dokonce ku svátostnému pokání. Právě naopak! Oučel udělení odpustkův právě v tom záleží, aby se kajicnost více rozhojnila.

Jiné důvody sice něčeho dokazují, ale jenom se stanoviska Husova; jako na př., že nemůže nikdo dáti odpustkův, poněvadž Boha urážíme nepravostmi svými, a tudíž jediný Bůh nepravosti odpouští. Odpíraje reformátor církvi té moci, uděletí odpustky, jest ve shodě s učením svým, že kněz rozhřesením jenom ohla-

šuje odpuštění, a že nemá ukládati zadostučinění, nýbrž jen k němu raditi.

Avšak zamítajíce učení reformátorovo jako protivné odvěkému učení katolickému, nemáme nikterak na mysli omlouvatí aneb dokonce hájiti těch nešvár a zlořádů, jakéž se děly s odpustky, aniž nekalých těch příčin, za kterými snad i papež Jan XXIII. je udřel. Víra katolická toho nevyžaduje, a církve si toho nepřeje, aniž přáti může, aby údové její všecko napořád v ochranu brali, co se v církvi dělo. Dával-li papež odpustky z úmyslů sobeckých a svatokupeckých, zajisté tím hřešil. Jestliže se s odpustky provozoval obchod, jestliže některým dopuštěno najímati takořka odpustkův, aby napotom v rozličných provinciích církevních je rozhlášovali a z nich peníze tržili jako z nějaké politicko- finanční operace: byl to zajisté zlořád strašný, jakého chváliti ani omluviti nelze. Sněmové ekumeničtí také uznali zlořád ten a přičinili se všemožně, aby staven byl. Bohužel však se jim to až do sněmu Tridentského nezdařilo! Ale zlořády neopravňují k tomu, aby pravda byla odstraněna. *Tollatur abusus, maneat usus*. Či snad by se mělo dáti veškero náboženství proto na výslužbu, poněvadž již velmi mnohým na světě za zástěru nešlechetných úmyslů sloužilo? Měla by se snad svoboda tisku veskrze potlačiti, protože ten onen žurnalista s orientálskou vášní jí k tomu užívá, aby zhanobil nejzasloužilejší muže a z nejsvětějších zájmů náboženských i národních sobě posměch tropil? A rovněž tedy nebylo spravedливо, že Hus ze zlořádů, jaké tehdejší dobou se děly s odpustky, taktó uzavíral: Dává-li papež odpustky zlořádně, zdaž vedou takové odpustky do nebe? Či mohl by vrátníkem nebeským býti Antikristus, a mohl by on otvírati dvěře do nebe? „*Quomodo possunt fideles discredere, quin illi sunt discipuli Antichristi* (t. j. papež, biskupové, preláti a kněží)? *Si ergo Antichristus est ostiarius, quomodo intrantibus ad Christum aperiet ostium?*“¹⁾ To prý se státi nemůže, ještoby jinak i zemřelé pekelníky do nebes uvéstí mohl!

3. Jestliže papež (biskupové, kněží) nemůže v pravdě odpuštění hříchů, aniž odpustků udělití, aniž uložití v pravdě pokání, které by kajicníka vázalo: zda možno jeho autoritou rozvolnití sliby platně Bohu učiněné? Hus věren zůstávaje svému rigorismu,

¹⁾ *Disputatio adversus indulgentias papales*. Tom. I. 186.

jakož i svým zásadám o moci klíčů odpovídá, že se to autoritou lidskou vůbec státi nemůže. „Panno neb vdovo, sľíbilas Kristovi králi velikému, jenž jest bůh, čistotu, do své smrti držiž jemu, neb dí písmo: Sľíbil-lis co Bohu, drž jemu. Eccl. 5 . . Jiné cesty lepšie neviem, než, ač's pojal a pro sľib (in orig. přesľib), aby vždy sľib držela, neb die písmo: Pád jest člověka osľibovati svaté t. j. sľibem svatých popúzeti, a potom sľibu nedržeti. (Prov. 20.) Ale snad dieš: Již majíc muže, kterak mám učiniti? Odpoviem řka: Můžeš-li na muži obdržeti, aby s tebú bydlel, jako anjel bez skutků, bydlil s ním, ať sě lidé nepohorsie; pakli nepřivolí, ale nebydlil s ním. Ale dieš: Bude hanba veliká od přátel, a budú mě kleti, a potom vsadie mne v žalár! Věru drahá cesta tebe! Proč jsi od Boha Krista, krále věčného, najbohatějšího, najkraššieho, najutěšenějšího, šla za biedníka nestatečného? . . Protož již trp mile i hanbu i kletbu, a nečiň proti svědomí a proti svému choti. Ale snad dieš: Sľíbila jsem jemu panenství a již jsem je ztratila, což mu budu držeti? Odpoviem, že nesmilnost a čistotu, již kdy přerušíš, vždy smrtelně hřešíš, neb když jsi panenství sľíbila, tehdy sľíbila, aby nikdy s mužem skutku nečinila, nébrž, aby nikdy myslí nepřivolíla, žeby muže pojeti chtěla. A snad opět dieš: Však nižádný toho nevie. O drahá! nevie Otec, Syn a Duch svatý? Kams ty svědky dala, ač by anjelé a jiní světí tvého sľibu nevěděli? A snad opět dieš: Papež mne rozhřešil, abych opět muže měla. A já tebe tieži: Propustil tě Kristus z sľibu a odpustil tobě, aby hřešila, tedy chutně měj muže, ale toho s lehka nedočkáš, až duši neb Kristovi aneb dáblu dáš! Snad ještě dieš: Official aneb úředník duchovní přisúdil mě. Věru ten přisúdil, jenž srdce tvého nezná: a Kristus odsúdil, jenž jest v tvém srdci jistý. Vrtiž se, kam chceš, vždyť jest naplniti, což Bohu s dobrým úmyslem dobrého, jež můžeš naplniti, sľíbila, ač chceš býti spasena. A sľíbilas slavně t. j. před knězem v kostele neb jinde před lidmi a přivolalas je na svědomí; tehdy tieže hřešíš, jiným dadúc příčinu reptanie, a na sobě pohoršenie, pakli sľíbila tajemně před lidmi, ale netajemně před Bohem, nic nenie, Bohu jsi zavázána, aby držela. Pakli on tě propustí, a ty to tak vzvieš, jako vieš jistě, žes mu sľíbila, tehdy jsi od sľibu vůbec rozvázána. “¹⁾

¹⁾ Výklad. I. 268—269. *Erben.*

Slib tedy Bohu učiněný s rozmyslem a jinak platný víže před Bohem a sice tak, že nikdo, ani kněz, ani biskup, ani papež nemůže závaznost jeho zrušiti. I kdyby jinak rodinné štěstí se zdrtilo, a osoba slibivší upadla v hanbu a v opovržení, i kdyby se bylo na jisto co báti pohoršení, slibu Bohu učiněnému se dostáti musí. Vybavení z něho není možno leč zjevením samého svrchovaného Boha. Jako tedy jedině Bůh podle zásady Husovy rozhřešuje, jelikož on jediný hříchem byl rozhněván: tak zase od slibu on jediný rozvolňuje, ješto jemu samému byl slib učiněn.

Co platí o slibu ustavičné čistoty, má též platnost o sľibech jiných, ač, jak dí reformátor, „k polehčenie, vyplacenie a proměnění jsou mnohé příčiny.“¹⁾

Podle Jana Husi nemá tudíž církev té moci, hříchy v pravdě a skutečně odpouštěti, ač jsme povinni knězi se zpovídati; kněží nemají té moci pokání ukládati, ač k němu rozumně raditi mohou; biskupové a papež nemohou odpustků v udělovati, aniž, byť i příčin dostatečných k tomu bylo, od slibů rozvolňovati. Jestliže ale takové učení přednášel Betlémský reformátor: zdaž mohl za zlé pokládati, že jej za takového považovali a žalovali, jenž moci klíčův pohrdá?²⁾

§. 14.

III. Svátost posledního pomazání. Svěcení kněžstva. Stav manželský.

1. O posledním pomazání jest jisto, že Hus udělení svátosti a platnost závislou činil od charakteru kněžského, a vůbec o ní pravověrně učil, neboť to jemu za odchylku od učení katolického se přičítati nesmí, jestliže tvrdil, že poslední pomazání od apoštolů jest ustanoveno. Vždyť pak dobou tehdejší byli theologové rozdílného náhledu; jedni tvrdili, že všechny svátosti Kristem bezprostředně, jiní, že některé svátosti Kristem pouze prostředně, od apoštolův pak jako legátů Božích a k rozkazu Páně

¹⁾ Výklad. I. 268—269. *Erben*.

²⁾ *Supplicatio cleri facta papae contra M. Joannem Hus. Docum. Palacký, 460. n. 13.*

bezprostředně byly ustanoveny, kteráž domněnka ještě dnes bez ourazu víry zastávána býti může.

V čem se Hus od katolického názoru lišil a lišiti musel, ač chtěl-li býti věren svým zásadám o vládě církevní, bylo asi to, že ku právně dovolenému udělení této svátosti nevyžadoval pravomoci.

2. O svátosti svěcení kněžstva se mistr obšírněji nevyjádřil; avšak na jisto tvrditi lze, že s učením katolickým sotva ve všem se shodoval, zejména se neshodoval s katolickou naukou, že mimo biskupa nikdo jiný řádně a platně na kněžství posvětití nemůže. To již odtud plyne, že Hus nepřijímal podstatného rozdílu mezi knězem a biskupem. Či snad mistr, nejsa sobě důsledným, připisoval jediné a výhradně biskupům moc, na kněžství světití? Určitého výroku o tom ve spisech mistrových nenalezáme.

I v tom se Hus od církve liší, že výkonu svěcení nepřisuje síly dáti Ducha Božího, v čemž se uchyluje od vlastního svého učení, že působí svátosti o své ujmě, silou Bohem do nich vloženu. Než slyšme o tom vlastní jeho výroky: „A ten obyčej mají nyní biskupové, když kněží světí, že dýchají na ně řkúce: Vezměte Ducha svatého. Ale ne hned se tak stane, neb té moci nemají, aby dávali Ducha svatého . . . A dieš-li, proč by i kněz nepřijal hned Ducha svatého? Diem že proto; prvé, že biskup nemá té moci, aby dal Ducha svatého; druhé proto, že ten, jenž kněžství přijímá, snad jest v hříše smrtelném, jenž vyhánie Ducha svatého, a nedopouští ho v hříšného, třetí proto, že již obecně jsú biskupové v hříších smrtelných . . . ; když by byl ale ten, jenž přijímá kněžství, dobrý, obdrží Ducha svatého, ale ne od toho biskupa, ale pro vyššieho.“¹⁾

3. Že jest manželství křesťanův svátost, praví Hus netoliko všeobecně ale i zvlášť, ješto znamená spojbu Páně s církví svatou. „Sacramentum est ipsum matrimonium ex eo, quia est sacrae rei signum, significat enim conjunctionem Christi cum Ecclesia.“²⁾

Manželský svazek jest jedin, a tato jedinnost manželského sňatku činí, že touž dobou nemůže míti muž více žen, ani žena

¹⁾ Postilla. II. 157—158. *Erben.*

²⁾ De matrimonio. Tom. I. 33.

více mužů. „Die najprvé muže a ženy, anebo panny a panice, a nedie: muže a žen mnohých, aby ukázalo písmo, že muž s ženami mnohými nemož v manželstvie vstúpiti, ani žena s mnohými mužemi, neb by to byl blud, který jest zde v Čechách byl za časuóv sv. Vojtěcha, ješto sú nemanželsky živi byli.“¹⁾

Jako jest sňatek jedin, tak jest i nerozvízitel. „Matrimonium est insolubile vinculum, sic videlicet, quod, dum te persona legitima per consensum et per verba de praesenti cum muliere legitima ligaveris, solutionem usque mortem ipsius vel tuam sic, ut possis alteri jungi licite, non habebis.“²⁾

Žádná příčina není s to, platné manželství co do svazku rozloučiti, ani samo cizoložství: „Ještě věř, že manželstvie jest svolenie muže a ženy nerozdielné až do smrti. Kdy diem: řádné, tu se miení, aby byla svoboda s obú stranú, aby i muž byl svobodný i žena, slibem nižádným nezavázaný jiné ženě, ani ona jinému, ani bohu; také řádné, aby nebyli sobě přirozeni do kolena, do rodu miením čtvrtého, ani sobě přívuzní, jako jsú: nevěsta, svák, zeť, kmotra, kmotr, a tak i o jiných. A kdy diem svolenie, tu věz, že svolenie s obú stranú činí manželstvie, tak že, když žena a muž beze lsti svolila se, aby spolu bydleli manželsky, tehdy již jest svazek obú nerozdielný v manželství. . . A to svolenie jest nerozdielné do smrti jednoho z nich, tak že již nemož některý z nich odvoliti, aniž jich kto móž rozdělití, aby nebyli manželé; ač druhdy pro cizoložstvo bývají rozlúčení, tak že spolu nepřebývají, ale nebývají rozlúčení v manželství.“³⁾ Nižádná moc tedy nedovede sňatku platného rozloučiti, ale ani manželé, ač o své vůli za sebe šli, byť i svolili z obou stran, svazku toho zrušiti nemohou, ani tenkrát, když cizoložství valně jím bylo otráslo.

Ješto, jakož z textu svrchu uvedeného vysvítá, ujišťuje reformátor, že vespolečné svolení ženicha a nevěsty k manželství de praesenti působí svátost stavu manželského, není to kněz, jenž svátostí tou přisluhuje, nýbrž snoubenci sami vespolečně sobě ji udělují, tak že reformátor i v této věci s bohoslovci svého věku souhlasí.

1) O manželstvie. III. 200. *Erben.*

2) De matrimonio. Tom. I. 33.

3) Postilla. II. 39. *Erben.*

Avšak jenom řádné manželství jest pravým a skutečným manželstvím a má do sebe povahu nerozlučitelnosti; ale řádné manželství jest pouze to, jemuž nižádná překážka nevadí. Ku překážkám čítá Hus především ty, o kterých čteme v Levitiku 18, 20. „Neboť manželstvie jest svolenie řádné muže a ženy, v němž vedle zákona božieho sluší jim bez hříechu smrtedlného děti roditi.“ Řádné pak jest vedle zákona Božího, „když nepřekáží ani sľib k nepojemaniu (ani studenost, jenž překáží ploditi), ani sľib k jinému, ani blízkost v rodu, ani duchovní blízkost, ani studenost, ani rozdiel viery, neb křesťan pohanky aneb židovky nemá pojiť, jedné, až by se prvé křtila, neb křest svatý jest prvé dveře, a tak pravá svátost. A chceš li věděti, kterým se zapověděl Pán pojímati a kterak váží smilstvie ta záповědna, čti zákon Boží Levitici 18, 20. a v knihách Deuteronomii 27.“¹⁾ Avšak kdyby byl reformátor důsledně šetřil svých zásad, byl by zákonitost sňatku manželského obmezil jenom na zákon Boží, jakož učinili reformátoři věku šestnáctého. Zatím bere Hus v obor manželství zákonného čili řádného i podmínky takové, které sice zákonu Božímu neodporují, ale také v něm obsaženy nejsou, jako: aby snoubenci nebyli sobě příbuzni až do čtvrtého kolena, aby sobě nebral kmotru (překážka duchovní), a jiné, kterých dvanácte vypočítává ve svém spise o manželství.²⁾

V souvislosti se svým učením o překážkách manželských musel Hus uznati ohledem k manželství moc církve zákonodárnou a soudy církevní manželské. A skutečně nemá reformátor nic proti tomu, jestliže církevní soud rozhoduje u věcech manželských, arci jenom vedle zákona Božího. Za příčinou námítky, že snad manželství není nerozlučitelno, dí: „Ale snad by řekli: Však vídány mnohokrát, ano oficial neb biskup rozlučuje manžely, kterakž tedy dieš, že jich nižádný nemož člověk rozlúčiti? Odpoviedám tobě, že oficial neb biskup ty dobře rozlučuje, kteří sú nehodni k manželství pro některý nedostatek proti řádu manželskému, a ty dělí toľiko ku přebývání společnému, aby spolu nepřebývali, ale, jakož mistr hlubokých smyslův die, ku posvátné věci a k manželstvie když sú jednú svolili, nižádný člověk již až do smrti jich rozlúčiti nemož.“³⁾

¹⁾ Vykľad Desatera.

²⁾ O manželství. *Erben.* III. 205.

³⁾ O manželství. III. 200—201. *Erben.*

Jestliže reformátor tvrdí, že řádné manželství to jest, které uzavřeno bylo podle zákonů církevních, stává se tudy nedůsledným, hledíme-li k učení jeho o moci církve zákonodárné, a o správě církevní. Neboť má-li vládnouti výlučně a výhradně zákon Boží zvláště u věcech víry, kterak tu lze za platné uznati takové překážky sňatku manželského, o nichž se nevyslovuje písmo Boží? A rozhoduje-li písmo ve všem, kterak mohou obstáti manželské soudy, leč bychom snad za to měli, že nejsou soudné stolice manželské nic jiného, než pravděpodobný výklad písmo Božího o manželství až potud, pokud bychom z písmo lépe poučení nebyli?

I v tom souhlasí Hus s katolickou církví, že rozeznává zrušení svazku manželského, které, bylo-li manželství řádné, jest nemožno, a oddělení dočasné muže a ženy od stolu a lože manželského, které se ovšem za podstatnými příčinami připustiti může.

Ačkoli pak sjednán byl mistr v učení o manželství s církví, nebyl dojista směrem k ostatním svátostem s katolíky veskrze za jedno; a proto máme za to, že pravdu pověděli katoličtí členové fakulty bohoslovné na učení Pražském, když k vyzvání krále Václava, aby se uradili o příčinách, odkud jedovaté a škodné rozdělení se zdvihlo v království českém, a jakby vyplněno býti mohlo, na místě prvého udali: „Jsú někteří z žakovstva v království českém . . a ti praví, že potupenie a zapovědění čtyřiceti a pěti artikulov neb kusov jest zlé a bezprávné, a ti nechtie věriti, by smyslové a úmyslové Viklefovi o, sedmeře svátostí a o jiných věcech svrchu psaných falešni a křivi byli.“¹⁾ A na základě oprávněného podezření žádají, aby každý z doktorů a mistrů učení pražského vyznal, že drží a věří a držeti a věriti chce „o sedmeře svátostí církve svaté, o moci kněžské, tocižto o rozhřešení a o kletbách, o odpustcích, o pravích a svobodách kostelních, o úřadech a o zákonech v církvi sv., a o počestnosti svátostí svatých tak, jakož drží kostel Římský . .“²⁾

A jakož pravdu pověděli údové fakulty bohoslovné, tak zase mýlil se Hus velice, když odmítaje od sebe nařknutí, že o sedmeru svátostí jinak věří, než církev obecná, takto praví: „Kterí

¹⁾ Docum. *Palackýj.* 481. l. D.

²⁾ *Ibidem.* 489.

(rada doktorská) jsú Českú zemi hyzdili i u papeže, anebo ješče křivě hyzdie, praviece, že jsú mnozí v Čechách kacieři anebo bludní u viere, ti podle práva mají ty bludné ukázati, a na ně dověsti, neb nedovedú-li, ani zasě země učistie, mají utrpěti, jakožto zrádce cti lidu českého. Ale že doktorové ve své radě píší, Čechy hančijíce, že v Čechách sú někteří z žakovstva, jenžto jinak věří o svátostech kostelních, nežli církev sv. obecná: druhé pravie, že v Čechách někteří nechtie u viere a v ustavenie cierkve sv. obecné státi; třetie pravie, že jsú někteří neposlušní svých prelátov, a lid na to vedúce, aby nectili důstojenstvie papežského, biskupského i kněžského: ale ktož jinak věří o svátostech a nechce tak držeti a věriti, jako cierkev sv., toho mají za bludného anebo za kacieře jmieti, tehdy doktorové praví, že jsú někteří kacieři aneb bludní v Čechách, protož mají ty jisté ukázati zejména a na ně dověsti, a nedovedú-li, ale aby utrpěli, jakožto hánce a zrádce královstvie českého.“¹⁾

§. 15.

Husova eschatologie čili učení o posledních věcech člověka. Smrt, soud, peklo, očistec, nebe.

Prvotný hřích porušil netoliko duši, zbaviv ji posvěcující milosti Boží, a darův s milostí tou spojených, alebrž i tělo porušil, učiniv je smrtelným. A jelikož hřích ten na všechny lidi přešel, jsou všichni smrti podrobni. Smrt jest tedy i následkem i trestem hřichu prvotného. Hned po smrti bude duše jednoho každého souzena a v takový stav ihned uvedena, který přiměřen jest morálné povaze její buď dobré anebo zlé, ve které na onen svět se odebrala. Kdo zemřel ve hřichu smrtelném, ihned (po soudu soukromém) do pekla bude uvržen. Kdo zemřel sice ve stavu milosti, ale za své hřichy dosti neučinil, aneb všedními hřichy stížen jest, do očistce se dostane. Kdo však zemřel ve stavu milosti a za hřichy své zde na světě dostiučinil, ten ihned do nebe přijde a uzří Boha trojjediného tváří v tvář. Odplata jednoho každého bude podle skutkův jeho. Proto nejsou v pekle

¹⁾ Hus synodě Pražské v měsíci únoru 1413. Documenta *Palackýj*. 52. n. 25.

tresty stejné, aniž v očistci, jakož i v nebi rozdílné jsou radosti. Ač budou svatí na Boha v nebi patřiti tváří v tvář, a poznají Ho poznáním bezprostředným, přece Ho nevystihnou, ješto jest nepochopitelným.

V nebi jsou radosti věčné, v očistci žalost dočasná, v pekle trápení bez konce.

O tom, zdali v pekle a v očistci se nalézá hmotný oheň, dosud dogmatického výroku nestává. Východané nepřijímají ohně v očistci a přece proto na sněmu Florentinském za bludaře prohlášeni nebyli.

Mezi svatými na nebi, dušemi v očistci a věřícími na zemi panuje vzájemnost; jsou vespolek spojeni hlavou svou Kristem, společnou vírou, nadějí a láskou a vespolečnými poklady církevními. Církev zvítězilá tedy, trpná a bojující mají mezi sebou obcování. Nazýváť se obcováním svatých, protože údové jeho buď již ve svatosti utvrzeni jsou, tak že hřešiti více nemohou, anebo ku svatosti jsou povoláni, jako věřící na zemi. Živí oudové tohoto obcování jsou: svatí v nebi, duše v očistci a věřící, jenž ve stavu milosti se nalézají. Živými oudy obcování toho však nejsou věřící, v nichžto vyhasla bohoslovná láska, ale zbyla víra a naděje, anebo jenom víra (fides informis). V nebi jsou oudové vespolečně spojeni nehynoucí láskou ku Kristu Pánu; v očistci toutéž láskou a jistou nadějí, že uzří Boha tváří v tvář; věřící na zemi jsou vespolek sloučeni vírou, nadějí a bohoslovnou láskou, pokud trvají v milosti Boží; vespolečnou vírou a nadějí, pokud milost hříchem smrtelným ztratili, avšak jim víra zbyla aneb i naděje; anebo pouze zevnitřním trváním v církvi Boží, zevnitřním uznáním vlády církevní, zevnitřním uznáním víry a užíváním svátostí.

Obcování svatých jest u příčině, že mohou oudové za sebe vespolečně se modliti a jiné dobré skutky konati. Oudům živým prospívají poklady církevní, t. j. zásluhy Páně, zásluhy svatých a dobré skutky, modlitba, půst a almužna věřících.

I duším zemřelých v očistci prospívají přímlyvy naše, mají ony nárok na modlitby naše, ješto náležejí k témuž obcování, k tétéž církvi, a jsou oudové téhož Krista, který se obětuje způsobem viditelným na oltáři netoliko za nás, ale i za zemřelé. Jest tedy dovoleno a duším v očistci prospěšno, za ně se modliti, postiti a almužny dávat, i nejsv. obět za ně Bohu přináseti.

Svatí v nebi přímlyvy naší u Boha nepotřebují, ale sami za

nás přimlouvati se mohou a přimlouvají. Jsouce synové Boží podle přijetí již pro věčnost, zasluhují naší lásky, úcty a slušít zajisté, aby církev na zemi k jejich úctě se přičinila.

Jest tedy dovoleno a nám prospěšno, svatě ctíti a vzývati, k jejich úctě stavěti Bohu chrámy a oltáře a obět mše sv. přinášeti, abychom jim na jevo dali svou úctu, svou vděčnost za jejich lásku k Bohu a k nám, a abychom jich za přimlovu u Boha žádali. V tom zajisté není ničádné stopy modlářství, ješto úcta svatých a světic k Onomu se nese, jenž milostí svou je učinil mučenky a mučenicemi, vyznavači, neporušenými pannami a je vedl cestou sebezapírání a kříže k nebeskému Sionu, aby byli na vždy účastníky přirozenosti Božské. Pocta tedy svatým vzdávaná jest oslavením Boha i na zemi. Aniž říci lze, že přimluva svatých jest zatemňováním prostředníka Krista, neb i prostřednictví svatých se děje jen skrze Krista; jinak bychom přebývající na zemi ani za své bratry a sestry modlití se nesměli, abychom prostřednictví Kristova nezatemnili.

Pocta svatým vzdávaná jest poctou náboženskou, poněvadž se děje pro svatost a výtečnost řádu nadpřirozeného; nade všechny pak svaté sluší ctíti matku Páně, ješto ona nade všechny svou svatostí vyniká. Pocta Marie P. má theologický název „hyperdulie,“ kdežto úcta jiných svatých „dulie“ sluje.

Ostatky těl svatých jsou podstatnou částkou jejich.

Ostatkům těm děje se pocta a sice potud, pokud ostatky svatých jsou, tudíž se tato pocta nazývá náměstnou (cultus relativus). Tím spíše jest pouze náměstna pocta, která se činí ostatkům ve smyslu širším, jako: rouchům svatých a t. d.

I obrazy ctíti jest dovoleno, pokud pocta obrazů se nese k jejich pravzorům.

Ješto zatracenci v pekle jsou na věky od církve a od hlavy Krista odloučeni, nemohouce býti více ani podle naděje údy živými církve a skrytého těla Páně: nemají s námi žádného obcování. Neboť kdo od Krista doprosta jest odtržen, jakby mohl míti spolek s tělem jeho? Zatracencům nespomáhá ani přimluva naše, ani obět mše sv., ani smrt kříže a dílo vykoupení. Na nich jest smrt Páně zmařena.

Jest tedy rozdíl veliký mezi hříšníkem zavrženým v pekle a člověkem, který zde na zemi ve stavu smrtelného hříchu se

nachází. Na zemi se může hříšník vždy obrátiti, a s milostí Boží se státi synem Božím podle naděje a živým údem církve.

O těchto článcích víry vyjádřuje se reformátor častěji, a sice skorem vesměs ve smyslu víry katolické.

1. Pravověrně učí, že jest smrt trestem i následkem hříchu prvotného, že všickni lidé smrti jsou podrobeni; že po smrti bude následovati soud, a podle zásluhy nález soudní, aby člověk vešel ihned do nebe anebo do očištění, aneb aby do pekla vstoupil.

2. Kdo do pekla odsouzen bude, nevyvětí se odtud na věky. Trápení tamtéž bude hrozné, kladné tresty budou zvláště ohněm se díti. Avšak kladnými tresty a zvláště ohněm budou jenom ti trápeni, kdož se dopustili osobného smrtelného hříchu. Kdož ale z tohoto světa vytrženi byli, prvotným pouze hříchem stíženi jsou, jako dítky nekřtěné, nepodlehnu trestům těm, jsouce pouze odloučení ode tváře Boží. „Peklo zatracencův, jenž sú skutečně hřešili, a v tom jsú temnosti i k nevidění Boha, i k nejmění milosti, a v tom jsú citedlné muky.“¹⁾ „Druhé peklo jest, v němž jsú temnosti i k nevidění Boha i k nejmění milosti Boží, ale v tom nejsú citedlné muky, a to jest místo dětí nekřestných, a v starém zákoně neobřezaných.“²⁾

Odsouzení do pekla se stane ihned po soudu soukromém.³⁾ O hrozném trápení tamtéž píše reformátor: „Jisté hrozný súd bude, na němž nelze se bude ani vymluviti ani vykúpiti, ani odhroziti ani odbiti; neb bůh bude súditi, a s ním každé stvoření.. Nastojte! ano těžko jednu jiskru trpěti na maličký čas, a tam pak trpěti oheň věčný, jenž všecko tělo i duši páliťi bude na věky u věčné temnosti s ďábly bez otušení, i bez naděje vysvobození. O běda, přeběda, kto ztratí radost věčnú pro chlipnost velmi krátkú, a upadne u věčnú muku!“⁴⁾

3. Do očištění se dostane, kdo v milosti Boží sice umře, ale za své hříchy se ještě nedokál, anebo plně zadost neučinil. „Druhá strana jest té občě, všichni, ješto sú v předpekli v mukách, ješto sú zde neučinili dosti svatým pokáním, ačkoli sú

¹⁾ Výklad. I. 17. *Erben*.

²⁾ *Ibidem*.

³⁾ Výklad. I. 115. *Postilla*. II. 390.

⁴⁾ *Dcerka*. Kap. 8. *Erben*. III.

zemřeli bez smrtelného hříechu, a ta slove obec spících.“¹⁾ Ač duše v očistci jsou dočasně od tváře Boží odloučeny, mají přece jistou naději, že na Boha patřiti budou, kteroužto jistotou se liší jejich naděje od naděje naší.

„Jakož právě ten, kdož spí, nevládne sebú: taktéž i ti, kdož sú v předpekli, nic sobě zaslúžiti nemohú sami, jedině, v čemž požívají zasloužení jiných svatých zde na světě, a od oněch v nebesch, neb jsou spolu bratříe všickni, jedno dědictvie mieti budú, královstvie jeho, ačkoliv tyto v předpekli pro neposlušensvie treskce, avšak jich konečně dědictvie neodlúčí.“²⁾ Očištění se děje v očistci jako ohněm.³⁾

4. Nebe jest odplatou těch, jenž v milosti Boží zemřeli a za své hříchy plně se dokáli. Radost nebeská bude neskonálá, a naplní i rozum i vůli a celou duši lidskou. Rozum nebude blouditi, vůle nebude žádati ničeho více, neb již bude míti nesmírné Božství. „Každý svatý bude plně blahoslavený, neb již bude jeho vôle naplněna a stvrzena, tak že bude míti, což bude chtíti. Tu již rozum nebude moci blúdit, neb bude všecky věci znáti v světle svaté Trojice; tu vôle nebude moci chtíti více, neb již bude míti Božství, jenž jest nesmírné dobré; pamět nebude teskliva, vzpomínajíc minulé věci, ano rozum všecky zná, tu oko tesklivé viděti bude svého milého Spasitele, matku jeho a jiné svaté a v tom vidění některak člověk přesáhne anjely, jako v Kristovi člověčenství přesáhlo jest anjely svaté. O blaze bude člověku tomu, jehož oko uzří Krista krále v kráse jeho.“⁴⁾

5. Avšak útrapa nebude v pekle úplna, ač bude ihned po smrti nevýslovna, aniž bude v nebi radost plna, ač bude ihned po smrti dokonala, ješto všickni svatí, jenž všeliké vazby hříchu a trestu prostí na omen svět odešli, ihned Boha viděti budou tváří v tvář⁵⁾: plnost i útrap v pekle i radosti v nebi očekává člověka teprv tenkrát, až se tělo z hrobu vzchopí a opět sjedná v jednotu osoby s odešlým duchem při z mrtvých vstání. Po z mrtvých vstání bude se konati soud veřejný, a

¹⁾ Zlomek viery. III. 293.

²⁾ Ibidem.

³⁾ Výklad. I. 18.

⁴⁾ Dcerka. Kap. 9. *Erben*. III.

⁵⁾ De Ecclesia. Cap. 8. Tom. I. 208.

po soudu nastane radostná věčnost v nebi, a přezalostná v pekelném žaláři. ¹⁾)

Mistr Jan tedy, jakož viděti, v učení o posledních věcech člověka zúplna jest pravověren.

6. Mezi svatými v nebi, dušemi v očistci a církví na zemi panuje vzájemnost, ješto jsou vespolek spojeni hlavou svou nejvyšší, Spasitelem svým, jehožto skrytého těla jsou oudové. Z té příčiny „mají vespolečně všechno zasluženie Kristovo, a všecko zasluženie svatých a světic Božích, tak že, což jest Kristus Ježíš zaslúžil a všecken sbor svatý, toho každý požívá svatý, a to právě slove obcovati, t. j. všem spolu vóbec dobrého požívati. Majíť svatí utrpenie Kristovo jako krásné dráhy spolu, na kterých pasou se světi v nebesích, světi zde, a světi v očistci. Též spěje-li páteř který věrný člověk, to všichni světi mají spolu, neb světi v nebesích mají toho radost, světi zde mají pomoc, aby silnějie stáli proti ďáblu, a světi v očistci mají pomoc, aby spieše byli prosti.“ ²⁾)

Z tohoto obcování svatých však vypadá člověk, který se vědomě ve hříchu smrtelném nachází, neboť prý jest odřezán hříchem tím od skrytého těla církve svaté, a nepožívá tudíž živosti onoho těla, od něhož jest odřezán. „Živost tato jest milost Božie. Umrtil-li tu na duši svú, již také nepožívá nižádného dobrého, poněvadž jest mrtvý a nebude-li se káti toho plně zde, aby zase milostí Božie k živosti těla Kristova byl prisazen, v den súdný k hluku všech svatých odřezán bude Kristovým slovem: Jděte zlořečení do ohně věčného.“ ³⁾)

Jako tedy křestan pro smrtelný hřích vypadá z církve, rovněž i z obcování svatých se odřezává. Avšak tohoto obcování svatých není každý v milosti Boží postavený člověk účasten, nýbrž jen ten, kdo k životu věčnému jest předzřízen. Předzvěděný není účasten obcování svatých, byť svatost jeho byla sebe dokonalejší, neboť on není údem církve Boží, ani skrytého těla Páně, ani synem Božím podle přijetí, jelikož jest vlastně údem říše satanášovy, z níž se nikdy nevyvěti. Aby tedy mohl býti člověk účastníkem obcování svatých, musí se o to snažiti, by zůstal

¹⁾ Dcerka. Kap. 9. *Erben*. III.

²⁾ Výklad. I. 27. Zlomek viery. III. 295—296.

³⁾ Zlomek. III. 296.

ve víře, lásce a naději, čili aby se udržel v posvěcující milosti Boží. „Toho obcovanie kto znamená, bude pilen viery, naděje a lásky, a nebude dúfati v kupovanie mší, modliteb anebo odpustkóv jsa zle živ. Neb smrtedlný hřích mrtví v člověku účastnost toho svatého obcovanie, neb odlučuje od té svaté občě, tak že vyobcován bývá ode všeho dobrého, a jest v tu dobu v kletbě Božie.“¹⁾

Avšak pouhá milost posvěcující nedostačuje, aby člověk byl účasten všeho dobrého, což se děje po všem světě, neboť právě proto se jmenuje to obcování svatých obcováním, poněvadž všichni s v a t í p ř e d z ř í z e n í účastni jsou jednoho těla, jednoho Ducha, jednoho Pána, jedné naděje, jedněch svátostí, jednoho svazku lásky a jedné pomoci.

„Tertius articulus thematis est, credere sanctorum communionem sic videlicet, quod illa sancta Ecclesia secundum duas suas partes, scilicet triumphantem et militantem habet communionem juvaminis et amoris. Unde dicitur sanctorum communicatio, quia omnes sancti praedestinati ad vitam aeternam communicant in uno corpore, in uno Spiritu, in uno Domino, in uno Patre Deo, in baptismo, spe, in sacramentis, et in vinculo et juvamine charitatis. Unde apostolus ad Ephesios 4. dicit: Solliciti servare unitatem Spiritus in vinculo pacis, unum corpus, unus Spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestrae unus Deus, una fides, unum baptisma, unus Dominus, et Pater omnium, qui super omnes est et per omnia, et in omnibus nobis . . Haec sanctorum communicatio est bonorum participatio, quae omnibus membris corporis Christi mystici, dum sunt in gratia, congruit, ita ut quilibet justus praedestinatus potest in Spiritu humili cum psalmista dicere: Particeps ego sum omnium timentium te, custodientium mandata tua. Ex quibus sequitur, quod sancti in patria juvant electos in militante Ecclesia, gaudentque de eorum poenitentia et vita meritoria.“²⁾

Na jiném místě totéž dí: „Protož má každý býti pilen, aby byl bez hřiechu smrtelného, neb tak jestli vyvolený, bude účasten všeho dobrého, což se děje po všem světě.“³⁾

1) Výklad I. 27.

2) De Fidei suae dilucidatione. Tom. I. 51.

3) Výklad viery. I. 27. *Erben.*

Soudnému čtenáři netřeba zde připomínati, kterak náuka mistra Jana o obcování svatých zcela souvisí s učením jeho o církvi a s příkrým jeho názorem o předzřízení. Neboť jestliže předzřízení roztrhává veškero člověčenstvo na dva díly: na říši Boží, která jest církev, a říši satanášovu, jejížto forma zevná jest předzvědění k věčné zátratě, vniterná konečná zatvrzelost; jestliže církev (říše Boží) zavírá do sebe pouze a výlučně ty, kdož k věčnému životu jsou předzřizeni: kterak lze na základě takovém tvrditi, že i předzvěděný jest ve svatém obcování, a že jest účastníkem pokladů církve sv.? Neméně jeví se zde zračitý odpor, ve kterém vězí Jan, an učí, že předzvědění jsou z obcování svatých vyloučeni, a že jenom předzřizeni a sice jen tehdaž jsou údy svaté obce, nalezají-li se v milosti Boží. Odpor ten odtud vychází, že učení mistrovo o obcování svatých neshoduje se s učením jeho o posvěcující milosti Boží, a s naukou jeho o církvi. Neboť pravda-li jest, že předzřizeny z milosti předzřizené nikdy nevypadá, a že nepřestává býti oudem skrytého těla Páně, byt hřešil sebe tížeji, kterak mohl Hus tvrditi, že i předzřizeny pro hřích smrtelný vypadá z obce svaté? Či snad Kristus má dvojí tělo mystické, jedno, ku kterému náleží předzřizeni svatí, a druhé, ku kterému přísluší předzřizenci, kteří jsou nešlechtní podle přítomné spravedlnosti? A pravda-li, že i člověk předzvěděný k věčné zátratě se stává účastným ospravedlňující milosti Boží, tak že skutečně a v pravdě jest spravedliv a dočasně svat, kterak směl učiti mistr, že jen ten, kdož jest předzřizen a spravedliv, může býti oudem obcování svatých? Či neděje se účastenství milosti Boží (vltí víry, naděje a lásky do duše předzvěděného) působením Kristovým? Jak ale lze učiti, že předzvěděný se stává účastníkem pokladů zásluh Páně, milosti ospravedlňující, ješto nemůže býti oudem obcování svatých, a tudíž ani oudem skrytého těla Páně, aniž bráti podíl ve všem, což dobrého se na světě děje? Patrně tudíž, že se v učení mistrově o obcování svatých, o milosti Boží a předzřizeni jeví odpory veliké, které by byl nepochybně odčinil, kdyby důkladněji soustavu svou byl promyslíl. Tuť by buď svého názoru o předzřizeni a předzvědění, a svého pojmu o církvi se byl vzdal, anebo v nelitostný praedestinatianismus Kalvinův byl zabřednul, vedle kterého se milosti Boží a darův ve svátostech ukrytých nedostává nikomu jinému, leč jenom předzřizenému.

7. Věře Hus obcování svatých věřil také, že svatí a světice za nás u Boha orodují, jsouce tak jako prostředníky mezi námi a Bohem, aniž se vylučuje prostřednictví Kristovo, bez něhož se nedá mysliti ani obcování svatých, tím méně jejich za nás orodování. Nade všechny pak anjely i svaté vyvýšena jest jako prostřednice naše a orodovnice naše svatá Panna Maria.

Orodování svatých a světic Božích, jakož i naše posty, almužny a jiné dobré skutky prospívají duším zemřelých v očištění. Za ně se modliti a Boha prositi, aby jim polehčiti ráčil, jsme zavázáni. „Mrtvého otce a matku máme z dluhu ctíti, prosiec za ně Boha, aby ráčil je vysvoboditi; také dáti almužnu a postiti se za ně, neb oni druhdy ostavili jsou zboží, a druhdy pro nás byli sú lačni.“¹⁾

Svatí a světice Boží nejenom za nás orodují, alebrž jejich přímluva jest nám i duším v očištění prospěšna. Nelzeť upírati, že se svatí za nás u Boha přimlouvají, a že přimlouvání to nám prospívá, ješto jisto jest, že přímluva jejich, pokud ještě na tomto světě žili, ač ve mnohých hříších všedních se nalezali, nám byla prospěšna. A proto jest nejenom dovoleno, ale i užitečno jich za přímluvu žádati. Jestliže ale svaté a světice vzývati jest dovoleno a užitečno: tím prospěšnější jest nám utíkati se ku Panně nejsvětější, kteráž Věčné Slovo ve svém životě nosila, a porodila Bohočlověka, učiněna jsouc tak po svém synu prvním prostředkem našeho spasení, branou nebeskou a královnou anjelův, bez jejížto přímluvy nebude možno, aby spasen učiněn byl hříšník.

„Unde et facta est post filium suum primum medium humano generi ad salvandum. Ipsa siquidem reparatrix humani generis et porta coeli, genitrix Dei facta est et angelorum Domina, sine cujus suffragio impossibile est salvari aliquem peccatorem.“²⁾ Nejenom užitečno tedy, ale i potřebno jest utíkati se pod ochranu matky Páně a žádati, aby všickni občané nebeští nám přispěli ku pomoci. „Non restat, alium rogare, ut peccata nobis, mundans animam a macula, indulgeat, nisi omnipotentem Deum, et dominum Jesum Christum. Oratio tamen debet ad suffragatricem virginem Mariam, matrem salvatoris nostri, et ad

¹⁾ Výklad. I. 152. *Erben*.

²⁾ *Contra praedicatorum Pilsnensem*. Tom. I. 147.

omnes coeli cives dirigi, ut eorum intercessionibus omnipotens Dominus indulgeat culpas nostras. In cujus signum in quacumque oratione sanctorum Deus adoratur principaliter, ut ad orationem talis sancti, populus adjuvetur. Et in signum, quod hoc fit per mediatorem Dei et hominem Christum Jesum, orationes tales finiuntur communiter per Dominum nostrum Jesum Christum.“¹⁾

V této víře své Hus sebe sama snažně doporučoval přímluvě všech svatých, obzvláště v posledních dobách života svého, kde na něho velmi naléháno, aby odvolal články, jež držel, aneb které mu byly připisovány. „Pater, Filius et Spiritus s., unus Deus, in quem credo et confido, dabit intercedentibus omnibus sanctis et hominibus justis Spiritum consilii et fortitudinis, ut possim laqueos satanae effugere et in ipsius gratia finaliter permanere.“²⁾

Svatých nejenom smíme za přímluvu žádati a jim se odporoučeti v úzkostech svých, alebrž jest nám i dovoleno, je ctíti. Úcta tato však není pouze úctou občanskou, t. j. takovou, jížto ctíme muže pro přednosti přírodní anebo morálné v národu vynikající, nýbrž jest to úcta náboženská, neboť ctíme svaté pro jejich podobnost s Kristem, čili pro nadpřirozenou svatost a spravedlnost. Touto svatostí jest Maria Panna nade všecko, i nad anjely vyvýšena, neboť jest jí přidána milost, kteroužto stala se pannou nejčistší, matkou Spasitelovou, matkou bez poskvrny panenství svého. Ona jest naší orodovnicí a prostřednicí u Boha, ano jistým způsobem i příčinou vtělení Páně, a proto i spásy těch, kdož spaseni budou. Proto se také mistr rozhodně ohražuje proti těm, jenž ho nařkli, že se na ujmu důstojnosti a úcty Matky Páně vyjádřil, zejména že prý jako jiná žena porodila.

„Rogo etiam pro meis ejusdem accusatoribus virginem castissimam genitricem salvatoris, reparatricem humani generis, reginam coeli, quae ex titulo gratiae naturae superadditae angelicam naturam superat, quae inter omnes beatos citra suum filium est beatior, singulari privilegio gloriosior, gratia et dotibus gloriae foecundior, de cujus plenitudine, ait Bernhardus, accipiunt universi aegri curationem, tristes consolationem, peccatores veniam, justi

¹⁾ Ad scriptum octo doctorum.

²⁾ *Palacký* Documenta, 234.

gratiam, angeli lactitiam, Filius Dei humanae carnis substantiam, tota Triunitas gloriam. Obmutescant ergo et erubescant inimici non mei tantum, sed verius sui et suarum animarum, qui mendaciter de me referunt, quod dixerim vel unquam tenuerim, quod Maria mater non manens virgo, sicut alia mulier peperit . . , quod Filius Dei Patris unicus Christus Jesus est conceptus de Spiritu s., natus ex Maria Virgine, quae inquam Virgo est advocata et mediatrix, et quodammodo causa incarnationis, passionis et resurrectionis Christi et per consequens et causa salvationis totius salvandorum . . Per hanc igitur Virginem castissimam et mediatricem et per mediatorem Christum, Filium ejus principaliter credentes et sperantes remissionem peccatorum exspectamus et resurrectionem nostram cum gaudio et post hanc vitam aeternam, quae est clara Trinitatis cognitio indefectibiliter, beatos in patria finaliter satians, ad quam nos dignetur deducere Omnipotens Pater, et Filius, et Spiritus sanctus.“¹⁾

Důstojnost Bohorodičky bře mistr v ochranu naproti kazateli Plzeňskému, jenž z moci kněžské, posvěcovati tělo a krev Páně, odvozoval, že kněz skrze konsekraci se stává Otcem Božím a stvořitelem těla Božího, a že důstojností touto převyšuje samu matku Boží: neboť prý ona jenom jednou Spasitele porodila, kněz ale může stvořiti tělo jeho, kdykoliv se jemu zlíbí. Takové kněze (dí Hus) prý zahanbuje starý pohan, jenž Marii Pannu nevěda ve své knížečce „de vetula“ (Ovidius „de vetula“) překrásně opěval:

O virgo felix, o virgo significata,
 Per stellas, ubi spica nitet, quis det mihi, tantum
 Vivere, quod possim laudum fore praeco tuarum?
 Nam nisi tu perfecta fores, non eligeret te
 Hic Deus omnipotens, ut carnem sumeret ex te
 Uniretque sibi, nisi digna fores, etiam quod
 Filius ille tuus, postquam surrexerit, et de
 Morte triumpharit, te vellet honorificare,
 Te super exaltans, coelosque locans super omnes,
 Et sibi concathedrans, ubinamque locaverit illam,
 Electam partem carnis, quam sumserit ex te,
 Et partem, ex qua fuerit, sua sumta locavit.

¹⁾ De Fidei suae dilucidatione. Tom. I. fol. 51.

Fas etenim non est, quod postquam portio carnis
 Una tuae fuerit, sic cum deitate locata,
 Reliquias alibi locet, ut sua diminuantur
 Munera, dum, quod bene coeperit hac in
 Parte tui, non in te tota prosequeretur.
 Nam contracta manus tanto est indigna datore,
 Perfectum perfecta decent; absit, quod, apud quem
 Plena potestas est, det dona recisa,
 Quam vult sublimare creaturam super omnem.
 Sed nec ad hoc, quod sit praelata, resurgat oportet
 Expectare statum motus in fine dierum,
 Quando resurrecturi sunt generaliter omnes,
 Praesertim, cum sit illi carni specialis
 Causa resurgendi, quae materialiter illam
 De se deducit carnem, quae prima resurgit,
 Unde resurgendi vis propagabitur ad nos.
 Nec fas est etiam, quod eatenus in minus alto
 Sistatur suus ordo gradu, quia quam Deus ante
 Saecula donandam tanto praevидit honore,
 Non opus est, ut eam velit exaltare gradatim,
 Sed simul assumet, simul et sibi concathedrabit.
 Illic esto tui memorum memor optima virgo
 Maxima, quem per te dilectio traxerit ad nos,
 A nobis sibi ipsi gloria laudis, ab ipso
 Gratia sit nobis, et metae nescia vita.⁴¹⁾

Učení toto o účtě svatým povinné a o zvláštní účtě ku
 Panně Marii souhlasí zúplna s učením Husovým o ospravedlnění.
 Nebo jestliže ospravedlnění činí člověka skutečně svatým, a je-li
 mezi svatostí jednotlivců rozdíl, tož snadno lze se nachýliti k účtě
 svatých vůbec, a ku zvláštní účtě Rodičky Boží. Kdyby však Hus
 byl učil, jakož nezřídka se o něm psalo, že ospravedlnění se děje
 pouze z víry a že není ničím jiným, leč přičetem spravedlnosti
 Kristovy, tak žeby byl ospravedlněný vlastně uvnitř hříšníkem a
 pouze zevnitř jako hrobem obilným, tuž by zajisté byl nemohl
 k účtě svatých raditi. Učení mistra Jana o účtě svatých jest tedy
 zároveň důkazem, že byl dalek toho, aby učil ospravedluení pouze
 z víry.

¹⁾ Adversus praedicatorum Pilsnensem. Tom. I. 147.

Mistr Jan sobě dobře byl vědom rozdílu mezi svatostí svrchovaného Boha a povinnou Jemu svrchovanou úctou, a mezi svatostí svatým půjčenou a úctou jim povinnou. „Klanění, modlenie a ctění Bohu příslušného nelze nikomu jinému prokazovati, leč toliko Bohu. Klanění, modlenie a poctění ale ne jako Bohu přísluší také tvorům . . . Toto klanění sluší proto tvorům (angelóm a svatým), poněvadž v nich jest podobenství Boží.“¹⁾

Jelikož pak věří, že svatostí se povyšuje celá bytosť člověcká, přenáší mistr úctu svatých i na ostatky, a zove je blahoslavenými. „Čtvrté jest blahoslavení, jenž není rozumné, ale jest kus neb částka věci rozumné. A tak tělo každého svatého člověka i každý úd jeho jest blahoslavený, jako: nos, ústa, noha, uši, oči. A toho blahoslavenství dotýká Kristus: Blahoslavené oči, kteréž vidí ty věci, kteréž vy vidíte. — Páte slovů některé věci svaté, ale méně světější než těla svatých, neb tělo jest Kristus svú krví vykúpil, ale své sukně nic, ani šlojeře své matky, a těla budú blažená a svatá na věky, ale ne rúcho Kristovo.“²⁾

I obrazů máti dovoluje Hus. Obrazy prý k tomu slouží, aby lid obecný z nich se učil, na Boha a na svaté vzpomínal, aby k úkonům náboženským byl více povzbuzen a ponoukán. V Zákoně Starém byly prý obrazy docela zakázány, v Novém však, poněvadž jest v něm Bůh tělesný, aby upomínka na matku Páně byla zachována, bylo v první církvi již obrazů. Zbuzujeť prý ovšem krásně malovaný obraz, na příklad Kristův, více k obdivu malíře, než k upamatování na umučení Páně, krásné obrazy sv. panen vzbuzují prý ve mnohých mužích zlá hnutí a myšlení. „Ale proto nemají obrazi zavržení býti, neb by proto neměli býti, ani také by nemohl bůh skrze obrazy divův činiti, neb poněvadž čert móż lidi miezdití, tak móż bůh jimi hrózu lidem učiniti a jiné divy, kteréž ráčí.“³⁾ „To ctění obrazův slove náměstné, a to proto, že nemaje Krista aneb jiného svatého před sebou tělestně neb citedlně, i učiníš poctivost, klanění neb modlenie před obrazem Kristovi neb jinému svatému, a že čich tvój, vidění, neb dotknutí, nepočije jeho, protož rozum tvój ctěním, modlením i

1) Výklad. I. 71. *Erben*.

2) Postilla. II. 192.

3) Výklad. I. 71—73.

klaněním v obrazu ale vzdvihne se k té věci, již obraz znamená a místo ní jest ustaven. A tak rozuměj i o kříži, na němž Kristus jest umřel, i o kopí i o hřebích a o jiných svatostech, jenž kdež jsou, ostaveny jsou na památku pána našeho Jesu Krista.“¹⁾

Dle těchto výroků jsme oprávněni tvrditi, že mistr Jan v učení tomto byl pravověrným. Avšak mimo nadání lze ve spisích Husových dočísti se míst takových, která pocty ostatkův a obrazův nepřipouštějí. Či snad není spis „*Napomenutí kněžstvu, aby zanechalo nálezkův lidských,*“ přesným spisem Husovým? Tam čteme: „Dnes shromáždění mnohých, kteří se praví býti mistry múdrymi, v církvi práva ustanovilo, že obrazům dřevěným a stříbrným a jiným věcem křestané mají se klaněti a je ctíti, proti nimž písmo praví: „Nebudeš se jim klaněti, ani jich ctíti.“²⁾ Ještě příkřeji se vyjádřuje reformátor ve spisu „*De perniciis traditionum humanarum,*“ kdež tvrdí, že úcta obrazům vzdávaná jest vynálezkem lidským, a poněvadž zlo netoliko lidmi ale i ďáblem se zasévá, i ďábelským. Jindy prý pouze u bohoslovců, jako u Tomáše Akvinského a jiných se děla zmínka o úctě obrazů, avšak nikoliv co o náuce rozhodnuté, nýbrž co o věci, o níž spor býti může; nyní však ti, kteří se praví býti mistry v církvi a moudrymi, prý stanoví, že sochy a obrazy se mají ctíti, a že se jim máme klaněti. „*Heu hodie collegia quaedam et multitudo eorum, qui se dicunt magistros Ecclesiae et sapientes, decreta Dei in Ecclesia posuerunt, quod videlicet statucae ligneeae et lapideae, argenteae et caeterae hujusmodi sint a christianis colendae et adorandae, scriptura expresse docente: Non adorabis ea, neque coles. Quod nequaquam ex assertione Thomae de Aquino et aliis doctoribus potest haberi. Nam quod ipsi ponunt in libris eorum, hoc utique solum disputative et in scholis docuerunt; quae non competit coram rudibus determinate dicere in ambone, pro hoc parvulos in Christo Jesu non modice vulnerando, puta suadendo, quod de caetero debeant statuas lapideas vel ligneas adorare. Favetur namque per talem doctrinam detractiōni et convitiis, quae contra Christianos exaggerant Judaei*

1) Výklad I. 71—73.

2) Napomenutí kněžstvu, aby zanechajíce učení a nálezkův lidských sebe a lid slovem Božím spravovali. Z latiny. Skutečský. III. 314. *Erben.*

et pagani affirmantes, quod (puta Christiani) sint cultores statuarum. Neque inficiari contra Judaeum quis poterit, si illa doctrina, quam modo supra dicti divulgant, praedicetur.“¹⁾

Ale byť i spis svrchu dotčený nebyl přesen, aneb aspoň výrazové nebyli neporušeni, přece Hus dojistá podkopá lůtu obrazům a ostatkům povinnou slovy, jakými bojoval proti zlořádům aneb i podvodům s touto lůtou páchaným. Vizme jenom, kterak píše o obrazech: „Když některý tesař z lesa dřevo rovné uťal by, a s toho mūdře ostruhalby každú koru a umění svého používaje, pilně udělal by oroudie neuzitečné v obcování života, ostatky diela k připravenie krmě obrátí, a jiné z těch, jenž k nižádnému póžitku neučiní, dřevo křivé, a sukóv plné, vyryje pilně skrze práznost jeho, a svým uměním způsobí je, a připodobní obrazu člověka, aneb některému ze živočichóv přirovná, zmaže červenú barvu, a zčervenie líčidlem barvu jeho, a každú poskvrnu, kteráž v něm jest, zamaže, a učiní jemu hodně stáně . . nestydíe se mluvití s tím, jenž bez duše jest . . . Aj teď máš položeno bláznovstvie v písmě svatém lidí, jenž s obrazy mluvie, jim se porúčejí, od nich pomoci žádají, ani pomoci nic nemohou. A činí to snad někteří, jako pohané činili sú, mnějíce, by něco božstvie bylo v obraze, a tak k jednomu obrazu sú více přichýleni než k druhému v žádání pomoci — ano jeden tak právě jest bezdušný . . jako druhý. Protož věz! že obraz, špalek, neb jiné od člověka rukou uděláníe, nečiní divóv, ale čert někdy dávaje odpovědi, někdy přestana trápenie těch, kteréž jest trápil, a tak pro nevěru mnohé zklamal jest i klamá lidi oslepené, jenž jako plémě cizoložné hledá divóv. Proto mají kněžie kázati lidu, aby nedali se klamati těm, jenž obrazy v dívech pro své lakomstvie velebí.“²⁾

Že se těchto slov velebeného mistra mohli dovolávati Táboři a výstřední stoupenci jeho vůbec, když bořili oltáře a ničili sochy a obrazy, kdožby chtěl odpírati? I odpor výstředníků Husitských proti obřadům mešním a velkolepému kultu v katolické církvi obvyklému nalezl ovšem základu v následujících slovech reformátorových: „Těž máme plně lid vystříhati, lid hlúpý a hovadný, jenž opústie vieru, a žádost du-

¹⁾ De pernicie traditionum humanarum. Tom. I. 454.

²⁾ Výklad. I. 72. *Erben*.

chovných věcí přieliš pase čichy své: vidění v dívání obrazův, ornátův, kalichův a jiných divných příprav, sluch pase v zvuku zvonův, varhan, zvoncích, v zpívání neslušném, jenž více popuzie k tanci, než k náboženství, pak myšlenie lid pase, mysle, kterak knězie nenábožně se modlé, chodiece, mluviece a smějiece se v kostele, kterak v krásných sukniech, kapiech, čepiciech, s uzly perlovými, s třapci hedvábnými, s kuklami rozličných myší . . . s berlami a s holmi a s kříži stříbrnými, ampulami a s kropáči pozlacenými, a tak člověk sprostný všechen čas v kostele zmaří, a ještě přijda domův, celý den bude mluvit o tom a o bohu nic. Ale moudrý člověk ne tak pásá čichův, jenž boha srdečně miluje, i přivra druhdy očima a ušima, myslí o věcech nebeských . . . Protož první svěť, že jsú byli dobří a nábožní, nehledali sú zevnitřních obrazův a podobenství — ale nynější lidé, že více pasú čich než rozum a málo paměti o Pánu Bohu mají, protož hodné jest, aby znamenie umučení před očima měli.“¹⁾

Taktěž nemůžeme říci, žeby byl podporovalúctu k ostatkům svatých, když proti ziskuchtivosti, jaká prý s ostatky se tropila, takto se ozval: „O svatý Bernarde! Snad by ty nevystavil kosti pozlacených, aby je líbali a penieze kladli, snad by nepodával monstrancie, t. j. ukázky, jež okazují, když jdú k ofěře, aby jí líbali? Anebo vieš ty, že nenie rovná směna dáti zlato anebo stříbro, neb mēd políbiti, a zase zlato anebo stříbro vzíti . . . ba kto jest tu chytrú změnu nalezl? Snad také neřekl by ty svatý Bernarte: Pomáhejte svatému Václavu, svatému Vítu, postavě hlavu neb ruku stříbrnú, neb snad to mienil jsí, žeby tak ti svěť jsúce živi peněz netbali, byli puzeni, aby žebrali?“²⁾

§. 16.

Souhrn učení mistra Jana Husi.

Náuka mistra Jana Husi ve mnohých věcech se shoduje s učením katolickým, avšak ve člancích podstatných se od víry katolické odchyluje. Abychom pak sobě mohli snáze před oči postaviti i rozdily i styky učení jeho s naukou pravověrnou: budiz dovoleno, tuto v krátkosti celou soustavu mistrova vypsati.

¹⁾ Výklad. I. 77.

²⁾ Ibidem. 79.

1. O Bohu učí reformátor, že jest jeden podstatou svou. On jest Duch pouhý a věčný bez počátku a bez konce, jest všady podstatou svou, mocí, dobrotou i moudrostí, v nebi jest se svatými radostí, s dobrými na zemi milostí, v pekle se zlými pomstou; jest dobro neskončené, nad něž nemůže býti pomýšleno lepší, jest dobrotivý k nám, všemohoucí, vševědoucí, svatý, spravedlivý i pravdomluvný, nezměnitelný a nezpytatelný. On jest svrchovaný všeho Pán, jemuž všechno, chtěj nechtěj, sloužiti musí, aneb čině, co se Bohu líbí, aneb trpě, jakž se Bohu líbí. Jako jest Bůh nejvyšší všeho Pán, tak jest i nejblaženější, aniž může Božství samo o sobě trpěti.¹⁾

Ačkoliv jest podstata Boží nezpytatelná, přece jest poznatelný Bůh, proto jest také každý ku poznání Boha zavázán.

Jeden jest v podstatě Bůh, ale jsou tři Božské osoby. Trojice sv. jest Otec, Syn a Duch svatý, tři osoby jeden Bůh. Otec jest sám od sebe nepocházeje od nikoho, Syn od Otce pouze, a Duch svatý z Otce i Syna.²⁾

Učení toto jest tajemství nejsvětější Trojice, která jest nestihla a nevyskoumatelná. Ačkoli však jí rozumem postihnouti nelze, tož se dá přece poněkud tajemství toto vyložiti. Neboť, kdoby upíral, žeby mohl sebe Bůh sděliti, upíral by jeho všemohoucnost. Kdoby přiznal, že se sděliti může, ale toho nedbá, upíral by jeho dobrotu, a kdoby připustil, že i může i chce, ale neví jakým způsobem, upíral by jeho moudrost. Jestliže však mohl, chtěl i věděl, jak se sděliti, učinil tak od věčnosti, maje Syna miláčka, a soumiláčka Ducha svatého. Z rozumu zajisté dokázati lze, že jest bytosť, kteráž slove Bůh. Tato bytosť zná sebe samu co nejdokonaleji, a poněvadž nemohla býti nikdy nečinná, vychází od ní od věčnosti výkon (vlastně: skutečnost, actus) vniterný, kterým se nazírá (božská osoba druhá), a výkon, kterým nad sebou zalíbení má (osoba Božská třetí).

„Qui crederet, Deum non posse se communicare summe, negaret in eo summam potentiam. Qui vero crederet cum posse, sed nolle, negaret in eo clementiam. Qui vero crederet eum posse et velle, sed nescire, negaret in eo sapientiam. Cum autem voluerit, potuerit, et sciverit, se summe communicare, hoc fecit aeter-

¹⁾ Jádru učení křesťanského. *Erben*. III. De Trinitate. Tom. I. 105.

²⁾ De Trinitate. Tom. I. 105. Výklad I. 48.

naliter, scilicet habendo dilectum i. e. filium et condilectum i. e. Spiritum s. Et rogo, quis dubitet, quin ex pura philosophia a posteriori demonstrari poterit, esse unam primam essentiam vel naturam, quam Deum dicimus. Et cum illa sit optima atque perfectissima, plenissime ac delectabilissime intus se ipsam intelligit cum omnibus suis proprietatibus, et per consequens cum quolibet assignando, et cum non potest interpolari in ista intellectione incipiendo vel desistendo, quia alias secundum philosophos vilesceret indigens ad suam beatitudinem causa extrinseca adjuvante. Si igitur ista prima natura ita se habeat, quis dubitat, quin habet potentiam, secundum quam potest sic ad intra agere. Et cum illa potentia non potest ociari, ex ratione eadem necesse est, quod ex illa potentia, necesse est, ut ab ista potentia aequaliter et sapienter procedat actus intrinsecus. Et necesse est, quod ex illa potentia, ac verbo et sapientiae sibi aequali procedat res tertia, quae est quietatio et complacentia in se ipso. Et illas res tres vocat sancta universalis Ecclesia Patrem Filium et Spiritum sanctum.“¹⁾

Hus tedy věřil, že není více osob Božských, než toliko tři; avšak na sněmu Kostnickém byl přece obviňován, že učil ne Trojici, ale Čtveřici. Co k tomu zavadalo příčinu, nesnadno říci. Snad že učil, jsa realismu podle názoru Aristotelova oddán, že není všeobecných pojmů leč jen v individuích, a poněvadž vyznáváme Božství Otce, Syna i Ducha svatého, snad že se domýšleli o něm, žeby sobě představoval Božství o sobě jsoucí (per se et pro se existens), Otce o sobě jsoucího, i Syna i Ducha svatého? Dost možná že špatně rozuměli žalobníci výrazům mistrovým, jako nemotorně sobě vykládal opat Jáchim učení Petra Lombarda, předstíraje, žeby na základě jeho byla v Božství nikoli Trojice, ale Čtveřice. Avšak i to možná, že Hus nešetřil výrazův dlouhým zvykem v církvi zdomácnělých, a tudíž sám příčinu zavadal, že jej v podezření vzali.

A skutečně zove mistr tři osoby božské tři věci (illas tres res vocat sancta universalis Ecclesia Patrem Filium et Spiritum s. „De Trinitate“), kdežto od času sněmu Lateránského IV. ustaven výraz, že ve svaté Trojici jest jedna svrchovaná a nestihlá věc, Otec, Syn a Duch svatý, tak že se podle víry křesťan-

¹⁾ De Trinitate. Tom. I. 105.

ské říci musí: Jiný jest Otec, jiný Syn, jiný Duch svatý, ale ne něco jiného, alebrž jedno a totéž. „Nos autem sacro approbante concilio credimus et confitemur cum Petro Lombardo, quod una quaedam summa res est, incomprehensibilis quidem et ineffabilis, quae veraciter est Pater, Filius et Spiritus s.; tres simul personae ac singulatim quaelibet earundem: et ideo in Deo solummodo Trinitas est non Quaternitas: quia quaelibet trium personarum est illa res, videlicet substantia, essentia seu natura divina. . . Licet igitur alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus s., non tamen aliud: sed id, quod est Pater, est Filius et Spiritus sanctus.“¹⁾

Mohli tedy ti, jimž na tom záleželo, snadno mistra podezřívati, že o Trojici svaté není pravověren, ač se snadno mohli přesvědčiti z jeho nauky o poměru Trojice svaté ku světu, že uznával i Trojici sv. i jednotu Boží.

Jako jsou tři božské osoby vniterně jedno, tak jsou také skutky jejich vnější nedílny. „Skrze něhož, totiž Syna, všechny věci učiněny sú. Tiem ukazuje víra, že Syn jest tak mocný Stvořitel, jako Otec, neb což jest stvořil Otec, to i Syn i Duch sv., aniž mōž co učiniti Otec bez Syna, ani Syn bez Otce a Ducha svatého. Protož dí sv. Augustin, že skutkové Trojice sv. zevnitř jsú nerozdielni.“²⁾

2. Tato Trojice svatá stvořila anjely i celý hmotný svět. Ne všickni anjelové obstáli však v tom dobru, v němž byli stvořeni, ale někteří z nich zhřešili, a ti slují ďáblové. Ač podle přirozenosti své z Boha poslé nemohou slouti zlými, jsou jimi přece podle zlé a ve zlém utvrzené vůle, tudíž jsou také na věky zavrženi. Ďáblové mohou s dopuštěním Božím člověku škoditi na těle, ano i ku hříchu jej pokoušeti, a tak duši lidskou hubiti. Jejich moc jest tak veliká, že dovedou divných věcí učiniti, ano i zázraky nápodobiti. Anjelové však, jenž ve zkoušce obstáli, jsou v dobru utvrzeni, tak že nemohou více hřešiti, patřice na tvář Boha živého, a ti jsou naši strážní duchové.

3. Hmotný svět stvořil Bůh v šesti dnech, a naposledy člověka. Prvého člověka stvořil Bůh netoliko k obrazu svému, an mu dal nesmrtelnou duši, vůli, paměť a rozum, aby tak zobra-

¹⁾ Concil. Lat. IV. cap. 2. *Denzinger* pag. 154.

²⁾ Výklad viery. I. 48.

zoval v sobě tři osoby Božské; ale On mu přidal i obraz nadpřirozený, podobenství své. Podobenství toto záleželo ve svatosti a spravedlnosti. Darové tedy prvému člověku udělení byly přirození a nadpřirození; přirození: paměť, rozum a vůle; nadpřirození: svatost a spravedlnost. K těm se řadí darové mezi oběma jako u prostřed jsoucí: přebývání v ráji, nesmrtelnost těla podle naděje, a vnitřní soulad všech mohútností. — Bůh sám vyučoval první lidi, v rozumu jejich nebylo bludu, v jejich vůli nebylo zlé žádostivosti, člověk byl zcela šťasten.

4. Prvý člověk měl z Boha „*posse non peccare*;“ v moci jeho bylo nezhřešiti. Avšak on přestoupil příkázání sobě daného, z hřešil, načež ihned následoval trest. Zbavilíť sebe první rodičové posvěcujíc milosti Boží, kterážto jest životem duchovním, a tím se zabili podle duše. Rozum jejich stal se přístupným bludům, vůle pak ku zlému se sklonila. Pozbyli tudíž první lidé podobenství, nikoliv však obrazu Božího. Proto poznávali Boha ač nedokonale i po hříchu spáchaném, znali dobro, a měli hnutí k němu, ale vůle jejich stala se tak slabou, že může sice člověk o své ujmě hřešiti, ale nemůže nehřešiti, čili odňato člověku „*posse non peccare*,“ tak že zbylo pouze „*posse peccare*.“ Pro tu vůli svobodnou může člověk konati dobré, ale poněvadž jest se slabena, nemůže jednati tak, aby to konání jeho bylo prázdno všeho hříchu, spíše každým dobrým činem, ať již se modlíme, postíme, anebo almužnu dáváme, aspoň v šedního hříchu se dopouštíme.

5. Bůh mohl zatratiti první rodiče naše, a tudíž i nás, jenž jsme hřích po nich zdědili, ale neučinil tak, slíbiv jim Vykupitele. Spasitelem tímto jest Kristus Pán Bůh-člověk v jedné osobě, pravý Bůh a pravý člověk, rovný Otci a Duchu svatému vedle Božství, ale menší člověčenstvím. On jest stvořitel vedle Božství, které nepočalo býti, a stvořením vedle člověčenství.

V učení o Kristu Pánu byl tudíž Hus zúplna pravověren, ač na sněmu Kostnickém zavržena jedna věta jeho sem se nesoucí, kteráž zní: „*Humanitas et divinitas est unus Christus*,“ „člověčenství a Božství jest jeden Kristus.“ Větě té by se mohl ovšem podkládati smysl: že božská přirozenost a lidská se staly vtělením jakousi sloučeninou, božsko-lidskou, a jestliže to věřil Hus, byl by monofysitou. On však nescíslněkráté učí, že jest v Kristu dvojí přirozenost, božská a člověcká v jedné osobě. Tudíž

nemožno mysliti, žeby byl do věty té vložil blud monofysitismu o jedné jenom přirozenosti v Kristu Pánu. Tím méně má věta do sebe již podle znění svého blud Nestorianismu o dvou osobách, božské a lidské v Kristu. Avšak výraz mistrův jest neobvyklý, ještě v církvi od času sněmu Efezského a Chalcedonského o Kristu Pánu učeno, že jest jeden ve dvou přirozenostech, nikoli pak, žeby dvě přirozenosti byly jeden Kristus.

Kristus Pán se stal člověkem proto, aby padlé lidstvo smrtí svou na kříži vykoupil. On umřel za všechny, neboť všickni mohou býti milosti jím dobyté účastni; avšak plnosti užitků smrti své vylévá jenom na předzřízené. Ačkoli pak Hus v učení tom, že Kristus za všechny umřel, zdá se souhlasiti s církví, můžeme zase z výroků jiných opak toho souditi, že totiž (dle nauky Husovy) Kristus jenom za předzřízené umřel, nikoliv i za předzvěděné.

Když Vykupitel zemřel na kříži, sestoupil do pekla, kdež duše svaté odpočívaly, jsouce tam bez bolesti; Kristus sestoupil a sice duchem, ne však tělem, aby své vyvolené do nebe pojal.

Matkou Páně byla Panna Maria, jsouc pannou před porodem, při porodu, i po porodu. Onať byla od Boha obdařena takovými milostmi, že vyvýšena jest nade všechny sbory anjelské. Zoveť se a jest matkou Boží, prosta jsouc všeho hříchu.

6. Ti, jenž na konci se účastnými stanou vykoupení Páně, jsou oudové církve. Církev jest sbor vyvolených. Církvev bude úplna, až všickni svatí vstanou z mrtvých a budou oslaveni na duši i na těle, bez hříchu smrtelného i všedního. Nyní se dělí církve na částky tři: zvítězilou, trpnou a bojující. Zvítězilá jsou svatí v nebi, trpná duše v očištění, bojující jest sbor předzřízených na světě. Oudem té církve nestává se člověk volbou lidskou ani skrze křest, nýbrž jedině a výlučně předzřízením. Předzvědění tedy, byť byli pokřtěni a nalezali se přítomnou dobou v milosti, nejsou oudové z církve, ač jsou v církvi. A tak jest možno, aby turek, žid a pohan byli z církve podle předzřízení, kdežto křesťan, byť i v milosti se nalezal, není-li předzřízen, oudem církve býti nemůže.

Hlavou této církve jedinou a výlučnou jest Kristus Pán, sv. Petr jí nikdy nebyl, tím méně jsou jí domnělí jeho náměstkové, římsští papežové. Mezi papežem a biskupem není z Božské

vůle rozdílu, neboť papežství bylo ustaveno císařem Konstantinem, který římskému papeži podrobil biskupy, jako císaři byli podřízeni králové. Avšak ani biskupové a kněží se neliší od sebe, ješto od Boha Krista jenom kněží a jahnové byli ustanoveni, a ti byli dostateční církev řídit po 300 let až do Konstantina; tudíž není ani pro budoucnost biskupů a papeže ku správě církve zapotřebí.

Církev jest jedna jednotou předzřízení; svatá, poněvadž jest sbor vyvolených; obecná, jelikož všechny vyvolené v sobě zavírá; a poštolská, ješto ji apoštolé svým učením a svým příkladem spravovali. Až po dnes se správa církve vede zákonem Božím a životem příkladným. Poslání ku správě a vzdělávání církve dává přímo Bůh. Není tedy ku kázání slova Božího třeba ani autorisace biskupské ani papežské. Kdyby byl kněz zákona Božího znalý a cítil v sobě povolání ku kázání slova Božího, jest k tomu zavázán, i kdyby se mu vyhoštěním z církve bránilo. Znamení pak, že Bůh v pravdě kazatele posílá, jest hlásání pravdy a příkladný život, nikoli divy a zázraky, neboť divů nápodobiti dovede i ďábel. A jako není zapotřebí poslání od papeže anebo od biskupa k vyučování, taktéž ani ku přísluhování svátostmi, a zejména ne k rozhrěšování a k řízení církve sv. V církvi nestává Bohem ustanovené moci vyučovati, svátostmi přísluhovati, aniž moci zákonodárné, soudné a výkonné, ač jsou k tomu Bohem povolání kněží, aby vyučovali, svátostmi přísluhovali a církev podle zákona Božího řídili. Aby lid i kněží zákona Božího pilní byli, k tomu má i světská moc přihlížeti, a smrtelné hříchy i tresty občanskými stíhati.

7. Aby se zákon Boží tak plnil, jak tomu Bůh chce, jest zapotřebí milosti. Bez ní nedovedeme činiti dobrého skutku, aniž se káti aniž se k dosažení ospravedlnění přispůsobiti. Přispůsobá k dosažení ospravedlnění nezáleží jenom ve víře, ale i v lítosti, v předsevzetí nehřešiti a v dostiučinění. Ospravedlněním se hříšníkovi odpouštějí hříchové skutečně a v pravdě, Bůh ho činí svatým a spravedlivým, vlévaje v duši jeho víru, naději a lásku, a sestupuje, aby v něm na způsob zvláštní bytoval. Milosti se všem lidem ve stejné míře nedostává, a proto jest i rozdíl mezi svatostí svatých, mezi nimiž vyniká svatá Panna. Milost tato může růsti, ale i ubývati.

Ač milosti posvěcující se dostává i předzvěděnému, přece se

nemůže nikdy synem Božím státi ani podle naděje, ješto synem Božím jest jediné a výlučně předzřízený.

Milost Boží jest ztratitelná, neboť se ztrácí každým hříchem smrtelným, a to platí o předzvěděném i o předzřízeném. Avšak milost předzřízení (*gratia praedestinationis*), jsouc milostí základnou (*radicalis*), jest neztratitelná.

Pro tuto milost vyvolení (*electionis*) zůstává předzřízený i tehdaž synem Božím, když se dopustil sebe těžšího hříchu, zradiv na př. víru svou. Tak zůstal Petr synem Božím, ač zapřev Krista ztratil milost dočasnou, a totéž má místo o sv. Pavlu, jenž synem Božím podle předzřízení zůstal, ač ubíjel křestany a tudíž byl synem ďábovým podle dočasné spravedlnosti (*secundum praesentem justitiam*).

8. Úrada předzřízení a předzvědění jest v Bohu o d věčnosti. Kdož jsou předzřízeni, dojista budou spaseni, neboť, byť i nyní v hříších vězeli, obrátí se na konec a dojdou spásy. Nikdo však, leč by mu Bohem bylo zjeveno, neví o sobě, náleželi do počtu vyvolených, jakož nikdo neví o sobě, zdali se nalezá v milosti čili nic. Kdož pak jsou předzvědění, dojista budou zavrženi, ale žádný z nich nebude zavržen, leč pro hřích, v němž na onen svět odešel.

Předzřízení (a předzvědění) roztrídí veškero lidstvo na říši Boží a říši satanášovu. Údem říše Boží jest jediné předzřízený, nikoli předzvěděný, neboť předzvěděný, ať činí co činí, nebude nikdy oudem skrytého těla Páně, byť sebe více byl spravedliv, a nevyvětí se nikdy z objetí satanova. Předzřízený však, byť sebe více hřešil, z lásky Boží nikdy docela nevypadá, ano i tenkrát, když zhřešil, miluje ho Bůh více, než nejspravedlivějšího předzvěděného.

9. Do nebe uvedou člověka dobré skutky. Jsout možny, ješto má člověk vůli svobodnou, ač velmi oslabenou, a ješto Bůh milostí svou nás sílí, abychom dobré konati mohli a konali; k dosažení života věčného jsou však dobré skutky nezbytně potřebny, a konáme-li je ve stavu milosti, jsou i záslužny.

Stav, ve kterém se člověk nalezá, tak působí na povahu skutků jeho, že všecky skutky hříšnickovy, byť o sobě byly dobré, jsou vadny a hříšny, skutky spravedlivého pak jsou dobré, byť se při nich i trpně choval. Skutky hříšnickovy proto jsou veskrze hříšny, že týž ve stavu hříšném o své ujmě zůstává,

ač se hříchu zbaviti může. Avšak i spravedlivý pro slabost vůle sotva který dobrý čin koná bez jistého nedostatku, tudíž beze hříchu všedního.

10. Prostředky ku spáse věčné jsou svátosti. Jest jich sedm:

Křest jest buď křest vody, nebo křest krve aneb křest ducha, a trojím tím způsobem dosahuje člověk ospravedlnění. Míra účinkův jeho není však ve všech stejná. Tak se předzvěděný křtem vody nestává ani oudem skutečným církve (de Ecclesia), aniž oudem skrytého těla Páně, ani synem Božím. Avšak synem Božím se nečiní křtem ani předzřízený, ješto jím byl již prvé, nežli křtu sv. přijal.

Biřmování může snad platně uděliti i pouhý kněz a sice bez delegace biskupovy, anebo papežovy, ješto mezi biskupem a knězem není rozdílů.

Ve svátosti oltářní jest přítomno tělo a krev Páně, i duše jeho, i Božství jeho, v každé způsobě, v každé i nejmenší částce každé způsobu a sice předpodstatněm. Proměny té učiniti nemůže leč toliko kněz. Ačkoli pak v každé způsobě jest celý Kristus přítomen, mají křesťané z vůle Páně přijímati pod obojí.

V pokání se odpouštějí hříchové po křtu spáchaní. Bůh je odpouští ve svátosti té svémocně, Kristus podsvémocně, a kněz služebně. Služebná tato moc, čili rozhřešování kněžské jest však pouhou ohláškou, že Bůh hříšníkovi (podle naděje) odpustil. K rozhřešování není zapotřebí žádného posláni od papeže anebo od biskupa. Kajcník, chce-li dojíti rozhřešení, musí skroušeně hříchů svých litovati, míti pravý úmysl nehřešiti a jest povinen pokorně se zpovídati.

Poslední pomazání ustanovili apoštolé k rozkazu Páně. Uděliti je smí kněz bez pravomoci.

Na kněžství světiti může snad i kněz, ješto mezi knězem a biskupem není podstatného rozdílů. Kněžstvím dosahuje kněz i pravomoci k výkonům kněžského úřadu svého.

Manželství křesťanův jest svatý svazek jediný i nerozlučitelný. Snoubenci uzavírají je vespolným svolením v manželství. Nerozlučitelné jest však jen to manželství, které jest řádné; řádné však jest, kterému nevadí žádná překážka zákonem stanovená. K těm překážkám čítá Hus i překážky církví stanovené.

11. Kdo dobrých skutků pilen byl a v milosti Boží umřel, buď se ihned do nebe anebo do očiště dostane. Do očiště

jestliže se nedokál na světě, do nebe, jestliže za hříchy plně dostiučinil.

Kdo unře ve hříchu smrtelném, ihned odejde do pekla. V pekle nepožívají zatracenci tváře Boží, a jsou trápeni ohněm, který i duši proniká.

Jelikož zatracenci jsou na věčnost od tváře Boží odloučeni, a tudíž i od Krista a skrytého těla jeho, nemají s církví ni-žádného obcování.

Avšak mezi církví bojující, trpnou a zvítězilou jest vzájemnost a obcování, které obcování svatých sluje, protože k němu náležejí oudové svatí (v nebi a v očištcí), jenž nemohou více hřešiti, a na zemi všickni ti, kteří svatí budou, jsouce předzřizeni. Předzvěděný, byť se nalezal ve stavu milosti, není nikdy oudem obcování svatých, avšak i předzřizený vypadá dočasně z obcování toho, dopustil-li se hříchu smrtelného.

Za příčinou tohoto obcování mohou sobě věřící na zemi vespolečně pomáhati modlitbou, postem a almužnou, i jinými skutky dobrými. A jako sobě vespolečně napomáhati mohou, taktéž i duším v očištcí.

Svaté můžeme ctíti. Úcta ta není úcta občanská, ješto pro výtečnou povahu nadpřirozeného řádu se děje. Ješto však svatí jsou údové téhož těla skrytého, mohou i nám býti nápomocni, i duším v očištcí, a oni také skutečně orodují za nás; tudíž jest slušno a nám užitečno, za pomoc je vzývati.

Protože svatost svatých jest nestejna, i úcta jejich větší nebo menší býti může. Nade všechny pak vyniká rodička Boží, a proto ji přede všemi můžeme a máme ctíti. Úcta svatých se podstatně liší od úcty jedině Bohu povinné.

I ostatky svatých můžeme míti v poctivosti; že však obrazy ctíti by se mohly bez ourazu svědomí a víry, tomu nezdá se reformátor nasvědčovati.

12. Na konec světa bude z mrtvých vstání, a pak následovati bude soud veřejný, po kterém předzvědění hříšníci spolu s ďábly na věky se odloučí od předzřizených, hříšníci aby byli na věky trápeni, svatí aby na věky s Kristem se radovali.

13. Hříchu smrtelného se chrániti musíme, abychom unikli zátraty věčné. Ale hřích již zde má trudné následky, zejména také ten, že vladař, kněz, biskup, papež a majetník přestává býti pro hřích smrtelný vladařem, knězem, biskupem, pape-

žem a majetníkem po právu a spravedlnosti. Majít tudíž vážné příčiny všichni lidé stříci se hříchu smrtelného, zvláště pak kněží.

14. Zdroj, odkud se váží víra, jest jediné a výlučně písmo, tradice božské nestává. Vykladačem písma neklamným není vyučující církev, alebrž jediné Duch Boží, jenž věrné čtenáře osvětluje, aby slovu Jeho rozuměli.

§. 17.

Hus a neumořitelné právo osobního přesvědčení, čili svoboda u vyznání náboženském. Svoboda církve. Církev národní.

I. Velmi zhusta opakuje se domněnka, že Hus za neumořitelné právo osobního přesvědčení bojoval, ano i život svůj za svobodu víry položil; a z části jest mínění toto pravdivé. Nebot reformátor z Husince to byl, jenž nechtěl, aby o věcech víry rozhodovala autorita církevní, papež a biskupové, aniž měl pevnou vůli u věcech, pro které před sborem naň žalováno, se podrobiti výroku sněmovnímu, leč by lépe poučen byl z písma. On tedy autoritou až dosud platnou otrásl, a postavil na její místo princip jiný, kterýž rozhodovati měl u věcech náboženských.

A jaký byl ten princip? Snad se mělo každému na vůli ponechati, aby věřil, co se mu líbí? Snad dle Husa neměl nikdo pokutován a stíhán býti proto, že jinak věří, než jak věřila a věří svatá, obecná a apoštolská církev? Anebo snad dostoupila náuka jeho o svobodě náboženské takové výše, žeby každému byl dal plné právo, držeti zjevný blud, ano i veřejně jej hlásati, pokudž se neprotiví zákonitému pořádku? Měl snad za to mistr Jan, že výlučně rozum rozhoduje u věcech víry, tak žeby rozumu podrobena bylo i samo písmo? Byl snad Hus v pravdě reprezentantem všech těch, jenž svobodu vyznání na svůj prápor napsali, jsouce při tom úplna lhostejni co do otázky, které náboženství kdo drží, a je-li to náboženství pravé čili nic?

Máme-li na tyto otázky dáti odpověď, není nám věru třeba, ani Štěpána Pálče, ani Stanislava ze Znojma, ani Ondřeje z Brodu, aniž biskupa Jana Železného z hrobu volati a jich se tázati, zdali v té věci se lišil mistr Jan od církve katolické, v níž přece žíti a umříti sobě žádal; on sám zajisté naproti samo-

zvaným přátelům svým za věku nynějšího o tom hodnověrně svědčí, že nepřisuzoval každému člověku právo držeti blud i nejhorší, o něm psáti, jej hlásati a rozšiřovati, pokud by nebyl škodliv zájmům občanským. A čím medle ohražuje se betlémský reformátor naproti dotěrnému přátelství svých domnělých u víře blíženců ?

a) Hus žádá, aby se kázalo tak, jak stojíve slově Božím napsáno, a od věřících aby tak bylo věřeno, jak chce Kristus aby bylo věřeno. Každý jest tudíž vázán slovem Božím a má býti hotov, ihned ustoupiti od bludu svého, když mu byla pravda z téhož slova Božího ukázána. „Křesťané všichni mají věřiti, což jest buoh prikázal, aby bylo věřeno . . ; (každý) hotov jest a má býti hotov, když jemu bude pravda z písma sv. ukázána, aby ji mile přijal, a držel-li by co proti písmu, aby pravdu poznaje, ihned ustúpil.“¹⁾

Nikoli rozum, ale písmo svaté určuje obsah a obsah víry; rozum (ač chceme-li býti spaseni) musí se božské pravdě podrobiti, a také mistr Jan se jí podrobuje. „Ego homuncio mentem meam sacrae scripturae subjeci et subjicio . . Credens etiam cum sancta matre Ecclesia omnem veritatem credibilem, prout vult benedicta Trinitas ipsam credi.“²⁾ Toto své podrobení výrokům Slova Božího opakuje nejednou v rezervacích svých, dříve nežli započal pojednání svá o víře. Byl tedy mistr dalek toho, aby u věcech víry hlásal bezuzdnou svobodu. Vždyť pak každá pravda oboru nadsmyslného anebo smyslného má býti (u člověka rozumného) hradbou proti bezuzdné nevázanosti domněnek. Reformátor stanoví, že touto hradbou u věcech víry jest slovo Boží.

b) Ač reformátor nepřisuzuje u věcech víry rozhodné autority ani otcům svatým, ani sněmům církevním; přece se praví vázán býti výroky sněmovními a výpověďmi otcův: „Tenens etiam generalium conciliorum et ss. doctorum ecclesiae sententiam explicite et implicite.“³⁾ Uznává sice závaznost tuto jen potud, pokud se výroky tyto snáší s písmem Božím, jsouce v něm buď zřejmé neb zavinitě obsaženy, tak že na konec nikoli otcové

1) Výklad. I. 7.

2) De sacramento corporis et sanguinis Domini. Tom. I. 38.

3) Ibidem.

a sněmové, nýbrž písmo jenom rozhoduje: avšak to aspoň jde na jevo, že mistr nikterak nehlásal, žeby rozum u věcech víry byl zcela nezávislým ode vsí autority.

c) Tuto závislost rozumu lidského u věcech víry vyslovuje Hus s takovou rozhodností, žeby i mučenka šlechtila, ač litovati jest, že i ke bludům směřovala, o nichž se domníval reformátor, že na písmě jsou založeny. Chceť raději umřítí smrtí nekrutější, raději na hranici skončítí, nežli blud držeti. O tom píše na místech hojných, ve spisech učenému světu věnovaných neméně, jako ve spisech populárních a v dopisech soukromých. „Doufám,“ píše naproti Štěpánovi z Pálče, „že jsem zúplna křesťanem od víry se neodchylujícím, a že jsem hotov raději smrtí krutou podstoupiti, než něco naproti víře tvrditi a přestoupiti zákon Páně.“¹⁾ „Já míním,“ píše naproti knězi Kuchmistrovi, „raději ukrutnú smrtí umřítí, než umučeního Krista přikázání přestoupiti.“²⁾ „Bude-li na mne kacírství dovedeno,“ ohlašuje v intimaci přibité na dvěře královského sídla v Praze, „neodmlouvám, jako kacieř utrpěti.“³⁾ A tento až ku smrti za zákon Páně horlící mistr měl by státi mezi těmi, jenž na svůj prápor napsali heslo o bezuzdném právu a svobodě bezuzdné u věcech víry v tom smyslu, že rozum nezávisle rozhoduje o tom, čemu má býti věřeno?

d) Reformátor horlí proti těm, kteří se odvážili, nařknouti království české, žeby v něm žili lidé, držící neustupně bludy proti písmu Božímu, a tak milou vlast pohaněli a národ, a chce, aby tací lidé byli podle zásluhy potrestáni; obzvláště ti, jenž u dvora papežského udali, že v Čechách, v městě Pražském a v markrabství moravském jsou mysle mnohých kacírstvím nakvašeny.⁴⁾ Sám pak se kojí blahou nadějí, že na něm nebude shledáno kacírství, a že pilně doufá k milému Bohu, že beze bludu slovo Boží hlásal. „Já mistr Jan oznamuji i také ohlašuji, že, když jsem od jistých lidí zpraven, že listy sú přišly K. Mti. od papeže, kýmkolivěk vypravené, já nevědě, v nichž se píše, aby

¹⁾ Adversus scripta M. Páleč. Tom. I. 260.

²⁾ Naproti knězi Kuchmistrovi. *Erben* III.

³⁾ *Palacký*. Documenta. 69. n. 35.

⁴⁾ *Conditiones propositae a M. Joanne Hus. Palacký*. Docum. 491. lit. G.

K. M. stála o to, aby ze své země české vyplel kacieře rozmnožené; a poněvadž na mne, úfám Bohu bez mého provinění poskřek jest i s posunkem; aby pro mě neměl Králova Milost utrhanie a česká země pohanění, rozeslal jsem mnoho listův a rozlepal, podáváje se na dvůr arcibiskupův, že tu chci státi k své pravdě nejprv ohledáníe.“¹⁾ A tento mistr by měl býti v soublaste s těmi, kdož víře křesťanské zjevně a okázale odporní jsouce neváhají vyznati, že jim na člancích víry pranic nezáleží?

e) Reformátor žádá, aby se bludy vypleňovaly, netoliko zbraní duchovní, t. j. písmem Božím a přesvědčováním o pravdě tam složené (což přede všemi se dítí má se strany kněží), ale i prostředky násilnými. Jestliže církev tak činí, nelze ji proto zváti ukrutnou. Ale kacírství musí býti zjevno. Nemůže se arci nikomu úkon víry vynutiti, ješto nikdo nevěří, leč o své vůli, věřiti chtěje: ale přinucen jsa k zevnitřním výkonům víry, konečně k víře samé přitažen bývá. „Ad glossam, quae dicit: Probatum exemplo Moysi, Ecclesiam non esse crudelem, si haereticos vel schismaticos ad se venire compellat. Haec glossa vera est. . . Concedo ergo secundum glossam, quod debent manifesti haeretici compelli ad fidem, ut vere confiteantur Christum et legem suam, quia licet nemo potest credere, nisi volens, tamen cogi potest ad actus corporeos, quia ut seta inducit filum, sic actus alliciunt ad credendum.“²⁾ Hájiti víry dovoleno i mečem, což jest povolání zvláště knížat světských.³⁾ Kterak tedy lze říci, že mistr Jan jest patronem těch, jenž se přimlouvají za bezuzdnou svobodu u věcech víry?

f) Ve svém listu k veškerému rodu českému napomíná, aby drželi všickni pravdu Boží z úst jeho slyšenou, a jestliže by byli co proti pravdě Boží byli od něho slyšeli, aby toho žádný nadržel. „Prosím Vás, aby pravdu božie, kterou sem vám z božieho zákona a řečí svatých psal a kázal, abyste drželi; prosím také, ačby kto ode mne slyšal na kázání a súkromě co proti pravdě božie, aneb ač bych kde psal (jenž úfám bohu, toho neie), aby toho nadržal.“⁴⁾ Ne tedy na svévoli rozumu, ale na pravdě zjevené chtěl míti mistr ustavenou víru svatou.

¹⁾ *Intimatio applicata in ostio regis. Palacký. Docum. 68. n. 35.*

²⁾ *Ad scriptum octo doctorum cap. 14. Tom. I. 37.*

³⁾ *Adversus indulgentias papales. Tom. I. 177.*

⁴⁾ *Universo Bohemiae populo. Od 10. června 1415. Palacký Docum.*

Za tou příčinou domníváme se, že Hus byl dalek toho, aby u věcech víry hlásal svobodu nevázanou a bezuzdnou, ač rádi přiznáváme, že jím byla vyslovena zásada, aby písmo se stalo rozhodnou instancí u věcech víry a mravů, čímž otřesena v středověku autorita, na níž spočíval od věků nejenom řád církevní, ale i občanský. A v tom zajisté spočívá světový význam osoby Jana Husi, reformátora věku XV., ne snad žeby byl hlásal bezuzdnost, proti které tak snažně a úsilovně horlil.

II. Pojem věku nynějšího o svobodě individualné u věcech náboženských nebyl tedy reformátorovi Janu ani dle jména znám; kterakby tedy byl mohl na prapor svůj napsati heslo bezuzdné svobody náboženské? Svoboda náboženská předpokládá s v o b o d u náboženských společenstev vůbec. Zdaž tedy mistr Jan, neznaje svobody individualné ve smyslu věku našeho, znal se ku svobodě náboženských individualit, čili náboženských společenstev a vyznání?

Hus učil, že Kristus ustanovil církev jedinou, jako jest víra jediná a Kristus jediný, a církev tato že jest sborem všech předzřízených. V ní žijí jako v nájmu a dočasně také předzvěděni, nalezájí-li se ve stavu milosti secundum praesentem justitiam. Tato církev nemá sice viditelné nejvyšší hlavy, ač římský papež, spravuje-li ji podle zákona Božího, jsa předzřízený a nalezaje se ve stavu milosti, dobře náčelníkem jejím (capitaneus) slouti může. Neviditelnou hlavou církve jest Kristus, extrinsece secundum divinitatem a intrinsece secundum humanitatem. Částečné však církve (jako ku příkladu Pražská církev) mají své pohlaváry, a jim jsou poslušností zavázáni věřící, pokud rozkazují podle zákona Božího. Odepřítí jim poslušnost v mezích zákona bylo by Bohu se vzpíratí. Na základě tohoto učení svého oznamuje Hus arcibiskupovi, že se chce podrobiti výroku jeho, podepisuje (arci s obezřelou klausulí) úsudek universitní o 45 článcích Viklefových, odvolává se k papežům Alexandru V. a Janovi XXIII., a konečně ke sboru ekumenickému. Hus uznával tudíž jen jednu společnost náboženskou, a té vyhrazoval právo, aby na základě písmo ve při jeho rozhodovala; rozdíl to zajisté patrný a zjevný mezi Husem a jeho zbožňovateli ve věku devatenáctém.

Avšak ačkoli uznával Hus jenom jednu jedinou církev, která jest svatý, obecný a apoštolský sbor všech vyvolených, a se skládá z přerozličných církví čili menších sborů vyvolených na celém

světě rozptýlených; snad aspoň přiznával, že částečné sbory tyto jsou svobodny a nezávisly u vykonávání práv sobě příslušných?

Svoboda náboženských společenstev v tom záleží, aby každá společnost ve státě uznaná směla hlásati učení své, aby směla si voliti své náčelníky (biskupy, kněze) a jim potřebné autorisace dáti, ješto jinak veškeren pořádek by byl nemožný. Ale nejen vyučovati a poslání dáti náleží v pojem svobody náboženských společenstev, alebrž i napomínati, a jestliže některý úd tvrdošijným, neustupným jest, církevními tresty ho stíhati, ano i vyobcovati čili z obce náboženské vyhostiti. Taktéž náleží obci náboženské rozhodovati o tom, co se s naukou její snáší a co jí odporuje.

Všechněm společenstvům náboženským se musí přiznati i právo, aby mohla jmění nabývati, k účelům vyznání ho používati, a s ním v mezích práva po libosti nakládati. Mimo to nemají se ukládati žádné konfesi břemena větší, nežli jinému vyznání, nýbrž mají býti všechny konfese stejně v občanském ohledu oprávněny, jako jsou ku stejným povinnostem občanským zavázány.

Vizme již, jaký pojem choval mistr Jan o svobodě náboženských společenstev.

Především doznati sluší, že Hus nepřiznával nižádné oprávněnosti s e k t á m, kteréz u věcech víry od jedné, svaté, katolické církve se oddělily: neboť to jasně vysvítá z jeho pojmu o církvi vůbec. Kdoby tedy náhledy věku nynějšího, že jsou veškera společenstva náboženská, byť i v učení o víře a mravech se lišící, stejně oprávněna, do úst kladl reformátoru věku pátnáctého, ten by ukázal, že nemá ani ponětí o poměrech časových ve století XV.

Hus však ani částečným sborům čili církvím té jedné, svaté, obecné a katolické církve nepřiznával právo, dáti poslání k vyučování a ke službě církevní vůbec. Neboť on dí: že není k vyučování zapotřebí žádně pravomoci čili jurisdikce, ale že každý svým posvěcením i uspůsoben i oprávněn, ano i povinen jest, vyučovati, svátostmi přísluhovati, napomínati. A jako stanoví mistr nezávislost kněží od náčelníků a sboru církevního vůbec, v té míře, že kněží mohou kázati a výkony náboženské provozovati: tak ani církevní společnosti nepřiznává toho práva, aby směla zabrániti knězi ve hlásání víry a v přísluhování

svátostmi. Provinil-liby se někdo z věřících, ale tvrdošijně by ve hříchu nezůstával, trestem církevním nemá býti stíhán. Z církve nesmí a nemá býti nikdo vyloučen, leč by se z ní vyloučil sám. Vyloučení toto se děje každým hříchem smrtelným. I kněz může býti s úřadu svého složen čili suspendován, ale jen tenkrát, když ho Bůh suspendoval. Bůh pak skládá biskupa, kněze a jahna jen tenkrát s ouřadu, když se dopustil hříchu smrtelného, neboť touž dobou není biskupem, není knězem, a není jahnem, ač zůstává ve kněžství, biskupství a jahenství, ale nikoli právem, protože jest suspendován.

Na místě svém jsme ukázali, že tresty tyto uložit jest na základě nauky Husovy nemožno, jelikož jako žádný neví, zdali se některý oud církve nalezá v milosti, tak jest i neznámo, zdali v okamžení, v němž se mu trest ukládá, ještě trvá ve hříchu smrtelném. Proto mohl Hus dobře tvrditi, že kněz maje známost zákona Božího, a živ jsa spravedlivě, není vázán uposlechnouti záповědi ani biskupské, ani papežské, která mu velí nekázati a svátostmi nepřisluhovati, spíše, kdyby tak nečinil, upadá kněz v suspensi, kterou Bůh sám na něho uvalí.

Uznávaje tedy svobodu individuálnou čili osobnou podle zákona božího kázati a výkony náboženské před se bráti, obmezoval ano ničil mistr svobodu a právo církevní obce, čili částečné církve. Úmysl jeho byl při tom snad dobrý; on chtěl překaziti, aby libovůle, svévole a nespravedlnost náčelníků částečných církví se rozmáhati nemohla, aby se čistá víra hlásala, čistý zákon předkládal a věřícím se svátostmi přisluhovalo; ale svoboda společenstev církevních — řád a pokoj byl by musel za své vzíti na základě takového učení.

Reformátor sobě přeje k vůli nápravě v církvi a snad také k vůli větší volnosti náboženských společenstev, čili spíše církví částečných, aby prý ten starobylý obyčej, kde sobě náboženské obce volily samy ze sboru kněží posvěcených církevní náčelníky své, zase se navrátil, a tím se učinila závora všemu svatokupectví čili nehodnému kupování a prodávání církevních beneficí.¹⁾

Ale zdánlivá tato svoboda, po jaké touží, mizí vůči tomu, že přiznává králům, knížatům a pánům právo, zločiny a přestupky církevní, ano i smrtelné hříchy vůbec trestati. Moc

¹⁾ O svatokupectví. *Erben.* III. 461.

tuto prý měli již králové starozákonní, od nichž byli kněží pokutováni pro modlářství, lakotu a nečistotu, jakož viděti lze ze života Šalomounova, Josiášova a Nehemiášova. V Novém pak zákoně prý Kristus sám vyvrhnuv prodavače a kupovače z chrámu ukázal, že králové mají právo zločiny duchovenstva stíhati a trestati ohavnosti od nich páchané. Právo to lze prý snadno dokázati: neboť kdo může nepravosti staviti a tak nečiní, ten jim hoví a tím se proti Bohu prohřešuje, a proto prý se říci musí, že králové netoliko právo mají trestati poklesky kněžské, ale že jsou k tomu i zákonem Božím zavázáni. Či snad neměli by králové křesťanští hněvem vzplanouti. vidouce, kterak Kristus od kněží bývá uplván, ješto pohan Nabuchodonosor král spatřiv, že jsou zachráněni tři mládenci v peci olnivé, smrtí pohrozil všem těm, jenžby zlehčovali jméno pravého Boha. Vždyť pak vedle slov apoštola Petra mají králové meč, výkonnou tudíž moc i donucovací, jejímž vrcholem jest: bojovati za Krista naproti kněžím zlým. S vůlí Boží dán jest Jerusálém v moc Vespasianovu a Titovu, aby město zahubili i kněží jeho; proto také podlé práva zkontil Karel IV. kněze zákonu Božím vzdorující.

Kněží prý se ovšem takové pravomoci podvoliti nechtějí, svých imunit, svých výsad a svobod se dovolávajíce a dovozující, že dopustivše se zločinu naproti komukoliv, byť i naproti králi, nemohou nijakž před soud občanský býti poháněni. Avšak taková nezávislost není svobodou, nýbrž vazbou a otroctvím hříchu čili, jak ji sv. apoštol Petr zove, zástěrou zlosti. (I. Petr. 2, 16.) Proto prý nelze sobě mysliti pravého přítele Kristova, který by nebyl nepřitelem takové nezávislosti. Tou zajisté (prý) měrou, jakou se bojuje proti takové svobodě, vymáhá se pravá svoboda, čest a konečná sláva. A proto prý bludno jest se domnívati, že Kristus tomu nechtěl, aby kněží někým jiným byli pokutováni a trestáni, leč zase kněžimi. Nemá prý tudíž pravdu neznámý odpůrce jeho (*occultus adversarius*), jenž dí, že on (Hus) králi bezprávně a křivě přisoudil moc, stíhati hříchy kněží.

„Cum igitur reges et saeculares domini juxta apostolum (ad Rom. 13.) ministri Dei sunt, in hoc ipsum servientes, et ad hoc gladium portant et tributa accipiunt, ut vindictam faciant in eis, qui malum agunt, et ad hoc missi sunt, ut vindicent, teste Petro apostolo I. Petri 2. et sacerdotes debent subjecti esse omni humanae creaturae propter Deum . . . Debent (principes) primum

cleri malitiam compescere et praesertim simoniacae haeresis negotia exstirpare . . Libertatem clero nocivam (qua clerus nititur esse liber, quod, quantumcumque contra Deum, contra regem vel quemcumque alium principem vel dominum vel contra quemcumque hominum deliquerit, non exinde a saeculari quovis modo brachio puniatur). Illam conor praedicando, quantum potuero destruere, cum talis libertas secundum Petri Christi vicarii vocem sit velamen malitiae, quo velamine clerus nititur suam malitiam cooperire . . Quis foret servus Christi, qui non foret ecclesiae ad destruendam hujusmodi libertatem. Praedicans enim contra hujusmodi libertatem parat viam clero ad honorem, ad veram libertatem et finaliter ad beatitudinem consequendam . . Verum dicitur, . . quod Christus potestatem, qua ejecit vendentes et ementes, laico regi subdelegavit potestatem ad corrigendum clerum.“¹⁾

Jestliže prý se skrytý odpůrce zpěčuje uznati oprávněnost světské vrchnosti, stihati, pokutovati a trestati kněze hříšné, zapomíná, že Kristus volil kárati sv. Petra skrze sv. Pavla, a jiné kněze skrze apoštoly a jejich nástupce, ano apoštola Jidáše skrze samého ďábla. Tomu-li tak, kterak lze upírati, že jsou králové a velmožové oprávněni trestati nešlechtnosti kněžské!²⁾ Zde arci zapomněl Hus, že takovými důvody by se dokázati dalo právo králův a velmožův, aby i nevinné sužovali a trýzniti, ano i mučiti mohli. Nebo jestliže dopuštěním Božím zlý duch ranil Joba, proč by neměl král míti toho práva, šlehati poddané své a poslední sousto z úst jim vydírati?

Tomuto učení protiví se Husův názor o moci duchovní, kterážto dle jeho nauky převyšuje moc občanskou a vyniká nad ni starobylostí, jelikož kněžská důstojnost jest Bohem samým ustavena (Exod. 28.), královská však k rozkazu Božímu od kněží zřízena (I. Reg. 11.); vyniká též důstojností, a proto kněz jsa v důstojnosti vyšší posvěcuje krále; vyniká svou užitečností, neboť kněžská moc jest dostatečna ku správě lidu, královská bez kněžské nikoliv.³⁾ Tuto moc kněžskou však na místě jiném zase snižuje pod královskou, když praví, že králové jsou náměstkové Božství Páně na zemi, kněží však jenom náměstkové člověčenství. A poněvaž

¹⁾ Contra occultum adversarium z r. 1411. Tom. I. 135—137.

²⁾ Ibidem. Fol. 138.

³⁾ De Ecclesia. Cap. 10. Fol. 213.

člověčenství menší jest nežli Božství, byloby možno odtud uzavřati, že podlehají náměstkové Páně podle člověčenství náměstkům jeho podle Božství, t. j. králům, a že tudíž mají tito právo ano i povinnost, stfhati a poháněti kněze, a trestati jejich zločiny. Odtud také Hus soudí, že jestliže se má zváti papež „sanctissimus“ (svatý Otec), tím spíše prý by titul ten císaři příslušel.¹⁾

Hus vykládaje takto slovo Boží, měl snad úmysl dobrý, neboť se kojil nadějí, že na ten způsob se odstraní nešvary, jakými tehdejší dobou byla navštívena církev Boží. Na nápravě kněží však zakládá naději svou v nápravu křesťanstva vůbec. Duchovenstvo jest prý jako žaludkem v těle lidském. Jako prý žaludek přijímá potravu, a přijav tráví, aby živil údy veškery: tak i kněží přijímají z písem slovo Boží a tráví na něm, přemýšlejíce, a když byli přemyslili, živí jím věřících. Churaví-li jeden oud v těle lidském, nebývá i žaludek nemocí uchvácen; jestliže však žaludek ochuravěl, veškero tělo znemocní. A proto neskončeně mnoho na tom záleží, aby kněží Bohu věrni jsouce, i slovem i příkladem svým jiným lidem svítily.²⁾ Avšak čím více prý jest potřebna náprava kněží, tím menší prý jest naděje, aby sami od sebe k ní se nachýlili, neboť prý zvláště ve svatokupectví všichni vězí. Kdyby snad Bůh dal takového papeže, jenž by všecka ta svatokupectví zrušil vedle písma, snad žeby těm neřestem odpomohl, ale takovému papeži by prý apoštolové jeho nedali býti dlouho živu.³⁾ Jelikož tedy, jak se domníval reformátor, nebyla naděje, aby duchovenstvo samo sebe opravilo: chtěl, aby obce, králové a velmožové se ujali kázně církevní, ješto prý jim beztoho právo to přísluší a od Boha samého jim dáno jest, neboť „ve starém zákoně králové sú vládli biskupy a kněžími.“ Nad to má král moc od Boha nad svým královstvím, aby je spravoval v pravdě a spravedlnosti, a nespravoval by je v pravdě a spravedlnosti, kdyžby kněžím dopustil bydleti v zjevné zlosti proti nejvyššímu králi, jako nedbanlivý sluha.⁴⁾

Avšak při dobrém úmyslu svém a upřímné tužbě, aby kněžstvo ku pravé svobodě, která ve cnosti se zakládá, se navrátilo,

¹⁾ Adv. M. Stephanum Páleč. Tom. I. 259.

²⁾ Contra occultum adversarium. Tom. I. 135.

³⁾ O svatokupectví. III. 465.

⁴⁾ Ibidem.

nepovázil Hus, žeby způsobem takovým ani nejskrovnější míra svobody a volnosti církevní se neujala; aniž mu na mysli tanulo, že celá teorie jeho spočívá na bludu, že církev a stát ve všem všudy mají stejný původ a stejný cíl, a jakoby tudíž králem, pohlavárem občanským, i církevní záležitosti rozhodovány a spravovány býti mohly. Druhý blud, na němž teorie Husova ustavena jest, v tom záleží, že mistr stotožňoval obor práva s oborem mravů. Proto chce, aby přestupky a zločiny církevní od kněží spáchané soudem světským se stíhaly jako zločiny občanské, ano aby se na nich trestali hříchové vůbec, pokud jsou zjevní a smrtelní. Hus tedy vyzouvá společenstvo náboženské (částečné církve) z veškerého práva ku svézákonnosti a ku správě a vládě, kterou bez toho svým učením o ústavě a vládě církevní byl podkopal, a tím způsobem doufá, že vyhojí rány jeho!

A jako obmezuje svobodu správy církevní, když moc soudní a výkonnou nad kněžími i v ohledu církevním připisuje králům: tak obmezuje i správu kněží nad lidem věřícím. Prikazujeť sice, aby lidé prelátů poslouchali, souhlasí-li rozkazy jejich se zákonem Božím, a kněžím dává právo a ukládá povinnost napomínati; ale u věcech církevních nad nimi vládnouti, je souditi, nálezy činiti, odsuzovati a tresty ukládati, toho reformátor nepřipouští biskupům, kněžím a prelátům. Ale za to dovoluje králům, velmožům a obcím tak činiti: „Knížata, páni, rytíři, měšťané měli by brániti, aby lidé jich nesmilnili a zvláště necizoložili, pakliby nechťeli nechati, ale mrskati, bítí, ale nesmím říci, zabíti.“¹⁾

Netoliko trestati mají prý právo velmožové, kdyžby lidé smrtelného hříchu se dopustili, ale je i donucovati, aby vykonávali povinnosti náboženské. K otázce, volno-li „pánóm rytiečóm, panošiem, měšťanóm, králóm, knížatóm, šlechticóm řádem z lásky změtené lidi puditi, aby šli k té poslední večeri,“ odpovídá reformátor, že ovšem to právo jim přísluší. Namítku však, že světský pán takové moci nemá, odbývá slovy: „Přím toho, nebo proto pán má platy a panstvie, aby zlé krotil moci a dobrých bránil.“ A poněvadž se namítalo, že takové nucení nic platno není, ješto se nikdo k Bohu neobrátí, leč o své vůli, dokládá Hus: „Věř, že někdy bývá něco na počátku proti vůli, a potom s vůlí: jako panna někdy velmě nerada za muže jde,

¹⁾ Výklad. I. 133.

chtíec jiného mieti; avšak, když otec připudí, bývá to, že potom s ním ráda a tak volně bydlí. A tak jejie na počátku bezděčně za toho muže jitie potom jí jest prospěšné i ku plodu i k jiným věcem.“¹⁾ „A tak již máš, že slušie pánóm světským mocí puditi zlé, aby byli dobří, a kněžím slušie, aby ne tak mocí, jako napomináním dobrým vedli lid k večeri. A obojím dal jest Kristus ve čtenie naučenie: Knězi velí, aby volal, a pánu, aby pudil; dal jest jim i příklad: Kněžím káže pokorně, a pánóm jakožto král, vymrskávaje z chrámu svatokupce, a ve svém jímánie slovem poraziv židovské zástupy mocně, a Šavla, to věz sv. Pavla, poraziv na cestě, an jede, a jímal jeho sluhy.“²⁾

Z dokladů těchto snadno posouditi lze, kterak učením reformátorovým navzdor chvalitebné snaze o polepšení laiků a kněží mizí všeliká svoboda i církevní i občanská a uvodí se absolutism takový, jakého nebylo prvé ve světě křesťanském. Neboť je-liž cesty jistější k despotii než vtěsnati kázeň církevní i občanskou v železnou ruku králův a velmožův, anebo po případě demagogův? Hus byl v těchto věcech pravým a skutečným předchůdcem německého reformátora Lutra a otrockého jeho výroku: „Cujus regio, illius et religio.“ Rozcházejíť se sice oba reformátorové, ješto Lutr dává moc vladařům, aby rozhodovali o vyznání a víře svých poddaných, a jich donutili k náboženství svému (vlastně Luteránskému): Hus však především mravy občanů (kněží i laiků) podrizuje svrchovaností králův a velmožův. Lutr tak učinil, aby násilím despotů zachránil „čisté evangelium“ své, Hus pak, aby v křesťanstvu zase obnovil dobré mravy. Že stanovisko mistra Jana Husi jest neskonale vyšší nežli doktora Lutra, netřeba tuším připomínati. Oba však v důsledcích učení svého se scházejí, ješto uvrhují v okovy svědomí občanů. Proto nebylo nikdy despotie takové, jaká povstala po reformaci věku XVI., a tuto sobě vzali za vzor katoličtí mocnářové, utvořivše tak zvané náboženství štátní, barikádou královského „placetum“ je naproti hlavě církve ohradivše.

Reformátora Betlémského svedla k nepředloženému jeho učení věc trojí: 1. příklad starého zákona. 2. Obyčej středověku. 3. Smutný stav církve Boží za doby tehdejší.

Domnívalť se, že i v Novém Zákoně přísluší právo kázně

¹⁾ Postilla. II. 258. *Erben.*

²⁾ *Ibidem.* 259.

církevní velmožům světským, poněvadž v Zákoně starém byly přestupky kněžské od králů stíhány: ale přehlédli, že poměr státu židovského k církvi židovské byl jiný, nežli poměr říší křesťanských k jedné, svaté, obecné a apoštolské církvi. Neboť králové židovští směli trestati kněze pro přestupky zákona Páně, ano byli k tomu i zavázáni z té příčiny, jelikož zákony obojího řádu, občanského i církevního, byly vůli téhož Boha krále stanoveny, jehožto náměstkem král židovský byl, protože forma vládařství židovského byla theokratická. Z práva tedy a povinnosti židovských králů nelze odvozovati, žeby kázeň církevní náležela v obor práva velmožův křesťanských.

Ve středověku se vyřizovaly arci i církevní záležitosti začasté na sněmích občanských, ale to se dělo za tou příčinou, ješto na nich zasedali a rozhodovali biskupové a preláti, jsouce zároveň i velmoži říšskými, jako se zase na synodách, ano i na sněmích ekumenických vyřizovaly často záležitosti občanské a mezinárodní. Byliť sněmové ti jako tribunálem nejvyšším mezi říšemi a královstvími, a nejednou zamezili kruté boje a politické bouře. Avšak byla-li kázeň církevní a kněžská upravena na sněmích světských: stalo se tak z vůle církve samé, nikoli proti vůli její; neboť obě moci, i světská i církevní, jsouce ve svých oborech nezávislé, byly tehdejší dobou těsně sloučeny, ač v těsné spojbě té se státem nikdy nevzdala se církev nezadatelných práv svých. Patrnó tudíž, že Hus proti pravdě a proti právu veškeru kázeň církevní v ruce velmožův vložiti chtěl, čímž by byla uvalena poroba netoliko na kněžstvo, ale i na občanstvo.

Ku svobodě náboženských společenstev náleží též, aby byla chráněna ve svých poměrech právních vůbec a ve svých držebnostech zvláště. Vizme, kterak se vyjádřil mistr Jan o tomto základném požadavku svobody každého společenstva.

Reformátor projevuje myšlenky své sem směřující slovy Viklefovými: „*Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab ecclesiasticis, habitualiter delinquentibus.*“¹⁾ Páni světští tedy mohou podle vůle odejmouti duchovním, ve hříchu (zlovolně) se nalézajícím, zboží časné. Důvodové však loupeživé této věty jsou podle reformátora následující:

¹⁾ De ablatione temporalium a clericis. Determinatio Joannis Hus. Tom. I. 118.

Především prý vyplývá oprávněnost velmožů ku zabavení čili vlastně k lupu časného zboží duchovníků ze Starého Zákona, ve kterém králové statky duchovenské k pokynutí Božímu zabavovali, jestliže držitelové jejich zlovozně ve hříchu zůstávali. Tak složil Šalomoun nejvyššího kněze Abiathara, přívržence Adoniášova, a ustanovil na jeho místo Sadocha. (III. Král. 2.) Sesazení s úřadu však více váží, než zabavení a odejmutí zboží časného, a jestliže k tomu byl oprávněn Šalomoun, tím spíše mu příslušelo právo, zbavit kněze pozemských statků, jestliže se provinil proti právům královským. Tomu-li tak, mají prý i v Novém Zákoně králové křesťanství právo, odejmouti statky kněžím, jenžby se podobným způsobem zachovali jako Abiathar naproti Šalomounovi¹.) I o králi Nabuchodonosorovi se prý čte v písmě, že mu Bůh dal tu moc, odvésti do zajetí kněze a lid (IV. Král. 25.); o Josiášovi, že sebral skvosty chrámové, od předkův svých Josafata, Jorama a Ochoziáše chrámu zasvěcené, a poslal je Azahelovi, králi Asyrskému, aby ustal od Jerusalema. Josiáš tedy naložil po vůli své netoliko se zbožím duchovenským, ale i chrámovým (zádušním). Taktéž učinil král Ezechiáš (IV. Král. 18.). V čas nouze a nutné potřeby mají tedy králové právo, odejmouti kněžím jejich statky.

I písmo sv. Nového Zákona nasvědčuje prý učení tomuto, neboť když učenci Páně, laiční jsouce, počali klasy trhati (v den sobotní) a jísti, a farizeové to vidouce, řekli: „Hle učenci činí, čeho nesluší v sobotu činiti“: odkázal Pán farizey k Davidu králi, který lačen jsa vešel do domu Božího a jedl chleby posvátné i společníci jeho. (Mat. 12, 1. I. Král. 21.) V čas potřeby prý tedy volno jest pobrati zboží církevního. Tomu prý nasvědčuje též ta okolnost, že směli Titus a Vespasian z vůle Boží oloupiti kněze starozákonné o statky jejich. To prý se stalo pro hříchy kněžské. Hříchové však kněží nynějších jsou snad ještě těžší, nežli hříchové kněží starozákonních, proč by tedy nesměli králové z téže vůle Boží sebrati jejich statky? „Igitur, cum moderni sacerdotes tantum vel amplius possunt delinquere in Christum Domini, quod ex Dei placito saeculares domini parem poenam eis poterint infligere pro delicto.“²)

¹) De ablatione temporalium a clericis. Determinatio Joannis Hus, Tom. I. 118.

²) Ibidem.

Jest veledivno, proč se reformátor tak velmi namáhal, větu svrchu položenou o loupeži na statcích duchovenských z písma dokazovati, ješto měl v učení svém o následcích hříchu smrtelného v oboru občanském pádné rány ku zdrcení všeho majetku duchovenského. A reformátor nebyl věru tak zpozdilý, aby na ně zapomenul, řka: že světští smějí zabrati zboží duchovenské, poněvadž prý všecko, což člověk zle drží, cizé jest, zle pak drží (zboží), kdož ho zle užívá (omne, quod male possidetur, alienum est, male autem possidet, qui male utitur).

Při této argumentaci přehlédli veleučení mistr, že takovou dialektikou oprávnjuje krále a mocnáře, netoliko kněžím, ale i všem občanům vůbec sebrati veškery statky jejich, pakliby jich nedobře užívali, aneb vůbec smrtelně zhřešili a ve hříchu trvali. Neboť nemají-li kněží právo ku statkům svým, trvají-li zlovolně ve hříchu, proč by neměl míti panovník práva i laikům odebrati statky, jež tito nespravedlivě (protože ve stavu hříšném) drží? — Přehlédli reformátor i to, že vlastně nadarmo oprávnjuje velmože k loupežím na statky duchovenské, ješto králové sami, nevědouce o sobě, zdali v milosti se nalezají, neví, jsou-li v právném a spravedlivém držení moci své — a tudíž nemohou ano nesmějí v takovém stavu vykonávati práva úřadu svého, majíce podle soustavy Husovy pochybný titul ku vladaření svému.

Snad nahlížel reformátor nejistou půdu důkazů svých, a proto uvedl ještě jiné doklady k odůvodnění věty výše naznačené. Praví totiž, že byly statky duchovenské kněžím proto darovány, aby konali, co jest úřadu jejich. Jestliže tedy povinností své nekonají, mizí titul tento právní, za kterým byly darovány. Neboť jako prý odpírají kněží laikům svátosti, neplní-li tito povinností svých, tak zase a sice rovným právem odpírají laikové časné zboží kněžím, jenž nechtějí konati, k čemu jsou povoláním svým zavázáni. Sám prý sv. apoštol s tím souhlasí, když takto píše: „Když jsme byli u vás, to jsme vám přikazovali, že nechce-li kdo dělati, aby také nejedl.“ (II. Thess. 3, 10.)

Toto právo velmožův ještě většího a rozsáhlejšího nabývá rozměru a dosahu, jestliže se zboží duchovenské tou měrou rozmnožilo, že vadí kněžím u vykonávání úřadu jejich. Dokonce prý v Čechách nelze přiznati duchovenstvu vrchní majetnictví nad zbožím církevním, poněvadžby držíc čtvrtý anebo snad docela

třetí díl celého království državou touto nezávisle vládnulo. Kněží prý přisuzují sobě svrchovaného panství nad majetkem duchovenským, zovouce sebe „pány,“ „pány kněžími,“ „pány preláty,“ „pány probošty,“ „pány kanovníky,“ „pány plebány,“ ale to prý nerozhoduje v otázce, jsou-li opravdu svrchovaní majetníci zboží svého. Jestližeby se množilo zboží kněžské v té míře, tož by na konec se veškero království dostalo v područí kněží, a pak by přestal býti král český pánem ve svém království. Což prý zvláště proto uvážiti sluší, ješto vyhlašují papeže za bezprostředního majetníka zboží církevního, kterýby tudíž a ne král byl vladařem v říši, tak žeby král vladařem nebyl. „Si omnia illa bona, quibus dotatur nostra ecclesia, immediate et directe pertinerent ad papam, sic, quod rex non habeat interesse in possessionibus vel personis, quum plus quam quarta pars regni sit devoluta ad manum mortuam, sequitur, quod rex noster non sit rex totius Bohemiae, cum plus quam quarta pars pro clericis in manu mortua est decisa. Imo quum quotidie accrescunt possessiones cleri, et decrescunt baronibus, militibus et aliis saecularibus, potest evenire de facili, quod tota possessio ad clericos devolvatur, ut in Rheno contigit.“¹⁾

Jest se tedy dle Husi báti nesmírného vzrůstu jmění církevního, kterého denně přibývá a na konec by českou zemi mohl takový osud stihnouti jako země Porýnské, žeby totiž docela v ruce duchovní přešla. Tím většího zla jest se obávati ze spousty statků církevních za tou příčinou, ješto klerikové chtějí býti nezávislí od pravomoci občanské a daně dávati se zpěčují.

Králové a velmožové mohou tedy dle Husi v různých případech zboží mrtvé ruky zabaviti, buď že by kněží svatokupčili, kacírství, smilství, cizoložství aneb i jiných hříchů smrtelných se dopouštěli, anebo že by se velezrády dočinili anebo žeby snad statky duchovenské přespříliš se rozmnožily. Kdyby prý nebylo volno v těchto případech zboží mrtvé ruky zabaviti, nýbrž veždy nutno bylo, se dovolávati k tomu svolení se strany papeže, arcibiskupův a klerikův: nemělby král svrchované moci světské, ale moc ta by v duchovenstvu sídlila, tak žeby král nebyl více králem, ale kněžstvo by panovalo nad vladařem. A to prý by bylo proti vůli Boží, ješto Kristus sám dí: „Králové národů panují

¹⁾ De ablatione temporalium a clericis. Determinatio Joannis Hus. Tom. I. 118.

nad nimi; a kteří moc mají nad nimi, dobrodincové slovou. Ale vy ne tak.“ (Luk. 22, 25. 26.)

Jestliže však právo nad statky duchovenskými náleží výhradně mocnáři, tím méně lze o desátcích říci, že by neodvolatelně kněžstvu náležely, neboť jsou prý to pouhé almužny.¹⁾

Žeby desátky všade byly pouhými almužnami, v tom se mýlil mistr Hus, nebo na místech nescíslných vespólnou smlouvou mezi farářem a farníky byly zavedeny. Hus však byl tak pevně přesvědčen, že pravé jsou výroky jeho o zboží kněžském, o desátcích a o poměru hříchu smrtelného k úřadům duchovním i občanským, jakož i k majetku, že neváhal v Kostnici Janovi z Chlumu psáti, že, bude-li traktát jeho „de decimis“ zavržen co kacířský, tím samým král Sigmund i Karel IV. za kacíře budou vyhlášeni, ješto i oni odňali biskupům zboží časné. „Item articulum de ablatione dicunt esse haereticum. Insinuetis D. Regi, quod, si ille articulus pro haeresi condemnabitur, tunc et ipse ex eo, quod abstulerit episcopis bona temporalia, imo et pater suus, imperator et rex Bohemiae condemnandus veniet tamquam haereticus.“²⁾

Není tedy pochybnosti, že vedle teorie Husovy církevního společenstva nemají plného práva, držeti jmění své, ješto se dává králům v plen, buď žeby se kněží hříchů smrtelných dopouštěli, aneb jinak svých povinností nedbali, aneb žeby se statky jejich přespříliš rozmnožily. — Že se Hus takovým učením dotekl bolavé rány věku svého, přízná zajisté každý, neboť již tehdež s mnoha stran, netoliko v Čechách ale i v jiných zemích evropských na to želáno, kterak se immunity kněží ku škodě zemské rozhojňují, pravomoc královská ohledem k duchovenstvu se obmezuje. a kterak při nesmírném přepychu povinnosti kněžské se zanedbávají. Z té příčiny povšimli sobě lahodného učení milovaného mistra zvláště přívrženci jeho, žádajíce „ve čtveru článků Pražských“ na místě třetím: „Třetie, že mnozí knězie a mnišie světským právem panují nad velikým zbožím tělesným proti prikázání Kristovu a na překazu svému úřadu kněžskému a k veliké škodě pánóm stavu světského; aby takovým kněžím to neřádné panování odjato a staveno bylo, a aby podle evangelium nám

¹⁾ De decimis. Tom. I. 125.

²⁾ Palacký Docum. 89. n. 50.

příkladně živi byli a navedeni byli k stavu Kristovu a apoštol-skému.“

Mistr Jan, předzvídáje, že doba není daleka, ve které se kněžstvo oloupí, dovolává se proroctví Hildegardy panny, která prý netoliko předpovídá o zabavení jmění duchovenského, ale prý zabavení to i za oprávněné pokládá. Sv. Hildegarda dí: „Ipsi reges et alii saeculares divino judicio excitati acriter se opponunt atque super eos irruentes dicent: Nolumus hos regnare super nos cum praediis et agris et aliis saecularibus rebus, super quas principes constituti sumus. Et quomodo decet, ut tonsi cum stolis et casulis suis plures milites vel plura et pulchriora arma, quam nos habent . . Unde abstrahamus eis, quod non recte, sed injuste habent. Et infra: Omnipotens enim Pater recte divisit omnia, coelum scilicet coelestibus et terram terrestribus, atque hoc modo justa divisio inter filios hominum sit, videlicet, quod spirituales homines ea habeant, quae ad ipsos respiciunt. Saeculares vero, quae iis conveniant . . Deus enim non praecepit, ut tunica et pallium alteri filio daretur, et alter nudus remaneret, sed jussit, ut isti pallium, illi tunica tribueretur. Pallium igitur saeculares propter amplitudinem saecularis curae et propter filios . . habeant, tunicam vero spirituali populo concedit, ne in vestitu deficiat, et ne plus, quam necesse est, possideat . . Haec virgo supradicta Hildegardis,“ dokládá Hus, „plane praedicens ablationem temporalium ab ecclesiasticis per saeculares dominos, et ostendens, propter quid futura sit ablatio hujusmodi et qualis debeat esse rerum ablatarum divisio.“¹⁾

III. Svoboda církevních společenstev byla by tedy podle soustavy Husovy veleskrovná, ješto by nebyly svézákonný u věcech církevních, aniž veřejným právem naproti loupeživým nájezdům velmožů chráněny.

Ale snad že chtěl mistr zavésti církev národní, a tím i svobodě a nezávislosti v každém státě přispěti, tak sice, žeby každý národ byl zvláštním sborem náboženským té jedné, svaté a katolické církve, na příklad žeby církev česká byla nezávislá od církve Němců, a obě od církve Římské?

Pojem, jaký sobě učinil Hus o církvi co sboru předzřízených, nasvědčuje dosti církvím národním. Neboť tou měrou jest

¹⁾ De ablatione bonorum a clericis. Tom. I. 124.

snadno říci, že může býti tak dobře nezávislá část katolické církve v Čechách jako v Norvégiích, v Anglii a jinde, a bylo by zajisté nemístno tomu odpíratí.

Avšak netoliko v pojmu o církvi Husově jest dosti prostory pro církev národní, nýbrž jsou v něm i základní rysy národní církve dosti průzračně viditelný. Hus zajisté tvrdí, že vláda církevní se uskutečňuje zákonem Páně čili hlásáním slova Božího a životem spravedlivým: tudíž jí neřídí vlastně ani biskup, ani prelát, ani kněz, ale zákon Boží, k němuž ani vládou církevní nic přidati nelze. Kde tedy vládne tento zákon, tam jest Bohem ustavená správa. A protož nic nevadí, aby se spravovala církev česká zákonem Božím, jsouc ode všech církví částečných, na př. v Němcích a ve Vlaších nezávislá. Společný zajisté svazek jest: tentýž zákon, tentýž Kristus, jsa hlavou nejvyšší všech církví, společná víra, společné předzřízení k životu. Církev tedy zůstává jedna, byť také nebyla jednotnou správou viditelné hlavy sjednána.

Reformátor tvrdí, že papež není hlavou církve, a že jí ani býti nemůže, ješto by jinak musel býti i dárce nadpřirozeného života církevního, což tvrditi bylo by rouháním. Není-li však a nemůže-li býti viditelné nejvyšší hlavy celé církve, pak také nižádná částečná církev nad druhou nevyniká: žádná nemá toho práva, chtěti, aby se jí druhé církve podřídily, a tudíž nic nevadí, aby zřízeny byly církve národní anebo státní.

Reformátor učí, že nabývá kněz přímo od Boha práva, slovo Boží hlásati, svátostmi přísluhovati a mši svatou sloužiti; kněz pak, znaje zákon Boží a cítě v sobě povolání, musí kázati a svátostmi přísluhovati, i kdyby mu pohlaváři církevní bránili, aneb ho z církve vyhostili. Jestliže tomu tak, pak jest v organismu církevním jeden kněz od druhého úplna nezávislý, a nic nevadí, aby se zřídily církve národní.

Reformátor konečně učí, že zákon Boží jest jedinou a výlučnou normou celého církevního života, že k zákonu tomu nelze nic přidati, že nemá církev moci zákonodárné, soudné a výkonné, za to však že králové a velmožové mají právo a povinnost, nad kněžskou kázní bděti, kněze před soudy své i pro přestupky církevní poháněti, odsuzovati a pokutovati. Tomu-li tak, pak vlastně jest vladař nejvyšší ředitel církve částečné, a tudíž by bylo tolik nezávislých křesťanských církví, kolik jest nezávislých vladařů.

Byť tedy Hus byl nevyslovil jména církví národních, věc sama jest v soustavě jeho náboženské obsažena. Avšak slyšme, co napsal v měsíci prosinci 1411 ke sboru nejvyšších soudců v království českém. Želáť, že pražští kanovníci nedbali smíření mezi stranou jeho a arcibiskupem Zbyňkem svatě paměti zjednaného, ale že způsobili Michala, faráře u sv. Vojtěcha, aby při vedl proti němu, a tak zjednali na něho kletbu, té ale že se nebojí, toho však že se bojí, nekázati slova Božího: „Ovažte milí páni, buďte že jsem já velmi vinen, proto-liž mají pánu Bohu chvály ujetí a lid Boží zamutiti takovými kletkami a stavováním služby božie, nemajíce toho v písmě svatém, aby tak stavovali, když zamyslé. Tisknú a nuzie kniežata, pány, rytieře, panoše i chudú obec, a pohonie jich ven z jich země: a to jest proti zákonu božiemu, proti ustavení práv duchovních, i proti cesařským právóm. Protož milí páni a dědicové království českého! přičiňte se k tomu, ať také nehody přestanú, a slovo Božie ať jmá svobodu mezi lidem Božím.“¹⁾

Nechťe však reformátor, aby u věcech církevních někdo měl býti poháněn k soudu mimo hranice české, dává patrně na jevo, že se nalezala u něho jakási idea o církvích národních. Proto také v témže dopisu doznává: „A já to znám, že ani papeže ani arcibiskupa chci poslouchati v tom, abych nekázal, neb to jest proti Bohu a proti mému spasení. Viem to milí páni, že kázání toho také neposloucháte, že kázal papež, jenž již umřel jest, ve své bulle, již jsou oni koupili draze, aby nikdež nebylo kázáno slovo Božie v kaplách, neb viem, že mnozí z vás máte kaply, v nichž vám káží, a druhdy i v domech.“ V souvislosti s ideou touto žádá reformátor ve svých výminkách, jakby pokoj v rozechvěné zemi se na novo upevniti dal, aby království české ve svých právech, svobodách a obyčejích zachováno bylo ohledem k approbacím, ke kondeinnacím a jiným výkonům k celé církvi se nesoucím.²⁾

Učení Husovi pojali dobře mistrovu ideu, neboť ve smlouvě, jakou uzavřela mezi sebou šlechta Husitská dne 5. září 1415,

1) Collegio iudicum Regni Bohemiae supremo. *Palacký Documenta.* 22.

2) *Conditiones concordiae propositae a M. Joanne Hus.* *Palacký Docum.* 491.

jest i to obsaženo, aby duchovenstvo nižádných kleteb nepřijímalo, leč od svých biskupův. „Také sme smluvili, abychom všemu svému duchovenství, kteréž pod sebou máme, přikázali, aby ižádných kleteb nepřijímali od žádného kromě biskupův těch, pod kterýmiž sedíme v Čechách a v Moravě; neb těch pónonov i kleteb řádných chceme rádi poslušni býti. Pakli který z těch biskupův, pod kterýmiž sedíme, chtěl nás, neb naše duchovenství neřádnými kletbami mocí tisknouti pro slovo božie neb zákon jeho, neb proč pro jiné, ješto by prvé k světskému sídu slušelo: těch bychom nechťeli poslušni býti, ani jich přijímati, než těm se protiviti, a toho sobě pomocni býti, abychom od nich tištění nebyli. Pakliby nás ktožkolivěk kterýmikolivěk cizími kletbami chtěl tisknúti, a na pomoc vezma ruku světskú podle vydání těch kleteb, toho sobě máme i chceme také pomocni býti, abychom tištění nebyli, poněvadž řádných kleteb a pónonov svých biskupův chceme poslušni býti. A kdyby milý pán Bóh ráčil zjednati z své milosti, žeby jeden papež zvolen byl tím řádem, jakož za našich předkův bylo, a ve svém řádu a ve své stolici Římské seděl svobodně a mocně bez překážky: teda chceme k J. Stí poselstvie učiniti, a jemu své veliké hanby túžiti, která se jest především křestanstvím nám nevinně stala, i toho nevinného a křivého narčenie, kterým jest koruna česká zhyžděna, a což nám kolivěk J. S. rozkáže, ješto by proti pánu Bohu a jeho zákonu nebylo, v tom ve všem chceme J. Stí poslušni býti, jako sú kdy naši předkové poslušni byli.“¹⁾

Legátové sněmu Basilejského žádali na Česích, aby se srovnali s ostatním křestanstvem ve všem kromě přijímání pod obojí. Co se týká pohánění k soudům zahraničným, v tom prý sněm (Basilejský) vůbec zamýšlí stanoviti meze, aby tak často jako dosavad se nedálo, ale zrušení práva odvolati se k vyššímu soudci rikterak by slušné nebylo. Tenkrát odpověděl na sjezdu Brněnském jmenem Čechův Rokycana legátům v tato slova: „My chceme míti arcibiskupa, jež volí národ i duchovenstvo a jmenuje král náš: tak se děje v Uhřích, proč by nemohlo tak býti v Čechách? Žádáme, aby cizozemci nás nesoudili ani nerozdávali našich církevních úřadův: to nic není těžkého a

¹⁾ Pactio baronum Bohemiae et Moraviae de tuenda libera verbi divini praedicatione etc. *Palacký* Docum. 591—592.

pro dobré pokoje a jednoty nemělo by nám odpíráno býti. Ale vám zdá se málo záležeti na nás; bydlíte vzdáleni a někteří, jak pravíte, sotva z pověsti nás znáte, a nedotýkají se vás bolesti naše. Učiňte tedy, aby přijímání pod obojí v místech, kde v obyčeji jest, vesměs průchod mělo, a budeme svorní. My toho nežádáme, jako bychom jeho bez vašeho dovolení míti nemohli, protože to máme dáním Božím, ale žádáme toho jen ku prospěchu jednoty a pokoje. Nechcete-li svoliti, buď s Vámi pán Bůh, neboť s námi jest a bude bohdá.“¹⁾

Národní církve jsou tedy na základě učení Husova možny, a on sám by je byl nepochybně zřídil, ač chtěl-li důsledně jednati. Ale zdaliby tyto nezávislé církve byly prospěly svobodě církevní a politické, jiná jest otázka. Národní církve povstaly za působením saského reformátora Lutra, a my nemůžeme říci, žeby jimi byla zkvétla evangelická svoboda, spíše nebylo nikdy takového otroctví v ohledu politickém, aniž takové despotie v ohledu náboženském, jako když výrok Lutrův: „Cujus regio, illius et religio“ do praxe byl uveden, ač se Lutr velice tím vychloubal, že takovým způsobem knížata k sobě přitáhl (sonderlich herfürgezogen, erleuchtet und gezieret!).

O tomto despotismu, jakým Lutr oblažil národ německý, píše jeden z nejučenějších historiků věku našeho: „So entstand ein Despotismus, dessen gleichen bis dahin noch nicht gesehen worden war. Das neue System, wie es jetzt von Theologen und Juristen ausgebildet wurde, war schlimmer, als die Byzantinische Praxis, denn dort hatte man doch nie den Versuch gemacht, die Religion des Volkes zu ändern. Die protestantischen Fürsten waren nicht bloss Päpste in ihrem Lande, sie waren mehr, sie vermochten, was nie einem Papste eingefallen war. Denn jeder Papst wusste, dass seine Macht nur eine erhaltende, die überlieferte Lehre bewahrende sei, und dass ein Versuch von ihm, die Lehre der Kirche zu ändern, unfehlbar am allgemeinen Widerstande scheitern würde. Den protestantischen Fürsten aber wurde gesagt, und sie selber glaubten und erklärten, dass ihre Macht in religiösen Dingen eine völlig schrankenlose sei, dass sie im Gebrauche derselben ihr Gewissen zur einzigen Richtschnur zu nehmen hätten.“²⁾

¹⁾ Palacký Dějepis. II. 2. str. 325.

²⁾ Döllinger „Kirche und Kirchen.“ str. 56.

Vladařové se ovšem veždy dovolávali písma, kdykoliv na víře svých poddaných něco měniti chtěli, avšak nikoli písmo samo, nýbrž libovolný výklad jeho, jaký sobě usmyslili despotové, rozhodoval u věcech náboženských. Národní církve nepomohou tedy svobodě církevní, spíše uvrhnou v despotismus i svědomí lidské.

§. 18.

Husovy snahy o nápravu v církvi.

Doba, ve které Hus žil, byla pro církve velmi osudna. Zprvu se hádali o náčelnictví v církvi dva papežové, a když sněm Pisanský, aby pohoršlivému rozkolu konec učinil, Alexandra V. zvolil, s úřadu složiv i Benedikta XIII. i Řehoře XII., dostalo se křesťanskému světu smutného divadla, že tři papežové nejvyšší důstojnost v církvi sobě osobili, vespolečně sebe proklínající a sobě navzájem kacírů spílající. V Římě byl totiž po smrti Řehoře XI. (1378), který se z Avignonu po sedmdesátileté nepřítomnosti papežův zase do Říma navrátil, za papeže vyvolen Urban VI. Tentýž popudil proti sobě nevčasnou přísností část kardinálův, kteří ušedše do Anagni zvolili pod zámínkou, že volba Urbanova byla shluknutím lidu vynucena, kardinála Roberta, hraběte z Genevy za papeže pod jmenem Klementa VII. (1378). Kdežto Urban VI. ani tou okolností v přísnosti své se mýliti nedal, kázav pět kardinálů do vězení vsaditi, mučiti i odpraviti: vydíral Klement VII. ve Francouzsku rozličné poplatky. Po přísném papeži Urbanovi VI. zvolen v Římě Bonifacius IX., za něhož dosáhla prodejnost ouřadů církevních povážlivé výše, neboť jej souvěký spisovatel, papežský sekretář Theodoricus de Niem jmenuje prodavačem nešlechtným, který totéž beneficium v též době několika kupcům zaprodával, ač bylo stolici papežské rezervováno čili nic. Ano nestoudnost jeho byla prý tak veliká, že sobě stěžoval, kterak ti, kdož mu za církevní hodnosti tuze málo peněz nabízejí, ho (papeže) oklamati chtěli. O prodajnosti, jaká za tehdejšího věku zavládla, svědčí jeden příklad, který se naší vlasti týká; papež Urban VI., jinak spravedlivý, udělil hned v prvním roku svého pontifikátu dvacatero provisí (!) na příští kanonikáty pražské.¹⁾

¹⁾ *Alzog Kirchengeschichte.* 654. *Palacký Dějepis.* III. 66. To ale doložiti jest, že byl Niem nepřítel Bonifacia IX.

Že takovým způsobem nevezdy způsobili a hodní mužové úřady církevní a hodnosti obdrželi, alebrž že je urvali lidé neschopní a nešlechtní, a že z toho náказа veliká v duchovenstvu vůbec povstati musela, není tuším zapotřebí dokládati. A jestliže byl neutěšený stav církve pod obediencí Bonifacia IX. sténající, nebyl zajisté lepší ani v té části církve, která uznávala Benedikta XIII., jenž sídlil v Avignoně.

Jaký tedy div, že nejučenější a nejšlechtnější mužové mezi duchovenstvem i laiky trpce želeli stavu takého, a žalu svému výrazu dávali slovy trpkými, před věky nezvyklými a neslýchanými? Jaký div, že touha po nápravě v církvi „ve hlavě i v údech jejích“ (in capite et in membris) naplňovala srdce nejzbožnějších a nejvýtečnejších mužů mezi všemi národy? Touha tato po nápravě byla tím vroucnější a úsilovnější, čím těžší bylo její uskutečnění. Od času Řehoře VII., ano již mnohem dříve, o to usilováno, aby svrchovaná vláda v církvi čím dále tím těsněji v Římě se soustředila, a přechasto ve věcech soudných a vůbec sporných v poslední instanci v Římě rozhodováno, zrovna jako ve věcech víry a mravů, k čemuž se přidružilo vylučování (exemce) řádů a řeholí z jurisdikce biskupů, a podřizování jich přímo stolici apoštolské, konečně i to, že na uprázněná beneficia kandidáti přímo z Říma přicházející se dosazovali. Z toho povstala odvislost od římské stolice i u věcech takových, kde toho nikterak zapotřebí nebylo; odvislost ta osvědčila se býti více škodnou, nežli prospěšnou v době, když zasedali na stolci Petrově mužové Řehoři VII. málo podobní. Neboť jakkoli jednota církve vymáhá jednotné středisko, jest předce centralisace jen pro doby neobyčejné věci žádoucí, nikoli pak pro všechny časy nezbytnou formou vlády. Tato centralisace stala se národům tím více obtížnou, jelikož se ve středověku k duchovní vládě papežů přidružila i (jakási) svrchovanost světská nad knížaty, což skorem jako přirozený následek z úzké spojby a sloučení církevních a státních záležitostí v době tehdejší plynulo.

Byla tedy náprava předmětem tužeb jednotlivců i celých národů. Bůh sám dosti hojných známek dával náčelníkům církve Boží, že jest náprava velepotřebna. K ní volal Bůh zajisté vzbudiv hojnost svatých mužův směřujících k prvotné jednoduchosti a ryzotě mravův, jakými byli sv. František z Assissi a sv. Dominik; k ní volal vzbudiv hojnost mužův, jenž zřejmě ukazovali

k nepřístojnostem, které se v církvi uhnízdily, jako věhlasný opat z Clairveaux, sv. Bernard a jiní. Ano Bůh dopouštěl i rozkoly, které zprvu více k nápravě čelily, napotom ale haeresií ukončily; avšak bohužel! hlas Hospodinův byl oslyšán od těch, jimž náleželo býti strážci svatého Sionu! Ano i tenkrát neslyšáno hlasu Hospodinova, když již se vzdýmaly vlny nastávající liché reformace!

Také v Čechách nalezali se mužové, kteří těžce nesli úpadek církve Boží. Vždyť pak byla země česká jedna z nejpokročilejších, a obyvatelstvo její u věcech náboženských velmi horlivé. Mezi těmi, jenž o nápravu v duchovenstvu a v církvi usilovali, byl prvním: Kunrat Waldhauser, Augustinián, z Rakous rodilý a Karlem IV. do Prahy povoláný, který s takovým úspěchem kázal, že ženy se sebe všecku nádheru skládaly, veřejní smilníci se káli, lichváři urvané zboží navracovali, a mravnost vůbec se upevňovala. Úspěchem tímto povzbuzen jal se Kunrat Waldhauser kárati i zlořády, jaké mništvem zavládly. Příčin k tomu bylo dosti hojně: řehole se vespolně mezi sebou hašteřily, aneb i s duchovenstvem světským za rozličnými záminkami časté sváry mívaly. Se strany světského duchovenstva se mnichům předstíralo, že prostředky nechvalnými lid ku svým chrámům lákají, aby napotom z lidu těžili, že přes míru výsadu svých řeholí vychvalují, a tím lid od farních chrámů odvracují; stesky takové se i jinde, jako zejména ve Francii, a zvláště v Paříži ozývaly. Ačkoli pak Kunrat na základě pravdy mnichy káral, nečinil toho snad vezdy s povinnou obezřelostí.

Tudíž nebylo divu, že mniši těžce nesli nájezdy proti sobě činěné, a proto když general dominikánů r. 1364 do Prahy co legát papežský přijel, pohnali Kunrata k soudu před arcibiskupa, viníce ho ze dvou heretických článků, kterým prý učil. Ačkoliv prý, jak dříve o sobě Kunrat, žaloba mnichův byla pouhou denunciací, odpověděl jim spisem, který lichost žalob jejich na dobro ukázal. Proto neměla obžaloba účinku žádného, zvláště an se nikdo z mnichů nedostavil, aby svědectvím svým pravost udání potvrdil, ač arcibiskup na dveřích Pražských chrámův řeholních kázal přibíti vyzvání, aby se dostavili k soudu arcibiskupovu k hodině třetí všickni, kdožby proti Kunratovi něco namítnouti chtěli. Později povstali proti němu Dominikáni s 18 a Augustiniáni se 6 články, které nazvíce za předmět měly příkré vystupování

Kunratovo proti mnichům. Ale i tu ničehož proti němu nevyřídili, spíše rozhojuili v lidu nechuť naproti sobě, ješto proti miláčku Pražanův byli vystoupili. V apologii, kterou na to sepsal Kunrat, ještě méně mnichův ušetřil, řka, že prý se od prvotného řádu svého tak velice uchýlili, že kdyby se svatí zakladatelové jejich náhle mezi nimi octnuli, více by jich nepoznali, ano žeby domnělí učenci jejich netoliko jich nepřijali, ale žeby je kamenovali. Kunrat zemřel dne 8. prosince 1369, v témž roce, ve kterém mistr Jan Hus se narodil¹⁾.

Druhý k nápravě mravův v Čechách působící kněz byl Milič z Kroměříže, který jsa rodem Čech ještě více působil v městech Pražských, nežli Kunrat, který jsa Němec po německu kázal. Již jeho milá, citlivá povaha musela úchvatně na lid působiti, zvláště proto, jelikož Milič, aby se službám lidu zcela věnovati mohl, všech hodností a statků pozemských se vzdal. Neboť byv podkancléřem na dvoře královském a kanovníkem na hradě Pražském, opustil důstojnosti své vzdor prosbám arcibiskupa svého Arnošta a chtěje se k úřadu kazatelskému přispůsobiti odebral se do Horšova Týna, kdež půl leta pobyl co kaplan. Přišed do Prahy jal se celou svou vroucí a nábožnou myslí na spásu bližních svých pracovati. Ač nejprvé měl posluchačů po skrovnu, vzrostl počet jejich později tak velmi, že až pětkráte denně kázával. Kterak Bůh žehnal velice krokům jeho, o tom svědčí tklivým pérem pařížský mistr Matěj z Janova, ješto, čehož od věků nebylo slýcháno, ku pokání navedl 200 veřejných ženin, tak že příbytkové smilstva, zlopověstné Benátky, čili řada domův pro veřejné nevěstky v Praze, vyprázdněny byly. Domy ty daroval Karel IV. Miličovi, který na místě tom vystavěl pro kajicnice své dům s kaplí sv. Maří Magdaleny, a staral se všemožně o zaopatření jich, ani žebroty se neostýchaje. Těch pak, které dráhou cnostného života vedl, panen, paniců, mužův a žen, bylo bez počtu, tak že se osvědčil býti v horoucí lásce své pravým učeníkem Pána Ježíše Krista.

Jeho horlivost, i Němcům slovo spásy kázati, pobádala jej, že se i němčině učil, aby všem vyhověti dovedl. Zajímavost a neobyčejná uspůsobilosť kázání jeho přitáhla k němu množství jinochů, žádajících, naučiti se od něho, kterak by hlásati měli slovo Páně.

Snívá však jeho povaha jej zavedla k tomu, že vida velikou

¹⁾ Die Vorläufer des Husitenthums in Böhmen. *Palacký*.

spustlost mravů se domníval, že již nyní jest čas příští Antikristova, a sice v letech 1365—1367. Znamení a stopy působení jeho všady nalezl: v neřestech laiků, v zlořádech duchovenstva, ano i v nespravedlivé vládě mocných tohoto světa. Jsa bázně lidské prost, nešetřil nikoho, ani osoby Karla IV., na něhož veřejně prstem ukázav doložil, že on jest Antikristem, za kteroužto opovázlivost několikadenním vězením od arcibiskupa Očka z Vlašimi jest potrestán.

O příští Antikristově bližšího poučení nabýti chtěje do Říma se odebral. Příbyv tam, marně čekal na slíbený příchod Urbana V., i chtěl se již do Avignonu odebrati, dříve však, jsa prý od Ducha Božího k tomu puzen, Římanům příští Antikristovo ohlásiti chtěl a proto přibil o tom, že Antikrist již přišel, list na dvěře chrámu Svatopetrského. Avšak jakmile intimace ta byla přibita, dal jej inquisitor Římský vyhledati, v chrámě svatého Petra zajmouti, a do žaláře u Minoritů „in ara coeli“ vsaditi. Zatím přibyl Urban V. do Říma, který ihned Miliče ze žaláře vysvobodil, načež se týž do Prahy navrátil, zde pak, snad lépe poučen byv v rozmluvě s kardinály a papežem, o příchodu Antikristově už tak zjevně nemluvil.

Milič zlořádů nešetřil nikde, tím méně u mnichů, a proto byl v tužším odporu s nimi, nežli německý předchůdce jeho. Ačkoli pak se od článků víry neodchýlil, přec žalováno naň pro články s řády církevními se nesrovnávající. Stíhalit jej pro 12 článků, mezi nimiž jsou tito: 1. že učil, že Antikrist se již r. 1346 narodil; 2. a 3. že jest lichvou, berou-li kněží ze svých vinic a domů nájemné; 4. že jsou laikové zavázáni a sice nezbytně (necessitate) přijímati tělo Boží denně, aneb aspoň dvakrát v týhodnu; 6. že uložil kajícím nevěstkám jakousi řeholi klášterní, a jim denně podával, a řekl, že prý kajicnice ty převyšují svaté panny; 7. že kázal, že u papeže, kardinálů, biskupů, prelátů, farářů a mnichů není pravdy k nalezení, a že jenom on a jeho stoupenci pravdu hlásají; 8. že k poznámce, žeby pro uvedení nového svého řádu byl vyobcován, odpověděl, „že, pakli by ho papež z církve vyhostil, on se císařem hájiti bude“; 9. že kázal, aby nikdo svobodným uměním se neoddával; 11. že učil, kterak více lidí k dobrému navedl nežli Kristus, a štvál moc světskou naproti duchovní, chtěje své zámysly pomocí světské ruky provésti; 12. že nechtěl, aby kněží měli co vlastního.

Články tyto byly duchovenstvem Pražským r. 1373 ke dvoru papeže Řehoře XI. poslány, který také v bulách ku Karlu IV., k arcibiskupu Pražskému, k biskupům Litomyšlskému, Olomúckému, Vratislavskému a Krakovskému vydaných pokáral všechny tyto, že nezamezili rozšiřování oných článkův. Nad tím zmálomyslněl starý arcibiskup Očko tak, že ho až Milič sám těšiti musel, který odvolav se ku papeži do Avignona se odebral, kdež brzo všechny pochybnosti o pravověrnosti své zapudil, ale těžkou nemocí sklíčen tamtéž umřel 1374. ¹⁾)

Tóma ze Štítného o obou těchto kazatelích takto praví: „Kněz Kunrat a kněz Milič byla sta v Praze ctná, věrná a statečná kazatele slova Božího, jeden Němcóm a druhý Čechóm. Že mluvili proti tomu, že v svatých staviech nesvatě bydlé, mnozí řečmi hrdými a nepravými jako hromem proti nim bili; a ještě zlé mluvie o nich ti, jenž zlému říká, by nebylo zlé, a pak jim dobrým říká, že zlí byli.“

Třetí, jehož kladou za horlitele pro nápravu v duchovenstvu a v lidu, jest nadaný žák Miličův Matěj z Janova, který pobyv 6 let na universitě Pařížské, a tamtéž dobyv sobě stupně mistra svobodných umění pode jmenem „mistra Pařížského“ ve starých rukopisech častěji se čte, nežli pod vlastním jmenem svým. On sice za nápravu v církvi nevystoupil slovem, jelikož jsa kanovníkem na hradě úřad zpovědníka sobě přikázaný měl, ale za to tím více stop snahy své po reformách zanechal ve spisích svých, jež v celek sebrav opatřil nápisem: „De regulis veteris et novi testamenti“ a rozdělil na pět knih. Mimo to zanechal traktát „de praeceptis Domini“ a rozličné homilie.

V prvé m spisú výslovně podřizuje výroky své církvi Boží, již na odpor nechce ničeho učiti; on dí, že pravá církev Kristova ta jest, s kterou jest Řím ve spojení, pravé církve a její jednoty že nedovedou zničiti přerozličné rozkoly, neboť rozkolem jenom pokrytci od církve se oddělují. V církvi jest mnoho zbytečných věcí a vynálezků, které člověka od pravé zbožnosti odvádějí, a proto by měla náprava její se zakládati v návratu k apoštolské prostotě, neboť Kristus a apoštolé jeho nepoložili takových břemen na ramena lidská, zanechavše pouze písmo, kdež pravdy jasně a zjevně jsou podány, a Ducha Božího. Zvláště pak horlí

¹⁾ Die Vorläufer des Husitenthums. *Palackýj*.

Matěj z Janova proti obrazům, ne tak proti účtě jich, jako proti zlořádům, řka, že církev dopustila, obrazy a sochy mítí a je ctítí; ale že prý jistí sborové, jenž se mistry býti praví, uzavřeli, aby se věřící k obrazům modlili, t. j. jim se klaněli, a že prý se nemá proti zlořádkům, jaké se dějí s obrazy, kázati, ješto prý lid křesfanský v těch věcech nebloudí. On však (Matěj z Janova) nechce mítí, aby se obrazům na počest klekalo, svíce se rozsvěcovaly, anebo jednomu obrazu před druhým větší úcta vzdávala, takový obraz má býti ihned z kostela vyhostěn. Papež prý, želá mistr Pařížský dále, jest jedna ruka s knížaty, a vynáší sebe přes míru nad biskupy, biskupové zase zpyšněli nad plebány, plebáni pak nad lidem svým, a tak prý majíce býti ve svatém spojení trvají spíše v rozdvojení. Papežové prý nad to přes příliš všecky věci k sobě přitáhli nesčíslnými rezervacemi k veliké škodě církve samé. Veliké množství kněží, biskupů a mnichů prý se pachtí po bohatství a počtách, pozemských věcí dbalí jsouce, nikoli však Krista Pána; všickni pak, kdož Kristu se protíví, jsou antikristové, a sice tím větší, čím vznešenější jest jejich důstojnost.¹⁾

Ještě přikřeji píše Matěj z Janova ve spisu „De squaloribus Romanae curiae tractatus“ (ač je-li přesný a neporušený, jakýmž býti se nezdá). Spis ten spočívá na základě, že církev římská jest hlavou a učitelkyní všech církví. S mocí tou svrchovanou jest v neladu svrchovaná nedbalost, s jakou se moc ta vykonává. Kacíři a nevěstky smějí prý se bez trestu v Římě roztahovati. Souložnictví se tam páše od kněží, a mniši prý sobě mohou zakoupiti volnost, žítí jak se jim líbí. Působení kurie římské prý v tom se zakládá, vypátrati, kde se které beneficium upráznilo, a zapisovati, mnoho-li kdo za ně nabízel, a vůbec celá snaživost kurie že se pohybuje v kancelářnictví a v byrokracii. Právem prý se klade otázka, zda-li sobě podle práva a spravedlnosti osobuje kurie té výsady, nakládati s beneficiemi církevního patronátu, jak se jí líbí. Praví se sice, že právo to pro zlořády na římskou stolicí přešlo, avšak marně se činí tato vytáčka, neboť pro zlořád nemá se ničiti právo. Nejprvé prý se žádalo pouze za navržené od papeže (preces pro familiaribus papae), potom se

¹⁾ Palacký, Vorläufer des Hsitenthums. Excerpta spisu: „De regulis V. et N. Testamenti.“ Ibidem.

z proseb vyrojilo upomínání (monitoria), z napomenutí ihned obsazení (literae exsecutoriae). Proto prý nyní nikdo si neváží rozkazův apoštolských. Kněžstvo se dere o takové apoštolské milosti ihned po smrti beneficiatově, ano někdy prý dokonce i o bezživotí jeho stojí. Také prý se někdy ty „gratie apostolicae“ zaměňují, tak že i děti jednaní takové za nesmyslné uznati musejí. Dětem osmi-, sedmi- ano i pětiletým udělují se beneficia, a k odstranění všech oprávněných nároků k církevním obrokům postačí býti sluhou některého kardinála. Za exspektance i nejmenšího beneficia se prý platí dukát jeden, za větší 30, 40 i 50 dukátů. Když se beneficium bylo udělilo, nastanou taxy, 40, 60 ano i 80 zl. za beneficium o 200 zl. příjmů. Všickni, zakončuje Matěj z Janova, kdož mají podíl na takovém obchodu, i papež, nalezájí se ve stavu věčné zátraty, dopouštějíce se simonie.

Od těchto zlořádů není prý osvobození žádného, leč přestane-li v církvi soustava absolutní a navrátí-li se církev ku prvotní době, ve které se církevní pohlaváři svobodně volili.¹⁾

Podle spisův svých nalezal se tedy mistr Pařížský na půdě katolické, ač mnohých výrazův užíval, které není snadno sjednati s učením katolickým, zejména když zove všecky obyčeje církve a ustavení její jednoduše vynálezy, když se domnívá, že pravdy náboženské vůbec jsou v písmě dostatečně a jasně obsaženy; v jiných věcech zase upřílišil a méně opatrně sobě počínal, k čemuž se ostatně sám přiznává v odvolání, jaké učinil na synodě Pražské 18. října 1389:

„Vyznávám, že některé věci kázal jsem ne tak právě, zdrželivě a opatrně, jak jsem činiti měl, a tudíž dal jsem aneb dáti mohl jsem některým příčinu ku poblouzení a ku pohoršení. Pročež k odvrácení toho a k objevení pravdy, aby věrní věděli, co mají o tom věriti, pravím:

1. Že obrazy Kristovy nedávají příčiny ani příležitosti k modloslužbě, aniž mají pro zlé užívání páleny anebo ničeny býti.

2. Že podle nařízení a obyčeje sv. matky církve se obrazové ke cti těch, jež představují, v úctě chovají a vzývají a se před nimi kleká, a že také já (Matěj z Janova) chci je vzývati, v úctě míti a před nimi klekati, a že slušno jest a spravedливо, před nimi svíce rozžaté přilípati, a že zázrakové, jenž se dějí k vůli

¹⁾ *Hoefler*, Prager Concilien in der vorhusitischen Periode. LVI. et seq.

ctitelům obrazův, z Boží moci pocházejí. A kdybych byl něco tomu učení odporného řekl, toho držeti nechci, jsa lépe poučen.

3. O svatých na zemi a na nebi takto věřiti se má a věřím, že svatí v nebi a jejich ostatky (těla, kosti a jiné věci posvátné, jako roucha) mají býti ctěni, a že svatí v nebi nám orodováním svým více prospívají a prospěti mohou, nežli spravedliví na zemi. Kdoby ale jinak věřil, ten bloudí.

4. O tom, jenž svátost oltářní hodně přijmul, věřím, že se stává skrytým tělem Páně, aniž by z toho plynulo, žeby ruka, noha, oko aneb kterýkoliv oud přijímatelův byl rukou, nohou, okem aneb kterýmkoliv údem Páně.

5. Že lidé a zvláště laikové nemají býti napomínáni ku každodennímu přijímání.

6. Že ne každý, jenž se káti počíná, ihned nabádán býti má ku přijetí velebné svátosti.

7. Že ne každý bez rozdílu připuštěn býti má ku přijímání těla Božího.“

Poznámka. Na témž sněmu Pražském byl též odsouzen kněz *Jakub* pro články kacířské anebo podezřelé kacířstvím. Pro kacířské: 1. že panna Maria nám nemůže býti nápomocna; 2. že svatí na nebi nám prospěti nemohou; 3. že přímluvy jich nejsou prospěšny. Pro články kacířstvím páchnoucí: 1. Že panna Maria nám nemůže nijaké milosti učiniti; 2. že může člověk kdykoliv tělo Páně přijímati a je z ruky kněžské urvatí, jestližeby se kněz zpěchoval, a tak sám sobě přisluhovati; 3. že ostatky svatých se nemají okrašlovati, aniž uctívati, a že lhostejno jest, když je někdo spálí aneb i nohama šlape; 4. člověk nemá se zaslibovati k postu k účtě nějakého svatého; 5. že Bůh jen proto svou matku posvětil, poněvadž byla ticha a pokorna, a Jemu sloužila; a kdyby byla takovou nebyla, že by jí byl nepovýšil za matku svou a žeby byla v zátratu přišla jako pohanka. Pro bludné a pohoršlivé: 1. že se nemá výrokům svatých učitelů věřiti více, nežli jedinému živému obrazu; 2. že arcibiskup nedobře učinil, dáváje odpustky těm, jenž uctili obraz matky Boží; 3. že znamenati se křížem nic neprospívá zlým lidem; 4. že kněz lépe činí, studuje-li neb káže-li, než odříkává-li církevní hodinky; 5. že matka Boží není jinak milosti plna, nežli nádoba plna nápoje, anebo člověk plný jídla a pití; 6. že se nemá klekatí před obrazy svatých.¹⁾

Přihlédnem-li ke kusům na této synodě vyjednaným a ku článkům odvolaným, poznáme zajisté, že, ač původci jejich uznávajíce vyučující církve za rozhodnou u věcech víry, na katolickém

¹⁾ *Hoefer* Prager Concilien. *Palacký*. Dějepis III. 42—43.

stanovisku trvali: přece že se již reformační duch silou valnou ozýval, dříve nežli Hus dospěl mužských, ano nežli dospěl jinošských let. Konrád rozechvěl myslí naproti kněžím a mnichům a přiskrým káraním zlořádův otrásl velice vážností světského i řeholního kněžstva; Milič svou úchvatnou zaníceností a vroucností zanesl tužbu po nápravě i do lidu obecného, a jestliže jsou pravdivy ony články, z nichž ho rozezlení mnichové vinili, jako: že tupil kněžstvo vůbec, že málo vážil vyobcování a že štval moc světskou naproti moci duchovní, nebylo jednání jeho ani řádu církevnímu prospěšno ani učení katolickému o moci církve. Jestliže se však jevila už jakási rozechvělost myslí v národě působením obou těchto kazatelů, dostoupila v mistru Pařížském své výše. Neboť, ač se mistr ten neodchýlil od formálního principu katolické víry, an věřil, že církev rozhoduje o věcech náboženských, přece byl lichým reformátorům velmi blízek teorií svou. Již názor jeho o písmu, že se v něm pravdy Boží dostatečně a jasně podávají, svědčí, že v tom sdílel náhled reformátorů. Ještě více však se jim blížil v tom, že tradici postavil naproti písmu, nazýváje tradici vynálezky lidskými, nečině při tom rozdsflu mezi tradicí božskou v církvi složenou, o které již sv. Polykarp ve svém listu k Filipenským mluví, a mezi obyčejem církví uvedeným a zákony od ní ustavenými, z kterých se arci mnohé již přežily, a nyní církvi neprospěšnými, ano škodlivými býti ukázaly. A protož pověděl pravdu protestant *Krummel*, když takto napsal: „Die reformatorischen Ideen, welche Hus nach ihm (Mathias von Janov) verkündigt hat, lebten alle schon in seinem Geiste.“¹⁾

Hus měl tedy českou půdu dobře upravenou pro nápravu u věcech církevních, i nebylo více třeba, než do šlépějí naznačených vstoupiti a dráhou sobě vykázanou dále postupovati, a mohl býti jist, že se mu nebude nedostávatí přívrženců, zvláště ješto i jiní kněží v duchu Miličově pracovali, jako: Jan Protiva z Nové Vsi, M. Jan ze Štěkna, Jan z Boru, doktor práv, jenž sepsal knihu proti mnichům žebravým, M. Václav Rohle, farář u sv. Martina. Předě všemi působily na mistra Jana spisy Viklefovy, zvláště bohoslovecké, které z počátku století XV. do Prahy přinešeny byly. Nic však méně bylo by mylno tvrditi, jakoby snahy české po nápravě v církvi odjinud se byly do Čech dostaly, ješto vyplývaly

¹⁾ Geschichte der böhmischen Reformation. Gotha 1866. p. 99.

jednak z trudného stavu církve vůbec a z poměrů církve české zvláště, a pak z rozechvěného a po nápravě toužícího ducha českých kněží.

Vizme však, kterak se osvědčil mistr Jan na dráze svých reformatorských snah, směřujících k věcem církevním. I on zprvu aspoň nechtěl se odloučiti od viditelné katolické církve, a v tom se rovnal Kunratovi, Miličovi a Matějovi z Janova, an hleděl k tomu, aby se stala náprava v kázni. Zámysl takový projevil častěji, i když málo naděje bylo usmířiti se s církví, ano když již odsouzení jeho jisto bylo. Na dráhu scestnou se dostal ze dvojí příčiny: pro odpor, jaký mu byl položen ze strany kněží, a pro svou vlastní nekatolickou nauku. O prvním se vyjadřuje Hus ve svém dopisu ku Křišťanovi z Prachatic, kdež se netají, že nastanou bouře, ale těší se ve vědomí tom aspoň tím, že Kristus nepřišel, aby pokoj přinesl, ale meč. Prvou příčinu ke sporům a nepokojům v Čechách dalo prý odsouzení 45 kusův Viklefových, druhou loupež na národě vypsányi odpustky, a třetí rada farižeů, t. j. katolických členů fakulty bohoslovné, ve které prý se píše, že strana Husova jest duchovenstvem zkázonosným (clerus pestifer), bloudícím ohledně svátostí; že nemůže býti jiných nástupcův apoštolů, nežli jest papež, hlava církve, a kardinálové, její tělo; a že apoštolské stolice sluší poslouchati ve věcech všech, které nejsou samy sebou ani dobré ani zlé. Takových bludů prý se on nikdy nedočinil, aniž je kdy hlásal.

„Materiam autem discordiae scitis: prima est condemnatio articulorum, secunda, ut audistis, spoliatio indulgentiarum, et jam superaddita est tertia in consilio Pharisaeorum: primo in isto puncto, quod ego cum praedicantibus simus clerus pestiferus, errans circa sacramenta; secundo in isto haeretico dicto: Non possunt inveniri vel dari super terram alii tales successores, quam papa existens caput, et collegium cardinalium existens corpus ecclesiae Romanae; tertia in isto puncto consilii: Papa est caput, corpus vero collegium cardinalium, existentes manifesti veri successores principis apostolorum; quarto in isto puncto: Sedi apostolicae i. e. papae cum cardinalibus Romanae ecclesiae et praelatis est obediendum in omnibus quibuscumque, ubi non prohibetur purum bonum vel praecipitur purum malum. . . Unde de gratia Dei spero, quod numquam tam malos errores seminavi, neque seminabo. Quid enim potest extolli amplius Antichristus supra

omne, quod dicitur Deus, i. e. super deitatem et humanitatem Christi, quam dicere, quod non potest Deus dare alios successores suae ecclesiae, quam est papa cum cardinalibus? Si posuissent, quod non potest dare Deus alios peiores suae ecclesiae, quam est papa cum cardinalibus, haberent majorem evidentiam dicti. Aestimo ego, quod per eorum inventiones Deus occasionaliter revelat nobis Antichristum cum suis discipulis: qui dabit nobis scientiam et spiritum fortitudinis ad impugnandum ejusmodi seductores.¹⁾

A proto se k těm náhledům theologův katolických často vrací ve svých spisech polemických: „De Ecclesia“, „Adversus M-Stephanum Pálec“, „Adversus Stanislaum de Znojma“, z kterýchžto spisův i bludné články naproti němu v Kostnici vyňaty byly, a ve spisu „Adversus octo doctores“; Hus však zapomenul ve svém listu ku Křišťanovi udati, že on daleko více přičin k rozbroji v církvi české dal, nežli svrchu jmenovaná fakulta bohoslovná.

Zprvu byl Hus netoliko na dvoře královském rád viděn, ale byl i přítelem důvěrným arcibiskupa Zbyňka, kterýžto jej učinil kazatelem na synodách, obročně v Praze odbývaných. Zde mohl působiti k opravě mravů duchovenských a kárati, jsa vyslán od biskupa svého, čehož zajisté také použil. Avšak Hus nebyl spokojen kárati nemravy kněží v jejich shromáždění, alebrž on káral, haněl a tupil je i s kazatelnou před lidem obecným, jakož se přesvědčíme, s velkou vášnivostí, a jak se právem domníváme, zhusta naproti pravdě. Vizme nejprvé, jaké nešlechtnosti připisoval duchovenstvu Betlémský reformátor. Předhazuje jim

1. že se dopouštějí smilství v podobách rozmanitých. Jejich souložnicemi jsou prý netoliko osoby cizé, ale i příbuzné, tak sice, že prý duchovní až i se svými sestrami ohavností páší, ne snad jenom někdy, ale den co den i na dny nejsvětější. Reformátor se neostýchá tvrditi, že shledal mnoho kněží, kteří prý tak jsou obcovali se sestrami svými. Že jest takové podezřívání nepodstatné, dovede i slepý nahlédnouti. Či snad se donášela Husovi zpráva o takých hnusnostech, kdykoliv se staly? A nedělo-li se tak, jak možno bylo takové hrozné nařknutí duchovenstvu vrhati v tvář? Z podezření toho nevyjímá Hus žádného duchovního, a aby se k tomu oprávněna učinil, běře ku pomoci sv.

¹⁾ M. Christanno epistola. *Palacký*. Docum. 62—63. n. 30.

Bernarda, jenž dí: „S ženů vždy býti a ženy nepoznati, více jest, než mrtvé křísiti. Ktož menšieho nemož, aniž většieho móž. Chceš, aby věřil tobě? Každý den bok tvój u boka mladice, lože tvé u lože jejieho v komoře, ruka tvá u jejieho diela, oko tvé k oku jejiemu v mluvení: nesmilný chceš jmín býti? Buď, což chceš, ale já bez domnění nejsem.“ K tomuto citátu Bernardovu, jenž uvodí na mysl zvláštní okolnost, že přebývání se ženou mladou pro čistotu jest nebezpečno, přidává Hus: „Tak mluví Bernášek, neměj jemu za zlé, milý kněže! jenž se svú zpovědníckú, neb kuběnú okolo jdeš. Aniž máš výmluvy řka: Jest mi sestra; neb Amon sestru Thamar porušil jest. A věř mi na mé svědomie, že jsem mnoho shledal knězie, jenž s vlastními sestrami takměř každý den, i na vánoce i na velikú noc shřešili sú. A také sem nalezl, jenž se svými duchovními dcerkami též sú přebývali.) Jako nižádného nevyjímá, tak se odvažuje tvrditi, že kněžstvo skorem vesměs smilství páše. „Vrz ten kus chleba mezi knieží a mezi jiné: Nesesmilnější, a nepožádáš cizie ženy a shledáš jich málo, kteří ten chleb jedie, a pak chtie jiesti tělo božie.“²⁾ A ponevadž kněží takový život vedou, přirovnává je reformátor „k tučným hynstům, jenž z veliké sytosti a práznosti smilnie a cizozložie, a řehcí k ženám cizým.“³⁾⁴⁾

2. Majíce žiti kněží podle příkladu Páně, skrovně a chudobně, libují prý sobě v obžerství a opilství, jsouce nenepodobni nerozumnému dobytku. K tomu vynakládají zboží církevní, pijíce neustále. „O kolikrát za den přinesú píti břicho-plnoóm bez potřeby, ani vždy zalévají, když se kolivěk vzechce, a druhdy ano se nechce, ani pijí, a toho by vól čtvernohý ne učinil.“⁴⁾

3. Kdežto se strany jedné rozchází a plýtvají statky svými obléčejíce své kuběny v roucho nádherné, lakotí se strany druhé, odírajíce chudý lid a těžíce z výkonů náboženských, svato-kupčíce prodejem církevních beneficí, obchodem s odpustky, se mší sv., s modlitbami a t. d. Proto jest také srdce jejich kamenné, oni raději své psy krmí, nežli by chudému almužny

1) Výklad. I. 277. *Erben.*

2) Výklad Pátere. I. 332. *Erben.*

3) Postilla. II. 130. *Erben.*

4) *Ibidem.*

udělili. Lakota jejich ale jest taková, že chtějí, „aby jim lidé raději dávali, než otcům, materám, dietkám a chudým přátelům.“¹⁾ „Že jako lotrové a zlodějové, jenž jinudy, než skrze Krista do ovčince jeho vešli jsou, hltavě žádají, aby věřící dali peníze.“²⁾ O takových lakotných kněžích dí prorok Malachiáš: „Rozespú na tvář vaši hovno svátkův vašich“ (Malach. 2.). A proč to? táže se Hus, „než že břicha jsouce pilnější než Boha, světie hovnám, majíce břicho za Boha . . . A také že opuštiece náboženství hľadie k lakomstvu, nahánějíc k ofěře, služiece k lakomstvu . . . ; neb kněz služe mši pro peníze, neslúží hodně Kristu Bohu, ale mamonu dáblu . . . A také proto váží sobě bůh kněžské svátky za hovno, že opúštějí nábožnú modlitbu.“³⁾ A tyto své nalakoténé statky brání tresty církevními, stíhajíce jimi všechny, kdožby jim je odňali anebo kdožby desátků jim odepírali, oloupivše chudinu se zákoníky pokrytstvím, lstí a svatokrádeží. „Vy kněží lúpili jste se zákoníky chudinu pokrytstvím, lstí a svatoprodáním.“⁴⁾

Lakota kněží nezná žádných mezí; pod zámínkou almužny svaté přitahují k sobě zboží časné, ať již loupeží, lichvou aneb jinak zle dobytého. „A zdá mi se, že nyní knězie nazývají almužnú svatú vše, což jim jest dáno, buďto lúpež, lichvú zle dobyté neb získané: ale pán Buoh nazývá ty věci zlořečené.“⁵⁾

4. Jsouce nepravostí plni neumějí býti skrovnými a tichými, ale sváří se vespolečně a hádají o důstojenství, pro zboží časné, ano jejich zaslepenost jest tak veliká, že činí pro statky a důstojenství rozbroj v křesťanstvu, vypovídají války, vraždí, aby tak ukázali, že mají ducha lakomého, jenž jest vrah neb mordér od počátku. „Nu apoštolští náměstkové,“ dí posměšně Hus, „vizte, máte-li ducha svatého, jenž jest duch jednoty, duch pokoje a milosti, tehdy tak jste živi jako apoštolé, ale že se vadíte o důstojenství, pro zboží a lidi mordujete, a rozbroj v křesťanstvu činíte, protože po skutcích ukazujete, že máte ducha zlého, nesvornosti, ducha lakomého, jenž jest vrah neb mordér od počátku.

1) Výklad. I. 149. *Erben.*

2) Postilla. II. 169. *Erben.*

3) Výklad I. 130. *Erben.*

4) Tamtéž. 149.

5) Výklad Pátere. I. 321. *Erben.*

A co jich jest, jenž mají ducha smilnosti, ďábla, jenž dává na duši smilníky.¹⁾

5. Směle tedy se může říci, že majíce kněží stráž držeti nad lidem, aby jich ďábel nekradl a nezhubil, sami nužné a chudé utiskují nutíce je, aby dávali desátky, oběti za křest, za zpověď, za svátost a za jiné duchovní věci, ano i tím jsou lidu na škodu, že vše, což by dobří lidé chudým dali, k sobě táhnou odpustky lstivými, a tak statek chudých utrácějí, neb lakomě drží.

A jsouce v lakomství, ve smilství a pýše pohřžení, dávají pohoršení od papeže až do nejmenšího, toho jsouce hodni, aby žernov zavěšen byl na hrdlo jejich a oni pohřžení byli do hlubokosti mořské. „O milý Kriste, by každý, jenž jiné horší zlým příkladem, byl tak utopen, málo by kněží a zákoníkův ostalo, počnouce od papeže až do įnajmenšího knězie i mnišie, a my moře nemáme? a snad s ženami svými by měli s žernovy u potoce topeni býti, zastavili by potok a učinili by rybník. Daj pane Kriste, ať nejsouce na těle ztopeni, kají se i s kuběnami, aby nebyli na věky u pekle pohřžení.“²⁾

6. Ačkoliv pak jsou kněží dosti nešlechetni, přece je předčí v ohavnosti zpuštění daleko mniši, jejichžto snaba k tomu čelí, kterak by oulisně k sobě statek časný přivábili, a kterakby hodně jedli a pili. Ku svému účelu šperkují chrámy a oltáře, vymáhají pro své řehole odpustků, svatokupčice. „Když světští k nim (mni-
chům) přijdou neznámí, tehdy jim dadie tenkého pívce, aby mněli, že oni to pijí, a také, aby méně vypili. Pakliž koho čijí, že u nich snad chce po smrti ležeti, anebo že mají čáku, že jim chce něco dáti, tehdy natočí dobrého z pitancie, aby jedna pitancie druhú přitáhla, a pitancie slove hojně u nich pítí a rozkošné jedenie. A tak nebožátka ustúpili sú v rozkoši těleštné, že není lidí ve světě, aby měli bydlo k tělu rozkošnější. Králi, páni, knížata nemají pítí, jedení vždy tak dobrého a tak hotového; světským pivnice někdy se vyprázdni: jim nikdy . . Jich zima nepřeschne, neb mají boty i kožichy; vedro neurazí, neb mají chladné cely i ambity, t. j. rajské dvory: Protož

Kto chce dobré bydlo míti

Slib se do zákona jíti.“³⁾

¹⁾ Postilla. II. 211. *Erben.*

²⁾ Ibidem 284.

³⁾ O svatokupectví. III. 428. *Erben.*

7. Jakkoliv mravy kněžstva jsou zpustly, přece se neostýchají kněží každého posuzovati a odsuzovati, ani na místě sv. sobě v tom oddechu nepřejíce. „Již knězie, ještě chtieće se obléci v mešné rúcho ke mši, a obláciće se utrhaij; bóh mi jest svědek, že sem sám to slýchal! A po mši k stolu se sejdúc, prvé se masa živého nažerú než vařeného. A které těžšie utrhanie, než bližního nazvati kacieřem? A tak služie více ďablu, nežli bohu, nejsúc hodni jiesti chleba . . . Také světští mnišie a mnišky, málo méné anebo snad více utrhaij, všechen svět způsobě, živé i mrtvé, ale sebe zapomenú. Žerou prý nemilostivěji bližního, nežli maso, ješto na bližního zuby zkřípajú.“¹⁾

Při tomto stavu věcí zdá se býti Husovi oprávněna filipika, jakou kněze oslovuje ústy Hugonovými (de abusione lib. 12.): „Knězie naši prázdni jsú, opilstvie pilni jsú, zemské věci čenichají, ustaviční v ulicích, řiedci v kostelých, zpozdilí v poznání hřiecha v člověku, a hotoví naleznouti zaječí stopu; radějšie hromáždie psy, než chudé, spieše chleba dadie psu než chudému, více jich služie u stola než u oltáře, pacholkov mají mnoho, záčkov málo, jichž lože jest připravenějšie než kostel, stuol hotověji než oltář, čieše dražšie než kalich, kuon dražši než mšál, kápě pěknějšie než ornát, košile rozkošnějšie než mešná košile (alba), a ještě hóre, že jich hacé jsú čistějšie, než korporálové, t. j. rúšky, na nichž božie tělo leže.“²⁾

Kdyby tedy nyní sv. Bernard visitoval, t. j. navštívil kláštery, našel by těch dvanácte ohavností v klášteřích, a jiných mnoho ohavností, jichž hrozno jest psátí³⁾, ale biskupové nebrání těm nepravostem, ni knězi ni řeholníku; ani papež jim nebrání, ačkoli zákony církevními přísně jest zakázáno kněžím, souložiti, cizoložiti a svatokupčiti. A netoliko že prý nebrání takovým nešlechtnostem, oni prý se tak zřekli všeliké spravedlnosti, že od kněží souložníků vybírají poplatky nazvané „pokolebné“ (?) Tak prý kdys (?) na Moravě dával farář kopu od kolébky, a proto prý přezděli tomu platu „kunabulales,“ česky: pokolebné. V Uhřích prý platí každý farář od dítěte, a čím jich více má, tím více bisku povidá, tak prý jsou Husovi pravili, kdož v Uhrách byli. A toto

¹⁾ Výklad. I. 230. *Erben.*

²⁾ Postilla. II. 382. *Erben.*

³⁾ Výklad. I. 265.

vše se děje naproti sv. apoštolům, kteří nařídili, aby ten knězem nebyl, kdo po křtu smilství se dopustil. Papež těm zlořádům neodpomůže, neboť on sám za jedno v tétěž ohavnosti vězí, těže i z nešlechtnosti vybráním od prázdných ženek, jichž jest mnoho set v jeho městě, na měsíc po zlatém; ale i kdyby chtěl tomu všemu brániti, nevladařil by na dlouho, ješto by ho zprovodili ze světa.¹⁾

Pohřížení jsouce kněží v kalu nepravostí nemohou a nechtějí povinnostem svým zadost činiti. Nedostáváť se jim za jedno spůsoblosti, ješto jsou velmi mnozí pravdy neznalí; avšak kdyby i pravdu znali, brání jim převrácenost srdce jejich, že podle pravdy nemohou jednati. Pročež

α) Křivě vykládají slovo Boží, falšující je, počnouc od papeže až dolů, a za tou příčinou běře na se tu povinnost Jan z Husince, brániti pravdy Boží naproti papeži a jeho pomahačům. „Kto nyní, počnuce od papeže v Boha věří, vši radosti nade všechny věci jeho se držie, jakož se má držeti? . . . Kto z těch, jenž pravie, že v moci své mají vykládati zákon Božie, činí pravý súd, právě se vedle zákona božieho rozsuzuje, a právě zákon Božie vykládaje? ani pohříchu! lstivými výklady všechen zákon, jenž velí nám Krista následovati, aby jinak vyložiece, se i lid svodie, aneb oblehčují, nebojiece se súdu, jímž jest ďábel již odsúzen.“²⁾

β) Kněží však netoliko písmo křivě vykládají a vynálezký a ustavení svá nadsuzují, oni lid i přímo klamou a podvádějí. Arci že se tak všady neděje, ale přece se podvody zhusta naskytují. Tak prý se přihodilo ve mnohých městech, zvláště v biskupství Litomyšlském³⁾, kde kněží oplatek krví zbarvili, ku kterému podvodu se napotom přiznali; ve Vilsnaku zase zázraky vymýšleli, aby sobě hodně poutníků nahnali.

γ) Byť ale i kněží svých povinností pilní byli, jest jejich služba jen povrchní a pokrytecká. Stojíť sice na místě sv., ale jsou vši cuosti prázdní, modlíce se nehodně hodinky církevní a používajíce i výkonů náboženských k tomu, aby svou lakotu nasýtli, anebo aby zevně vykonávajíce obrady náboženské, za svaté držáni byli. A tak prý se svodí lid, ohavnost maje za

¹⁾ O svatokupectví, III. 451 a 461, a naproti knězi Kuchmistrovi.

²⁾ Postilla, II. 185. *Erben.*

³⁾ *Ibidem.* 184.

svatost, nad což „nemóž býti větčie sklamání lidu od Antikrista“¹⁾. V tom prý se podobají kněží farizeům a zákoníkům, kteří chtěli jmíni býti spravedlivými, šetříce pilně ustavení svých, neboť i oni (kněží) se chlubí životem ze svého zákona.²⁾

δ) U vykonávání kněžských výkonů jsou kněží tak nesvědomití, že, což by jim mělo býti na nejvýš svato tajiti, vyzrazují z pověď svých kajicníků(?), a že pravdu hlásati se bojí pro strach, aby neztratili obrokův svých, aneb jinak časných nehod sobě nepřítáhli. „Jest také svazek jazyka bázeň, pro níž mnozí nesmějí pravdy vyznati: knězie nesmějí kázati, aby obrokův nezbyli, v žaláři neposeděli, pohanění nebyli aneb umořeni, a světští nesmějí se pro stud velikých hříchův zpovídati aneb pro veliké pokání, a také, jakož sem od mnohých slyšal (!), protože na ně knězie zpověď pronášejí.“³⁾

ε) Kněží pravdu sami hlásati se ostýchajíce, brání jiným, aby se jí dopídili, nerádi spatřujíce, že se čte od laiků slovo Boží, a že se neohroženě hlásá. Oni ani nechťejí, aby se jmeno Krista jmenovalo (!?), a kdo pravdu káže, „toho klnou, pohání, vypovídají, mučí, žalařují, a mrtví.“⁴⁾ Nepřátelé pravdy Boží však jsou biskupové, doktorové, kanovníci, opatové, faráři a zákoníci, zvláště pak doktorové: Pálec, Stanislav s Eliášem, s Ondřejem z Brodu, z Boru a s Šimonem.⁵⁾

ζ) Při pũhonech naproti služebníkům pravdy počínají sobě proti všemu řádu a spravedlnosti, neboť prý takto s nimi zacházejí: Nejprv prý některého z nich rozkřičí, potom žalují, pak pohání, na to z obce církevní vyhošťují, s úradů skládají, a nemohou-li vsaditi, světské rámě na pomoc volají. Kdežto pravdu pronásledují, nešlechtnost zvláště kněžskou podporují, klnouce toho, jenž by se odvážil kněze byt i nejnešlechtnějšího zajmouti a do žaláře uvrhnouti. Nad to stfhají tresty církevními pro časné zboží, když jim někdo desátků odepřel, anebo, když vladař některý kněžské statky zabavil. Toto všecko páší naproti náuce Kristově, který ani když byl Jan stat, Herodesa krále ne-

1) Výklad. I. 301.

2) Ibidem. 309.

3) Postilla. II. 325.

4) Ibidem. 9.

5) Ibidem. 81.

vyobcoval, aniž, když byl sám potupen, ubit a křižován, kletbou nestíhal, ale za své nepřátele se modlil.¹⁾)

Pro tyto nepravosti oslovuje Hus kněze svého času následovně: „O nastojte! co jest nájemníkóv! I kde jsú pastýři? Po hříchu! u vlky i v nájemníky sú se obrátili, zlodějóm a lotróm, jenž jinudy, než skrze Krista vcházejí, těm nenie čísla. Falešný prorokové s odpustky peněžními v rúše ovčím, t. j. v úřadu a v moci kněžské, jenž jako ovci Kristovu ukazuje. Hlas ovčí jest: Budete hříchóv zbaveni! uvnitř hlátanie žádost, aby dali peníze.“²⁾ „Aha! poznajte lúpežníci chudých lidí, mordéři, zloději a svatokrádci! nebo, ač vás lidé neklnú, ale pán buoh klné vás.“³⁾)

Jestliže však skutečně tak se měly věci s kněžími za časů mistra Jana Husi, tuť se tážeme: Byla ta cesta, kterou se dal Hus o nápravu kněžstva dbaje, cestou rozumnou, vhodnou, a což ještě více, cestou křesťanskou? Skoro ani jedině duchovní řeči, ani jediněho výkladu jeho nečteme, ve kterém by nebyla celá spousta nadávek anebo narážek na kněžstvo zlé, nájemnické, nešlechtné a zlotřilé, svůdnické, zlodějské a vši pravdě nepřátelské. A na takový způsob měl býti uskutečněn návrat kněžstva a lidu k bohulibému životu? Dejme tomu, že by někdo sobě za oučel svého života vyvolil, znemravnělý a prodajný tisk evropského časopisectva zreformovati a ku spravedlnosti navésti, byla-li by to cesta k tomu cíli vhodná, kdyžby veřejný a domácí život oudů téhož novinářstva na přetřes se vzal, veřejně se tupil a haněl, jim vynadalo veřejných zlodějů a lotrů a ohavných lupičů? Polepšil by jich, kdyžby použil k tomu kathedry, kazatelny, a vši příležitosti, aby odhalil roušku domnělé touhy jejich po blahu veškerého lidu? Máme za to, že kazatelna nebyla místem, z kterého se mělo působiti ku zlepšení mravů duchovenstva, ač cesta taková nebyla v neladu s učením reformátorovým, že laik cnostný jest nad kněze hříšného, a že velmožové a vladařové mají právo, stíhati a trestati nepravosti kněží. A jaký mohl a musel býti konečný důsledek výstředného jednání Husova? Zajisté ten, že se vůbec naprosto podkopala důvěra ku kněžstvu i tomu, jež bylo mravů bezúhonných, a že lid navykl ve kněžích věřiti

¹⁾ De Ecclesia. cap. 23. Tom. I. 252.

²⁾ Postilla. II. 169.

³⁾ O svatokupectví. III. 451.

nepřátely své, odpůrce pravdy, pronásledovnický svatých kněží, pouhé pokrytce a farizey, lupiče cti svých dcer, ukrutníky a dříce, jichž by se měl sprostiti. A když věci k tomu by dospěly, jakby bylo mohlo působiti kněžstvo k nápravě lidu, ježž ku cnosti nabádati povinno jest vedle svého úřadu a povolání, jakž sám mistr Jan Hus udává? Není-liž jednání takové na nejvš nerozumné, škodlivé a nekřesťanské? I sv. Bernard a celá řada svatých a světic, Mikuláš Kusanský, Gerson a jiní nešetřili věru kněží, horlíce pro jejich nápravu, ale oni usilující o nápravu, nepracovali k popravě kněžstva vůbec, aniž lidstvu kázali beze všeho účelu a neohlašovali bezohledně ohavnost spuštní, jakáž i velikou část kněžstva uchvátila. Ano ani Kunrat, ani Milič, ač s kazatelný horlili pro nápravu kněžskou, nedostoupili k té bezohlednosti a příkrosti, s jakou sobě počínal Hus. Kdyby za dnů našich z hrobu vstal, zajisté žeby počna tak bezmírně horliti proti kterémukoliv stavu s úřadu svého okamžitě byl složen.

Nad to nesnadno věřiti, že kněžstvo země české tak bylo zkaženo, jak nám je reformátor popisuje; ano ku cti i kněžstva tehdejšího i národa, z kterého vyšlo, tvrdíme, že byl Hus ve svém upříšlení nespravedliv, a že učinil kněžstvu křivdu velikou, an je stíhal z tak hrozných nepravostí. Či by Karel IV. svou příšností a svou zajisté upříšnou snahou o nápravu ničeho byl nevyřídil, ač jej i sám mistr Jan velebí? A současník Karlův, výtečný arcibiskup Arnošt, nepolepšil-li pranic své kněžstvo, obročně je shromáždív na církevních synodách? A přece na synodách těchto příšně a důtklivě zakázána byla simonie, a činěna tak důtklivá napomenutí k církevnímu životu! Nad to se ve vlasti české tehžž utěšeně zmáhala osvěta, a v prvních řadách vzdělanců byli kněží; a právě kněžstvo by se tímto vzděláním pranic nebylo ušlechtilo? Hus byl sám kazatelem synodálním, a dojistá odhaloval vady duchovních, a káral je i napomínal; jak tedy možno věřiti, že při tom úsilí nečiněna v duchovenstvu žádná změna k lepšímu?

Jestliže se tedy nedostatky a nepravosti v kněžstvu nalezaly, nebylo jich dojistá v té míře, jak o nich kázal Hus. Tím více však musely takové zhusta nespravedlivé nájezdy kněžstvo urážeti a popouzeti, tak že se není co diviti, jestliže povstalo mezi oběma stranama, i katolickou i Husovou tak příkré nepřátelství. Hus znal stav věcí a věděl, že jest od něho kněžstvo na nejvš uraženo a popuzeno, ano byl i žalován a k zodpovídání poháněn, ale nedal

sobě brániti. Proto také veřejně s kazatelnou ohlásil, že nechce přestati a nepřestane kázati naproti duchovenstvu. O tom všem naleztí možno důkazů hojnost ve spisech mistrových a v púho-
nech jeho.

Brojení toto naproti kněžstvu tím bylo nebezpečnější a zkázonosnější, jelikož to byl mistr Jan Hus, který brojil, a sice v čase nad míru rozechvěném. Mistr Jan byl muž bezúhonný, mravův ušlechtilých a uhlazených, úmyslů dobrých, a pln upřímné snahy, aby se stala v církvi náprava; všechny vlastnosti tyto jej odporučovaly v očích lidu, rozkolem v církvi a zlořády rozmanitými na nejvýš rozdrážděného. Hus nad to vynikal vroucím citem ku svým přátelům a k těm, jenž se duchovní správě jeho svěřovali, a proto měl i přátel dosti hojných, sobě oddaných, kteří v něm spatřovali vzor i křestana i kněze, a proto lpěli na ústech jeho. O náklonnosti a úctě, jakou chovali Čechové k milovanému mistru svému, svědčí dopisy, jaké ku sboru Kostnickému od šlechty jak české tak moravské byly psány. Jeho působení ku povznesení mravnosti bylo dojista velmi účinné, neboť stoupenci jeho se vyznamenávali neobyčejnou přisností mravů, jakož zvláště na Tábořích viděti lze. I mistrova nevšední učenost, znalost písem Božích a ss. otcův, zvláště sv. Augustina, Jarolíma, Ambrože, Řehoře, Bernarda, Tomáše Akvinského a jiných musela mu zjednati velikou vážnost u lidu, jemuž slovo Boží hlásal.

Snad nebyl dobrou tehdejší mužem nejučenějším aniž nejdůmyslnějším, v čemž jej Tóma ze Štítného převyšuje, ač zase tento sotva měl nad Husa rozsáhlejší vědomosti bohoslovné. Nežet tvrditi, žeby Hus byl neznal učení odporné sobě strany katolických bohoslovců. On je dobře znal, avšak zahloubán jsa v názor svůj o církvi předzřízených nepovažoval je za učení katolické. Avšak ač nebyl Hus mužem nejučenějším ani nejdůmyslnějším, věk tehdejší jej za takového pokládal, aspoň jistě ta strana, ku které náležel, považovala jej za nejučenějšho člena fakulty bohoslovné; a to tehdáž ovšem velmi mnoho znamenalo, ač my sobě nyní s tíží představití dovedeme, jakou vážnost měly vysoké školy ve středověku vůbec, a Pražské učení zvlášt, tak že i papežové nelenili, oznamovati universitám nastoupení vlády své, a že v důležitých otázkách církevních zhusta university o své dobrozdání tážány byly, a výrokův jejich vysoce sobě váženo. Mezi všemi fakultami bohoslovné fakulty místo prvé zaujímaly.

Lesk jména Husova ještě více se zvýšil snahou jeho k tomu směřující, aby se stalo národu českému po právu v domovině jeho, aby zejména kolébka věd, učení Pražské, jsouc v středu království, bylo navráceno národu, a aby měl na něm národ český tré hlasův. Jestliže tak věhlasný muž se jal přes mřu odsuzovati, ano haněti a tupiti kněžstvo světské i řeholní, pochopíme snadno, že slova jeho musela nevyhnutelně vésti k nevážnosti naproti autoritě duchovních, a vina jeho byla nemalá, jelikož jako muž učený a důmyslný věděl, že takou měrou bouře nastanou.

Ač tedy ve mnohých věcech nečinil duchovenstvu křivdy a na mnohé zlořády právem sobě stěžoval, jako na prodávání beneficí, a že se z Říma posílají na biskupství mužové jazyka národného neznalí; nemůžeme nikterak souhlasiti se způsobem mistra Jana, jakým chyby takové vytykal, a který dojistá by byl bouře tuhé způsobil, i kdyby v Kostnici nebyli nešťastného reformátora odsoudili.

Ale i kdyby veškera hana Husem kněžstvu hojně udělovaná byla sama o sobě nevedla k rozbrojům, nýbrž spíše ku pokoji, a kdyby byla zjednala návrat duchovenstva a lidu k lepším mrávům: věrouka Husova by veškeru nápravu byla nemožnou učinila, neboť náprava na základě jeho učení byla by záhubou církve. Či tomu není tak? Vedle učení Husova musela by církev hlavu církve, papeže sesaditi, biskupy do tétéž řady s kněžími postaviti, moc svou zákonodárnou, soudnou a výkonnou zrušiti, o člancích víry více nerozhodovati, alebrž rozhodči moc položiti v písmo, a lidu dopustiti, aby vykonával soud nad kněžími svými, kdyžby klesli ve smrtelný hřích; katolická církev musela by tudíž úplně zničena býti, a to by mělo slouti její nápravou? V pravdě, kdyby se byla církev sklonila k učení Husovu, aby sebe opravila: byla by sebe samu zavrhla, a se za živa do rakve uložila, jak to učinil života přesycený Karel V., anebo byla by sobě sama ruce zavázala, o jejížto tělo by se byly rozpoutané živly rozdělily, výkladu písma se dovolávajíce. Nikoli opravou, ale popravou byla by tedy náprava církve katolické, Husem zamýšlená.

Proto byly dogmatické bludy Jana Husi zvláště u příčině, že byl v Kostnici odsouzen, ač i jeho upřílišené a zhusta nespravedlivé nájezdy na duchovenstvo taktéž předmětem obžaloby se staly. A tudíž právem Ondřej z Brodu k žalobám Husovým, že prý jest pronásledován ano vyobcován z církve proto,

že stíhal nepravosti kněžské, odpovídá, že tomu tak není! „O magister, sed non in Israel! non veremini dicere, quod solum propter impugnationem criminum, quae clerus sequitur, excommunicationem et persecutionem patimini! Quis ergo passive persequitur, quis aliis persecutionem procurat, quis spoliat, quis in faciem caedit, quis vituperat, quis monasteria vel ecclesias depraedatur? nonne vos et discipuli vestri? . . . Ego pauper homuncio dico, si non alia propter hoc, quod praedicatis contra clericos, nullus vos, ut aestimo excommunicaret, nam et ab antiquis temporibus Milicius, Conradus, Scekena et alii quam plurimi contra clericos praedicarunt, nullus tamen propter hoc excommunicationis sententiae fuit subjectus . . . Ecce vestrates intrudunt se ad beneficia aliorum, et ut dicitur, vos estis horum instructor et procurator.“¹⁾

---

¹⁾ Andreas de Broda ad Hus. *Palacký Docum.* 520—521. n. 58.

DÍL II.

**Hus a učení jeho před soudem Kost-
nickým.**

Příchod mistra Jana Husi do Kostnice a jeho zatknutí.

Již v roce 1408 byl Hus od duchovenstva Pražského k soudu pohnán pro příkré nájezdy své naproti kněžím, zejména že jim spílal ka cířů, ješto prý žádali štoly na lidech za výkony náboženské, a že sobě přál býti tam, kde jest duše Viklefova; ku kterýmžto žalobám mistr také odpověděl, ale nikoli tak, jak by bylo slušelo, důstojně, nýbrž na mnoze s jakousi dialektickou svévolí.¹⁾ V roce 1409 byl mistr na novo obžalován, a předmětem obžaloby byly již bludy dogmatické, jakýchž prý se dopustil. Hus však k soudu tomu se nedostavil, nýbrž odvolal se ku papeži Alexandru V., a výsledek odvolání toho byl, že papež ustanovil Dra. Jindřicha Krumharta, auditora papežského dvoru, za vyšetřovacího soudce proti arcibiskupovi Zbyňkovi, který byl i citován, a bráněno jemu, naproti Husovi něco činiti.²⁾ Když však arcibiskup stav věcí v Čechách papeži vyložil, nebráno více ohledu ku straně Husově, ano arcibiskup i vyšetřovacím soudcem svých žalobníků jest učiněn³⁾ a poslána jemu bulla, ve které se zakazuje v kaplích kázati a 45 Viklefových kusův zastávati. Hus odvolal se z této bully od papeže zle zpraveného ku papeži lépe zpravenu býti majícímu, čímž se však Zbyněk másti nedal, nýbrž kázal knih Viklefových pod uvarováním kletby do dvora arcibiskupského odevzdati, kamž také Hus knihy své donesl. Knihy ty veškery k rozkazu arcibiskupovu spáleny, ač v bulle o spálení

¹⁾ *Palacký*. Docum. 153. seq.

²⁾ *Palacký*. Docum. 189. n. 6. a 401. n. 28.

³⁾ *Ibidem*.

jich zmínky není, ano i kletba vyrčena naproti Husovi a jeho přívržencům (dne 18. července 1410)¹⁾, kteří se byli 25. června 1410 k novému papeži pro bezprávi, jak pší, Čechům a králi učiněné, odvolali. Hus si nedal nijakž zákazem arcibiskupovým brániti, hlásaje slovo Boží v kapli Betlémské jako prvé, a učiniv předmětem kázání svého synodálný výrok Zbyňkův, tázal se posluchačův, chtějí-li státi při něm ve při jeho proti nepřátelům. On pak zákazu arcibiskupovu na vzdor jal se veřejně hájiti spisů Viklefových.

Proto také bez výsledku zůstal dopis králův ku papeži Janu XXIII., kterýmžto král nad záповědí, v kaplích kázati, sobě stěžoval, jakož i pro výrok, aby knihy Viklefovy vesměs byly spáleny; neboť Zbyňek vyslal ihned po appellaci Husově posly do Říma, s tím doložením, že Hus sám jest původcem všech zmatkův. Kardinál z Kolonny, jemuž pře Husova poručena byla, učinil dne 25. srpna 1410 nález, že jednání Zbyňkovo bylo správné, a Husovi že se prikazuje, aby v určité lhůtě do Říma osobně se dostavil.

Dříve nežli lhůta tato vypršela, snažil se dvůr královský, sám král i královna, zastati se mistra Husi, dopsavše Janu XXIII., a totéž učinila část šlechty, učení Pražské a mnoho měšťanů Pražských, žádající, aby nález kardinála Kolonny byl zrušen, v kapli Betlémské aby se smělo kázati, Hus aby nebyl do Říma citován, oběma stranám aby se uložilo mlčení, papež aby vyslal legáty, jenž by v Praze věc Husovu vyřídili. Ano Hus sám vyslal poručníky (prokurátory) své do Říma. Avšak nedosaženo ničehož, spíše vyobcoval Kolonna Husa, protože se nedostavil. Lépe se dařilo u papeže, který při Husovu svěřil jiným kardinálům, mezi nimiž byl i mírný Zabarella. Ale i tomu odňata záležitost tato a odevzdána kardinálovi de Bracantiis, kterýž ji skoro půl druhého leta ležeti nechal, ač prokurátorové neustále naň naléhali, aby, jak pravili, učinil po právu.²⁾

Tak se stalo, že kletba na Husa dne 15. března 1411 ve všech kostelích Pražských, vyjma chrám sv. Benedikta, kdež Křišťan z Prachatic farářem byl, jest ohlášena, a poněvadž kletby málo sobě všimáno, zastaveny jsou Zbyňkem veškery služby Boží.

¹⁾ *Palacký. Documenta.* 397. n. 26.

²⁾ *Ibidem.* 192.

Když pak po srovnání učiněném mezi králem Václavem a Zikmundem, králem Uherským, se všech stran naléháno na smíření, ucházel se i Hus o pokoj v církvi; dne 1. září 1411 ve valném shromáždění v Karolíně veřejně složil počet z víry své, a prosil papeže Jana XXIII. zvláštním psaním, aby ho zbavil povinnosti osobně se dostaviti u dvora Římského,¹⁾ jakož i všech následků, kteréž z nedostavení se jeho vznikly.

Toto jednání Husovo nijakž nesouhlasí s disputacemi, jakéž měl tou dobou o spisech Viklefových, jako naproti Angličanu Stokesovi, de auditione et praedicatione verbi Dei, de ablatione temporalium a clericis a de decimis, ve kteréžto disputaci vložil Hus bořivé své náhledy o poměru hříchu smrtelného a předzřízení k řádům občanským a církevním. Taktéž odporuje obsah dopisu Husova k Janu XXIII. spisu jeho, též v roce 1411 naproti skrytému odpůrci (adversus occultum adversarium) zhotovenému.

Jestliže Hus disputacemi těmito již valně s půdy církevní se pošinul, stal se spor ještě tužším a rozdvojení skoro nezhojitelným. když ve veřejném hádání v koleji Karlově, ano i na kazatelně se opřel křížácké bulle Jana XXIII., nazývaje indulgence klamem a podvodem kněžským, což mělo za následek, že byly papežské bully v Praze zneuctěny, ano i spáleny. Proto také Štěpán Pálec, byv až dosud věrným soudruhem a přítelem Husovým, od této chvíle se od něho oddělil, jakož i učitel Husův, Stanislav ze Znojma.

Mělit tudíž faráři Pražští dosti příčin k žalobám, kteréžto, když král se neodhodlal k tomu, staviti bludy rozhlašované, předložili Michalem de Causis přímo papeži Janu XXIII. a žádali, aby několik dvořanů královských před soud papežský bylo pohnáno.²⁾ To hnulo papežem, že proces Husův z rukou Bracantiových do péče Petra de Angelis odevzdal. Když pak prokurátorové Husovi se odvolávali k budoucímu sněmu, byli dáni do žaláře; Jan z Jesenic pak, jeden z nich, kterýž byl uprchnul, klatbou stížen. Hus sám vyobcován z církve, a rozkázáno, pakliby setrval v neposlušnosti, aby ve všech kostelích veřejně naň kletba se vyhlásila a sice v neděli i ve svátek, a nikdo aby mu

¹⁾ *Palacký. Documenta.* 19. n. 9.

²⁾ *Ibidem.* 169. n. 3. str. 457. n. 47. lit. A. a B.

neposkytoval ni pokrmu, ni nápoje, aniž s ním chodil anebo jezdil pod trestem klatby; kamkoliv by přišel, všady mají se staviti služby Boží, a stavení to má trvati ještě tři dni po jeho odchodu.¹⁾ V těchto nesnázích nevěda, ke komu by se odvolal Jan Hus, učinil appellaci ku Kristu Pánu samému, kteráž appellace, ač mistr se jí jako z donucení dovolával, přece zúplna souhlasná jest s učením o jediné a výlučné hlavě církve, Kristu Pánu.

Jelikož se lid za příčinou stavení služeb Božích bouřiti počal, odešel Hus z Prahy do Husince a napotom do Krakovic se uchýlil. Když však bouře neustávaly, svolal král tak zvanou únorovou synodu 6. února 1413, aby pokoj byl zjednán. Nejprvé podala strana katolická zdání své o příčinách sporu, které prý v tom se zakládaly, že někteří ze žákovstva se odchýlili od učení církevního o sedmi svátostech, o odpustcích, o moci klíčů a t. d., přičítajíce písmu rozhodující moc u věcech víry, nikoli církvi, a že nechtějí poslouchati ve všem stolice apoštolské. Také Hus podal své návrhy, jakož i Jan Železný a Jakoubek.²⁾ Ale všechny tyto pokusy o zjednání pokoje byly marny.

Když snahy takové k cíli nevedly, objednal král Václav obě strany k nové schůzi, která se sešla u mistra Křišťana. Avšak i tato schůze neměla výsledku a míti nemohla, jelikož obě strany stály k principu zcela rozdílnému, jedni k autoritě církevní, druzí k písmu Božímu. Nad to nechtěl míti Pálec, aby on a jeho soudruzi byli zváni stranou, a proto také nemohl a nesměl se k ničemu zavázati, ješto neměl on a přátelé jeho rozhodovati o víře, ale církev katolická. Ještě méně bylo naděje, že se sjednání stane, když Pálec a jeho strana nazvali církev rozhodující tu, jejíž hlavou jest Jan XXIII. a tělo kardinálové.

Vida sebe král v naději své sklamána, a pokládaje Petra a Stanislava ze Znojma, Pálče a Eliu za původce roztržek, vypověděl doktory tyto z Prahy.³⁾

Mezi tím byl Hus velepilen u vyhnanství svém na Krakovci a Kozsm Hrádku a sepsal více spisů, mezi nimi „De Ecclesia,“ „Adversus M. Stephanum Páleč,“ jakož „Adversus scripta M.

¹⁾ *Palacký Documenta.* 461. n. 48.

²⁾ *Ibidem.* 475—504.

³⁾ *Ibidem.* 510. n. 54.

Stanislai de Znojma², kteréžto spisy staly se hojnou látkou k obžalobám jeho v Kostnici.

Když takto věci v Čechách pořád více se zamotávaly, dovedl toho Zikmund, že Jan XXIII., ač nerád, bullou ze dne 9. prosince 1413 sněm ékumenický do Kostnice povolal, kamž i Husa vybídnul k uklizení sporu církevního a k očistění jmena českého, podáváje mu bezpečný průvod.

Hus však ustanoviv se na tom, do Kostnice se odebrati, aby o své víře svědectví na sněmu vydal, ohlásil v rozličných intimacích, aby každý, kdožby proti víře jeho něco měl aneb které kacířství na něho věděl, taktéž se tam chystal, on že „neodmluvá, jako kacieř utrpěti, bude-li na něho některé kacieřstvie dovedeno.“ Zvláštního vysvědčení vyžádal sobě Hus od biskupa Nazaretského Mikuláše, ve kterémž tento dí, že na něm (Husovi) v rozmluvách s ním konaných kacířství neshledáno.¹) I Konrád arcibiskup odpověděl k otázce sobě dané, zdaliby věděl na Husa nějaké kacířství: „že mu není znám ni blud ni kacieřstvie.“ O tom nedáno sice mistrovi žádné vysvědčení, ale zaznamenáno ve veřejné listině Čenkem z Wartemberka, nejvyšším purkrabím Pražským.²)

Vysvědčení biskupem Mikulášem zhotovené vzal s sebou Jan z Chlumu (Kepka) a Václav z Dubu, jimž byl Hus od krále poručen, a nastoupili cestu již dne 11. října 1414, tedy o něco dříve, než byl vydán ochranný list Zikmundův, což se stalo teprvé 18. října 1414. Dříve však napsal Hus ještě přátelský list svému žáku Martinovi³) a svým milým přátelům, kterýžto dopis nejapně byv přeložen, stal se též předmětem obžaloby na sněmu Kostnickém.⁴) Hus dí v tom dopisu: „Viete, že sem s vámi po dlhý čas věrně pracoval, káže vám slovo božie bez kacieřstvie a bez bludův, jakož viete, a má žádost byla, jest a bude až do mé smrti vaše spasenie. A byl sem umienil vám kázati před svú jiezdu, než bych odjel k svolanie do Konstancie, a zejména vám ohlásiti křivé svědectvie i svědky, jenž sú proti mě svědčili, jež mám vsecky popsány i s jich svědectvími; a tiť vám budú

¹) *Palacký Docum.* 242 a 243.

²) *Ibidem.* 241.

³) *Ibidem.* 74. n. 38.

⁴) *Ibidem.* 71. a str. 223. n. 41.

ohlášení proto, aby potupili mě, aby vy to věduce nelekali se, bych pro které kacierstvie, jež bych byl držel, byl odsúzen; také proto, abyste stáli v té pravdě, beze strachu a bez vikláníe, kterúz vám dal pán bůh skrze věrné kazatele a skrze mě nestatečného poznati; a třetie proto, abyste se uměli lstivých a pokrytých kazatelův varovati.“ Vypravil prý se, jak dále píše, mezi četné nepřátely, mezi nimiž prý nejhorší jsou domácí — a sice biskupové, mistrové, kněžata světská i zákoníci, jako naproti Kristu Pánu. Tam též vyslovuje, že jej snad v Praze více neuzří. ¹⁾

Když se dostali na své cestě do Norimberka, přišel k Husovi plebán Sebald se svými kněžími a shledal prý Husa býti pravověrným; i vyslovil naději, že se mistr beze všeho ourazu z Kostnice navrátí. Hus i tam učinil vyzvání, aby ten, jenžby na něm shledal blud, ku sněmu se odebral; mistr měl v Norimberce schůzku s mistry tamními a s plebánem u sv. Vavřince, k níž se dostavili i konšelové i měšťané, a všickni prý uspokojeni odešli. Vůbec prý poznává, píše Hus svým přátelům do Čech, kterak se vše přátelsky k němu chová, a že není mužů jemu nepřátelštějších nad soukmenovce. „Confiteor ego, quod non est inimicitia ad me major, quam a regnicolis Bohemiae.“ ²⁾

Do Kostnice přibyli dne 3. listopadu 1414, tedy v době, ve které již vydán byl ochranný Zigmundův list, ač nebyl ještě Husovi doručen, a ubytovali se v domě vdovy Fidy. Hned na druhý den odebrali se Jan z Chlumu a Jindřich Lacembok k papeži Janu XXIII., aby mistra ochraně jeho odporučili. Papež přislíbil ochotně, že mu bude ochranou, řka: „Quod nullo modo vellet ipsum impedire, seu impediri permittere; etiamsi fratrem ejus germanum occidisset, quod debet esse securus manendi in Constantia.“ ³⁾ Ohledem na krále Zigmunda sňal papež s mistra kletbu, ale nikoliv suspensi (čili složení s vykonávání úřadu kněžského), tak že se příchodem jeho služby Boží v městě nestavily, ale on sám nebyl oprávněn, mši sv. sloužiti, aniž kázati. Rozmlouvati však s lidmi nebylo mu zakázáno.

Tímtéž dnem psal mistr (dne 4. listopadu) svým přátelům,

¹⁾ Palacký. Docum. 71. a 72.

²⁾ Ibidem. 75. n. 39.

³⁾ Ibidem. 246.

že se do Kostnice dostal bez listu ochranného a kterak tentýž den, ve kterém do města přibyl, Michal de Causis pňhonných článkův nalepil na dveřích chránových naproti němu jako vyobcovanému, z kacírství podezřelému a tvrdošijnému. ¹⁾

V listu ze 6. listopadu 1414 znovu doznává, že přišel do Kostnice bez listu ochranného od papeže a želá na mnoho nepřátel, zvláště na děkana (nyní probošta) Pasovského, bývalého kazatele o odpustcích v Čechách, a Michala de Causis, doufá však, že nad nimi zvítězí. Papež prý procesů proti němu zavedených neodstranil, vymlouvaje se na žalobníky z Čech. (Quid ego possum, tamen vestri faciunt). Dva biskupové a jeden doktor mluvili prý s Janem Kepkou, k tomu radíce, aby Jan Hus mlčky souhlasil (ut cum silentio concordarem), a z toho prý on (Hus) uzavírá, že se jeho odpovědí a jeho řečí bojí. ²⁾

Že se vystoupení mistrova v Kostnici obávají, píše také Jan plebán z Janovic, nazvaný kardinál z Reinšteinu, a dokládá, že prý se pověst v městě roznesla, že chce Hus kázati, a že bude každému, kdož bude posluchačem, dáno po dukátu. Hus prý se nebojí upečení, jelikož prý letos (1414) před sv. Martinem jest vigilie, na kterou se husy nejídají. ³⁾

Mezi tím vypracováli Štěpán Páleč do Kostnice přibyvší a Michal de Causis žaloby naproti Husovi, zvláště odchylky věroučné za základ mající, neustávající naléhati na kardinály a biskupy, aby mistr byl dán do vězení. Prání jejich rychle se naplnilo, ješto se rozšířila zpráva, bezpochyby od nepřátel Husových roztroušená, že mistr Jan na outěk pomýšlí. Proto přišli dne 28. listopadu 1414 biskupové z Augsburku a z Tridentu, purkmistr z Kostnice a Hans z Badenu do obydlí Husova, zovouce ho, aby se dostavil k papeži a ku kardinálům. Mezi tím, co čtyři tito páni s Husem vyjednávali, anebo snad již dříve, obsazeny jsou domy vůkolní od pochopů. Nicméně by se bylo zajetí Husovo sotva stalo bez násilného odporu těch, jimž byl poračen, kdyby mistr sám byl nevyzval, že jest hotov ku kardinálům jíti, slovy: „Ego non veni ad cardinales huc tantum, nec umquam optabam

¹⁾ *Palacký*. Docum. 77. n. 40.

²⁾ Epistola Joannis Hus amicis in Constantia. 79. *Pal.* Doc. n. 41.

³⁾ Epistola (M. Joannis Cardinalis) 10. list. 1414. *Palacký*, Docum. 79. n. 42.

loqui illis seorsim, sed ad totum concilium veni, et ibi loquar, quidquid Deus dederit, et de quibus interrogatus fuero; sed tamen ad petitionem dominorum cardinalium ego paratus sum statim venire ad ipsos, et si interrogabor de aliquo, antequam veritatem ex scripturis et alias mihi cognitam denegarem.“ Vsedna na kůň jel Hus do paláce papežova v průvodu Jana z Chlumu a ještě čtyř pánů. Paní domu, v němž mistr bydlel, plakala prý, s ním se rozžehnavajíc a nic dobrého netušíc. Biskupové však, jenž pro něho přišli, řekli prý mu zřejmě, že již více nebude mše sv. sloužiti, aniž jakých úkonů kněžských vykonávati. (Jam amplius non officiabis neque missabis.)¹⁾

Soukromé vyslýchání a vyšetřování mistra Jana Husi.

§. 20.

a) Odchytky dogmatické.

Mistra do paláce přibývšího oslovili ihned kardinálové, kterak se jim doneslo, že mnoho bludů drží, ano i rozhlašuje; jimž Hus odpověděl: „Vědomo budiž Otcovství Vašemu, že bych chtěl raději umřítí, nežli jediný blud držeti. A hle svobodně jsem přišel k tomuto sboru, a budu-li naučen, že jsem někde pobloudil, hotov jsem k nápravě a k pokání.“ Na to odstoupili kardinálové, aby se uradili, co by činiti bylo. Mezi tím vešel k Husovi fran-tiškán Didacus, jeden z čelnějších theologů věku svého, a nevědomým se stavě, zkoumal, kterak smýšlí mistr o velebné Svátosti, avšak odpovědi Husovy nedaly žádné příčiny ku podezření o jeho pravověrnosti.

Odstoupivší kardinálové v poradě prvé na ničem se neustanovili. Ve druhé poradě, která se ve 4 hodiny odbývala, byli přítomni: papež, kardinálové, jakož i přátelé a odpůrci Husovi, mistr kardinál z Reinšteina, Mladenovič, Páleč a mnich Petr. S obou stran přišlo k prudké hádce, výsledek však porady v tom záležel, aby Hus byl uvězněn; k čemuž, jak Mladenovič svědčí, Čechové Páleč a Michal de Causis neustále popouzeli. Ne tak tedy jednání Husovo, aniž jeho domnělý záměr na útěk se dáti, alebrž působení Pálčovo a Michalovo způsobilo uvěznění, ač se,

¹⁾ Relatio Mladenovič. *Palacký Docum.* 249.

upřítí nedá, že také rozhlášená pověst o zamýšleném útěku Husově z Kostnice valně k tomu přispěla. Zapřítí se však nemůže, že Hus, ač jako vyobcovaný a suspendovaný kněz oprávněn nebyl, sloužití mše svaté, přece sloužil, ano i k těm, jenž jej navštěvovali, řeči konal, čehož trpěti nechtěl biskup Kostnický.¹⁾

Člá n k y o b ž a l o b n é, kterými ihned (v měsíci listopadu ještě anebo začátkem prosince) Michal de Causis mistra Jana stíhal, byly následující:

α) Hus prý veřejně učil, že se má p o d o b o j í podávati, a důkaz toho prý jest ten, že žáci jeho v Praze pod obojí přisluhují. Taktéž prý kázal anebo aspoň při nejmenším sám drží, že zůstává na oltáři i po konsekraci hmotný chleob. Jistota toho prý z odpovědi jeho se dokáže.

β) O služebnících církevních prý bloudí, an učí, že nemohou platně přisluhovati, nalezají-li se ve stavu smrtelného hříchu, a zase laikové že mohou svátosti platně uděleti. O prvém že prý přesvědčiti se lze z mistrova traktátu o církvi, o druhém z jednání Husových přívrženců, jenž prý od kněží byvše odbyti, sami sobě násilně Svátost oltářní podávají. Z toho prý jde na jevo učení Husovo, že laikové nejsou ve smrtelném hříchu, mohou a smějí svátosti udělovati a rozhřešovati.

γ) O církvi prý bloudí, an učí, že církev neznamená papeže, kardinály, arcibiskupy, biskupy a duchovenstvo jim podřízené. Blud ten prý jest zjevný z traktátu Husova o církvi. Také prý učil, že církev nemá míti časných držebností, a že pánové světští beztréstně je mohou zabaviti a vzíti i církvím i kněžím. Blud ten prý jest patrný z toho, že v Praze a v Čechách vůbec mnoho kostelů o své zboží jest oloupeno. I to prý tvrdí, že Konstantin a jiní světští páni zbloudili, když kostely a kláštery bohatě nadali.

δ) Bloudí prý uče, že jsou sobě veškeři kněží v moci rovní, a proto prý jsou rezervace papežské a posvěcování kněží vynálezem k ukojení lakoty. Blud ten plyne prý již z předěšlých, lépe však o tom ještě vyslyšeti odpovědi Husových.

ε) Bloudí uče, že nestává v církvi moci duchovní, jestliže papež a všickni duchovní ve smrtelném hříchu se nalezají.

¹⁾ *Hefele*. Conciliengeschichte. VII. 70. Ulrich von *Reichenthal*. CCXII. b.

Blud ten prý vyplývá z traktátu „o církvi“ a z prvního bludu o služebnících církevních.

ž) Bloudí, an pohrdá vyobcováním z církve, bylo-li nespravedlivé. Ten blud prý jde z toho, že Hus nic nedbal exkomunikace a stavení služeb Božích, a že sloužil mši sv. i na cestě z Prahy sem (do Kostnice), jakož i v městě Kostnici samém.

η) Bloudí, an neklade žádnou váhu na investituru a (kanonickou) instituci, jakoby každý měl (sám ze sebe) právo ku správě duchovní; a dle toho prý nyní mnozí faráři v Čechách jednájí.

θ) Bloudí, že posvěcený na kněžství a na jahanství nemůže býti s úřadu kazatelského složen, aniž mu bráněno býti v hlásání slova Božího. Blud ten prý jest patrný z jednání Husova.

Konečně navrhuje Michal de Causis, aby byl Hus z těchto a jiných článků Viklefových vyslýchán, a aby se ustanovili doctři a mistři, kteří by proskoumali spisy Husovy, zvláště jeho spis o církvi (de Ecclesia) a traktát „Quidamon“ čili spis naproti Pálčovi, kteréžto spisy kurii byly odevzdány.

K tomu přidává obžaloba, že jest Hus vinen vypuzením Němců z Pražské university, že tvrdil, jakoby žádný z 45 kusů Viklefových nebyl kacírský, pohoršlivý anebo bludný, že neposlouchal zákazu arcibiskupova, neučiti a nekázati, že Hus a jeho přívrženci usadili mnohé ze svých v úřady duchovenské bez autorisace papežské anebo biskupské. V Praze prý ti, jenž odporují učení Husově, bývají pronásledováni, a jest prý se obávati, že se zlo stane horším, ano že se i do Němec rozšíří, bude-li Hus propuštěn. On prý, když se mu zabránuje kázati, tvrdí, že se tak děje ze závidi, an prý v kázáních svých kárá nepravosti kněžské.

Žalobník tudíž chce, aby byl Hus uvězněn a nebyl více propuštěn, neboť prý jinak by se řeklo, že sněm učení jeho schválil, a že odpůrcové jeho jsou veskrze lidé nešlechetní.¹⁾

Srovnáme-li učení Husovo s obžalobnými články těmito, poznáme snadno, že se jenom z části na pravdě zakládají. Neboť není pravda, že Hus tenkrát již učil nutnost přijímání pod obojí, a že tvrdil, že po konsekraci zůstává na oltáři hmotný chleb; neprávě se mu předhazovalo učení, že kněží ve smrtelném

¹⁾ E. M. S. Mladenovič. *Palacký*, Docum. 194—199.

hříchů jsoucí neplatně přísluhují; nepravda jest, že dle něho moci kněžské požívali spravedliví laikové; nepravda, že konsekrace klerikův jest pouhým vynálezem lidským. Nic však méně zbývá ještě dosti kusův na pravdě spoléhajících; a poněvadž články obžaloby vůbec dosti byly vážny, a z Čech neustále smutnější zprávy docházely, musela i obžaloba ta nemálo k tomu přispěti, aby Hus byl zatknut a držán ve vazbě své.

Marně čekal tudíž Jan z Chlumu, že mistr se vrátí, aby jej zpět uvedl do bytu jeho. Z večera mu kardinálové sdělili, že jemu volno odejít, nikoli však Husovi. Z toho se rytíř nad míru rozhněval a kvapil ihned ku papeži Janovi, kdež sobě stěžoval pro násilí Husovi učiněné, ale papež všecku vinu svaloval na kardinály, řka: „Vy víte, kterak s nimi (kardinály) stojím, oni mi jej svěřili, a já ho musel ve vazbu přijmouti.“ (*Tamen vos scitis, quomodo stant facta mea cum ipsis, ipsi mihi eum dederunt, et oportebat me, eum recipere ad captivitatem*). Hus dán ještě v tétéž noci do domu jednoho Kostnického kanovníka pod dohlídku, kdež byl držán po osm dní a od zbrojnošů hlídán.

Mezi tím ustanovil papež dne 4. pros. 1414 tři komisaře pře Husovy: Jana, latinského patriarchu Cařihradského (napotomního kardinála), Bernarda, biskupa Kastelského, a Jana, biskupa Lubeckého. Svědkové, kteří v záležitosti té vyslýcháni byli, jsou: Münsterberg, doktor bohosloví; mistr Steurch (Storch) z Lipska, oba dříve kolegové Husovi na učení Pražském; Štěpán Pálec; Dr. Celsmeister, bývalý official Pražské diecése; Petr mnich od sv. Klementa, horlivý Husův nepřítel; Petr, opat u sv. Ambrože v Praze; Adam, licenciat v kanonickém právu; Berunecz, licenciat ve sboru Karlovu a jiní.

Co se toto dálo, odveden Hus do kláštera Dominikánů, kdež těžce onemocněl, načež mu lepší byt vykázan jest u Bosáků, kdež trval až do neděle květné, a staráno se o něho i se strany papeže samého, který mu lékaře své poslal.

Poněvadž tehdejší řád soudný toho vyžadoval, aby obžalovaný viděl svědky přísahati, posílali je do žaláře, ač mistr nebezpečnou nemocí byl sklíčen. Jednomu z těchto svědků řekl Hus do očí, že jest jeho největší nepřítel, čímž se onen mnich (Petr od sv. Klementa) vyjda z vězení i vychloubal. Jiný ze svědků řekl prý podle zprávy Mladenovičovy: „Přísahu Bohu, neviem, co svědčiti.“ Prokurátora však míti nebylo Husovi povo-

leno, jelikož tomu vadil tehdejší zákon, vedle kterého nebylo nikomu dovoleno, hájiti toho, na němžto lpělo podezření kacířství.

Naproti tomu byla marna snaha Jana z Chlumu, jenž vedl stížnost na papeže a kardinály před biskupy a pány a před vznešenějšími měšťany Kostnickými, a nalepil listy stížné na dvéře hlavního chrámu Kostnického, že Husa navzdor listu ochrannému jali a jatého drží. I rozhorlení se krále Zigmundovo nic nespomohlo, leč že zajatci dáno snesitelnější vězení u Bosáků.

Zajatý však mistr byl i v žaláři svém velečinný, sepsav tamtéž ku prosbě hlídačů svých spisky zúplna pravověrné, jako: „De mandatis Domini“; „de oratione Dominica“; „De peccato mortali“; „de matrimonio“; „de cognitione et dilectione Dei“; „de tribus hostibus hominis“; „de poenitentia pro Jacobo“ (k rukoum Jakubovým); a „de sacramento corporis et sanguinis Domini.“

Když se trochu pozdravil, předloženo mu od komisarů 42 vět Pálčem až do článku 38. ze spisu „o církvi“ sebraných, jak Mladenovič píše, velmi křivě, an prý Páleč některé z těch vět zpředu, jiné uprostřed a jiné na konci zmrzačil, jiné dokonce vylhal.

Věty ty a poznámky vlastní rukou Husovou přičiněné, jsou následující:

1. „Ecclesia catholica sive universalis est omnium praedestinatorum dumtaxat.“ Církev katolická čili všeobecná jest (sbor) pouze všech předzřízených.

Hus odpovídá, že věta jeho jinak zní (cap. I.) a sice: Církev svatá katolická, t. j. všeobecná jest sbor všech předzřízených, jak prý to vysvítá ze sv. Augustina. — Že se smysl obou vět valně neliší, jest na bíledni.

2. „Nullus mortali crimine maculatus (scilicet quoad finalem perseverantiam) est de ista Ecclesia.“ Nižádný smrtelným hříchem poskvrněný (co do konečného setrvání totiž) není z této církve.

Pravdivost této věty, dí Hus, vysvítá ze slov sv. Jarolíma. (De poenit. Dist. I. can. de Ecclesia.)

Poznámka. Věta uzávorkovaná, jakož i všechny závorkou poznamenané, pochází snad od Husa samého, ale jsou později, jak se domnívá Palacký, přičiněny. Ve větě svrchu položené má závorka ten

význam: že předzřízený, byť i smrtelným hříchem byl poskvrněn, z církve nevypadá. Praví-li se tedy: že žádný smrtelným hříchem porušený není z církve, platí to pouze o tom, kdož na konec nesetrvá, t. j. kdož jest předzvěděný.

3. „Sicut Christus non fuit vallatus temporalibus, nec apostoli ejus, ita nec vicarii et successores eorum debent temporalia possidere.“ Jako Kristus a apoštolé jeho neměli časných statků, tak by i náměstkové jejich a nástupci neměli držeti časného zboží.

O této větě právem dí Hus, že jí není v jeho spise, ale jiná že se v něm čte, a sice: „Jako nemají tvář a oči v úkonech svých příkrývky, an by jinak tak přikrytý v hanbu a záhubu upadl (ne velatum deturpent et praepararent ad ruinam): tak i Kristus a apoštolé hořice láskou a lakoty prosti jsouce, nebyli v časných věcech po světsku zaobaleni, a takové oči mají míti všichni klerikové, jejich náměstkové.“ V závorce přidává Hus ještě výklad slov svých: „nemají totiž (klerikové) nezřízeně a zlořádem užívati světského zboží. (Cap. 3. de Eccl.)

4. „Nulla pars Ecclesiae umquam excidit a corpore, sicut nec caritas ligans.“ Nižádná částka církve nevypadá z těla jejího, jakož ani láska ji vízíci.

Hus tvrdí, že ani této věty není v jeho knize, nýbrž že se čte v kap. 3. něco nížeji nežli uprostřed: Tak smeti církve, t. j. předzvědění, vyjdou z ní, ale nebyli z ní jako části, neboť nižádná částka církve nevypadne z ní na konec, poněvadž láska z předzřízení, kteráž jí (částku) víže, nikdy nevypadá. (Hus přidává: „scilicet quoad finalem perseverentiam“, ohledem ku konečnému setrvání).

Smysl věty Pálčem sebrané skutečně také není tentýž, jako věty Husovy; neboť podle věty Pálčovy by vlastně žádný úd církve (ať předzřízený ať předzvěděný) z církve vypadnouti nemohl, kdežto mistr tak učí pouze o údech předzřízených.

5. „Paulus secundum praesentem injustitiam fuit blasphemus et non de Ecclesia, et cum hoc simul fuit in gratia secundum praedestinationem vitae aeternae.“ Pavel byl podle přítomné nespravedlnosti své rouhačem a nikoli členem z církve, a zároveň byl i v milosti podle předzřízení k životu věčnému.

Tato věta se prý nečte ve spisu Husově, ale jiná (v kap. 3. ke konci): Odtud se zdá býti (possibile; ve spisu samém jest

„probabile“, pravdě podobno), že, jako byl Pavel i roulač podle přítomné nespravedlnosti, a zároveň (cum hoc¹⁾ věrným členem svaté matky církve a v milosti podle předzřízení k životu věčnému: tak byl také Iškariotský i v milosti podle dočasné spravedlnosti, a zároveň nikdy nebyl z matky církve podle předzřízení k životu věčnému, ješto nebyl předzřízen, kteréžto předzřízení zavírá do sebe konečné setrvání (cum defuerit illi illa praedestinatio, quae includit finalem perseverantiam²⁾). A tak byl sice Iškariotský i apoštolem i biskupem od Krista zvoleným, což jest jméno úřadu, ale nikdy částkou svaté všeobecné církve.

Smysl věty Pálčovy a Husovy jest v podstatě stejný, jen že ji klade Pálč prostě, Hus však s poznámkou: „Jest možno“, anebo jak v původním textu zní: „Jest pravděpodobno.“

6. „Paulus numquam fuit membrum diaboli (quoad finalem perseverantiam³⁾, nec Petrus, quando negavit Christum, sicut Paulus numquam fuit membrum diaboli, licet fecerit quosdam actus actibus ecclesiae malignantium consimiles (quoad praesentem injustitiam⁴⁾; similiter Petrus in grave incidit perjurium ex permissione Domini, ut fortius resurgeret. (Quia Petrus peccavit, caritatem non amisit⁵⁾). Idem de David.“ Pavel nebyl nikdy oudem ďáblovým (ohledem ku konečnému setrvání), aniž Petr, když zapřel Krista, jako Pavel nikdy nebyl oudem ďáblovým, ačkoli činil skutky podobné skutkům těch, jenž náležejí k říši ďáblově; tak i Petr klesnuv dopuštěním Božím v křivopřísežnost. (Ač zhřešil Petr, lásky neztratil). Totéž prý platí o Davidovi.

Hus k této větě se zná a přidává, že jest ku konci kapitoly třetí odůvodněna. Ostatně jest smysl věty tentýž, jako té, která jest na místě 5. položena. Obě věty, jakož patrně, jsou nekatolické, aniž se stávají závorkou Husovou pravdivými, neboť katolík smí sice říci: že Pavel pro budoucnost se nestal oudem ďáblovým, navrátiv se k Bohu, ale nikoliv, že údem ďáblovým nebyl, když křesťany pronásledoval a hubil.

7. „Praedestinatatus non potest finaliter exci-

¹⁾ Slovo to chybí v textu.

²⁾ Poslední věta chybí ve spisu de Ecclesia.

³⁾ Husův přídavek.

⁴⁾ Husův přídavek.

⁵⁾ Husův přídavek.

dere.“ Předzřízený nemůže na konec klesnouti (vypadnouti z lásky Boží).

Hus připojuje, že tato věta jest ve smyslu složeném (in sensu composito) pravdivá; čte prý se ku konci kapitoly třetí, kdež se dí: že jest milost dvojí, jedna milost předzřízení k životu věčnému. a z té vypadnouti nemůže na konec předzřízený. Jiná milost jest podle přítomné spravedlnosti, kterou snad člověk nyní má, později však ztrácí.

Co ale znamená fráze: „Věta jest pravdivá ve smyslu složeném?“ Bohoslovci středověcí, držící se šlépějí sv. Tomáše Akvinského, a odtud Tomisty zvaní, rozeznávali ohledem k působnosti Boží na nás, a součinnosti naší s milostí Boží, dvojí okolnost: 1. smysl rozdělený (divisus sensus) a 2. smysl složený. Jestliže se milost Boží dotkne vůle svobodné, aby ji k činu nabádala a hýbala, a jestliže vůle se odhodlala, aby konala, nemůže se touž dobou odestáti to, že se vůle odhodlala a konala. Ona zachovává sice volnost svou quoad potentiam (co do mohutnosti), že se mohla odhodlati i jinak, než jak se odhodlala, ne však quoad actum (co do úkonu), nebo to, co se stalo, a že se stalo, odestáti se nemůže (factum infectum fieri nequit). V prvném případě, t. j. dokavad se vůle ještě neustanovila na tom, co konati chce, má vůle volnost i quoad actum a to se zove „sensus divisus“; v druhém případě, t. j. když se již ustanovila na tom, co konati chce, má sice vůle volnost quoad potentiam, ješto by se mohla prvé i jinak odhodlati, než se odhodlala, ale nikoliv quoad actum, a to jest „sensus compositus“. Uzavřel-li tedy Bůh něco, tož není možná, aby se opak toho stal; koho tedy Bůh k životu předzřídil, může sice quoad potentiam zatracen býti, ale aby se skutečně zatracencem stal, jest nemožno, protože odporo úradě Boží. Jest tedy možno, aby na příklad předzřízený A. byl zavržen „in sensu diviso“, nikoliv ale „in sensu composito.“ Proto jest věta: Bůh může nedpředzřízeného předzříditi a předzřízeného nepředzříditi ve smyslu složeném křiva, ve smyslu rozděleném ale pravdivá. „Et ideo dicitur communiter, quod haec: Deus potest non praedestinatum praedestinare, vel praedestinatum non praedestinare, in sensu composito est falsa, in sensu diviso vera.“¹⁾ Hus tedy odvětil ku předložené sobě větě zcela ve smyslu

¹⁾ S. Thomas Aquinas „De Veritate“ q. 6. art. 4. ad. 8. I. q. 23. art. 6. ad 3.

sv. Tomáše, že předzřízený nemůže na konec nesetrvati, ješto není možno (*in sensu composito*), aby jsa předzřízeným na konec ve smrtelném hříchu zemřel a tak zahynul. Křivá by však byla tato věta, jestliže by se předzřízenému upírala všeliká možnost klesnouti vůbec, čili věta jest nepravdivá „*in sensu diviso*.“

8. „*Quemlibet praedestinatum crimosum plus diligit Christus, quam aliquem praescitum, in quacumque gratia sibi possibili fuerit.*“ Každého předzřízeného, byť i nešlechtníka, miluje Kristus více, než předzvěděného, byť se nalezal i v milosti jak možná největší.

Hus se k této větě přiznává bez obalu; čte prý se v kapitole čtvrté, a jest prý každému patrné, že Bůh předzřízeného nešlechtníka s ohledem ku konečnému setrvání (*quoad finalem perseverantiam*¹⁾ více miluje, než kteréhokoli předzvěděného, byť i v dočasné milosti sebe hojnější se nalezal; neboť Bůh prý chce, aby předzřízený na věky byl blažen, předzvěděný však aby na věky v pekle hořel. — Bůh prý, přidává zde Hus ke slovům knihy své, miluje sice oba láskou neskončenou jako tvory své, ale přece miluje více předzřízeného, podává mu většího daru a větší milosti, život věčný, nežli jest milost dočasná, kterážto předzvěděnému se uděluje.

9. „*Praedestinati habent radicalem gratiam, a qua non possunt excidere.*“ Předzřízení mají milost základnou, ze které nemohou vypadnouti.

Tuto větu uznává Hus za svou, a dí, že se čte v kapitole čtvrté v následující souvislosti: Předzřízení však, jsou-li dočasně milosti zbaveni, mají přece milost základnou (*radicalem*), ze které vypadnouti nemohou. I tato věta jest prý ve smyslu složeném pravdivá.

10. „*Ex quo patet, quod nimis magna praesumptio foret, quemquam sine revelatione vel formidine asserere, quod ipse sit membrum illius sanctae universalis Ecclesiae; nam nemo nisi praedestinatus tempore suo sine macula vel sine ruga est membrum illius Ecclesiae. Nemo sine formidine et revelatione assereret, quod ipse sit praedestinatus ac sanctus sine macula vel ruga, ergo conclusio vera.*“ (V kapit. 5.)

Z toho jde, že jest opovázlivostí velikou, kdyby někdo bez

¹⁾ Přídavek Husův.

obzvláštního zjevení a bez bázně tvrdil, že jest údem církve svaté, jelikož jenom ten, jež jest předzřízen a prost vsí poskrvny a vrásky, jest údem té svaté církve. Žádný však nemůže o sobě tvrditi, že jest předzřízený a svatý, bez poskrvny a bez vrásky; a tož prý svrchu položená věta, že totiž žádný o sobě neví, zdali jest údem církve, jest pravdiva.

Hus i tuto větu přijímá za svou a týmiž důvody ji hájí, kterými se dovozuje nejistota o tom, zdali jsme předzřízeni a svatí i spravedliví. Domnívá se tedy, že předzřízeným býti a svatým, a údem církve slouti jsou dva sebe zúplna kryjící pojmy, tak že úd církve i předzřízeným býti musí i svatým.

11. „Judas numquam fuit verus Christi discipulus (secundum finalem perseverantiam ¹⁾“⁴. Jidáš nebyl nikdy pravým učeníkem Kristovým (podle konečného setrvání).

Tuto větu uznává mistr za svou, a dí, že se čte v kapitole 5. Pravdivost její prý plyne ze sv. Augustina (de poenit. Dist. IV.). — Avšak věta Augustinova: že ti nebyli pravými učeníky Kristovými, kdož ve slově jeho nesetřvali, nemá do sebe smyslu toho, jakýž jí mistr vnucuje, ač světec tvrdí, že učenci, kteří neměli setrvání, nebyli v pravdě syny Božími, jakož nebyli v pravdě učeníky Kristovými. Neboť podle Husí nebyl Jidáš nikdy synem Božím (ani podle naděje), nejsa oudem církve, podle sv. Augustina však Jidáš, nalézaje se ve stavu milosti, byl synem Božím; apoštolem pak i tenkrát, když zhřešil, ačkoli zhřešiv byl vlkem hltavým. Aniž byla náuka Augustinova ta, žeby byl dělil církev na církev svatých a církev hříšníků, církev předzřízených a církev předzvěděných, spíše v konferenci, jakou měl s Donatisty, uznává jednu církev, a chce, aby rozkolníci ti vyznali, že v této církvi žijí hříšní i svatí spolu.

12. „Ecclesia praedestinatorum sive sint in gratia sive non secundum praesentem justitiam, est articulus fidei, et illa non habens maculam neque rugam, sed est sancta et immaculata et illa est, quam Christus vocat suam.“ Církev předzřízených, ať jsou v milosti podle dočasné spravedlnosti čili nic, jest článkem víry, a tato, nemajíc ni poskrvny ni vrásky, jest svata a neposkrvněna, a ta jest, kterou zove Kristus svou církví.

Mistr připojuje: této věty že není v jeho knize, tam prý

¹⁾ Příklad Husův.

se čte v kapitole sedmé, obrátí-li se list jeden: „Za třetí se bére církev za sbor předzřízených, ať jsou v milosti podle přítomné spravedlnosti, čili nic, a tím způsobem jest církev článek víry, o němž mluví apoštol k Efezským“ (cap. 5.); a nikdo prý z věřících nepochybuje, že v textu tom znamená církev všechny předzřízené; o té prý musíme věřiti, že ona jest církví katolickou a chotí Kristovou, kteráž na konec bude svata a neporušena. A proto prý jest církev svatá předmětně (objective) článkem víry, kterému musíme věřiti podle snešení apoštolského: Věřím svatou církev obecnou, a o té prý se i sv. Augustin a jiní svatí vyjadřují.

Srovnáme-li opět větu Pálčem vyňatou s opraveným textem Jana Husi, poznáme věru, že obě svým smyslem se potkávají, ač forma obou vět není naprosto stejná. Ostatně dopouští věta i smyslu zcela nezávadného, ješto i katolíci věří, že na konci světa bude jen církev svatých a vyvolených Božích, a tato jediná že bude chotí Páně; ale že by církev vůbec byla sborem pouze předzřízených, jest křivé a nekatolické.

13. „Capitulo octavo in secundo folio: Omnes autem criminosi (i. e. infideliter viventes, a fide charitate formata deficientes¹⁾ secundum praesentem justitiam sunt infideles, cum impossibile sit quemquam peccare mortaliter, nisi de quanto in fide deficit.“ V kapitole osmé na straně druhé se čte: Všickni pak nešlechtní (t. j. žijící po nevěrecku, kdož vypadli z víry láskou oživené) jsou nevěrci podle přítomné spravedlnosti, poněvadž jest nemožno, aby někdo zhřešiv smrtelně, při tom spolu z víry nevypadl.

Hus uznává větu tuto za svou, a praví, že jest dokázána ústy Isaiáše proroka, který prý zřejmě dí, že jsou knížata nevěrci pro nešlechtnosti své, jakož i slovy apoštola Jakuba, jenž píše, že víra beze skutkův mrtva jest, a výrokem sv. Pavla, jenž praví: „Vyznávají, že Boha znají, ale skutky zapírají.“ (Tit. 1, 16.) Pravdivost věty prý již také z toho plyne, poněvadž jest nemožno, aby hříšníci tak hřešili, jak hřeší, kdyby na mysli měli a pevně věřili, že Bůh všechno zná a všady přítomen jest, i že hříšníky přísně trestá.

Měla-li by věta Husova ten smysl, že člověk smrtelně zhřešiv zároveň i víru ztrácí vůbec, i tu, kterou apoštol zove sice

¹⁾ Přídavek Husův.

vírou, ale mrtvou, byla by bludná a kacířská. Má-li do sebe však jiný rozum, jako: že ti, jenž smrtelně hřeší, ukazují svým životem, jakoby v Boha nevěřili, anebo že ten, kdo smrtelně zhřešil, poněkud porušuje i stav víry své, anebo že ztrácí víru živou, kterou zove mistr podle scholastických bohoslovců „láskou oživenou“ (*charitate formatam*), nevíme, pročby věta křivou se zváti měla. Neboť pravda jest, že smrtelný hřích nejenom duši o milost Boží olupuje, nýbrž také cnosti jinak i po hříchu ve člověku zbývající pravého života zbavuje. Avšak byť i tato věta pravdiva byla pro přídavek v závorce Husem přidaný, přece jest aspoň dle formy své zevnější vadná, snadno i kacířského smyslu dopouštějíc.

14. „*Verba Christi dicta Petro: Quodcumque ligaveris etc. ex defectu intelligentiae terrent multos Christianos, ut timeatur serviliter, alii decipiuntur in praedictis verbis, praesumentes de plenitudine potestatis.*“ Slova Kristova k Petrovi řečená: Cokoliv svážeš a t. d. zastrašují mnohé křesťany, tak že, nedostatečně jim rozumějíce, otrocky se strachují, jiní zase se klamou slovy svrchu uvedenými, té jsouce domněnky, že v nich jest řeč o plnosti moci.

Hus se zná k větě této a osvědčuje pravdivost její, an prý někteří se skutečně domnívají, žeby slovy těmi byla dána Petrovi plnost moci a pro tento klam otrocky se strachují a klamou. Avšak 1. slušno bráti slova Páně podle pravdy, a proto není možná, aby se stalo rozvolnění anebo zadržení na zemi, když se tak nestalo prvé na nebi. 2. Strachují se těch slov mnozí věřící prostí, domýšlejíce se, že kněží dle libovůle své mohou hříchy odpustiti anebo zadržeti, spravedlivé vázati a hříšníky rozvazovati. Totéž prý roztrušují někteří neumělí kněží, pravíce, že mohou ty, kdož se zpovídají, rozhřešiti po chuti své, ať se kají anebo nic.

Toto dovozování Husovo jest velmi pochybené; neboť Kristus Pán neřekl: „Cokoliv bude rozvázáno na zemi, rozvážete vy na zemi“, ale: „Cožkoliv rozvážete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ Jestliže však za časů Husových se někteří kněží vychlouvali, že do jejich libovůle jest položeno, rozhřešiti bez ohledu na povahu hříšníkova, tož zajisté bloudili. Celá však forma věty uvádí Husa v podezření, že nepřisuzoval kněžím moc, v pravdě a skutečně rozhřešovati.

15. „*Si papa vel alius praetendit, se quovis signo*

solvere vel ligare, tunc eo ipso non solvitur, vel ligatur. Nam hoc concedens, habet consequenter concedere, papam esse impeccabilem et sic Deum; aliter enim potest errare et favere difformiter clavi Christi.“ Jestliže papež anebo někdo jiný o sobě rozhlašuje, že hříšník jakýmkoli znamením jest rozvázán anebo vázán, poněvadž on ho rozvazuje anebo víže — z toho neplyne, žeby skutečně rozvázán anebo vázán byl. Nebo kdoby to připustil, ten musí také připustiti, že jest papež bezhříšný, ješto jinak může blouditi a protivěn býti klíčům Kristovým.

Hus se také k této větě přiznává, řka, že se čte v kapitole desáté, a chtěje ji podati v souvislosti, dí: že prý vazba a rozvolnění jest se strany Boží naprosto prvá (*simpliciter prima*), a proto že rouháním jest tvrditi, že odpouští člověk zlobu naproti takovému Pánu spáchanou, aniž by odpuštění schválil Bůh. To plyne již z povšechného panství Božšho, že nemůže nikdo ani rozvolniti ani vázati, leč by tak Bůh prvé učinil, a proto nerozvazuje a nevíže nikdo v církvi, leč pokud jest ve shodě s Kristem, hlavou církve. A proto se má chrániti věřící toho bludu, žeby hříšník byl rozvázán anebo vázán, když papež aneb někdo jiný o sobě rozhlašuje, že rozvazuje a víže. Neboť kdo to připouští, ten také připouští, že papež jest bezhříšný a že jest Bohem, an jinak může blouditi a protivěn býti klíčům Kristovým. „*Si hoc intelligatur per exclusionem poenitentiae et partium poenitentiae in casu, ut infra describitur in probationibus*“. To platí, když se vylučuje pokání a částky pokání, jakož se popisuje v důkazech dole položených.¹⁾

Pravdu prý toho dosvědčuje také jednání papeže samého, neboť on k rozhřešení vezdy předpokládá i lítost i zpověď, a jestliže by někdo okolnosti zatajil, byla by absoluce sama neplatna. I jiní kněží zadržují rozhřešení, jestliže ten, jenž se zpovídá, nelituje anebo hříchů tají; neboť absoluci musí předcházeti 1. lítost, 2. úmysl nehřešiti, 3. upřímná zpověď a 4. naděje v odpuštění. O tom zajisté mluví i písmo i otcové, zvláště sv. Jarolím, sv. Augustin, Richard, a mistr hlubokých smyslův, který (prý) podle Jarolíma dovodí, že Bůh se podle rozsudku církve neřídí.

Hus v této své odpovědi, jakož i ve mnohých jiných přípa-

¹⁾ Příklad Husův.

dech, následuje sv. Tomáše Akvinského, který právě ze svrchovaného panství Božího nade všemi tvory soudí, že ve všech úkonech jejich předchází pohyb se strany Boží k nim, a tím více v úkonech směřujících k životu věčnému, ješto k nim Bůh hýbe i vábí, a je s námi spolu koná a dokonává. Právě proto tvrdí Hus, že při rozhrěšení jest výkon Hospodinův naprosto prvý, což prý ostatně i z toho plyne, že kněz neví, zdali hříšník jest přispůsoben čili nic, a že milost posvěcující není darem lidským, ale darem Božím.

Avšak o tom nebylo nikdy pochyby, že jest rozhrěšení jen tehldáž platno, bylo-li uděleno přispůsobeným, jakož ani o tom, že kněz odpouštje na místě Božím odpouští, a odpustiv že mocí Boží odpustil, a proto že rozhrěšení platí i na nebi. A tudíž se lidé nemýlí, že mají odpuštěno, odpustil-li jim papež anebo kněz, jestliže se své strany byli přispůsobeni, aniž by z toho šlo, že jest papež bezhříšný a neklamný, an odpouští ve jmenu Páně jen těm, kdož se přispůbili.

Patrnó tudíž, že věta Husova sama o sobě již není bezvadna, v souvislosti pak s učením jeho, že kněz nerozhřešuje, alebž pouze rozhrěšení ohlašuje, jest bludná a heretická.

16. „Capitulo 11. dicitur: Sacerdotes omne dictum scripturae et praesertim evangelii, quod videtur eis sonare, ut essent divites, delicati, mundo inclity et nihil patientes pro Christo improperii, illud ruminant, proclamant, extendunt nimis late: quod autem sonat in sequelam Jesu Christi, ut paupertatem, mititiam, humilitatem, tolerantiam, castitatem vel patientiam, illud supprimunt, vel glossant ad suum libitum, vel expresse repudiant tamquam impertinens ad salutem.“ Kněží přežvykují každé slovo písma, zvláště však evangelia, hlásají o něm a roztahují je, pokud se jim zdá přizvukovati, aby byli bohatí, světu vzácní, a aby nemuseli pro Krista hany trpěti; každé však slovo, které zní v ten smysl, aby Krista následovali v chudobě, v tichosti, pokoře, v snášelivosti, v čistotě anebo v trpělivosti, to buď potlačují anebo dle zvuče své vykládají, anebo zřejmě jako ku spáse nenáležitě zamítají.

Hus tuto větu uznává za svou, řka, že se skutečně na pravdě zakládá, a dokazuje ji slovy sv. Řehoře a sv. Bernarda, kteří však mluví o životě kněží, odporném zákonu Božím, nikoliv ale o tom, žeby kněží písmo ku svému smyslu přitahovali, aby zlý

život svůj co písmu přiměřený světu předkládali, jakož svou větou mistr hlásá. Výrok Řehořův: „Hle kněží jest plný svět, ale řídký se nalezá na žni Boží pracovník; neboť kněžství jsme přijali, ale závazků kněžských neplníme“, nemá zajisté nic společného s větou Husovou tihnoucí k překrucování písma více, nežli k životu věčnému.

17. „*Potestas papae, non imitantis vitam Christi, non est timenda.*“ Moci papeže, kterýž nenásleduje života Kristova, není se co báti.

O této větě tvrdí Hus, že jí není v jeho knize, spíše prý učil právě opak toho, jakož prý vysvítá z kapitoly 19., anť se tam zřejmě dí, že máme přednostů poslouchati netoliko dobrých, ale také zlých. Nicméně přidává mistr, že jest zcela pravdivo, že se nemáme otrocky strachovati moci papežovy, jestli týž moci své zneužívá. A podle toho prý také jednali kardinálové, nešťítíce se moci Řehoře XII., ješto se mu zřejmě zprotivili, když naproti přísaze moci své zneužíval.

18. „*Dignitas papalis a Caesare in Romanis ortum habet.*“ Důstojnost papežská vzala původ svůj od Římského císaře.

Hus tvrdí, že věty té není ve spise jeho; avšak pravdivo prý jest, že důstojnost papežská ohledem ku světskému panství, k lesku a k přednostenství (*suprapositio*) přede všemi biskupy a poddanství (*subjectio*) jiných církví, má svůj původ v privileji Konstantinově. Nicejský sněm udělil prý Římskému biskupu tu výsadu, aby byl tím mezi biskupy, čím jest císař mezi králi. Nicméně však má prý papežská důstojnost původ svůj bezprostředně od Ježíše Krista. (*Isto tamen non obstante dignitas papalis habet ortum immediate a domino Jesu Christo.*)

Srovná-li se odpověď tato s §. 4. a 5. Dílu I., pozná se, v jakém smyslu mohl tvrditi Hus, že *inoc* papežská by z Boha pocházela.

19. „*De nullo debet concedi, quod sit cardinalis alicujus ecclesiae particularis, vel universalis, nisi in vita Christo et apostolis conformetur.*“ O žádném se nemá připouštěti, že jest kardinálem nějaké částečné anebo všeobecné církve, leč jestli životem svým se podobá Kristu a apoštolům.

Hus dí, že věty té není ve spisu jeho.

20. „*Papa vitae beati Petri non conformis, non debet dici papa vel vicarius Petri, sed potius Antichristi.*“ Papež, jenž

nežije podle příkladu sv. Petra, nemá sloužit papežem, ani náměstkem Petrovým, ale spíše Antikristovým.

Hus zase praví, že ve spisu jeho té věty není; avšak byť i doslovně tam nebyla, smysl její se v něm zajisté nalezá, ješto nejednou říká, že papež zlý jest náměstek Jidášův, nikoli Kristův anebo Petrův.¹⁾

21. „Papa in vita difformis non est verus praelatus, nec cardinales sunt apostolorum successores, sed Judae, fures et latrones.“ Papež, který nevede život spořádaný, není pravým prelátem, aniž kardinálové jsou nástupci apoštolův, alebrž Jidášovými a lotry.

Hus říká, že tato věta se nenalezá ve spise jeho, a má pravdu, pokud se jedná o pouhé slovo; věc však ve spisu jeho skutečně se nachází; neboť píše, že papež lakotný jest náměstkem Jidášovým. Mistr se hájí tím, že nepsal kladně, alebrž tázavě v kapitole 14.: „Je-li papež velepokorný, nezištný, dbá-li svého úřadu, pase-li ovečky Páně slovem a příkladem, přispůsobiv se tak způsobě stáda svého, je-li trpěliv, čist a pilen povinností svých: pak jest pravdivým náměstkem Kristovým, zjevným Bohu i lidem co do smyslného soudu jejich (quantum ad iudicium extrinsecum sensuale). Jestliže však jest papež těmto cnostem protivěn, kterak by mohl býti zjevným a pravdivým náměstkem Kristovým anebo Petrovým (quomodo est verus et manifestus Christi vel Petri vicarius?) a ne spíše náměstkem Antikristovým, odporěn jsa Kristu ve mravech a v životě? Hus zde přidává: že to nemá býti rozuměno co do úřadu, ale co do zásluhy. (Et hoc intelligitur quoad merita et non quoad officia.) To prý ještě více platí o papeži vůči Páně protivněm, nežli o sv. Petru, který, ač byl od Pána samého zvolen, přece satanášem nazván jest, protiviv se vůči Páně. Toto všecko dokazuje mistr ze slov otcův svatých, kteří však smyslu jeho jsou dalecí.“²⁾

22. „Papa est illa bestia, de qua dicitur in apocalypsi: Datum est illi bellum facere cum sanctis.“ Papež jest onou šelmou, o níž se říká v apokalypsi: Dáno jí vésti boj se svatými. (Apoc. 13, 7.)

Hus praví, že této věty není v spise jeho. Avšak přece

¹⁾ De Eccl. c. 13. fol. 220. a cap. 14. fol. 223.

²⁾ Srovnej §. 5. a §. 6. Dílu I.

napsal: že chtěl-li by býti papež v občanském ohledu nade všemi lidmi a takto by pilen byl pouze oslavy své, tož že by měl zjevné znamení Antikristovo. ¹⁾

23. „Quis potest licite praedicare contra inhibitionem papalem.“ Kdo může dovoleně kázati naproti záповědi papežově.

Hus odpovídá, že postavili se věta s otázkou, které však v té formě ve spisu jeho není, tož že praví: Ano; a sice, když by tak poručil Bůh, a když by proti záповědi papežově se odvolal. Ostatně kardinálové prý sami skutkem doznali, že jest dovoleno kázati i naproti záповědi papežské, poručivše, aby se kázalo po všech královstvích naproti papeži Řehořovi XII., ač ještě nebyl s papežství složen. ²⁾

24. „Papa non quia tenet vices Petri, sed quia habet magnam dotationem, est sanctissimus.“ (Cap. IX. in fine.) Papež jest nejsvětější ne proto, že by držel místo Petrovo, ale že má veliké příjmy.

Při této větě stěžuje sobě Hus právem, že rozsévač křivého svědectví, člověk nepřítel slov jeho v prostředku a ku konci porušil, an ve spisu jeho podstatně jiný smysl jest: neboť se tam čte: „Ne proto, že jest (papež) náměstkem Petrovým, anebo že má velkou dotaci, sluje nejsvětějším (totiž co do zásluhy, ač dobře co do autority a ouřadu; videlicet, quoad meritum, licet bene quoad auctoritatem et officium ³⁾), alebrž když Krista následuje v pokoře, mírnosti, trpělivosti a v práci, tuhou vazbou lásky jsa puzen, tenkrát jest svat i co do úřadu i co do zásluhy.“

Pozn. Věta tato se nenalezá v kapitole IX. spisu „de Ecclesia“, nýbrž ke konci kapitoly 14., kdež se dále čte: „Sed absit, quod sit sanctissimus, quia tunc foret Deus omnipotens.“

25. Cap. 15. „Papae praefectio et institutio a Caesaris potentia emanavit.“ Ustavení papeže za přednostu (v církvi) vyplynulo z moci císařovy.

Hus tuto větu za svou uznává, ale dí, že se má rozuměti o věcech časných, co se však týká přednostenství nade všemi církvemi, tož prý císař (Konstantin) chtěl, aby papež měl předno-

¹⁾ De Eccl. cap. 14. fol. 223. a cap. 15. fol. 225.

²⁾ Díl I. §. 5. a 6.

³⁾ Příklad Husův.

stenství před stolicí v Alexandrii, v Antiochii, v Jerusalémě a v Cařihradě. — Reformátor zamlčel zde, co byl napsal v téže kapitole trochu výše: „Romanus enim pontifex erat consocius aliis pontificibus, usque ad donationem Caesaris, cujus autoritate coepit capitaliter dominari.“ (Římský biskup byl spoludruhem jiných biskupů až k dotaci císařově, jehožto autoritou začal jako pohlavár panovati.)

26. „Vae illis, qui videntes in papa opera Christo directe contraria, vocant eum patrem sanctissimum (quoad meritum, licet possint eum talem vocare propter auctoritatem et officium“.¹⁾ Běda těm, kteří spatřující na papeži skutky Kristu Pánu přímo protivné, přece ho zvou otcem nejsvětějším co do zásluhy, ač ho tak zvatí mohou pro jeho autoritu a jeho úrad.

Hus přijímá tuto větu za svou, a dokazuje ji ústy Isaiáše proroka, jenž dí (kap. 3.): „Běda těm, kteří říkají zlému dobré.“ Tím prý nezamítá, že důstojnost papežská, jsouc nade všechny vyvýšena, nejsvětější jest, ale, jak prý píše sv. Jarolím a sv. Řehoř, neposvěcuje člověka důstojnost, nýbrž dobrý život.

27. „Christus obedivit diabolo.“ Kristus uposlechl ďábla.

Hus praví, že věta jeho takto nezní, alebrž že ďábel přemluvil (persuasit) Krista, aby šel s ním na vrch chrámu a na horu vysokou velmi. Chtěl-li by tedy někdo o poslušnosti dáti výměr takový, že poslouchati jest tolik jako s přemlouváním souhlasiti, tož Kristus uposlechl; avšak takovýto výměr prý ve spise Husově se neshledává.

28. „Quilibet fidelis catholicus debet videre, utrum mandatum papae sit in doctrina evangelica vel apostolorum, et si sit, est obediendum, si non, non.“ Každý věřící katolík musí k tomu přihlížeti, zda-li rozkaz papežův jest obsažen v učení evangelia anebo apoštolův; a nalézá-li se tam, tož sluší uposlechnouti; jinak nikoli.

Hus dí, že věta jeho jinak zní, a sice v kapitole 18.: Věrný učení Kristův musí uvažovati, když vyjde nějaké přikázání papežovo, zda-li totéž jest zřejmě přikázem některého apoštola, aneb zákona Kristova, anebo zda-li má základ v zákoně Kristově; seznal-li, že jest tomu tak, má příkazu toho uctivě a pokorně upo-

¹⁾ Příklad Husův.

slechnouti; poznal-li však, že rozkaz papežův se protíví zákonu anebo radě Kristově, anebo že jest církvi ku škodě (*vergit in malum*), má bez obalu odporovati, aby se nestal účastným zločinu.

Smysl tedy věty Husovy jest poněkud jiný nežli jak Pálec naznačil. Avšak, kdyby byl mistr nahlédl v traktát „*de sufficientia legis*“ (byl-li již tehdejší dobou sepsán), byl by dojisty poznal, že věta Pálčova lépe se shoduje s učením jeho (Husovým), než oprava, kterou učinil Hus na základě spisu svého.

29. „*Si homo est virtuosus, quidquid agit, virtuose agit.*“
Je-li člověk cnostný, koná všechno cnostně, cokoli koná.

30. „*Si homo est vitiosus, quidquid agit, vitiose agit.*“
Je-li člověk nešlechtný, koná vše nešlechtně, cokoli koná.

Hus dí, že věta takto se čte ve spisu jeho: „Dále sluší poznamenati rozdělení jiné úkonů lidských (z vůle totiž vzešlých), že jsou buď cnostny anebo nešlechtny (*vitiosa*). A to každému do očí bije, neboť když jest člověk nešlechtný a něco koná, koná nešlechtně; neboť jako nešlechtnost (*vitium*), která sluje zločinem anebo hříchem smrtelným, kazí všechny úkony člověka: tak zase cnost oživuje všechny úkony člověka cnostného, tak že jsa v milosti vše se zásluhou koná, ať již se modlí, anebo spí anebo cokoliv jiného činí. („*Sicut logicus loquitur grammaticam sed non grammaticae, sic vitiosus extra gratiam potest facere actum bonum de genere, sed non bene; sed resurgendo in gratia reviviscit.*“ Jako logikus mluví grammatiku (mluvnici), ale ne mluvnicky, tak nešlechtný nejsa v milosti může sice konati úkon dobrý ve svém způsobu, ale ne dobře, avšak oživne (skutek ten?), když k milosti se navrátí.¹⁾

Na to Hus dokazuje po způsobu svém pravdivost věty své z písma a ze slov svatých otcův. Věta uzávorkovaná má do sebe smysl zúplna katolický, nikoli však v ústech Husových; neboť on tvrdí, že úkon o sobě dobrý stává se zlým, nebyl-li konán dobře, t. j. ve stavu milosti Boží.²⁾

31. „*Nulli praelato est obediendum (cap. 19.), nisi in Christi consiliis vel praeceptis.*“ Nemáme žádného preláta poslouchati, leč v radách a příkázáních Kristových.“

Hus dí, že té věty nestává v knižičce jeho, ale že se tam

¹⁾ Příklad Husův.

²⁾ Viz Díl I. §. 10.

čte: Nejsme zavázáni po časech sv. apoštolů poslouchati žádného preláta, leč by příkazoval a radil, co jest radou a příkazem Kristovým (*consilia vel mandata Christi*). Věta tato prý se ještě lépe opravuje (*rectificatur*), ješto se čte v téže kapitole: „Ve věcech cnostných máme preláta poslouchati, v nešlechetných ale jemu vzdorovati.“

Jestliže by měla věta Husova ten smysl, jak v odpovědi své na jevo dává, tož by byla zcela katolická; neboť to bylo vezdy učením katolické víry, že ve věcech nedovolených nemá nikdo poslušen býti. Avšak oprava Husova nabývá jiného smyslu, přihlídneme-li k tomu, co jest vedle něho dovoleno a co zakázáno. Dovoleno jest to, což v písmě jest obsaženo, zakázáno, k čemu písmo nezavazuje.¹⁾ Ač tedy dí mistr, že všecko, co jest dovoleno a mravno, v zákoně Páně se nalezá, a v těch věcech poslouchati prelátů že jest tolik, jako Krista poslouchati, neshoduje se docela s katolickou vírou.

32. „*Licet clericis et laicis judicare jurisdictione potestativa de omnibus pertinentibus ad salutem et de operibus praelatorum.*“ Klerikové i laikové mohou právem moci své souditi o všech věcech ku spáse se vztahujících, jakož i o skutcích prelátů.

Hus dí, že tato věta se nenalezá v jeho knize, ale že tam takto stojí psáno: „Z toho následuje, že jest dovoleno klerikům, ano i laikům souditi o skutcích prelátů, poněvadž jest něco jiného souditi vniterně před svědomím svým, *in foro conscientiae*, a něco jiného souditi pravomocí soudem církevním, *in foro ecclesiae*. Předně má člověk sebe sama souditi; za druhé má laik i preláta souditi, aby se ho vystříhal, ješto Kristus sám dí, abychom se varovali falešných proroků; za třetí soudí laik klerika ku svému zdokonalení duchovnímu, jelikož by jinak bylo nemožno, aby sobě laikové zvolili kleriky za faráře, zpovědníky a t. d. Z toho prý tedy jde, že ve větě jím (Husem) pronešené není řeči o soudu pravomocným čili o moci laiků nad kleriky, ale o soudu z lásky (*quin possint judicare caritative de operibus praelatorum*).“

Nesměřuje-li soud laikův nad kleriky leč k tomu, aby poznali, koho z kněží se varovati a koho z nich sobě na cestě ku spáse za vůdce voliti; pak arci nebloudil Hus větou svou.

¹⁾ Viz díl I. §. 6.

I mohlo by se říci, že Páleč netoliko větu ze souvislosti vytrhl, ale i na základě jejím vinil Husa z učení, kterého tento byl dalek. Že však Hus dopouštěl laikům soudné moci nad kleriky, jasně jsme ukázali.

33. „Deus suspendit per se quemlibet criminosum praelatum a suo officio vel ministerio, dum actualiter est in crimine, quia eo facto, quo est in mortali crimine, peccat, quidquid fecerit et per consequens prohibetur, ne sic faciat, et per consequens suspenditur ab illo officio quoad se.“ Bůh skládá sám každého preláta nešlechtníka s jeho úřadu, pokud trvá ve hříchu, poněvadž tím samým, že jest ve hříchu, hřeší. ať koná cokoliv, a protož se mu brání, aby tak nejednal, a proto se také důsledně s úřadu skládá.

Hus se zná k této větě, a dokazuje ji Ozeášem prorokem: „Poněvadž jsi ty zavrhl umění, zavrhu tebe, abys neposluhoval mi kněžstvím.“ (Ozeáš. 4. 6.) Totéž prý plyne z Isaiáše, kap. 1., z Malachiáše, jenž dí: „Nemám zalíbení ve vás, a darů nepřijmu z ruky vaší (kap. 1, 1.),“ z apoštola Pavla, jenž nedopouští, aby nešlechtní měli podíl na večeři Páně (suspendit criminosos a manducatione corporis Domini, et bibitione sanguinis), a ze zákona Levitského, vedle kterého kněz, jsa jakoukoliv nečistotou poskvrněn, obětovati nesměl. Jelikož ale složití někoho s úřadu nic jiného není, než zakázati, aby výkonův jeho nečinil pro zločin, který spáchal: tož na jevu jest, že Bůh skládá s úřadu každého kněze, jenž zločinu se dopustil, ješto Bůh nechce, aby se ve hříchu výkony tyto děly. Ostatně i kanony církevní zapovídají, aby přísluhovali nešlechtní kněží svátostmi, jakož prý jest odůvodněno v poslední kapitole „o církvi.“

34. „Clerus ad sui exaltationem populum laicalem sibi suppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit et viam praeparat Antichristo.“ Duchovenstvo sobě podmaňuje lid, aby sebe vyvýšilo, rozhojňuje lakotu, nepravost podporuje a připravuje cestu Antikristovi.

Mistr se hlásí k větě této a přidává: že má býti rozuměna o duchovenstvu zlém, a jest pohříchu více než pravdiva. Na důkaz toho odvolává se mistr ke smutnému stavu tehdejší církve, kterak Petr z Luny (Benedikt) se svými kněžími, Angelus Coriarius (Řehoř XII.) se svým duchovenstvem, a papež Jan XXIII. se svými kleriky po tom baží, aby sobě učinili z laiků podřízené.

Mistr odkazuje k lakotě, která se tehďáž zmáhala mezi duchovenstvem, jež zlobu rozkolnictví udržuje, a z toho uzavírá, že kněžstvo připravuje cestu Antikristovi. O všech těchto věcech jsou prý v písmě jasné důvody, jako u proroka Ezechiele (kap. 13. a 34.), u Amosa (kap. 4. a 7.), u Zachariáše (kap. 11.) a u Micheáše. Neméně prý o tom svědčí i otcové svatí.

35. „Item, quod supradictus Joannes Hus suprascriptas conclusiones et propositiones asseruit et asserit esse veras, ipsasque publicavit et publicat, dogmatizavit, et dogmatizat palam et publice.“ Item, že výše jmenovaný Jan Hus o svrchu psaných závěrkách a větách tvrdil a tvrdí, že jsou pravdivy, a že je uveřejnil a uveřejňuje a o nich učí zjevně a veřejně.

Hus k této větě dí, že odpověď vysvítá z odpovědí již napsaných, některé věty že napsal, uveřejnil a za pravé vydával, jiné však že člověk nepřítel sobě vymyslel, buď něco přičiniv aneb ukrojiv, aneb celou větu přilhav. O tom prý také přesvědčil komisaře, jimž pře jeho svěřena jest, a ti prý pravili: „Inimici tui fecerunt.“ (To učinili nepřátelé tvoji.) A proto prý žádal Hus, aby tito jeho nepřátelé byli k soudu pohnáni a náležitě potrestáni.

36. „Item, quod dictae conclusiones et propositiones vel aliquae earum sunt falsae, erroneae, scandalosae, temerariae, seditiosae, pacis ecclesiae turbativae, jurisdictionis ecclesiae enervativae, insanae, contra scripturam sacram et universalem ecclesiam ac determinationem sanctorum patrum confictae et compositae et alias haereticae. Et sic est et fuit verum.“ Item, že závěrky ty a věty anebo některé z nich jsou křivý, bludny, pohoršlivy, odvážny, revolučny, pokoj církve rušící, pravomoc církevní oslabující, nesmyslny, vyhlány a složeny naproti písmu svatému a výrokům svaté církve i ustanovení sv. otců a jinak kačířské. Tak jest a bylo pravdou.

Hus odpírá článku tomu, pokud směřuje ke skutečným jeho větám, avšak prý hotov jest, pokorně odvolati, jestliže by některá z jeho vět se ukázala býti křivou, bludnou anebo heretickou.

37. „Item, quod de praemissis omnibus et singulis sit publica vox et fama.“ Taktéž, že jest o všech těch věcech veřejně a jednotlivě jeden veřejný hlas a pověst.

Hus dí, že jest to nepravdivo, ješto některé z vět tuto položených byly od odpůrců jeho vymyšleny.

38. „Item ponit et probare intendit idem procurator, quod

idem M. Joannes Hus, in vanitate sua ambulans, et perversis dogmatibus et erroribus continuando et persistendo, quoddam opusculum fecit et compilavit contra quaedam scripta M. Stephani Palecz, doctoris in theologia, quod incipit: Quia M. Stephanus Palecz etc. et intitulavit nomine nuncupativo Quidamoni, in quo posuit multos malos et perversos errores.“ Prokurátor dí, že Hus jsa ve svých bludech zatvrzelý, složil traktát naproti doktoru Pálčovi, v němž mnoho se nalezá bludů.

Hus se přiznává, že takovou knihu napsal, ale že pro Boha prosí, aby byla ve veřejném slyšení před sněmem čtena, a jestliže by v ní byl nalezen nějaký blud, že chce se nálezu sněmovnímu podrobiti.

39. „Item fecit, compilavit, composuit et ordinavit quendam alium damnatum tractatum contra scripta M. Stanislai, qui incipit: Responsio etc., in quo varia vana graviaque et perversa scripsit palam, publice et notorie.“ Také napsal jiný, zavržený traktát naproti spisům M. Stanislava, jenž začíná slovy: Responsio etc., v němž napsal veřejně mnoho věcí marných, zlých a převrácených.

Hus se zná k tomuto spisu, a prosí taktéž, aby byl spis před sněmem čten u veřejném posezení.

40. „Item quod sententiam latam in concilio generali Romae ibidem ultimate celebrato contra doctrinam et libros Wiklef nec non bullas indulgentiarum et cruciatae datae et concessae contra Ladislaum tunc se dicentem regem Siciliae glossavit et postillavit perverse et erronee, ac quendam scripturam fecit, et ordinavit contra bullas, quae incipit: Pax Christi etc. Et ipsam scripturam ac perversas glossationes praedicavit et dogmatizavit pluries et diversis vicibus ad seductionem populi vere et notorie.“ Taktéž že výnos sněmu obecného v Římě v poslední době naproti učení a knihám Viklefovým konaného, jakož i bully o odpustcích a o křižáckém tažení naproti Ladislavovi, jenž sebe králem Sicilským zval, nešlechtně a bludně vykládal, a naproti těm bullám i spis učinil a upravil, který začíná slovy: Pax Christi etc. A o tomto spisu a o těch nešlechtných výkladech (poznámkách) kázal a věroučné rozpravy začasto opravdu a zjevně konal pro svedení lidu obecného.

Hus přiznává, že se opřel bulle křižácké i že psal proti ní, avšak s ohražením, že hotov jest napravití, kdeby byl po-

bloudil, že nestraní Ladislavovi, ani Řehořovi a jejich stoupencům, ale že má na mysli čest a slávu Boží a prospěch českého království. Vidělo prý se mu býti proti všemu řádu lásky křesťanské, že bulla vyzývala ku zničení Ladislava, Řehoře a jich stoupenců, ač mnoho jest mezi nimi šlechtných, kteří jen ze strachu se nepřiznali ku straně Jana XXIII. Nad to prý M. Vácslav Tiem, tehdáž děkan Pasovský, velmi nenáležitě sobě počínal, když bullu křížáckou ohlašoval. neboť prý: 1. doručil kazatelům k ohlášení články, o nichž sám Páleč vyznal, že obsahují bludy, jež hmatati lze. 2. Pronajal tentýž Tiem archidiakonaty, dekanaty a kostely za jistou částku peněz asi tak, jako se pronajímají domy a hospody, a sice kněžím nevědomcům, nešlechtníkům, souložníkům a hráčům, jenž natropili mnoho pohoršení a ve zpovědích lid taxami obtěžovali, aby smluvených peněz odvésti mohli a ještě sami něco vyzískali. Tím způsobem nahrabali jsou mnozí množství peněz, poskvrnivše simonií a lakotou duší svých. Hle, končí Hus, toť byly příčiny, které mne pohnuly, abych proti zlořádům těm se opřel; a proto žádá, aby ten nejspravedlivější soudce, jenž odpouští beze stříbra, jej soudil ohledem úmyslův jeho, a jemu trest uložil.

Kterak sobě mistr v odporu svém proti odpustkům bezmírně počínal, o tom svědčí disputace jeho naproti bulle křížácké, i naproti odpustkům; avšak netoliko bezmírně, nýbrž i bludně, jakož dříve jsme ukázali.

41. „Item dixit, seu praedicavit, quod iturus erat ad concilium generale Constantiense, et ignorare poterat, quid sibi contingeret; et si ex aliquo eventu revocaret vel negaret doctrinam, quae eis in praedicationibus dixerat et docuerat, volens intelligere de quadraginta quinque articulis, condemnatis Pragae, de materia libri de Ecclesia, quem composuit, et de materiis contentis in dictis scripturis per eum factis contra praefatos magistros et de aliis, de quibus supra proxime; quod si hoc faceret verbo, numquam mente hoc intenderet facere, eo, quod esset vera et sana Christi doctrina, et quod semper in illa persisterent et perseverarent. Et ita est verum.“ Taktéž řekl i kázal, že chce jíti ku všeobecnému sněmu Kostnickému, a že jest ho tajno, co tam naň čeká; ale jestliže by snad odvolal anebo zapíral to učení, které jim (Čechům) ve svých kázáních hlásal, chtěje býti rozuměn o 45 kusech v Praze odsouzených, o obsahu

knihy o církvi, již napsal, jakož také o látkách obsažených ve spisech jím složených naproti svrchu jmenovaným mistrům a jiných výše dotčených, jestliže by odvolal slovem, tož prý nikdy tak nechce učiniti úmyslem, neboť prý učení to jest pravdivo a zdrávo, a v něm chce vezdy státi a setrvati. A tak jest skutečné.

Hus odpovídá, že článek ten jest pln lží, ač pravda jest, že napsal list do Čech, aby byl lidu čten¹⁾, napomínaje, by se za něho modlili a stáli v učení Pána J. Krista, věduce, kterak jim nikdy nekázal bludů, které se jemu přiřítají. Lží jest, dokládá mistr, žeby byl měl na mysli 45 kusův aneb jiných spisův svých, jak lstivý a domnělý znatel jeho srdce psáti se neostýchá.

Pozn. Na ten lichý překlad dopisu svého trpce želá mistr ve svém listu z Kostnice dne 19. ledna 1415 Pražanům odeslaném: „A vězte, že ten list, kterýž jsem vám po sobě ostavil, velmě jsú jej živě nepřítelé v latinu přeložili, a artikulóv proti mně a tolik kusův vydávaj, žeť mám dosti psáti často odpovídaji z žaláře.“²⁾

42. „Item quod postquam fuit et applicuit Constantiae, scripsit, seu scribi fecit, ad regnum Bohemiae, quod papa et imperator honoraverunt eum, et cum honore susceperunt eum, et quod papa miserat ad eum duos episcopos ad confederandum eum sibi; et hoc scripsisse videtur ad hoc, quod se confirmaret in suis erroribus et perversis dogmatibus, quae praedicavit et docuit in illis partibus. Et ita fuit et est verum, notorium, et manifestum.“ Taktéž, když do Kostnice přibyl, napsal anebo psáti dal do Čech, že papež a císař ho poctili a s poctou přijali, a že papež k němu poslal dva biskupy, aby jej pro sebe získal; a zdá se, že tak dopsal, aby se utvrdil ve svých bludech a nešlechtných dogmatech, které kázal a učil. A tak jest pravdivo, známo a zjevno.

Hus dí, že jest tato věta křivá od začátku až do konce; neboť toho prý nemohl psáti, že ho papež a císař poctili, jelikož dával návěští, že ani s jistotou neví, kde se císař nalezá. Když ale císař přijel do Kostnice, byl prý Hus již tři neděle vězněm. Nalezaje se však v žaláři, kterak by byl mohl o poctě, jaké se mu dostává, psáti, leč by snad i zajetí mu k oslavě přiřítali nepřítelé jeho. Nepřítelé jeho mluví tedy snad, jak dí, úsměšně.³⁾

1) *Palacký*, Documenta. 74. Viz §. 19.

2) *Ibidem*. 84.

3) E. M. S. Mladenovič. *Palacký*. Docum. 204—224.

Některé z vět Husovi předložených byly mu tedy křivě přičítány, jiné nejsou sice doslovně ve spisu jeho, ovšem ale smyslem, většinou však byly věty správně sebrány, a tyto již dostačovaly ku provedení důkazu, že spis Husův „de Ecclesia“ ve mnohých stezejných zásadách od katolické církve se odchyloval.

Z této knihy „de Ecclesia“ sebral kancléř Pařížského učení následující články:

1. Že nižádný předzvěděný není pravým papežem, pánem anebo prelátem. — Věta ta prý (dle Gersona) jest odvážlivá, revoluční, škodlivá a čelící k vyvrácení každé obce.

2. Že nižádný ve smrtelném hříchu jsoucí, pro který není oudem Kristovým, ale ďáblovým, není pravým papežem ani prelátem. — O té větě platí prý totéž co o prvé.

3. Že žádný předzvěděný anebo ve smrtelném hříchu jsoucí nedrží apoštolské stolice, aniž má moci nad lidem křesťanským. — Blud jako prvé.

4. Že předzvědění nejsou z církve, ani ti ne, jenž Krista v životě nenásledují. — Blud naproti obecnému učení doktorův.

5. Že jen ti jsou z církve a drží stolicí Petrovu, majíce autoritu apoštolskou, kdož Krista a apoštoly v životě následují. — Blud naproti víře a mravům, mající do sebe ještě více přívazčivosti a odvážlivosti.

6. Že každý spravedlivě žijící podle příkladu Páně, může a musí veřejně kázati a učiti, i kdyby neměl od preláta posláním anebo od faráře, ano i tenkrát má a musí kázati, kdyžby mu bylo od nich bráněno, aneb kdyžby byl vyobcován, jako jest vázán k tomu, dáti almužnu, poněvadž prý spravedlivý život a známost pravdy jsou mu dostatečným posláním. — Blud odvážlivý a pohoršlivý, jenž by zmátl veškeru svatovládu církevní.

7. Že kromě Krista není Římského papeže, jenž by byl všeobecným biskupem, aniž má církev Římská prvenství nad jinými, leč snad od císaře, nikoliv od Krista. — Blud již dříve zřejmě zavržený.

8. Že papež nemá slouiti nejsvětějším, aniž nohy jeho blahoslavenými, aniž se mají nohy jeho líbati. — Blud odvážný, neuctivě a pohoršlivě kázaný.

9. Že se podle učení Kristova nemají kacíři trestati smrtí, byť i polepšiti se nechtěli, aniž se má uvalovati trest zastavení

služeb Božích (interdiktů). — Blud Donatistův držený odvážlivě a pohoršlivě proti zákonům kázně církevní.

10. Že poddaní mohou, ano že jsou i povinni odkrývat i káráti chyby (nepravosti) vyšších, jakoby k tomu měli i moc od Krista i příklad, jakož také od sv. Pavla. — Blud prý to škodlivý a pohoršlivý, ku vzpouře, neposlušnosti a zlořečení Chamově vybízející.

11. Že Kristus jediný jest hlavou církve a nikoli papež. — Blud podle povšechného souhlasu doktorův, praví-li se, že papež nijakž hlavou církve není (si omnis a papa ratio capitis excludatur).

12. Že církev, kteráž v sobě chová předzřízené a spravedlivé, jest vylučně všeobecnou církví, jíž jsme ku poslušnosti zavázáni, nikoli však Římská církev, která se bezprávně učitelkyní jiných zve. — Blud jako prvý.

13. Že nemusíme poslouchati prelátů a přednostů předzvěděných a nespravedlivě žijících, aniž uctivost jim prokazovati. — Blud ten jest důsledkem předešlých.

14. Že jsou desátky a dávky církvi a duchovenstvu povinné pouhými almužnami. — Blud pohoršlivý, čelící naproti epistole prvé sv. apoštola ku Korintánům v kap. IX.

15. Že duchovní zlí mají býti trestáni od laiků zabavením desátků, dávek a jiných časných výhod. — Blud na nejvyšš škodlivý a pohoršlivý, svodící laiky ku svatokrádežím a podřívající církevní svobodu.

16. Že zehnaní předzvěděných a zle žijících duchovních jsou zlořečením u Boha podle slova Božího: *Maledicam benedictionibus vestris*. — Blud již za časův Augustinových zavržený, a pokud mistr hlubokých smyslův článku tomuto přízniv se býti zdá, potud jest od doktorův opuštěn.

17. Že v těchto časech, v roce Páně 1414 a v časech ještě dřevnějších, není žádného a nebylo pravého papeže, ni žádné pravé církve, aniž stolice, kterou zoveme Římskou, jichž by bylo poslouchati, ale všickni byli a jsou Antikristové, synagogou satanášovou a duchovenstvem Jidášovým. — Blud, pokud jest z prvých článků odvozen a na nich založen.

18. Že veškera dávka peněžná daná duchovním při kterýchkoliv výkonech duchovenských činí je simoniaky a Giezity. — Blud pohoršlivý a odvážlivý, poněvadž může se dáti duchovním

dávka ohledem k jejich výživě, aniž by při tom bylo kupu anebo prodeje duchovních věcí.

19. Že vyobcovaný odvolav se ku Kristu jest kryt, tak že se vyhostění nemá co báti, ale že jím pohrdati může. — Blud odvážlivý a plný přivazčivosti.

20. Že každý úkon učiněný kromě bohoslovné lásky jest hříchem. — Blud již v Paříži zavržený, zvláště dí-li, že každý takový čin jest hříchem smrtelným, neboť z toho, že hříšník stále jest ve stavu hříšném, nenásleduje, žeby stále hřešil.

Články tyto zdají prý se dýchati chvalitebnou horlivostí naproti nepravostem duchovenstva, bohužel přecetným, avšak horlivost ta neprospívá. Pravá horlivost, nemůže-li odstraniti hříchu, oplakává je, neboť blud se nevyvracuje bludem, aniž nepravost nepravostí, jako se ďábelství nevymitá Belzebubem, ale prstem Božím, který chce, aby se šetřilo pravidel opatrnosti při polepšování bližního.

Bludné tyto a heretické články mají býti zavrženy a vyhlazeny. ¹⁾

Hus byl těmito články Pařížským učencem sebranými velice pobouřen a na bezprávi, jaké prý proti němu spáchal Gerson, zvláště želá v jednom dopisu ku svým přátelům, a přeje sobě času, aby mohl psáti naproti lžím jeho. „O si tempus daret scribendi contra mendacia Parisiensis cancellarii, qui tam temerarie et injuste coram tanta multitudinē non est veritus, proximum erroribus annotare.“ ²⁾ Nic však méně, ac sobě mistr toho přál, odpověditi Pařížskému kancléři, neučinil tak, jednak maje času skrovného, jednak se obávaje strážníků, před nimiž poznámky své skrýti hleděl. ³⁾

Že se však od kancléře nedělo Husovi tak hrozné bezpráví články od něho sebranými, pozná zajisté soudný čtenář, ac pravda jest, že sobě hleděl Gerson u výboru těchto vět více smyslu nežli doslovného znění v knize, ano ve mnohém skutečně mistrovi křivdí, jako článkem 13., neboť žeby zlých prelátů vůbec neslušelo poslouchati, netvrdil reformátor, spíše učí zřejmě, že i těch poslouchati máme, jestliže podle zákona Páně rozkazují.

¹⁾ E. M. S. Mladěnovič. *Palacký*, Docum. 185—188.

²⁾ *Palacký*, Docum. 96. n. 56.

³⁾ *Ibidem*. 98. n. 57.

§. 21.

b) Další předmět obžaloby: Neposlušnost naproti Římské Stoli. Svědkové proti Husovi.

Mimo tyto odchylky dogmatické kladou prokuratorové sboru Kostnického Husovi za vinu i neposlušnost jeho a vzpouru naproti katolické církvi. Neboť on prý ač věděl, co přikázal Alexander V. papež Zbynkovi arcibiskupovi, aby totiž nikdo a sice pod tresty nejtěžšími nechoval knih arcikacíře Viklefa, aby bludů zavržených nikdo nedržel, aniž o nich kázal; přece se neostýchal vzdor tomu, že i za Jana XXIII. zákaz ten jemu ohlášen byl, bludné ty kusy zastávati, veřejně jim ve školách učiti, jakož i v kostelích a kaplích, a proto byl Zbyněk přinucen, naproti němu zakročiti pūhony. A když byl týž Hus pohnán k soudu ustavenému papežem Janem XXIII. za předsednictví kardinála Oddona z Kolumny, aby se osobně zodpovídal, nedostavil se, a proto byl v měsíci únoru 1411 z církve vyloučen, ve kteréžto kletbě tvrdošijně až podnes trvá.

O tomto vyobcování měl Hus dobrou známost a přece toho nedbal. A záležitost jeho a vina jeho ještě více jest stížena, poněvadž kletba naproti němu nejednou, zvláště pak v Praze byla ohlášena, a mistr na vzdor kletbě kázal, haně papeže i duchovenstvo, a uče, že se takových pūhonů a procesů dbáti nemá. Ano i tehdáž, když v měsíci únoru 1413 na sněmu v Římě shromážděném bludy Viklefovy zavrženy a knihy jeho zakázány byly, držel je mistr Jan, učil a disputoval o nich, ač věděl, anebo aspoň věděti mohl a měl o zavržení jich a zákazu. Z té příčiny muselo prý se proti Husovi jinak zakročiti, a protož ustanoveno na tom, aby se zavolalo světské rámě ku pomoci (v měsíci prosinci 1414).

Konečně byl prý Hus pro vzpouru a neposlušnost v roku 1412 z Prahy vypuzen, jakož i pro kletbu, ve které trval, a pro stavení služeb Božích, kterým bylo město pro něho stíženo.¹⁾

¹⁾ E. M. S. tabularii Trebonensis. Primi articuli contra M. Joannem Hus a procuratoribus et promotoribus concilii Constantiensis coram commissariis in causa ejus a Joanne, papa XXIII., institutis propositi mense Decembri 1414. *Palacký*, Documenta 199—204, n. 8.

Svědkové, naproti Husovi svědčivší, byli (mimo ty, o nichž zmínka výše učiněna, a kteří na sněmu byli přítomni) následující: Jan Protiva; Jan Peklo; Beneš, kazatel na hradě Pražském; Pavel, kazatel u sv. Haštala; Ondřej z Brodu; Mikuláš z Podivína; Mikuláš, plebán ze Všetat; Václav z Voděrad. Výpovědi těchto svědků jsou v Čechách sebrány, stvrzeny a dodány soudcům Husovým na sněmu Kostnickém. Hus svědectví těchto svědků znal, a měl je opsaná u sebe, a tvrdí o nich, že jsou vymyšlená a křivá.¹⁾

Svědectví tato a odpovědi vlastní rukou mistrovou přičiněné jsou:

1. Jan Protiva, plebán u sv. Klementa na Poříčí v Praze, svědčí přísahou k otázce sobě dané, zdali řekl mistr Jan Hus, že po posvěcení hostie trvá hmotný chleb. Že byl přítomen v domě Bernarda, plebána u sv. Michala ve větším městě Pražském, bylo prý to po obědě, a tu prý začal Hus mluvit o svátosti těla Páně, že prý trvá po posvěcení hmotný chléb anebo podstata chlebná ve svátosti. A když prý mu on (Protiva) odporoval výroky svatých učitelů a ustavením sv. Římské církve, zvláště pak svatým Řehořem, tu prý nazval Hus téhož svatého „prlencem“ (joculator), an sobě ve slovech svých rhytmů hleděl. A ke slovům Protivovým, že uznává církev Boží sv. Řehoře za velesvatého učitele, nikoli za prlence, prý mistr odpověděl: „Chcete znáti, jak byste měl, pane Protivo, věřiti? Tedy vězte: Je-li kněz v milosti, to jest bez hříchu smrtelného, pak slouží-li mši svatou, činí, že se chleb posvěcuje, a činí tělo Boží, podstata chlebná však zůstává; ale je-li v nemilosti, t. j. ve hříchu smrtelném, pak neposvěcuje chleba, aniž se stává tělo Boží, ale zůstává chlebem, jakýž i prvé byl.“ A když byl Protiva tázán, kterým asi rokem Hus toto řekl, odpověděl, že v r. 1399, aneb asi tímto rokem; v ten čas prý kázal v kostele u sv. Michala.

Hus připisuje ku svědectví tomuto po třikráte „Mentitur!“ (lže) a dovolává se veškerého lidu věrného, jenž navštěvoval kázání jeho hned od počátku kazatelského jeho úřadu, že pravý opak toho kázal, že totiž, jak dí sv. Augustin, i dobrý i zlý posvěcuje, a zlý ne více nežli dobrý. Lhavost prý svědectví Protivova

¹⁾ Epistola Bohemis amicis itinere Constantiam suscepto. Pragae initio Octobris 1414. *Palacký*, Docum. 71. n. 37,

i z toho jde, že touž dobou (v r. 1399) nebyl ani ještě knězem, a ani to prý není na pravdě, žeby byl nazval sv. Řehoře prlencem v tom smyslu, jak udává Protiva, nýbrž proto jej tak nazval, že byl výborným básníkem.

Taktéž svědčí Protiva, že prý mluvil Hus v domě smolaře (picariatoris) Václava slova bludná a pohoršlivá, a sice v roce 1401 u přítomnosti hospodářově, Mikešky jeho zetě a M. Jarolíma z Prahy, bakaláře. V jednom kázání prý srovnával Hus kazatele s voly, jenž prý plévu a zrno dobře rozeznávají; tak prý i kněží činiti mají. Zrna prý jsou zákony Páně, plevy přikázání lidská. A jako se zrna zachovají, plevy však vyvrhují, tak i my prý zákona Božího šetřiti máme, lidských pak ustavení nedbatí a je zavrhnutí, a to prý řekl Hus v kázání v úterý anebo ve středu po neděli „Judica“ v r. 1409. Také prý Hus řekl, jak svědčí Protiva (ale takto prý slyšel jenom z pověsti), kterak napsal jakýsi Belial, že v roce 1409 přijde někdo, jenž bude chtítí vyvrátiti evangelium Kristovo, a tento někdo že jest Alexander V.

Naproti těmto svědectvím klade odpor Hus, řka, že v domě smolaře Václava nemluvil slov bludných, ale Protiva prý slova jeho zmrzačil, ubrav anebo přidav. Pravil prý sice, aby se ustavení lidských nešetřilo, ale to že platí o ustaveních, která nemaj v zákoně Božím základu a jsou mu odporná. Tak prý mluvil v kapli Betlémské, vida, an Protiva tam sedí s hlavou schýlenou, a on prý mu po výkladu o pšenici a plévě zřejmě řekl: „Kuklíku, napiš to a nes na onu stranu“ (t. j. na Malou stranu k arcibiskupovi). I nesl jest, ale utrl pravdy. I pověst ta, že řekl, kterak v r. 1409 přijde někdo, jenž bude rušiti evangelium, jest prý pravdiva, avšak lež prý jest, že tak tvrdil o Alexandrovi V.

O článku obžaloby, že by Hus byl vzpouru vyvolal, tvrdí Protiva, že tak sice slyšel, ale že sám nebyl svědkem očitým. Mistr odpírá, řka, že nebyl nikdy vzpouře náchylen, ale že vezdy lidí k tomu navěstí hleděl, aby pokoj drželi a vespolně se milovali.

K otázce sobě dané, zdali Hus řekl, že jest Viklef doktorem katolickým, a že by sobě byl přál, aby duše jeho tam byla, kde jest Viklefova, odvětil Protiva, že slyšel tak z pověsti obecné a od Barbory, ženy Petra z Mezěříče. Hus k tomu článku připsal: že neumí po česku slovo „katolický“ říci, leč by znělo jako „obecný“. Znamená-li katolický tolik co křesťanský, tož prý

doufá, že byl Viklef dobrý křesťan, a že jest v království nebeském. To prý řekl v řeči své: „V naději chtěl bych, aby tu byla má duše, kdež jest mistrova Janova Viklef.“ A proto i dnes že doufá, ač toho netvrdí, že jest z počtu blahoslavených, neboť nechce prý nikoho zatracovati, leč by snad o jeho zátratě měl jistoty z písma, ze zjevení anebo ze smyslu svého.

Ku svědectví Protivově, že prý řekl mistr: Jan Viklef někomu hlavu zviklá, přičiňuje Hus tato slova, že řekl a napsal: „O Viklef, Viklef, nejednomu ty hlavu zvikleš! an již mnohými vikle, zvláště kněžími lakomými.“

K dalšímu výroku téhož svědka, že prý Hus pobouřil Čechy proti Němcům, jakož prý o tom v Čechách obecná jde pověst, odpovídá mistr: že, jak Protiva svědčí, opravdu, když Bavoři do Čech vpadli a Mišňané, obyvatele trýznili a vraždili, a domy jejich zapalovali, skutečně on (Hus) řekl: že Čechové jsou bídnejší nežli psi, anebo hadové, ješto majíce příčinu spravedlivou, říše své nebrání. Také prý řekl, žeby Čechové měli býti po zákonu Božím, ano po zákonu přirozeném první v úřadech královských, jako Francouzové ve Francii, Němci ve svých zemích, aby znal Čech české poddané řídit a Němec německé. Neboť jakého prospěchu lze doufati, kdyby Čech německého jazyka neznalý stal se v Teutonii plebánem anebo biskupem? V pravdě asi tolik by pořídil, jako němý pes ve stádu. A tak užitečen jest i Čechům Němec. On tedy věda, že jest věc taková zákonu Božímu a církevním pravidlům protivna, prý se jí opřel. Studující němečtí nebyli prý jím (Husem) z Prahy vypuzeni, ale jejich přísaha je vypudila, kteroužto se zavázali, odejít, kdyžby neměli míti tří hlasů naproti jednomu hlasu národa českého.¹⁾

2. Svědek Jan Peklo, kazatel u sv. Jiljí v Praze, svědčí, že prý slyšel o Janu Husovi:

a) Že káže v neděli i ve svátek, že můžeme býti i bez papeže spaseni. Hus sice přiznává, že kázal, kterak jest i bez papeže spása možná, ješto byla za času Anežky papežice církev dvě a půl leta bez papeže, ale to prý jest lež, že takto káže v každou neděli a v každý svátek, jelikož prý po více neděl ani papeže nejmenoval.

¹⁾ Docum. Depositiones testium contra M. Joannem Husa. 1414. Srovnej: Výpovědi Protivovy a odpověď Husovu. *Palacký, Docum.* 164. n. 2, Articuli a. 1409, archiepiscopo propositi,

b) Svědčí: Hus prý učí, a on prý tak slyšel od něho, že kněz ve stavu hříšném nerozhřešuje. Hus dí, že blud ten drží, kdož učí, že duchovní u sv. Michala, u sv. Mikuláše, u sv. Vojtěcha a u sv. Martina (t. j. ti, jenž podávali pod obojí) nerozhřešují aniž mohou rozhřešovati, a proto prý se nechtějí u nich zpovídati, aniž jiných svátostí přijímati, což vše se děje návodem zpovědníků Pražských.

c) Týž svědek svědčil o své újmě, že Hus tvrdil o 45 člancích Viklefových, že jsou všickni pravdivi až na článek o těle Božím; a toho prý nepředkládal, jakoby byl jistý článek víry, nýbrž jako sporný. Hus odmítá tuto výpověď jednoduchým: „Není pravda“; neboť ne všechny kusy, jež přičítají Viklefovi, jsou skutečně jeho, nýbrž spíše M. Janem Hübnerem vymyšlené (conficti), a proto prý již M. Mikuláš Litomyšlský těmito slovy jej pokáral: „Ty jsi křivě, nešlechetně a vadně vyňal články z knih, které tam tak nestojí.“ A on prý (Hus) doložil: že tací podvodníci (falsificatores) spíše měli býti upáleni, nežli jiní (t. j. Berlín a Vlaskam), jež upálili touž dobou pro porušení (falšování) šafránu. Uznává prý, že některé kusy Viklefovy ve smyslu dobrém jsou pravdivy, a proto nechtěl souhlasiti, aby všechny byly zavrženy, boje se slov: Běda, běda, kteří říkáte dobrému zlé. Avšak toho prý nedí, žeby všechny veskrze byly pravdivy, neboť prý jsou skutečně některé kusy Hübnerovy křivý.

3. Beneš, kazatel na hradě Pražském, svědčí, že slyšel od Ondřeje z Brodu, že prý kázal Hus u sv. Havla o bludech Viklefových, jakož i o tom, že ve svátosti oltářní zůstává chléb. — Hus odpovídá: že nikdy u sv. Havla po česku nekázal, že tedy buď Beneš lže, anebo že lhal Ondřej z Brodu. On prý (Hus) ani neumí po česku říci slovo „panis materialis“ (hmotný chléb), a proto jest lež, žeby byl řekl, že trvá na oltáři hmotný chléb, jakož jest lží, že z knih Viklefových kacírství kázal.

4. Pavel, kazatel u sv. Haštala, stvrzuje přísahou, že slyšel Husa kázati, že ve svátosti zůstávají spůsoby chlebné s příslušnou svou podstatou, a proto prý jest Bůh tak ve chlebě, jako člověk v tunice své, anebo duše v těle svém. Hus odpovídá: Ille! jak lže. Předně se po česku nedá náležitě ani slovo „accidens“ (případnost) ani „subjectum“ (podstata, podmět) vyložiti, a uvodí-li svědek, že on (Hus) užil příkladu: jako člověk v tunice, tak že jest případnost v podnětu, tož prý by on (Hus)

bláznivě byl mluvil. Kýžby byl zmoudřel a rozuměl slovům: že tak jest zakryt člověk tunikou svou, jako se zakrývá tělo Páně formou (spůsobou) chlebnou; jako jest duše ukryta v těle, tak prý tělo Páně ukryto jest ve formě chlebné, podle slov zpěvu církevního: „Quod non capis, quod non vides, animosa firmat fides“ etc.

Dále svědčí týž svědek, že Hus řekl: Svázaný (hříšný) nemůže rozvazovati, t. j. rozhřešovati. Hus dí, že blud ten drží ti, kdož učí, že kněží od sv. Mikuláše etc. rozhřešovati nemohou.

Také prý mistr řekl: Hle praví se: „Já jsem chleb“ a ne: „tělo Kristovo“, a tak i na jiných místech písma stojí: „Jezte chleb“ a ne: „tělo mé“. — Hus odpovídá, že Kristus obojí řekl, i: „Já jsem chleb“, i: „Toto jest tělo mé“, ačkoliv prý nečetl, žeby byl Kristus řekl: „Já jsem tělo“. A on prý (Hus) dí: že ve velebné svátosti jest chleb, jest tělo Kristovo, ješto se v kanonu mešním zřejmě dí: „Chleb nebeský přijmu“, a: „přijímám tělo Kristovo.“

Též prý mistr tvrdil, ano i kázal, že nikdo vyobcován býti nemůže, leč by ho Bůh vyobcovał. Hus dí, že vyřkl, že nikdo nemůže býti po spravedlnosti vyobcován od preláta svého, než kdo byl Bohem vyobcován, a že nikdo z církve se nevyklučuje, leč pro hřích smrtelný.

Konečně svědčí týž svědek, že prý tvrdil Hus, že žena, která jest bez hřichu smrtelného, ve všem jest důstojnější, nežli papež. Hus odpovídá, že svědek lže, neboť podle filosofů není žádná žena po přírodě důstojnější nežli muž, a proto také není žádná žena ve všem důstojnější nežli papež. Avšak toho že připoustí, že nejdůstojnější žena, matka Spasitelova, vyniká nad papeže, a že Rebeka, následujíc lépe Krista v životě a tudíž Ho více milujíc, než papež, jest světější, a proto důstojnější u Boha nežli papež; neboť Bůh nehledí na osobu, alebrž odměňuje každého podle zásluh jeho.

5. Ondřej z Brodu, kanovník kostela Pražského, svědčí, že Hus získal proti řádu Pražského učení národu českému tři hlasy, a tak prý způsobil spor mezi Čechy a mezi Němci. A když byl Broda tázán, jak se dozvěděl o těchto věcech, odvětil: že byl na Horách Kutných s mistry tří národů; Hus prý ostatně i na veřejných poradách učení Pražského k tomu naváděl, a

starší prý členové university nesměli pro strach svých hlasů pozvednouti, aby se ustavení přísahou stvrzená držela, anť prý by je Hus se svými stoupenci za zrádce království byl vyhlásil.

Hus odpovídá, že jest pravda, on že získal na králi tři hlasy národu českému, a ty má dosud národ ten na učení Pražském, a že tak učinil k radě Ondřeje z Brodu samého. Zapřísáhalť prý ho (Brodu), aby řekl, zdali tak žádá spravedlnost. Ondřej pak řekl: „O Huse! není pro nás v této věci Spasitele?“ Načež prý on (Hus) odvětil: „Doufám, že ho míti budeme.“ A těžkou nemocí jsa skličěn, tázal prý se Brody, právě když přišel Elie, zda-li jest to po právu, abychom my měli hlasy tři; načež oba prý zvolali: „O kýmžby Bůh dal! ale my nikdy k tomu nedospějeme.“ Jimžto prý řekl: „Hle právě přišel posel králův s dopisem k universitě, zde máte opis, čtete!“ A oni prý četli, radovali se, pochvalně se o tom vyslovujíce. K tomu prý přidal Hus: „Jsem jako v poslední hodině své, umru-li, prosím, abyste usilovali o spravedlnost a o osvobození našeho národa.“ Žeby ale byl kdy nazval některého mistra zrádcem, to odmítá mistr krátce, řka: „Lže.“

Ondřej svědčí dále, že klerik Václav slyšel od Husa, že zůstává po posvěcení na oltáři chleba. Hus odpovídá: Pravil jsem a pravím, že v hostii zůstává chleba, který řekl: „Já jsem chleba života“; a apoštol dí: „Zkusiž sebe člověk sám, a pak z tohoto chleba jez.“ Ale co Ondřej o něm tvrdí, není prý pravda; neboť on (Hus) neumí ani říci, jak by se mělo slovo „eucharistia“ přiměřeně po česku vyložiti, a kdyby prý výraz „in eucharistia“ vykládal „v dobré paměti“, anebo „v dobrém daru“, což by to prospělo k úkolu vytknutému, a jak by tomu lid mohl porozuměti?

O témž předmětu svědčí Ondřej dále, že Hus sobě stěžoval v aestuáři kolleje Karlovy, kterak jej venkovští plebáni proto obtěžují, že řekl: „Chleba ostává v hostii“ a že doložil: Rád bych věděl, co se láme, chleba-li na oltáři nezůstává. A když Hus ven vyšel, tázal prý se Mikuláš z Podivína Ondřeje, proč k řeči Husově nic neřekl; i odpověděl tento: že prý chtěl ještě více slyšeti. — Hus činí zde poznámku, že ti venkovští plebáni slyšíce slovo „chleba“ ihned na myslí mají „bmotný chleba“, a k jednání Brodově právem připojuje: O lstivý člověče, jestliže jsem mluvil zle, proč jsi více slyšeti chtěl, a mne jako bratra nepokáral? Byl jsi

ústý přítelem, v srdci však nepřitelem lstivým, a tolik let jsi nosil lest v duši své!

Týž Broda vypovídá, že Hus nazval Bonifacia papeže kacířem. — Hus odmítá svědectví toto, a zove Brodu svědkem nešlechetným, který není s to dokázati, ve které řeči by Bonifacia byl takto nazval, aneb ve kterém spisu by takto byl napsal; on (Hus) nemá prý ve zvyku zváti někoho heretikem „in concreto“, ač dobře prý pravil, že ten, kdo se dopouští svatokupectví, a kdo tvrdošijně písmu odpírá, jest kacířem.

6. M. Mikuláš z Podivína svědčí, kterak Hus, přijda do aestuáře M. Ondřeje z Brodu, mezi jiným řekl: Hle ctihodní mistři, co ti venkovští plebáni o mně mluví, že jsem kázal, že ostává na oltáři hmotný chleba? Chtěl bych ale od nich slyšeti, jak by odpověděli k otázce, co se láme, ne-li podstata chlebná? Tu prý na sebe pohleděli: svědek, M. Broda a M. Gregorio z Prahy, on ale (Hus) zamyšlen odešel. Když odešel, řekl prý svědek k mistrům: Slyšeli jste a ničehož jste neřekli k těm věcem? Oni však odpověděli: Chtěli jsme více od něho slyšeti. — Hus tuto praví, že svědek ten jinak svědčí, nežli Broda, ač oba byli přítomní. Broda svědčil, že řekl (Hus): „ostává chleba“, Mikuláš: „ostává podstata chlebná.“ Přidalť prý svědek tento chybně slovo „podstata.“

7. Mikuláš, plebán ze Všetat, svědčí, že slyšel od Husa samého, že na oltáři ostává podstata chlebná. — Hus odpovídá: „Lže.“

8. Václav z Voděrad, veřejný notář, svědčí, že slyšel Husa, an v kázání řekl: „Hoši, chvála Bohu! Němce jsme vyloučili; děkujmež zvláště Mikulášovi Augustini, že toho u krále dovedl.“ Též svědčí, že prý často slyšel Husa tvrditi, že věrou spatřujeme v chlebě tělo Boží, který (chleba) se knězem pozdvihuje. — Hus odpovídá, že často vyřkl: že věrou spatřujeme tělo Kristovo ve způsobě nebo ve formě chlebné, a tak ve chlebě jakož o tom mluví sv. apoštol: „Chleba, kterýž lámeme, zdaliž není oučastenství těla Páně?“ (I. Cor. 10.)

Týž svědek svědčí, že slyšel Husa nejednou říci, že kněz ve smrtelném hříchu jsoucí nemůže rozhrěšiti. — Hus dí: Lže; ale pravda jest, že jsem pravil a pravím, že kněz ve smrtelném hříchu nerozhřešuje hodně a záslužně, alebrž že hřeší, kdykoliv ve hříchu tom trvaje rozhrěšuje.

Taktéž svědčí, že prý slyšel Husa v kapli Betlémské kázati, žeby on (Hus) nechtěl odstoupiti od cesty Viklefovy ani za kapli plnou zlata. — Hus dí, že svědek mate lež s pravdou. On prý řekl: žeby nechtěl za kapli plnou zlata odstoupiti od pravdy, kterou poznal z knih Viklefových, nikoli: žeby nechtěl se odvrátiti z cesty Viklefovy. Neboť, cokoliv pravdivého řekl Viklef, to že drží, ne proto, žeby to byla Viklefova, ale že jest to pravda Kristova.

Konečně svědčí svědek, že prý řekl Hus, že jest lépe přisahati na Boha živého, nežli na obraz neb na pergamen. — Hus odpovídá, že tak řekl u přítomnosti inkvisitorů, M. Mauritia a Jaroslava biskupa, jakož i před vikářem jeneralním, když týrali kněze Abrahama, protože nechtěl přisahati. Týž prý k otázce Husově: Ty tedy nechceš přisahati, odpověděl: „Přisahal jsem jim u Boha živého, že chci pravdu říci, a oni mne nutili, přisahati na evangelium a obraz Ukřižovaného.“ Tém prý on (Hus) řekl: že sv. Jan Zlatoustý nazývá ty blázny, kteří chtějí míti přísahu na stvoření, jakoby byla vyšší, nežli při Bohu živém. A tu prý odvětil vikář Kbel: „Ha, mistře, nejste tu, abyste káral, ale abyste poslouchal.“ Tomu prý (Hus) pravil: Hle, vy chcete tohoto kněze odsouditi, jakoby držel blud Valdenských, a on vám přece přisahal při Bohu živém; je-liž to spravedливо?¹)

Svédectví svědků těchto, zvláště co se týká článků věroučných, jsou na mnoze nepodstatná; neboť Hus netvrdil, že kněz ve hříchu smrtelném platně nerozhřešuje, on také věřil v předpodstatnění; avšak upříti se nedá, že sobě Hus u volbě výrazů svých velmi nerozvážlivě počínal, tak že mohl snadno padnouti v podezření, že bludně o těch člancích věří.

Podle pravdy však bylo svědčeno, že Hus neměl, ano na základě svého učení ani nemohl míti papeže za nezbytnou hlavu církve viditelné, a že si nevážil ustavení církevních, chtěje, aby zákon Boží byl jediným a vylučným pravidlem života křesťanského, nejenom v ohledu mravném, ale i v ohledu náboženském a právním.

S myslí skormoucenou však se tuto dočítáme, že od Čechův Čechovi Janu Husovi za zločin kladeno, že vymohl na králi tři hlasů na učení Pražském pro národ svůj, a že bývalí kollegové

¹) *Palacký*, Documenta. Str. 174—185. n. 4.

jeho, jak sami vyznávají, tak Istivě sobě počínali, chtějíce na něm vyzvědětí ještě více odchylek od učení katolického. Nic však méně musíme podle pravdy vyznati, že Hus byl u veliké míře tohoto příkrého nepřátelství sám příčinou, jelikož nešetřil nikoho v polemice své, ani svého vlastního učitele, učeného M. Stanislava ze Znojma, o tom ani nemluvě, že otrásl svým učením veškerou budovou církevní.

Podle svědectví svědkův těchto, kteréž částečně křivé bylo, měl Hus právo, napsati, že přičinil k výpovědím jejich poznámky své, aby lidé poznali, že on tak neučil, jak oni lhavě svědčí, aby zjevni byli lhaví svědkové ti, a aby byla zjevna víra jeho u věcech těchto.

Hus píše ve svém listu k Janu Chlumovi, že komisaři na něho doléhali, aby svou při odkázal asi dvanácti neb třinácti mistrům, on ale nechtěl prý k tomu přivoliti; nýbrž, jakmile napsal odpovědi k větám, jež mu přičítali, ihned prý protestoval, chtěje státi před veškerým sněmem a oučty klásti z víry své.¹⁾ Nejvíce stěžuje mistr sobě na mistra Pálče, kterýžto prý stojí o jeho odsouzení, a proto žádá (Hus), aby odpovědi jeho ku článkům ze spisův jeho sebraným králi Zigmundovi byly doručeny, a sice někým, kdo není se strany jeho (Husovy). Mistr doufá, že král vida, že články „De ablatione“, „De Constantini dotatione“, „De eleemosynis“ odsouzeny byly, pohnouti by se dal ke zrušení nálezu Pražských doktorů, neboť by jinak i císař i král heretiky slouti musili, ješto zabavili jmění církevní.²⁾

Hus byl nejednou od komisarů k tomu určených vyslýchán, zvláště pak od těch, kteří byli po uprchnutí Jana XXIII. sněmem ustanoveni, dne 6. dubna 1415; byliť jimi Petr z Alliaku, Vilém Kordianský, biskup Dolský a opat Cisterský. Tito k sobě přibrali ještě jiné preláty a doktory, a vyslýchali Husa několikráte soukromí, o čemž ale bližších zpráv se nedostává. Zejmena byl Hus vyslýchán o 45 kusech Viklefových; při každém se vyslovil, zdali jest pravdiv a ve kterém smyslu, a ujišťoval, že se chce výroku sněmovnímu podrobiti.³⁾

Reformátor mohl se tedy ze všeho zodpovídati a očistiti,

1) *Palacký*, Documenta. 86. n. 47.

2) *Ibidem*. 92. n. 51.

3) *Ibidem*.

cokoliv mu bylo za vinu kladeno. Věty ze spisů jeho sebrané byly mu předloženy, svědectví svědkův nepřítomných přísahou zpečetěno, svědkové přítomní vyslýcháni a přísahou zavázáni; a tudíž nikterak nelze tvrditi, že v [procesu mistra Jana nebylo právních forem šetřeno.

Takéž na to, žeby snad mistr neměl příležitosti, o svém učení soukromí počet vydati, ze žádné strany neželáno, alebrž pouze proto se děly stížnosti, že Hus nejsa ještě ani slyšán, byl hned jat a do žaláře uvržen, a že mu až dosud nebylo popřáno veřejné slyšení před sněmem Kostnickým. Část zajisté šlechty české a moravské, těžce nesouce trudný stav milovaného mistra, činili trpké výčitky králi Zikmundovi za příčinou zrušení listu a slova jeho, jakož i za příčinou zajetí mistra Jeronyma Pražského. Nežádáno tam sice, aby byl trestu zbaven, kdyžby vina byla na něm shledána, ale želáno, že Hus příjev nemohl nižádného slyšení míti, ačkoliv toho všemi křesťanskými cestami žádal i hledal, a že mimo rád vsazen byl v těžké vězení, čímž gleitové porušení byli. Nad to po útěku papežově že byl ještě do tužšího vězení vsazen (na hrad Gottlieben), kdež mu ruce a nohy nekřesťansky ukovány, a proto chtějí, aby Zikmund to opatřil, by mistr vězení zproštěn, a aby ne pokoutně, ale veřejně slyšán byl.¹⁾

Česká i Moravská šlechta píše, kterak Jan XXIII. rozeslal po všem křesťanství své bully a listy, dávaje všem svůj jistý a bezpečný gleit a jistotu plnou a svobodu, aby každý dobrý i zlý, křesťan i kacíř bezpečně mohl přijeti i odjeti k tomu i od toho sněmu, a nad to pod kletbou a ztrátou všeho důstojenství a cti že přikázal, aby žádný nepřekážel tomu, kdožby chtěl do Kostnice jíti aneb se vraceti. A tu prý poctivý a věrný slova Božšho mistr Jan Hus jel ku sněmu pro křivé narčení, kteréž jest jemu bez viny a skrže to vši české koruně a jazyku připisováno. Na tom svolání chtěl jest každému ze své víry odpovídati, a byl-li by v čem scestným shledán, „jehož bohdá nic takového do něho nevieme, nýbrž jen vše dobré, hotov byl, toho poopraviti podle řádu a naučení písma svatého, a ještě by to rád učinil, by mohl zjevné a spravedlivé slyšení mieti.“ Proti těm prý „svědkóm,

¹⁾ Barones Marchionatus Moraviae ad regem Sigismundum. Brunae 1415. 8. Maji. *Palacký*, Docum. 547, n. 73. E. M. S. Mladenič.

ježto jsú proti němu provedeni, že má a móż mieti daleko více dobrých lidí a svědkův, jimžto věřiti hodněji jest, nežli jeho nepřátelóm.“ Šlechta činí pozorna Zigmunda, že Hus jel do Kostnice pod gleitem jeho, a že v tom gleitu jest jat, vsazen, beze vší zprávy a slyšení proti pravdě a řádu a gleitu propůjčenému českému rodu a jazyku na potupu, a protož aby již dosti bez viny trpěv nebyl více mocí a bez řádu žalářován, ale mohl se bezpečně do své vlasti navrátiti.¹⁾

Jako šlechta českomoravská v dopise ku králi Zigmundovi trpce želá na to, že se s Husem mimo všecken řád nakládá, takéž sobě stěžovali čeští a polští páni v Kostnici přítomní dopisem dne 13. máje 1415 podaným otcům u Bosákův shromážděným, že Hus naproti všemu právu a beze všeho slyšení byl jat, uvězněn, okovy střížen a trápen hladem i žízni, žádajíce, aby byl veřejně slyšán, a bude-li shledán, že učil naproti písmu, ať se kaje a opraví.²⁾

Pánům českým a polským odpovídají deputovaní čtyř národů (na které sněm rozdělen byl), že Hus nepřibyl do Kostnice s gleitem, který mu teprva 15. listopadu 1414 jest udělen, že byl Alexandrem V. pohnán, a jelikož se osobně nedostavil, byl vyobcován, trvaje po pět let v klatbě, a že tudíž nejen kacířem, ale arcikacířem jest, nad to prý Hus v Kostnici kázal. Pánové odvětili, že papež sám přiznal, že má Hus gleit králův, že se do Říma dostaviti nemohl, a že vezdy appelloval; žeby však byl v Kostnici kázal, není prý pravda. Posléze podávali páni sebe za rukojmí, aby Hus na svobodě pookřáti mohl; avšak sněm jim patriarchou Antiochenským odpověděl, že ani za tisícero rukojemství by Hus propuštěn býti nemohl, avšak že otcové jsou hotovi uděliti jemu dne 5. června 1415 veřejné slyšení. A tak dopráno mistrovi, čehož tak snažně sobe přál ve vězení svém.³⁾

1) Barones Bohemi et Moravi numero 250 ad regem Sigismundum. Pragae 12. Maji 1415. *Palacký*, Docum. 550. n. 74. E. M. S. Mladenovič.

2) *Palacký*, Docum. 258. seq. E. M. S. Mladenovič.

3) *Palacký*, Docum. 259. seq.

§. 22.

První veřejné slyšení Husovo.

Když se přiblížil čas prvního veřejného slyšení, byl Hus ze zámku Gottlieben přiveden do kláštera Bosákův. Dne 5. června 1415 sešli se do téhož kláštera kardinálové, arcibiskupové, biskupové, preláti, doktoři, mistři, bakaláři a jiní. Nejprvé čtena jest zpráva o svědectvích naproti mistrovi činěných, jakož také o výsledcích vyšetřování, a sice dříve, než do večeradla, ve kterém sbor se sešel, Hus byl uveden. Taktéž čten křivý překlad onoho dopisu, který mistr odcházeje z Čech, spolurodákům svým zanechal. Otcové prý, jak Mladenovič vypravuje, měli odsudek již hotový (?), o němž se jeden Čech, jehož zove Mladenovič U(lricus). do večeradla se vloudivší, dozvěděl. Ten prý nemeškaje zpravil o všem P. (Petra Mladenoviče), a ten zase učinil o tom spěšnou zprávu V(áclavovi) de Duba a J(anovi) de Chlum; kteřížto běževše ke králi Zigmundovi, snažně žádali, aby nedopustil, by mistr byl odsouzen na základě svědectví, jak se jim zdálo, neodůvodněných. K tomu účelu podali králi exemplář rukopisů Husových „o církvi“, „naproti M. Štěpánovi Pálčovi“ a „naproti M. Stanislavovi ze Znojma“. Zigmund prý neprodleně poslal ku sněmu falckraběte Ludvíka a Bedřicha, purkrabího z Norimberka, žádaje důrazně (mandans), aby se nic neuzavíralo, aniž aby rozsudek anebo odsudek se činil dříve, nežli by slyšán byl Hus; také žádal, aby mu otcové sdělili nález písemně, kterýžby on (Zigmund) svým theologům sdělil, aby úsudek jejich vyslyšel. Tak sděluje věrný přítel Husův Mladenovič; avšak zdá se to býti k víře nepodobno, aby sobě byl Zigmund osoboval jakousi vrchní dohlídku nad nálezy nejvyššího sboru církevního; aniž by byl sněm trpělivě nesl, aby se král míchal do věcí výlučně oboru náboženského se týkajících. Zigmund poslal otcům autografy Husovy, aby nahlédli, zdali v pravdě učil těm věcem, ze kterých byl stíhán.

Když vyslancové krále Zigmundovi se vzdálili, uveden jest do sboru Hus. I předloženi jsou jemu rukopisové jeho, a on tázán, zdali je za své uznává. Hus přisvědčil a doložil, že jestli v nich jest co křivého a bludného a on bude naučen, že hotov jest, pokorně odvolati a napraviti.

Na to se jali předčítati závadné články a svědectví svědkův, a kdykoliv Hus chtěl se hájiti výkladem obšírnějším, zakřikovali ho, žádajíce, aby odpovídal krátce ku předloženým sobě otázkám slovem „ano“ anebo „ne.“ A když vzdor hlomozu a křiku přece slova dopadnul, aby články své výroky otcův sv. odůvodnil, zakřikovali ho, že důvody ty jsou nenáležitý, k věci se nehodící. Mlčel-li však mistr, zase prý volali: Ille! mlčíš! na znamení, že s těmi bludy soublasíš!

Výslech Husův byl tedy bouřliv a řádu odporen, ač je-li zpráva Mladěnovičova veskrz pravdiva; neboť tento důvěrný přítel nešťastného mistra byl zajisté velkým bolem sevřen nad smutným koncem jeho, a duše jeho naplněna hořkostí, která snad měla dosti značný vliv na popsání soudu mistrova.

Za příčinou bouří v posezení tomto sběhlých odročili otcové výslech další až ku sedmému červnu; ač ani k tomu nedošlo, což přece na místě předním se státi mělo, aby se Hus vyznal, zdali články jemu připisované se nalezají skutečně ve traktátech jeho čili nic. Mistr píše o výslechu tomto ihned téhož dne přátelům svým v Kostnici, kterak se mu podařilo smazati dvě článkův, a že doufá v Boha, že jich více smazáno bude, ale želá, že předložili (tito přátelé) sboru traktát naproti skrytému odpůrci, a chce aby nepředkládali knih jiných leč „de Ecclesia“, naproti Pálčovi a naproti Stanislavovi ze Znojma. Zároveň se těší, že žádali knížata, aby jim dány byly autografy (Husovy) nazpět, neboť prý Michal de Causis volal, aby byly spáleny. Stěžuje sobě, že v celém sboru duchovních neměl než dvě příznivců: „Otce“ a jednoho polského doktora; a bojí se, že učení Augustinova o církvi, o údech předzřízených a předzvěděných, jakož i o zlých prelátech otcové nepřipustí. Vzdor tomu kojí se mistr nadějí, že se mu podaří mnohému ústa zacpati, jestliže by slyšení takového se mu dopřálo, aby učení své odůvodniti mohl. Biskupa Litomyšlského chválí, že mu nikoli nepřitížil, an pouze řekl: „A co jsem já tobě učinil?“¹⁾

Ač bouřlivých výstupů vůbec chváliti nemůžeme, tím méně, dějí-li se v tak ctihodném sboru, jakým jest shromáždění církevní: přece zapřítí nelze, že revolučná a bořivá povaha článkův Husových mnoho k neladu a pobouření myslí přispěla. Neboť otcům

¹⁾ Palacký, Docum. 104. n. 63.

byl zajisté směr učení reformátorova dostatečně znám. Aspoň svědčí články Gersonem, zvláště pak Pálčem sebrané, že theologové ti dosah mnohých vět Husových lépe poznali, nežli reformátor sám.

Litovati jest, že už toto prvé setkání se mistrovo se sněmem bylo příkré, bouřné a nepřátelské, které dojistá nebylo podle toho, aby jej ku smíru s církví naklonilo. Ale i kdyby byl u vši mírnosti se děl výslech, byl by Hus sotva od své nauky ustoupil. Spíše doufal, že se mu podaří přesvědčiti otce o pravdivosti náhledův svých, a to vše na základě písma! Nebohý zapomenul, že ač písmo jest slovo Boží, přece dosud ještě nikdy na základě písma nebylo odstraněno nedorozumění ve věcech náboženských.

§. 23.

Druhý veřejný výslech Husův.

O nastávajícím výslechu píše mistr Janovi z Chlumu dne 6. června 1415, že mu bude na zejtří o hodině ranní desáté odpovídati: 1. Zdali chce vyznati, že každý článek z knih jeho vyňatý jest bludný, a zdali odpřisáhne a jinak kázati bude; 2. zdali se přiznati chce, že kázal články svědectvím svědkův osvědčené; a 3. zdali je chce odpřisáhnouti. K tomu však prý jej nenavedou; neboť, kdyby měl po ruce péro a papír, napsal by: „Já Jan Hus, v naději sluha Boží, nechci říci, žeby byl každý článek z knih mých vyňatý bluden, abych tím nezatratil učení ss. doktorův, zvláště pak sv. Augustina. Za druhé nechci uznati za své ony články, kterých mi křivě přepisují. Za třetí nechci odpřisáhnouti, abych křivé přísahy se nedopustil.

Při takovém rozpoložení myslí nastal mistrovi druhý výslech veřejný. Sešliť se dne 7. června 1415 preláti ve večeradle u Bosáků, načež Hus brzo po zatmění slunce téměř ouplněm jest předveden. V téže chvíli se dostavil i král Zigmund v průvodu Václava z Dubé, Jana z Chlumu a bakaláře Mladěnoviče. V posezení tom panoval řád, snad pro přítomnost Zigmundovu, snad také proto, že jmenem královým sněmu ohlášen jest dekret, že kdokoliv by sobě proti řádu počínal, ze sněmu bude vyhoštěn.

V tomto výslechu jednalo se o týchž člancích, pro které

byl Hus dílem v Praze před generálním vikářem, dílem v Kostnici Michalem de Causis obžalován, a sice :

Že Jan Hus od měsíce června 1411 v Betlémě a jinde hrubě bludy kázal, z části z Viklefa vážené a z části jím samým vymyšlené, a mezi těmi především ten blud, že i po konsekraci zůstává v hostii chleba hmotný. Článek ten byl osvědčen Janem Protivou, Janem Peklem, Benešem, Ondřejem z Brodu, Pavlem, kazatelem u sv. Haštala a Mikulášem, plebánem ze Všetat. Hus dovolával se svědomí svého a Boha, že tomu tak není, jak tito dosvědčují; nicméně však nechce prý zapřít, kterak když arcibiskup zakázal (v řeči o velebné svátosti) užívati výrazu „chleb“, zákazu tomu se protivil, an se Kristus sám u sv. Jana v kapitole 6. jedenáctkrát zve „chlebem“ anjela a životodárným, a protož prý nechtěl býti odporen evangeliu; tomu však nikdy prý neučil, žeby na oltáři byl chleba hmotný.

Po této odpovědi jal se kardinál Petr Kambrejský (d'Ailly, Alliacus) způsobem, jakého chváliti nemůžeme, Husa zkoumati, zdali by přece nevězel v bludu Viklefovu o velebné svátosti. Poněvadž věděl, že Hus v otázce o pojmech všeobecných k realismu se přiznával, vyzvídal, zdali nepřipouští bytí pojmů všeobecných nezávisle a kromě bytu člověka, připustí, že chleba po posvěcení podstatou svou mizí, a zůstává pouze případnost, čili způsob chlebná. Chtěl tedy Alliacký chytrými otázkami ukázati, že Hus nepřijímaje bytu universalí podle názoru Aristotelova leč v individuích připustiti musí, že na oltáři trvá podstata chlebná. Avšak mistr se nedal mýlit, řka, že v tom případě přestává býti chleba hmotným, an se předpodstatňuje, a tudíž přestává v něm býti universalie chlebná, v jiných ale případnostech že není případnosti (das Singuläre) bez její podstaty (das Universale). Jednomu Angličanovi, jenž za příkladem Alliaka jej chtěl zkoušeti, odvětil mistr : že uvádí důkazy dětinské, jako hoši ve škole. K námitce jiného Angličana, jenž uzavíral : že poněvadž se na oltáři chleba nezničuje, snad i podstatná, prvá a hmotná forma ostává, odpověděl Hus : že chleba se nezničuje, ale předpodstatňuje v tělo Páně. Mistr se touto odpovědí osvědčil býti následníkem sv. Tomáše Akvinského, jakož i jinde jeho autoritu často uvádí. Na vyznání tomto nebylo však ještě dosti, ješto otcové nemohli nikterak k tomu přesvědčení dospěti, že mistr nebyl v této věci stranníkem Viklefovým; neboť bylo příliš mnoho svědkův, kteří

takto o něm svědčili, a proti těmto svědkům nebylo lze jiného namítati, leč že jsou odpůrcové Husovi. Proto radil opět jiný Angličan, aby se mistrovi nevěřilo, že prý za příkladem Viklefovým lstivě mluví. Hus však odvětil: „Bůh jest svědek, že upřímně a ze srdce mluví.“ Vzdor tomuto zapřisahání doléhal naň poznovu zase jeden Angličan, rka: Zdali pak jest tělo Boží v eucharistii v pravdě a podstatně, celotně (totaliter) a množivě (multiplicative)? To jest: zdali jest celé tělo Boží v celé hostii a celé v každé částce svaté hostie, když by rozdělena byla? Načež Hus odpověděl: že ve velebné svátosti jest v pravdě, podstatně (realiter) a celotně (totaliter) tělo Boží, které se z Marie panny zrodilo, trpělo, zemřelo, z mrtvých vstalo a sedí na pravici Boží. A tak prý ještě dále tázáno o universalích, o věcech nepříslušných a nenáležitých, tak že konečně jeden Angličan důtklivě pravil: Proč se věci nenáležitě k řečem přiměšují, ješto jisto jest, že mistr o velebné svátosti správně věří.

Nicméně tvrdil Stokes, že viděl v Praze traktátec, Husovi přiřítaný, v němž se pravilo, že ve velebné svátosti zůstává hmotný chleb. Hus odpověděl: „S odpuštěním, není pravda.“

Naproti odporu Husovu, že neučil bludně o velebné svátosti, kladli otcové na váhu svědectví mistrů, doktorův a plebánů Pražských, že prý sobě ani autority Řehořovy nevážil, nazvav ho šaškem (joculator) a rýmařem (rhytmisator). Hus však odpírá, že by byl neslušně se chtěl o sv. Řehoři vyjádřiti, jehož sobě na výsosť váží.

Když takto reformátor všecka svědectví proti sobě činěná odmítal, jako lživá a od nepřátel vymyšlená, oslovil ho kardinál Zabarella slovy těmito: „Mistře Jene! jsa muž učený, víš, že psáno jest: V ústech dvou neb tří svědků ať stojí všeliké slovo. Proti tobě však svědčí dvacet svědků, prelátů a doktorů a jiných mužů vážených, z nichžto svědčí někteří jako svědkové očití, jiní jako ti, jenž slyšeli z pověsti hodnověrné, tak že věru nevím, co bys ještě namítati mohl.“ An se však mistr Boha dokládal, a svého svědomí, že mu bludy, z nichž ho stihají, ani na mysli netanuly, odvětil kardinál Alliakus, že sněm nemůže se ohlédati na povahu svědomí jeho, ale že mu nezbytno jest souditi dle svědectví svědkův pod přísahu vzatých. K tomu připojil kardinál, že Hus v zamítání svědkův upřílišuje, a sobě nespravedlivě počíná, an viní Pálče, jakoby byl věty ze spisu „de Ecclesia“ a jiné

křivě sebral, kdežto prý byl Páleč u výtahu tom veskrze mfrným, ješto tytéž věty ve spisu zpomenutém mají do sebe povahu daleko horší. I toho nechtěl kardinál zamlčeti, že Hus samého Gersona Pařížského za podezřelého pokládal, kdežto veškera církev nemá jemu rovného.

Druhý článek proti mistrovi uvedený byl: „že učil a tvrdošijně zastával bludné články Viklefovy ve školách a v kázáních.“ Hus odvětil: že bludů hlásati nikdy nechtěl, ať již Viklefových, aneb kohokoliv jiného. A když se mu namítalo, že kladl odpor zátratě 45 kusův, doznal Hus, že odpíral zavřené článkův těch v tom smyslu, žeby žádný z nich nebyl katolický, ale že každý jest buď kacířský, nebo bludný anebo pohoršlivý; a tu prý mu nebylo lze pro svědomí souhlasiti s povšechnou jejich zátratou. Tak na př. prý nemohl souhlasiti se zátratou článku: „Papež Sylvester a Konstantin císař zbloudili, obohativše církev Boží.“ Aniz se zátratou následujícího: „Je-li papež neb kněz ve smrtelném hříchu, neposvěcuje (non consecrat), nesvětí na kněžství, nekřtí.“ Poslední však článek prý zmínil dodatkem: že h o d n ě neposvěcuje, nesvětí a nekřtí přísluhovatel, pokud se ve smrtelném hříchu nalézá. Tomu však, žeby byl Hus zmínil článek Viklefovův přídávkem „hodně“, bylo odporováno, an výrok Husův se zcela podobá výroku Viklefovu, zvláště ve spisu naproti M. Štěpánu Pálčovi. Hus však odpíral ika, že hotov jest na hranici skončiti, není-li věta jeho přídávkem tím zmírněna. I nahlédli do spisu jeho a nahlédše přesvědčili se, že mistr pravdu mluvil.

Na to tvrdil Hus, že mu nebylo možno s povšechnou zátratou článkův také proto souhlasiti, poněvadž byl mezi nimi také ten: „Desátky jsou pouhé almužny.“ O tom článku se delší rozmluva zapředla, neboť Alliacký upíral, žeby desátky měly do sebe povahu almužny, ješto k dodání desátkův jsme zavázání, nikoli k dávání almužen. Hus naproti němu tvrdil, že také almužny dávati jsme povinni. — Alliackému se patrně nedostávalo výrazu, aby naznačil rozdíl povinnosti desátkův a almužny. Desátky dávati bylo podle tehdejšího stavu věcí dojista povinností právní, kdežto almužny udělovati jest povinnost toliko mravní. Neodvedl-li někdo desátků, mohl býti k tomu mocí práva násilně donucen, nedá-li však někdo almužny, dáti moha, nedbá sice povinnosti své mravní, ale nemůže k povinnosti té z moci práva býti donucen. Hus jal se ještě vykládati,

že první, kdož desátek dávali, z dobré vůle tak učinili, jejich následníci však z poslušnosti k desátkům jsou zavázáni; ale nebylo mu popřáno dálejšího výkladu o těch slovech činiti.

Na to se ujal mistr Štěpán Pálec slova, chtěje na Husovi vyzvědětí, aby vyřkl přímo, který ze zavržených článkův by byl „katolický“. Mistr ho však odbyl, řka, aby se dokázalo o každém zvláště, že by byl katolický. Nicméně doložil, že nechce žádného z článků těch tvrdošijně zastávati.

Avšak právě tvrdošijnost uvedli mu otcové na mysl, dokládajíce, že vět Viklefových hájil, ač netoliko od doktorů, ale i na koncili Římském byly zavrženy. Hus ohražuje se tím, že také on k napomenutí Zbynkovu přinesl (do sídla arcibiskupova) knihy své (Viklefovy) s tím doložením, aby je (Zbyněk) zkoušel, a nalezl-li by tam bludů, aby je pilně zaznamenal, on že (Hus) jest hotov, je odvolati. Arcibiskup však, aniž by byl bludu jediného dokázal, velel, aby všechny knihy byly spáleny. Naproti takovému skutku prý se odvolal k Alexandru V., a po jeho smrti k Janovi XXIII., který se teď Balthasarem de Coxa zove, a poněvadž prokuratorům nebylo dáno slyšení, odvolal se ku Kristu samému.

Poslední slova tato zavdala příčinu k otázce: zda-li jest (Hus) od kletby rozhrěšen? A když odpověděl, že nikoli, tázali se: Zda-li jest dovoleno se odvolati ku Kristu Pánu? Hus odpověděl: Není appellace slušnější, spravedlivější a účinnější nad tuto. Slovům těmto prý se vysmívali, jak vypravuje Mladenovič, Hus však másti se nedal, alebrž učiniv výklad o appellaci, poznovu tvrdil, že ku Kristu lze appellovati, an jest nejvyšší, ale také nejspravedlivější soudce, který bludu nepodléhá, a tudíž dovede ujmouti se utištěných. — V této odpovědi mistrově poznovu se zračí, že sobě nebyl vědom rozdílu mezi oborem mravním a oborem právním, a tudíž se domníval, že se musí připustiti appellace ku Kristu; ale při tom přehlédl, že by dopuštěním takového se dovolání v řádu soudném, nižádný rozsudek a nález soudný se vykonati nemohl, an by každého odsouzence právě appellace taková z rukou práva pozemského vymknouti musela.

Mezi jiným kladeno také mistrovi za vinu, že prý, aby bludy Viklefovy tím vydatněji se rozširovaly, zlovolně roztrušoval zpravu, kterak se v Londýně shlukli mistři a mniši, aby Viklefa odsoudili, že ale sestoupil na ně s nebe hrom a blesk, tak že

sotva se životem z města vyvázli, ano on prý veřejně i tvrdil, že sobě žádá, aby duše jeho tam byla, kde jest Viklefova. Mistr odpověděl, že jest pravda, že před 12 lety, tedy dříve, nežli bohoslovné knihy Viklefovy do Čech byly přinešeny, četl spisy jeho filosofické, které se mu valně líbily; a ještě mu nebylo známo o Viklefovi, leč že jest života bezúhonného, tudíž prý řekl: „Úfám, že jest spasen, a bojím se, aby nebyl zatracen, chtěl bych ale v naději, aby duše moje tam byla, kde jest Viklefova.“ — I této odpovědi se prý otcové smáli.

Ku článku: že prý chtěl, aby přívrženci jeho mečem hmotným se hájili naproti odpůrcům svým, a že napomínal, aby každý opásal bedra svá mečem a nešetřil bližního ni bratra svého, odpovídá Hus: že řeč svou sám vyložil slovy: že nemá býti rozuměn meč hmotný, ale meč slova Božího.

Na to se četly žaloby, že pro bludy, které rozséval, nastaly různé mezi preláty a lidem českým, mezi mistry a žákovstvem učení Pražského, ano že jest tím vinen, že klesly vysoké školy Pražské. Hus odpověděl: že tím není vinen on, ale arcibiskup a Němci, kteří se nechtěli vzdáti obedience papeže Řehoře XII. Král prý právem přičknul českému národu tré hlasův, ale Němci prý se přísahou zavázali, neuvoliti, a raději Prahu opustili. A ukázav na přítomného ve sboru Alberta Varentrapa, řekl: „I tento byl jeden z těch, jenž se zapřísáhli, byv tenkrát děkanem artistické fakulty.“ Varentrap chtěl odpověditi, ale odepřeno mu slovo, a uděleno Násovi, který někdy byl při dvoře krále Václava. Tento vypravoval, že král již na tom byl, ponechati tré hlasův třem národům cizým ku snažné prosbě jejich, ale tu prý Hus a Jeronym tak nezbedně na něho (krále) naléhali, že jim povolil, ač sám nebyl příznivcem strany Husovy. Toto svědectví obtížil Páleč ještě tím, že skrze Husa byli do vyhnanství odsouzeni i doktorové domácí, z nichž mnozí až po tento den, jako vypuzenci, na Moravě trvají. Hus odpověděl: „Není pravda, an jsem já nebyl v Praze tou dobou, když tito do vyhnanství posláni byli.“

Odpovědi Husovy se zdály Alliackému býti příkry, a proto pravil: „Mistře Jene, ve věži vedl jsi sobě trpěliveji.“ Hus odpověděl: „Poněvadž se tam se mnou vlídně mluvilo, zde pak všickni na mne křičí.“ Kardinál odpověděl káravě: „Vždyť pak všickni naslouchají v tichosti.“ Tomu odpíral Hus, řka, „že kdyby

sobě byli na sněmu nenáležitě nepočínali, nebylo by se jmenem královým stalo prohlášení, že bude ten ze sboru vyveden, kdož by nechtěl tiše se chovati.

Konečně naň žalováno, že skrze jeho kázání povstala v Praze vzpoura, mnohé vraždy, loupeže a svatokrádeže že byly spáchány, lidé katoličtí že museli město opustiti a se skrývati. Hus odpověděl, že příčinou nepokojův nebyl on, nýbrž král a universita, kteříž se vzdali obediencie Řehoře XII., arcibiskup však drže se tohoto papeže, zastavil služby Boží na dvě míle kolem Prahy, a napotom sebrav poklady z hrobu sv. Václava do Roudnice prý uprchl. Za ním utekli jiní kněží, kteřížto nechtěli státi ku straně králově, aniž služby Boží konati. Jména jejich bylo arci zabaveno, avšak nikoli vinou královou.

Naproti tomuto svědectví tvrdil Naso, že duchovenstvo spůsobilo stavení služeb Božích proto, že bylo oloupeno, nikoli však z té příčiny, že se krále nepřidrželo. S tím souhlasí také Alliacký, an prý se o těch věcech dozvěděl na své cestě z Říma. Taktéž sobě vzpomněl kardinál, že Hus byv ponejprv jako vězeň do paláce uveden, se vyslovil, že kdyby dobrovolně do Kostnice byl nepřišel, nikdo na světě byl by ho tam přivésti nemohl. Hus poznovu těmto slovům přisvědčil. Načež kardinál v patrné nevoli zvolal: „Hle! jaká to přívazčivost.“ Než vskočivší mu do řeči pán z Chlumu, slova mistrova potvrdil. On prý jest, pravil, z chudších šlechticů země České, ale přece prý by sobě troufal uhájiti Husa po celý rok; avšak jsou prý v zemi české pánové daleko mocnější, kteřížto by ho dovedli chrániti naproti oběma králům těmto (Zigmundovi i Václavovi).

Druhý výslech Husův měl tedy za předmět povšechný poměr učení jeho k náuce Viklefově, a povstalé z toho rozbroje jak na učení Pražském, tak mezi duchovenstvem a lidem obecným. Že ve všech těchto věcech Hus bez viny nebyl, nahlédne snadno každý, kdo zná učení mistrovo a působení jeho od r. 1409 až do r. 1414.

K obraně Husově nepředvedeno svědkův žádných, nepochybně proto, že se k tomu nechtěl tak snadno nikdo odvážiti, obávaje se, aby snad nebyl jmn kacířem. Či nebyli snad svědkové jemu přízniví připuštění? — O tom Mladěnovič ničeho nepraví, což by dojista byl neopomenul, jsa velepečliv o pověst nešťastného mistra, jakož také o to, aby se mistrovi křivda nedála.

Ku konci výslechu napomínal kardinál Alliakus Husa, přimlouvaje jemu, kterak ve věži řekl, že se chce pokorně podrobiti výroku a nálezu sněmovnímu, aby se tedy podle toho zachoval, načež prý sněm učiní s ním podle milosrdenství.

Také Zigmund ujal se slova řka, že prý někteří praví, jakoby Hus teprv patnáctý den po svém zajetí ochranný list byl obdržel, což se s pravdou nesrovnává. On (král) prý slíbil mistrovi list ten před jeho odjezdem, a proto prý také poručil Husa pánům z Chlumu a z Dubé do zvláštní ochrany, aby se dostal bezpečně ku sněmu a před ním oučet z víry své položil. Slyšení veřejného nyní popřáno jemu, z čehož prý sněmu díky činí, ačkoliv se mu s mnoha stran za zlé pokládá, že v ochranu svou bere muže z kacířství podezřelého. Tímto, jak se podobá, domníval se král, že královskému slovu svému dostál, proto úsilovně spolu s kardinály Husa napomíná, aby ničeho z těch věcí, které mu byly dokázány, aneb ze kterých se byl vyznal, tvrdošíjně nedržel, alebrž aby se dal sněmu na milost bez výminky; sněm že pro něho (Zigmunda), pro jeho bratra, a království české bude s ním (Husem) milostivě jednat, aniž mu uloží příliš přísné pokání. Kdyby však měl svéhlavě na svém státi, tu prý sněm ví, jak by měl s ním naložiti; on sám že nebude kacíři záštitou, spíše prý, jestliže by kdo chtěl urputně státi v kacířství, že (Zigmund) sám první by jej chtěl k upálení vydati. Radil by mu (Husovi) tedy, aby se sněmu podrobil, by se snad do horších ještě bludů nezamotal. Hus odpověděl s díky za ochranný list králův a s ujišťováním, že přišel do Kostnice o své ujmě a o své vůli, jsa ochoten dáti se naučiti, a jestliže by byl pobloudil, pokorně odvolati.

Avšak slovem „naučiti“ nerozuměl Hus rozhodnutí a nález sněmovní o jeho učení, nýbrž důkaz, že by učení jeho bylo křivo, na základě písmo a z knih otcův prvotné církve vedený; aniž snad pozoroval, že požadavkem tím jakož již dříve jednáním svým se vymknul z autority církevní, a že takto chtěje, aby se mu ukázala křivost jeho učení, stál na stanovisku podstatně jiném, nežli katolická církev a ji zastupující sněm Kostnický. A proto nebyla shoda mezi ním a církví možna již za příčinou principu, jež sobě byl vytknul, uznávaje písmo a s písmem souzvучný výklad prvotných otcův ve při své za rozhodčí. Tudíž ovšem divno, kterak mohl Hus doufati ve smír a dohodnutí se sněmem. Neboť,

byť i o jiných kusech jeho učení dohodnouti se bylo možno, ač velmi nesnadno, ješto až dosavad pouhým písmem žádný blud z církve nebyl odstraněn: nebyl smír možný s ohledem na základní článek víry, kterýž zní, že u věcech víry neomylně rozhoduje církev.

Když články Husovy svrchu poznamenané byly přečteny a odpovědi jeho vyslyšeny i s jinými, jichž nezaznamenal Mladěnovič, vydán jest Hus opět biskupovi Řížskému (Riga), a do žaláře odveden. ¹⁾

Mladěnovič praví, že veřejný notář sedě podle kardinála Zabareilly otázky i odpovědi mistrovy zaznamenával. Bohužel však, že se až dosud ani na to nepomyslílo se strany katolické církve, aby byly přesné tyto poznámky vydány, abychom v předůležitě věci této nebyli odkázáni jenom na zprávy bakaláře Mladěnoviče, který dojísta nebyl přítelem katolické církve, jsa vroucím ctitelem věhlasného mistra Jana Husi, ač tím nikterak nechceme v lehkost uváděti zpráv těchto.

Bylo-li již tenkrátě důležito, aby přesným vydáním celého processu mistrova světu se dokázalo, že otcové v Kostnici jej odsoudivší nejednali ani proti právu ani proti spravedlnosti, jest toho i podnes zapotřebí. Či snad by katolický svět chtěl podceňovati národ český, jemuž by k vůli takto se dělo, jako ho podcenil věk XV., a to zajisté nikoli ku prospěchu katolické víry?

Hned po svém druhém veřejném výsledku napsal Hus přátelům svým v Kostnici list, jak se věci jeho měly na sněmu. Především píše, že za příležitostí četných výsledků soukromých i veřejných na sněmu osvědčoval (protestatus sum), že se chce podrobiti, bude-li poučen, že pobloudil. Kdežto však on (Hus) sobě žádal naučení, nechtěli prý mu je dáti doktoři počtem padesáte, kteříž prý častěji od něho stíháni byli, že křivě sebrali články z knih jeho, ano oni prý ani nechtěli s ním o člancích jednati, řkouce: „Tu debes stare decisioni concilii.“ Ty se musíš podvoliti nálezu sboru! Nálezu toho sboru, jehož členové prý se mu vysmívali, kdykoliv uváděl písmo, anebo výroky otcův, a kteřížto tvrdili, že Hus výrokům písma neb otcův špatně rozumí, anebo jich nenáležitě užívá. Na to přechází mistr k tomu, kterak jsou ho chtěli vyzkoumati, zdali v učení o velebné svátosti jest pravo-

¹⁾ E M. S. Mladěnovič. *Palacký*, Docum. 276—285.

věrný čili nic, a k tomu užívali otázky „o universalíích“ čili o podstatě všeobecné (de essentia communi), a kterak v té rozmluvě nedostatečným se býti osvědčil ten, jehož za doktora nejmožnějšího (valentissimus) považují. A když prý svou pravověrnost na jevo dal, zvolal jeden, jemuž rozkázali mlčeti: „Ille! on lstivě podvádí sněm, viztež, abyste nebyli oklamáni, jako byl před věky Berengarem sněm oklamán.“ Jakého však bylo v tom sboru křiku, jakého posměchu a rouhání, vědí prý dobře pánové Václav z Dubé, Jan z Chlumu a Petr jeho notář, stálí bojovníci a milovníci pravdy Páně. Ješto prý takovým hřmotem jej zakřikovali, řekl tato slova: „Mněl jsem, by lepší poctivost, lepší dobrota a řád byl ve sboru tomto než jest.“ Načež prý mu odpověděl kardinál: „Tys na zámku pokorněji mluvil.“ Načež Hus prý odvětil, že ho tam nikdo nezakřikoval, jako se tuto děje. K tomu prý přidal kardinál: „Hle, sbor na tobě žádá, zdalíž by jsi chtěl se podrobiti jeho naučení.“ A naučení to se prý v tom zakládá, aby odvolal články ty, o nichž dí doktoři, že jsou bludny a aby odpřisáhl ony, které byly od svědků stvrzeny. Když takto kardinál mluvil, řekl prý král: „Hle to vše se v krátkosti napíše a ty budeš odpovídati.“ K čemuž doložil kardinál: „Tak se stane v příštím slyšení.“

§. 24.

Třetí veřejný výslech Husův.

Dne 8. června shromáždili se opět kardinálové, biskupové, preláti, mistři a mniši v refektáři Bosákův, kamž se i Zigmund dostavil. Přítomní byli též pánové z Chlumu, z Dubé a Petr Mladěnovič. Slyšení toto třetí bylo nad jiné důležitější, neboť v něm čteno 39 článkův, sebraných ze spisů Husových „o církvi“, „proti Pálčovi“ a „proti Stanislavovi ze Znojma“. Z těchto článků bylo dvacet šest čerpáno ze spisu „o církvi“, sedm ze spisu proti mistrovi Pálčovi a šest ze spisu proti doktoru Stanislavovi ze Znojma. Všecky články srovnávány s autografem Husovým, zvláště jestliže se lišily buď podstatou aneb jen pouhou formou od textu původního.

Vyňatky ze spisu „o církvi“ jsou celkem tytéž, které byly mistrovi předloženy u výslechu a vyšetřování soukromém. Ješto pak Hus články tyto z větší části za nesprávně sebrané prohlásil,

byly některé z nich vynechány, jiné v souhlas s autografem uvedeny a jiné znovu přibrány.

Články vybrané ze spisu „o církvi“ jsou následující:

1. „*Tantum una est sancta universalis ecclesia, quae est praedestinatorum universitas*“ (cap. I. et II. in principio). Jenom jedna jest obecná církev, která jest sbor předzřizených.

K tomuto článku jest připojena i censura jeho: Blud to, pokud tvrdí, jako že tvrdí, že pouze sbor předzřizených jest svatou, všeobecnou církví.

Na doklad, že článek tento skutečně se v autografu nalezá, četl se v původním znění: „Svatá pak katolická církev, t. j. všeobecná jest sbor všech předzřizených, kterým jsou všickni předzřizení přítomní i budoucí.“ Na to se četl i důkaz, jak ho podal Hus vedle sv. Augustina v kapitole první.

2. „*Sicut Paulus numquam fuit membrum diaboli, licet fecerit quosdam actus actibus ecclesiae malignantium consimiles, similiter Petrus, qui in grave incidit perjurium ex permissione Domini, ut fortius resurgeret*“ (cap. III.). Jakož Pavel nebyl nikdy údem ďábovým, ač se dopustil skutků takových, jakých se dopouštějí lidé bezbožní: tak i Petr, klesnuv dopuštěním Božím v těžké krivopřísežnictví, aby tím mocněji povstal.

Že takto věta stojí v autografu, bylo úplně zjištěno; ostatně se Hus přiznal k článku tomu ve vyšetřování soukromém.

3. „*Nulla pars ecclesiae ab ea finaliter excidit, eo quod praedestinationis caritas, quae ipsam ligat, non excidit*“ (cap. III.) Nižádná částka církve na konec od ní neodpadne, jelikož láska z předzřizení, kteráž jest vazbou její, nikdy nevypadá.

V autografu se čte: Tak smeti církevní, t. j. předzvězení, z ní vycházejí, nejsouce z ní jako částky, neboť žádná částka její na konec z ní nevypadne, poněvadž láska předzřizení (*charitas praedestinationis*), kteráž jest vazbou její, nikdy nevypadá. Pravda věty vysvítá prý podle knihy Husovy z I. Cor. 13. Rom. 8.

V soukromém výslechu se čte tato věta na místě čtvrtém. Hus se k ní přiznává a dí, že jest pravdiva ve smyslu složeném.

4. „*Praedestinatus non existens in gratia secundum praesentem justitiam semper est membrum sanctae universalis ecclesiae*“ (cap. V.). Předzřizený, byť se nenalezal v milosti podle přítomné spravedlnosti, zůstává vždy údem svaté obecné církve.

K této větě přidána jest censura: Blud to, pokud smysl věty směřuje ku předzřízenému vůbec (*intelligendo de omni praedestinato*).

Tato věta není však v autografu, alebrž tam se čte: „Někteří jsou v církvi podle víry mrtvé a podle předzřízení, jako předzřízení křesťané jsoucí nyní v nepravostech, kteří ale k milosti se navrátí“ a t. d.

5. „Nullus locus dignitatis vel humana electio vel aliquod signum sensibile facit membrum sanctae ecclesiae catholicae“ (*cap. V. circa finem*). Nižádná hodnost ani volba lidská, aniž nějaké znamení smyslné nečiní údem sv. církve.

V autografu se čte následovně: Záhadné tyto věci (*argutiae*, důvtipné, těžké) se snadno poznají, uváží-li se, co jest to býti oudem anebo částkou církve, a že činí oudem církve pouze předzřízení, které jest úpravou milosti v čase přítomném, a slávy v čase budoucím, nikoli však místo hodnosti anebo volba lidská, anebo nějaké smyslné znamení, ješto ďábel Škariotský, vzdor volbě Kristově a vzdor milodarům dočasným k vůli apostolátu sobě daným, nebyl pravým učeníkem Jeho, ač byl od lidu pravým učeníkem Kristovým jmín, ale byl vlkem v rouše ovčím, jak dí sv. Augustin.

Ze souvislosti tedy jde na jevo, že Hus chtěl říci, že ani ouřad církevní, ani volba lidská nečiní člověka oudem církve, nýbrž jenom a výlučně vyvolení k životu se strany Boží. Učení jeho se tudíž valně rozeznávalo od učení Donatistů, kteří k církvi pouze svaté (*ospravedlněné*) cítili, nikoliv i hříšníky, a proto blud jeho neplynul z toho, jak Hefele myslí, že nerozeznával mezi viditelnou a neviditelnou církvi, a mezi oudem skutečným a v milosti postaveným. (Hefele dí: „Es fehlt hier an der Unterscheidung zwischen sichtbarer und unsichtbarer Kirche, zwischen faktischem und würdigem Mitglied.“¹⁾)

6. „Numquam praescitus est membrum s. matris ecclesiae“ (*cap. 4.*). Předzvěděný není nikdy oudem církve.

V autografu se prý jinak čte (*kap. 4.*), jelikož se tam sice dí: „Nižádný předzvěděný není údem sv. matky církve“, což se hledí dokázati ze sv. Augustina, ale připojuje se: „Připouští se

¹⁾ Hefele, *Conciliengeschichte*. VII. 152.

však, že církev svatá jest mlatem Páně, na němž jsou podle víry zlí i dobří, předzřízení i předzvědění vespolečně, předzřízení jako pšenice, předzvědění jako pléva, první, aby byli shromážděni do stodoly slávy věčné, ti pak aby byli ohněm neuhasitelným pálení, jakož dí evangelium.“

7. „*Judas numquam fuit verus discipulus Christi*“ (cap. V.). Jidáš nebyl nikdy pravým učeníkem Kristovým.

V autografu se čte: „On jsa předzvěděným, nebyl nikdy pravým učeníkem Kristovým, ale vlkem v rouše beránčím. A to prý dí písmo, i sv. Augustin.“ (Viz soukromý výslech Husův.)

8. „*Convocatio praedestinatorum, sive sint in gratia sive non secundum praesentem justitiam, est ecclesia sancta universalis et illo modo est ecclesia articulus fidei*“ (cap. VII.). Sbor předzřízených, ať jsou v milosti čili nic podle přítomné spravedlnosti, jest svatá církev obecná, a v tom způsobu jest církev článkem víry.

V autografu se čte: „Na třetí způsob se církev béře za sbor všech předzřízených, ať jsou v milosti čili nic. A na způsob ten (čili v tom smyslu) jest církev článkem víry, o němž mluví apoštol, když takto píše: Kristus miloval církev svou a t. d. (Efez. 5.), a o kterém mluví snešení apoštolské: „Věřím svatou církev obecnou.“ — Tím prý se nevyklučují jiní dva rozdílové církve, o nichž mistr píše v kap. VII. (Viz soukromý výslech).

9. „*Petrus non fuit, nec est caput sanctae ecclesiae catholicae principale*“ (cap. IX.). Petr nebyl a není svrchovanou hlavou svaté církve katolické.

V autografu se čte: Připouští se však, že Petr měl od skály církve, kteráž (skála) jest Kristus, pokoru, chudobu, stálost víry a proto i blaženost. Ale že by byl Kristus slovy: „A na té skále vzdělám církev svou“ měl ten zámysl, vystavěti na osobě Petrově veškeru církev bojující, tomu odporuje evangelium, výklad Augustinův a rozum; neboť na skále, která jest Kristus a ze které vzal Petr stálost svou, chtěl vzdělati Kristus svou církev, ješto on sám jest její hlavou i základem, nikoli Petr. — Na to uvodí prý Hus výroky svatých, jakým způsobem byl Kristus hlavou církve, a jakým Petr, aby ukázal, že způsobem rozličným může někdo slouiti hlavou církve.

10. „*Si vocatus Christi vicarius Christum sequitur in vita, tunc est ejus vicarius; si vero vadit viis contrariis, tunc*

est Antichristi nuntius, contrarius Petro et domino Jesu Christo et vicarius Judae Schariothis“ (cap. 9. et 14.). Jestliže ten, jenž se zove Kristovým náměstkem, Krista následuje v životě, jest v pravdě jeho náměstkem; jestliže však kráčí po cestách převrácených, jest posel Antikristův, protivný Petrovi i Pánu Ježíši Kristu a náměstek Jidáše Iškariotského.

Věta tato nestojí v té formě v autografu (kap. 9.), ale jinak: „Jestliže chodí po cestách cností svrchu naznačených ten, jenž sluje Petrův náměstek, věříme, že jest pravý jeho náměstek a přední kněz církve, kterou řídí; chodí-li však po cestách protivných, jest posel Antikristův, jsa odporen Petrovi i pánu Ježíši Kristu.“ A sv. Bernard prý takto píše k papeži Eugeniovi v knize IV.: „Mezi tím vykračuješ sobě v oděvu pozlaceném, ozdobený rozličností mnohou. A čeho dosahují ovce? Kdybych se odvážil říci: jest to pastva démonů spíše nežli ovcí“ a t. d. V kapitole 14. se čte: „Jestliže žije vedle mravů Petrovi odporných, hledí-li sobě lakoty, pak jest náměstek Jidáše Iškariotského, který miloval odplatu nepravosti své, prodav pána Ježíše Krista.“

Při čtení článku tohoto pohlíželi prý předsedové na sebe, usmívajíce se a hlavou potřásajíce.

11. „Omnes simoniaci et sacerdotes criminose viventes, ut filii infideles infideliter sentiunt de septem sacramentis ecclesiae, de clavibus, officiis, censuris, moribus, cerimoniis et sacris rebus ecclesiae, veneratione reliquiarum, indulgentiis et ordinibus in ecclesia“ (cap. XI.). Všickni svatokupečtí a nešlechtně žijící kněží, jako synové nevěřící nevěrecky smýšlejí o sedmeru svátostí církve, o moci klíčů, o úradech církevních, o censurách, o mravech, o obřadech a posvátných věcech církevních, o účtě ostatků svatých i řeholích církevních.

Věta tak nestojí v autografu, ale jinak: „Taktéž zle užívají moci své ti, jenž posvěcování kněžské prodávají anebo kupují, úřadu biskupského, kanonikatů anebo fary svatokupecky se domáhají, kteří za sv. svátosti plat vydírají, ti, kteří lakotně, rozkošně a nádherně anebo jakkoliv nešlechtně žijí, poškvřňují moc kněžskou; ti zajisté, vyznávající, že Boha znají, skutky svými ho zapírají, a důsledně tedy v Boha nevěří; a tak jako synové nevěrci nevěrecky smýšlejí o sedmeru svátostí, a t. d. To prý zjevno jest, neboť takoví kněží pohrdají jmenem Božím, jakož dí Malachiáš prorok (kap. 1.).

Když byl článek tento přečten, povstal Hus a pravil: „Proto smýšlí nevěrecky, poněvadž vypadli z víry živé (charitate formata), majíce pro ten čas víru mrtvou.“ I odpověděli jemu: „Kde to stojí v knize tvé?“ On však odvětil, že tak snadno vyrozuměti lze z výrokův otcův uvedených. — Hus tedy neměl za to, žeby člověk smrtelným hříchem víru vůbec ztrácel, anť i po hříchu může míti víru mrtvou, ale že ztrácí víru živou, láskou bohoslovnou oživenou. A poněvadž podle Husa ten v Boha věří (credit in Deum), kdo ho miluje, důsledně nevěří v něho ten, kdož ho nemiluje, ač věří Boha (credit esse Deum) a Bohu (credit Deo), to jest ač má víru mrtvou. Ve smyslu Husově byla by tedy věta nezávadna, avšak není ve svém znění prozřetelna, spíše připouští i smyslu bludného, že smrtelným hříchem ztrácí se veždy i celý obsah víry.

12. „Dignitas papalis a Caesare inolevit“ (cap. 13.). Et infra: „Papae praefectio et institutio a Caesaris potestate emanavit.“ Důstojnost papežská jest od císaře vštípena (vzala zřůst z císaře). Papežovo ustavení a přednostenství má vznik z moci císařské.

Prvé věty prý není v autografu, ovšem pak druhá se v něm nalezá, a sice v kap. 13., kdež se uvodí slova Konstantinova: „Udělujeme jemu (biskupu Římskému) moc a počest císařskou, aby měl přednostenství nad stolci v Alexandrii, Antiochii, v Cařihradě a t. d., a byl knížetem mezi všemi kněžími na světě.“ Hle jak se přednostenství a ustavení papežovo vyronilo z moci císařské! Předce však pravdivý jest ten závěrek, že má papež důstojnost svou bezprostředně z Boha, a nikoli z pouhého člověka, ale jest zapotřebí, aby jí sobě hleděl pokorou zasloužiti, ne však nádherou.

Když byl článek ten přečten, povstal mistr Jan a řekl: že ovšem mělo papežství co do zevního lesku a co do časných statků církvi darovaných, aby bylo důstojností papežskou, z císaře Konstantina původ, jakož i jiní císařové důstojnost onu potvrdili: avšak co do správy duchovní a úřadu církev duchovně řídití, má prý taková důstojnost svůj původ bezprostředně od Krista Pána. K tomu připojil Alliacký: „Vždyť pak za časů Konstantinových byl shromážděn všeobecný sněm, a proto se nález jeho k vůli přítomnosti a počtě císařově Konstantinovi (pouze) připisuje, proč tedy nepravíte (mistře Jene), že přednostenství papežovo nevyply-

nulo spíše ze sněmu, nežli z moci císařovy? Mistr odpověděl: „Co do dotace, jak jsem pravil, kterou učinil císař.

13. „Nullus sine revelatione assereret rationabiliter de se vel de alio, quod esset caput ecclesiae particularis sanctae“ (cap. 13.). Nikdo o sobě nebo o jiném nemůže rozumně tvrditi, leč by mu bylo zjeveno, že jest hlavou některé církve částečné.

V autografu se čte takto v řádkách po této větě následujících: „Ačkoliv žije-li spravedlivě, doufati může, že jest členem svaté choti, katolické církve, podle toho, co stojí v Ekklesiastiku napsáno, že člověk neví, zdali by lásky anebo nenávisti hoden byl, a co dí Kristus u sv. Lukáše (17.): „Když učiníte všecko, co vám přikázáno jest, rcete: Služebníci neužiteční jsme.“

14. „Non oportet credere, quod iste quicumque Romanus pontifex sit caput cujuscumque particularis ecclesiae, nisi Deus eum praedestinaverit“ (cap. 13.). Není potřebno věřiti, že tento kterýkoliv papež Římský jest hlavou kterékoliv částečné církve, leč by ho byl Bůh předzřídil.

Věta jest v té formě v autografu, a dokazuje se tím, poněvadž by jinak víra křesťanská byla klamna, a křesťan by lež vyznával, ješto církev prý byla v Anežce (papežici) podvedena.

15. „Potestas papae vicaria frustratur, nisi ipse papa conformetur Christo vel Petro in moribus et in vita, nec aliter a Deo recipit procuratoriam potestatem, quia nulla alia sequela est pertinentior“ (cap. 14.). Moc papežova náměstná se maří, jestliže se papež sám nepodobá Kristu nebo Petrovi ve mravech a v životě, aniž se mu dostává jinak od Boha moci náměstné, nad což není důsledku náležitějšího.

Věta ta není v té formě v autografu, ale jinak: „Poněvadž náměstek, jako takový, drží místo vyššího, od něhož má moc náměstnou, a proto jest slušno, aby tím více tomu, jehož místo drží, se připodobnil ve mravech, poněvadž by se jinak moc taková zmarila. A z toho prý se utvořuje důkaz: Člověk jest náměstek toho, jehož místo drží a od něhož obdržel náměstnou (procuratoriam) moc; ale nižádný nedorží (nezastává) místo Kristovo a Petrovo, leč by je následoval ve mravech, neboť není důsledku náležitějšího, aniž se jinak obdržuje od Boha moc náměstná: a proto se vyžaduje k ouřadu tomu i připodobnění se ve mravech, i autorita toho, kdož úřad uděluje.“

Když tento článek byl přečten, povstal mistr a pravil, že věty té smysl jest, že se moc v takovém papeži maří co do zásluhy a co do odměny, ku které by pro ni dospěl anebo nedospěl, nikoliv ale co do úřadu. Na to podotkli: „Kde však jest takovýto výklad tvého učení?“ On odpověděl: „V kapitole druhé naproti Pálčovi.“ Oni ale na sebe pohlížejíce, smáli se.

16. „Non quia papa vices tenet Petri, sed quia magnam habet dotationem, ex eo est sanctissimus“ (cap. 14.). Ne proto sluje papež nejsvětějším, že jest Petrův náměstek, ale že má velikou dotací.

Této věty není v autografu, ješto jest ve středu svém změněna a ku konci zkrácena, ale tak se tam čte: „Ne tedy proto, že drží místo Petrovo a že má velikou dotací, jest nejsvětější, alebrž tehdáž jest svatým, když následuje Krista v pokoře, krotkosti, trpělivosti a v práci, vázán jsa svazkem lásky.

17. „Cardinales non sunt manifesti et veri successores collegii aliorum apostolorum Christi, nisi vixerint more apostolorum, servantes mandata et consilia domini Jesu Christi“ (cap. 14.). Kardinálové nejsou zjevní a praví nástupci sboru apoštolského, leč by žili podle apoštolů, šetříce přikázání a rad Ježíše Krista.

Věta jest v té formě v autografu, a tamtéž jest odůvodněna tím, že vcházejíce odjinud do ovčince, nežli skrze dvěře Krista, jsou zlodějové a lotrové, jakož se čte u svatého Jana v desáté kapitole.

Na to povstal Alliacký, jsa předsedou té schůze sněmu (při výslechu Husově), řka, že výrazové Husovi v knize jsou daleko horší a příkřejší, než jak věty sebrané znějí, i káral mistra, že nešetřil způsobu a míry, a že své řeči nepřispůsobil svým posluchačům, ješto nebylo potřebí, nepřítomných kardinálů snižovati a tak laikům pohoršení dávatí. Hus odvětil: že jeho slovům naslouchali i kněží a jiní učení mužové, a proto prý i o tom se šířil, aby sebe a jiných znali a se varovali. Tu odpověděl kardinál: „Vos male facitis, quod per tales praedicationes statum ecclesiae vultis dejicere.“ (Špatně jednáte, že takovými kázáními církevní řády chcete podvrátiti.)

18. „Nullus haereticus ultra censuram ecclesiasticam est relinquendus iudicio saeculari morte corporis puniendus“ (cap. 16.). Nižádný kacír církevní censurou (trestem) stí-

žený nemá býti soudu světskému odevzdán, aby byl trestán na hrdle.

Věty té v autografu není, ale jinak tam psáno: Hus se v knize své dovolává naproti doktorům Krista, jenž nechtěl občanský souditi, aniž nález smrti učiniti (Luk. 12. Jo. 8.); ano i normu stanovil, jak by se mělo s těmi zacházeti, jenž byli zhřešili (Mat. 18.), nejprvé je totiž soukromě napomínati, potom před svědky, a pak u sboru církve. Tak prý naznačil Kristus Petrovi, jenž měl býti po něm Římským papežem, aby bloudícího poctivě napravoval, neposlušného před svědky káral. tvrdošijného církvi udal, ale zatvrzelého nezabíjel. nýbrž se ho jako publikána a pohana varoval.

K tomu přidal Hus: on že praví, že má býti kacíř nejprvé z písem důvody odtud váženými poučen, jakož učinil sv. Augustin a jiní. Jestliže by kacíř nechtěl se zřící bludů svých, tož že nepraví, žeby nesměl tělesně trestán býti, ale že veždy musí předcházeti naučení z písma. K těm slovům povstalo reptání a hluk. Mezi tím četli někteří z autografu Husova místo ono, kterým horlí proti lidem, jenž na smrt vydávají člověka, a kde je srovnává se zákoníky a farizey a praví je býti podobnými těm, jenž řekli Pilátovi: že nesluší jim zabítí někoho, a proto byli horšími vražedníky nad Piláta, o němž dí Kristus: „Kdo mne vydal tobě, horší hřích má.“ Z toho povstal na novo hluk, i tázali se ho sborně: Zdali snad farizeům jsou podobni, kdož kacíře světským rukoum odevzdávají? Mistr odpověděl: „Ti, kdož člověka nevinného na smrt vydávají.“ I řekli: „Ne, ne, ty zde mluvíš o doktorích.“ To pohnulo opět Alliaka k výroku: „Toto vše daleko horší jest, než jak znějí vyňaté články.“

19. „Mundi nobiles debent compellere sacerdotes ad observantiam legis Christi“ (cap. 17.). Světští páni jsou povinni, připuditi kněží, aby šetřili zákona Kristova.

Věta tato se prý nenalezá v autografu tak, ale jinak: „Žádá sobě a káže strana naše (Husova), aby bojující církev podle svých částek, jak je zřídil Pán, byla složena z kněží, jenž šetří zákona Božího, ze šlechty, kteráž pudí k zachování téhož zákona, a z lidu, jenž má býti podle zákona Kristova k službě (ministrare) oběma řádům předešlým.“

20. „Obedientia ecclesiastica est obedientia secundum adinventionem sacerdotum ecclesiae, praeter expressam

auctoritatem scripturarum“ (cap. 17.). Poslušnost církevní jest poslušnost podle vynálezku kněží mimo zřejmou autoritu písma.

Věta prý se v následujícím způsobu čte v autografu: „Sluší znamenati, že jest trojí poslušnost: duchovní, ku které jsme podle zákona Božího zavázáni; občanská, zákonu občanskému povinná; církevní jest poslušnost podle vynálezků kněží církve mimo zřejmou autoritu písem.“

Když byla věta přečtena, obmezil mistr výměr poslušnosti tím, že jest poslušnost církevní ta, kterou nařizují kněží mimo autoritu písma, aneb i naproti zákonu Božímu.

21. „Quod excommunicatus a papa, obmisso iudicio papae et concilii generalis, si appellet ad Christum, praeservatur, ut excommunicatio hujusmodi non afficiat eum“ (cap. 18.). Že vyobcovaný z církve od papeže může s pominutím soudu papežova a sněmu obecného ku Kristu se odvolati, a zabrání tím, aby kletba taková ho nedosáhla.

Té věty není v autografu, ale čte se tam, že Hus vida, že bylo jemu a straně jeho odepřeno slyšení na dvoře papežském a že mu nic neprospělo, když se odvolal od jednoho papeže k nástupci jeho, aniž odvolání se od papeže ku sněmu, pro nejistotu, zdali a kdy bude sněm svolán, nemělo žádoucího cíle, tož že se konečně odvolal ku hlavě církve Kristu Pánu, ješto on jest zajisté výbornější soudce, nežli kterýkoliv papež, nemoha blouditi, aniž oslyšeti toho, kdož sobě žádá spravedlnosti, aniž může koho nespravedlivě odsouditi a t. d.

K těmto slovům knihy své připojuje mistr: Přiznávám se, že jsem se ku Kristu odvolal, ale tenkrát, když poručníkům do dvou let a ještě více slyšení nedáno. Načež mu odvětil Alliacký: „Chcete býti nad sv. Pavla, který ne ku Kristu, ale k císaři se odvolal?“ Mistr však trefně odpověděl: „Ovšem; ale kdyby zde někdo totéž chtěl učiniti, byl by za kacíře pokládán, ač sv. Pavel se neodvolal k císaři o své vůli, nýbrž k rozkazu Kristovu.“ Řeči té prý se sněmovníci smáli. A když mu namítli, že i služby Boží konal (i výkony kněžského úřadu vůbec), ač v klatbě se nalezal, vyznal, že se tak stalo, ale vezdy „sub appellatione“. K otázce, zdali byl od papeže rozhřešen, odpovídá: „Nikoli.“ Na ta slova se kardinál Zabarella naklonil k notáři, aby tuto okolnost zaznamenal, jakož i při jiných člancích činil.

22. „Si homo est vitiosus et agit quidquam, agit vitiose;

et si est virtuosus et agit quidquam, tunc agit virtuose“ (cap. 19.). Je-li člověk nešlechtný, koná všecko nešlechtně, co koná; a je-li cnostný, koná všecko cnostně, co koná.

Článek ten jest v autografu, předchází mu tamtéž rozdělení úkonů lidských na cnostné a nešlechtné.

Když se věta z autografu přečetla, řekl Alliacký: „Jelikož písmo dí, že všickni hřešíme, a zase: „Díme-li, že hříchu nemáme, sami se svodíme“, tož bychom vezdy nešlechtně jednali. Na to odvětil Hus: „Písmo mluví na těch místech o hříších všedních, které nevypuzují stavu cnostného (habitum virtutis) z člověka.“ A když připomenul mistr Vilém, že ani ti hříchové se nesnášejí s úkonem mravně dobrým, chtěl se Hus krýti autoritou sv. Augustina, byl však zakřičen.

23. „Sacerdos Christi, vivens secundum legem ejus, habens scripturae notitiam et affectum ad aedificandum populum, debet praedicare, non obstante excommunicatione praetensa“; et infra: „quod si papa vel alius praepositus mandat sacerdoti sic disposito non praedicare, non debet obedire“ (cap. 20.). Žije-li kněz Kristův podle zákona Božího, maje známost písma a vnuknutí, vzdělati lid, musí kázati bez ohledu na kletbu; a doleji: Zakázal-li by papež aneb jiný prelát knězi tak uspůsobenému kázati, nesmí uposlechnouti.

Prvá částka věty jest prý jinak položena v autografu, a sice: „Bez ohledu na kletbu, kterou se hrozilo, aneb kterou byl již někdo stížen.“ To prý všecko se dokazuje z písma, a sice ze Skutků apoštolských (kap. 5.), kdež se zřejmě dí, že máme Boha více poslouchati, nežli lidí. A z toho prý plyne, že kněz Kristův, maje známost písma a vnuknutí ku vzdělání lidu, kázati musí bez ohledu na kletbu. Neboť prý podle sv. Petra (Act. 10.) takto Bůh sám činiti velí. Ano Kristus zřejmě dí: Jdouce do celého světa učte a t. d. Tak nás prý učí i sv. Otcové: sv. Augustin, sv. Jarolím, sv. Řehoř a sv. Isidor. Z té příčiny jest snadno se přesvědčiti, že kněz jest zavázán kázati, jako bohatec povinen jest, almužnu udělovati. A proto jestližebý zakázal papež knězi uspůsobenému kázati, anebo bohatci almužnu udělovati, rozkazu toho uposlechnouti nelze.

Když toto vše bylo přečteno, jal se mistr mluvit: „Já rozumím slovem „excommunicatio praetensa“ kletbu nespravedlivou a nespořádanou, kteráž se protiví soudnému řádu a zákonu

Božímu; pro takovou že nemá kněz přestat kázati, aniž se jí báti, žeby mu konečně ku zátratě sloužila.“ A když mu namítali, že takovou kletbu nazval požehnáním, odvětil mistr: „Pravda jest to, a já ještě tvrdím, že nespravedlivá kletba slouží tomu, kdo jí byl stfžen, ku požehnání, což i písmo stvrzuje.“ „Než ale“, dí kardinál Zabarella, „právo nás učí, že i takové kletby jest se co báti.“ Mistr odpověděl: „Arci, jest asi osm příčin.“ Načež kardinál: „A ne více?“ Mistr však připojil, že snad i více.

24. „*Quilibet praedicantis officium accepit, qui ad sacerdotium accessit, et ejus mandatum debet exsequi, excommunicatione praetensa non obstante*“ (cap. 20.). Kdo ku kněžství dospěl, obdržel i kazatelský úřad a musí příkaz ten naplniti, aniž mu vadí předstíraná kletba.

Věta tato se prý čte v jiném způsobu v autografu: „Poněvadž každý, dosáhnuv kněžství, i úřad kazatelský zároveň obdrzuje, jest na jevě, že rozkaz ten naplniti musí bez ohledu na předstíranou kletbu. Taktéž nemá žádný katolík pochybovati, že ten, kdož dostatečně vyučen jest, více povinen jest, učiti a t. d., nežli skutky milosrdné prokazovati. Jestliže tedy ten, kdož almužnu dáti může, k tomu zavázán jest pod trestem věčné zátraty, tím více jest zavázán k almužnám duchovním.“

25. „*Censurae ecclesiasticae sunt Antichristianae, quas clerus excogitavit ad sui exaltationem et populi suppeditationem, si ipsi clericis laici ad eorum non obediverint voluntatem*“ (cap. ult.). Církevní censury (tresty) jsou nekřesťanské, jež kněží vymyslili, aby sebe vyvýšili a lid sobě podmanili, když by nechtěl dle jich vůle poslouchati.

Věta tato není v tom znění v knize, ovšem pak smysl její v kap. 23., a sice ve formě daleko příkřejší.

26. „*Non debet poni interdictum in populo, quia Christus, summus pontifex, nec propter Joannem baptistam, nec propter suas injurias posuit interdictum*“ (cap. ult.). Stavení služeb Božích se nemá na lid uvalovati, poněvadž Kristus, nejvyšší kněz, ani pro Jana Křtitele ani pro bezpráví sobě činěné nestavil služeb Božích.

Ani tato věta není v tom způsobu v autografu, avšak smysl jest tam dojistá, jen že ve formě daleko horší, neb se tam dí: „Kterak se často uvaluje na lid stavení služeb Božích pro vsazení jediného zloděje klerika, kdežto Kristus, nejvyšší kněz,

neupalil trestu toho na lid ani tenkrát, když byl do žaláře uvržen prorok, nad něhož nebylo většího, ani tehdáž, když byl stat; ano Kristus nestálal zlořečením farizeů, zákoníků, kněží a vojáků, když mu až k smrti bylo ublíženo, nýbrž modlil se za nepřátely své. ¹⁾

Když byly články ze spisu „o církvi“ sebrané přečteny, jali se ihned čísti věty vyňaté z traktátu mistrova „naproti mistrovi Štěpánu Pálčovi“, a sice:

1. „Si papa, episcopus vel praelatus est in peccato mortali, quod tunc non est papa, episcopus vel praelatus“ (fol. 256.). Nalézá-li se papež, biskup neb prelát ve hříchu smrtelném, není papežem, biskupem neb prelátem.

Věta tato jest v autografu v tétéž formě. Hus tam odkazuje k sv. Otcům, k Augustinovi, Jarolímovi, Janu Zlatouštemu, Řehořovi, jenž tvrdí ještě více, že totiž takový není ani křesťanem. Tomu aby se tedy naučil ten lhář (fictor, Páleč), že lidé takoví nejsou pro ten čas ani v pravdě ani hodně, ale pouze dle jména (aequivoce) papeži, biskupy a preláty, jsouce podle pravdy sv. evangelia v skutku zloději a lotry. A něco doleji: „Připouštíme však, že zlý papež, biskup, prelát a kněz jest přece rozdavačem svátostí ač nehodným, skrze něhož Bůh křtí, posvěcuje, aneb jinak ku prospěchu své církve působí.“

Když byl článek ten ku konci přiveden, přidal k němu mistr: „Ano, ani král není hodně králem před Bohem, je-li ve hříchu smrtelném; to prý plyne ze slov Páně skrze proroka Samuele k Saulovi řečených: „Protože jsi zavrhl řeč Hospodinovu, zavrhl tebe Hospodin, abys nebyl králem.“ (I. Král. 15, 23.).

Touž dobou, když Hus slova ta mluvil, stál právě císař u okna, rozmlouvaje s falckrabětem a purkrabím Norimberským o tom, že snad nebylo v celém křesťanstvu většího kacíře, nežli jest tento Jan Hus. I přivolali ho, a přiměli Husa, aby větu o králi ve smrtelném hříchu jsoucím opakoval. A když mistr tak učinil, obmezil větu svou tím, že král jsa ve hříchu jest nehodně králem co do zásluhy (quoad meritum, nikoliv co do podstaty), ač jest jím co do ouřadu (quoad officium). Na to odvětil král: „Jene Huse, nikdo nežije beze hříchu.“ Kardinál Alliacký však

¹⁾ E M. S. Mladěnovič. *Palacký*, Docum. 285—298.

se jal mistra kárati: „Jene Huse, nebylo-liž tobě dosti, žes se snažil duchovní stav zničiti, zlehčiv jej svými spisy a dogmaty, chceš snad zrušiti a svrhnutí i moc světskou?“ Když však Pálec naproti mistrovi dovozoval, že Saul zůstal králem, ač zhřešil, ne proto, že snad byl svatý (jakým arci nebyl, zhřešiv), ale pro svatost pomazání svého na krále: odpíral Hus, dovolávaje se sv. Cypriana, že ten, kdož Krista ve mravech nenásleduje, nadarmo nosí jméno křesťana. Načež patrně rozčilen odpověděl M. Pálec: „Hle! jaký to nesmysl! chtějí z toho, že někdo není pravým křesťanem, dokazovati, že také není pravým papežem, králem a biskupem, ješto, jak doktorům vůbec známo jest, jméno křesťana jest jméno „zásluhy“, jméno papeže však, biskupa a krále jest jméno „úřadu“. Mistr odvětil: „Není jináče! Věc jest patrna na Baltazarovi Kossovi, dříve papeži Janu XXIII., který byl-li pravým papežem, proč tedy sesazen jest s úřadu svého?“ Král Zigmund odpověděl: „Pánové na sněmu jsoucí trvali na tom, že Baltasar ten byl pravým papežem, že však složen jest s papežství pro zjevné zločiny své, kterými pohoršil církev Boží a promrhal zboží církevní.“

2. „*Gratia praedestinationis est vinculum, quo corpus ecclesiae et quodlibet ejus membrum jungitur ipsi capiti insolubiliter*“ (cap. 2. fol. 2.). Milost předzřízení jest vazba, kterou se tělo církve a každý její úd s Kristem nerozlučitelně spojuje.

Věta jest v autografu zrovna tak, jak byla předložena, a dokazuje se tamtéž z textův Řím. 8, 35—39., Jan 10, 27—28. Tato vazba nerozlučitelná jest prý duchovní, nikoliv tělesná.

K tomu připojuje Hus: Obmezí-li se pojem církve na sbor aneb veškerenstvo předzřízených, jakož v prvých člancích učiněno bylo, pak jest každý člen, ano celé tělo církve s hlavou Kristem nerozlučitelně spojeno skrze milost předzřízení, jakož prý toho vymáhají autorita i Kristova i apoštolova a jiných svatých.

3. „*Si papa est malus et praesertim praescitus, tunc ut Judas apostolus est diabolus, fur et filius perditionis, et non caput s. ecclesiae militantis*“ (cap. 2. fol. 4.). Je-li papež zlý a především je-li předzvěděný, pak jest jako apoštol Jidáš ďáblem, zlodějem a synem zátraty a ne hlavou svaté bojující církve.

Věta tato není v té formě v autografu, jelikož tam způsobem tázavým jest postavena: Je-li papež zlý a především je-li před-

zvěděl, pak jest jako apoštol Jidáš ďáblem, zlodějem a synem zátraty; jakby tedy byl hlavou církve svatě bojující, jak dí mazač (lhář, fictor), hlavou tělesnou, ještě není ani členem sv. bojující církve? Neboť, kdyby byl členem církve, byl by spojen s Kristem milostí předzřítelnosti a přítomné spravedlnosti co úd těla Jeho, jakož dí apoštol (I. Cor. 6.): „Nevíte, že těla vaše jsou oudy Kristovy?“

4. „Papa vel praelatus malus vel praescitus non est vere pastor, sed aequivoce, sed vere fur et latro“ (cap. 2. fol. 5.). Papež neb prelát zlý anebo předzvědělý není v pravdě pastýřem, alebrž jen dle jmena, v skutku však zlodějem a lotrem.

V autografu se čte text trochu jináče: „Nebo je-li zlý, pak jest nájemník, o němž dí Spasitel: Nájemník a ten, který není pastýř a jehož nejsou ovce vlastní, vida vlka, an jde, opouští ovce a utíká (Jo. 10.), a tak činí na konec každý zlý a předzvědělý. Takový papež tedy a prelát zlý a předzvědělý jest sice pastýřem podle jmena, ale v pravdě jest zlodějem a lotrem.“

Po přečtení věty této povstal M. Jan a doložil: „Tak jsem všecko obmezil a obmezují, že takoví nejsou podle zásluhy a na ten způsob ne v pravdě a hodně před Bohem papeži, preláty a pastýři, ale toliko co do úřadu, a proto že za takové od lidí jmíni byli.

Když tuto poznámku učinil Hus, povstal jeden mnich za zády jeho, oděn jsa v černou kápi a rouchem svrchu atlasovým, a pravil: „Vizte, aby Hus neoklamal snad sama sebe a vás“; neboť on prý měl s mistrem rozmluvu ve výslechu, s doložením: „že snad zlí papežové nejsou jiní co do zásluhy, ovšem pak co do úřadu“, a toho výkladu jeho že nyní používá Hus, jak ho byl (od mnicha) slyšel, ne však že by byly ty věty v knize jeho (Husově) položeny.“ — Mnich ten asi sotva četl spisy Husovy, a učinil snad poznámku svou, nic nevěda, jen proto, aby také jednou hlas jeho ve sboru slyšán byl. Proto zasloužil důtku, kterou ho mistr oslovil: „Neslyšels, že slova ta jsou ve knize mé, ano že právě teď předčítána byla? Neboť co na tom sejde, praví-li se, že zlí a předzvědělí biskupové, preláti a kněží nejsou ani v pravdě, ani hodně podle přítomné spravedlnosti biskupy, preláty anebo kněžími, alebrž že jsou nehodní přísluhovatelé svátostí Božích; anebo co do úřadu že jsou nehodní, a přece skrze ty nehodné kněze, preláty a biskupy že Bůh křtí a svěťí? A to učení se prý jeví na

Janu XXIII., jenž se teď Baltasarem zove, ač byl-li v pravdě papežem, anebo spíše zlodějem a lotrem.“ Otcové však vespoleh na sebe pohlížejíce, posmívali prý se mu, a pravili: „Ovšem že byl pravým papežem.“

5. „Papa non est, nec debet dici sanctissimus, etiam secundum officium, alias rex etiam deberet dici sanctissimus secundum officium et tortores, praecones, et diaboli deberent dici sancti“ (cap. 2. fol. 2.). Papež není a nemůže se zváti nejsvětějším, ani podle úřadu, jinak by i král musel slouti podle úřadu nejsvětějším, ano i pochopové, katové i ďáblové museli by tak býti jmenováni.

Věta ta jest v jiné formě v autografu: Lhář (fictor, Páleč) by měl asi takto uzavíratí: Je-li někdo otcem nejsvětějším, chová to otcovství co nejsvětěji, je-li však otcem nejhorším, chová co nejhůř otcovství své: a taktéž je-li biskup nejsvětější, jest i nejlepší. Praví-li tedy (Páleč), že jméno papeže směřuje k úřadu, následovalo by z toho, že tento člověk papež předzvěděný a zlý jest člověkem nejsvětějším a proto také podle úřadu nejlepším; jelikož ale žádný nemůže býti podle úřadu ten nejlepší, leč by zastával úřad svůj co nejlépe, následovalo by z toho, že papež zlý a předzvěděný zastává úřad svůj co nejlépe, a jelikož ho zastávati nemůže co nejlépe, leč je-li mravně dobrý podle slov Páně: „Kterak můžete dobré věci mluvíti, jsouce zlí“ (Mat. 12.), pak by papež zlý a předzvěděný byl v témž okamžení i mravně dobrý, což sobě patrně odporuje. A jestliže sluje papež podle úřadu „nejsvětějším“, proč by i král Římanů neměl slouti nejsvětějším? ještě podle sv. Augustina drží král místo Božství Páně, kněz však jakož i papež pouze místo člověčenství? A proč by i soudcové čili justiciárové, ano i katové a pochopové nemohli slouti svatými, ještě také jejich úřad k tomu směřuje, aby prospěšně a záslužně sloužil církvi Kristově?

K slovům těm z knihy vyňatým přidává Hus: „Neznám skutečně příčiny, proč bych měl zváti papeže nejsvětějším; neboť by mu mohlo dostačiti, aby sloul svatým a jím také byl. Vždyť pak i o Kristu se pouze čte: Ty sám jsi svatý. A Jeho jedině zovu nejsvětějším.“

6. „Si papa vivit Christo contrarie, etiamsi sit rite, legitime et canonice electus secundum humanam electionem, ascendit aliunde in papatum, quam per Christum“ (cap. 3. fol. I.).

Žije-li papež Kristu protivně, byť i řádně, zákonně a kanonicky volbou lidskou byl vyvolen, vchází odjinud v papežství, než skrze Krista.

V autografu se tato věta poněkud jinak čte: „Je-li papež svým životem Kristu odporen, svou pýchou, lakotou, instivostí a chlipností, zda nevchází odjinud do ovčince, nežli skrze pokorné dvěře pána Ježíše Krista? A půjčme toho, žeby, jak pravíš, vešel řádnou a zákonnou volbou, kterouž zovu v popředí Bohem způsobenou, nikoli podle ustavení pouze lidského jsoucí, i tenkrát by o něm platilo, že vešel odjinud; neboť Jidáš Iškariotský byl řádně a zákonně Bohem Kristem na biskupství vyvolen, jakož sám dí: „Zdali jsem já vás dvanácte nevyvolil? a jeden z vás jest ďábel“ (Jo. 6, 71.); a přece vešel odjinud, jsa zloděj, ďábel a syn zátropy.“

Když byla věta odbyta, jal se Hus dosvědčovati, že skutečně věří, kterak papež neb prelát, živ jsa bezbožně, odjinud vchází do ovčince Kristova, byť i po lidsku k tomu úřadu byl vyvolen, jakož máme prý toho příklad na Jidáší, který, ač byl Kristem k apoštolskému úřadu vyvolen, přece nevešel skrze Krista, an byl zlodějem, lakomcem a synem zátropy. Po těchto slovech zvolal Pálež: „He, jaká to zpozdilost! Jidáš prý byl vyvolen Kristem, a přece vešel odjinud!“ Hus však znovu stvrzoval, že přece tomu tak jest, anť prý to není v odporu, díme-li: Jidáš jest Kristem vyvolen, a přece vchází odjinud, an byl zlodějem, lotrem a synem zátropy. Pálež však odvětil: „Nikoliv, neboť když byl někdo zvolen řádně a zákonně za papeže aneb za biskupa, a později vede život Bohu protivný, nevešel proto odjinud.“ Než Hus se nedal přesvědčiti, spíše dále stvrzoval: „Pravím, že každý, kdož nabyl biskupství, prelátství, aneb kteréhokoliv kněžského úřadu svatokupčením, ne za tím úmyslem, aby v církvi pracoval, ale aby hýřil, hodoval, rozkošně žil a pýchou se nadýmal, vchází odjinud, ješto nevešel skrze pokorné dvěře Ježíše Krista, a každý takový jest podle evangelia zloděj a lotr.“

7. „*Condemnatio XLV articulorum Vikleí per doctores facta est irrationabilis et iniqua, et causa per eos allegata est ficta, videlicet, quod nullus ex eis est catholicus, sed quilibet eorum est aut haereticus, aut erroneus, aut scandalosus*“ (cap. 4. fol. 1.). Zátropa 45 kusův Viklefových způsobená od doktorův jest nerozumná a nešlechtná, a příčina od nich naznačená jest

lhavá, jakoby totiž žádný z nich nebyl katolický, alebrž každý buď kacířský, anebo bludný anebo pohoršlivý.

V autografu jest věta ve formě jiné: „Zavrženo jest 45 kusův z té příčiny, že žádný z těch 45 kusův není katolický, ale každý buď heretický, nebo bludný anebo pohoršlivý. O doktore, kde jest toho důkaz?“

Po odbytých člancích ze spisu naproti Pálčovi sebraných oslovil Husa Alliacký takto: „Mistře! vy jste pravil, že nižádného bludu Viklefova nechcete hájiti, a hle, z vašich spisův jde na jevo, že těch kusův i veřejně hájíte. A věru! zde (v knihách) jsou věci daleko pohoršlivější a závažnější.“ Hus odpověděl: „Ctihodný otče! Já nechci žádného bludu hájiti, tudíž ani Viklefova bludu, ale zdálo se mi býti proti svědomí, souhlasiti beze všeho se všeobecnou zátrátou kusův těch, a proto jsem nechtěl ihned souzvukovati se zátrátou jednoho každého, zvláště, ješto se ta censura o jednotlivých kusech nedala nijakž tvrditi.“

Články vyňaté ze spisu Husova „naproti Stanislavovi ze Znojma“ byly následující:

a) „Non eo ipso, quod electores vel major pars eorum assenserint una voce secundum ritus hominum in personam aliquam, eo ipso persona illa est legitime electa, vel quod eo ipso est manifestus et verus successor Christi, vel vicarius Petri apostoli in officio ecclesiastico: sed eo ipso, quo quis copiosius operatur meritorie ad profectum ecclesiae, habet a Deo ad hoc copiosius potestatem“ (fol. 13.). Ne proto jest osoba zákonně zvolena, anebo zjevným a pravým náměstkem Petrovým v úřadu církevním, poněvadž buď jednohlasně anebo většinou hlasů po řádu lidském byla zvolena: ale proto že hojněji se přičinuje k zásluhám o prospěch církve, má od Boha k tomu hojnější moc.

V autografu se čte: „Dejme tomu, že by zvolili ženštinu za papeže, jako se stalo s Anežkou, která se zvala Janem, která více než po dvě leta držela papežství; dejme tomu, že by zvolili lotra, zloděje a ďábla, jako Kristus zvolil Jidáše: a tak by důsledně zvoliti mohli (za papeže) i Antikrista. A dejme tomu, že by zvolili z pouhé liché náchylnosti, lakoty anebo z nenávisi osobu, s níž nijakž nesouhlasí Bůh: a tak bude zřejmo, „že ne proto jest osoba zákonně zvolena a pravým a zjevným náměstkem Petra apoštola aneb jiného z apoštolů v úřadě církevním, poněvadž buď souhlasně anebo většinou hlasů byla zvolena.“ A proto prý ti.

jenž k písmu více stojí, vyhlašují toho, jenž byl vyvolen, pouze podle pravděpodobnosti za skutečně zvoleného. Ať by tedy zvolili dobře anebo zle, máme skutkům zvoleného věřiti; neboť „čím hojněji působí k zásluhám o prospěch církve, tím hojnější má od Boha k tomu moc.“ A proto prý dí Kristus: „Skutkům věřte“ (Jo. 10.).

Toto vše prý opětně se jeví na Janu XXIII., jehož zvolili, svatokupci, vražedníkovi a mořském loupežníku, zvláště v 54 kusech, vydaných proti němu na sněmu Kostnickém.

Pozn. Článkův obžalobných naproti Janu XXIII. bylo 72, jimiž se mu všeliké zločiny za viny kladou; jako: že byl rodičův neposlušný, již od mladosti lhavý a nečistý, že se dotřel prostředky nechtvalnými za komořího u papeže Bonifacia IX., že sobě koupil důstojnost kardinálskou, že jsa legátem v Bologně tyransky sobě počínal, lid dřel a mnohé ožebračil, že jeho působením byl Alexander V. otráven; jsa papežem nebyl prý lepším, zanedbáváje jako pohan služby Boží a nemodle se církevní hodinky, postů prý nedržel, mši sv. rychle jako po myslivecku čítal, on prý jest dřičem chudiny, záštitou nespravedlnosti a svatokupectví, nezdržlivý, ješto prý cizoložil se ženou svého bratra, smilnil s jeptiškami a porušil mnoho panen a žen, prodával beneficia církevní a k tomu ustanovil zvláštní taxátory v Římě, taktéž za peníze prodával svátosti a odpustky atd.

b) „Papa praescitus non est caput ecclesiae sanctae Dei.“ Papež předzvěděný není hlavou svaté církve Boží.

Věta tato prý není v autografu, ale takto se čte v kapit. 2. (fol. 9.): „Chtěl bych od doktora slyšeti důkazu působivějšího o tom, proč za nevěreckou pokládá otázku: „Je-li papež nevěrecký, jak může býti hlavou církve svaté?“ Ille pravda, která klamati nemůže, praví k farizeům: „Plémě ještěřcí, kterak můžete dobře věci mluvití, jsouce zlí?“ (Mat. 12, 34.) Ille také já se táži zákoníků: Je-li papež předzvěděný a tak plémě ještěřcí, jak by mohl býti hlavou svaté církve Boží? Ať odpoví zákoníci a farizeové, kteří byli při soudu Pražském. Neboť zajisté spíše možno jest, aby předzvěděný dobré věci mluvil, jelikož může býti v milosti podle dočasné spravedlnosti, než aby byl hlavou sv. církve Boží. Také prý u sv. Jana (5.) káravě se táže Pán židů: „Kterak vy můžete věřiti, jenž jedni od druhých chválu přijímáte; a a slávy, kteráž jest od Boha samého, nehledáte?“ A taktéž já se podobně táži: Jak může býti papež hlavou církve, je-li předzvěděný, a přijímá-li slávu od světa, chvály však, která jest od

Boha, nehledá? Spíše možno zajisté, aby papež předzvěděný věřil, než aby byl hlavou církve svaté.

Zde zase Hus dokládá: že přijme-li se církev za sbor předzřízených, tu že se táže: Je-li papež předzvěděný, jak může býti hlavou církve svaté?

c) „Non est scintilla apparentiae, quod oporteat esse unum caput in spiritualibus regens ecclesiam, quod semper cum ipsa militante ecclesia conversetur“ (cap. 5. fol. 2.). Ani jiskry jistoty není, že by bylo třeba hlavy jedné, kteráž by spravovala církev u věcech duchovních, a vezdy s církví bojující obcovala.

V autografu prý se čte: „Jest to zamotaný závěrek (Stanislavův): Král český jest hlavou království českého, tedy jest papež předzvěděný hlavou celé bojující církve. Neboť větší jest toho potřeba, aby Kristus byl hlavou církve bojující ve věcech duchovních, nežli aby císař vedl správu její ve věcech časných; protože Kristus sedí na pravici Boží, jest nezbytnou hlavou nejvyšší bojující církve. A není ani jiskry jistoty, že by bylo třeba, aby jedna hlava řídila církev ve věcech duchovních, a aby vezdy s církví bojující obcovala; leč by snad nevěřící chtěl připustiti, že církev bojující má zde místo na vždy zůstávající, a že jí netřeba jiného (na onom světě) hledati.“

K tomu připojil mistr: „Věřu pravda jest, že není potřebí, aby taková hlava, jakou doktoři předkládají, tělesná (corporale) s církví bojující byla, neboť i nyní (po složení s úřadu Jana XXIII.) nemáme takové tělesné hlavy, leč jedině Ježíše Krista.“

d) „Christus sine talibus monstruosis capitibus per suos veraces discipulos sparsos per orbem terrarum melius suam ecclesiam regularet.“ Kristus by mohl bez takých potvorných hlav církev skrže své věrné po celém okršku zemském rozptýlené učeníky řídit.

Tato věta se prý čte v autografu takto: „Ačkoli doktor praví, že tělo církve bojující jest někdy bez hlavy (acephalum), my přece podle pravdy věříme, že Kristus jest hlavou církve všeobecné, kterou vezdy řídí, vlévaje do ní i hyb i duchovní cit, tak že doktor do soudného dne nedokáže, že by bylo jiné hlavy církve kromě Krista Ježíše. Aniž může doktor udati příčinu, proč církev za času Anežky jsouc bez hlavy po dvě leta a pět měsíců, přece žila v milosti Kristově podle mnohých členů svých;

a proto prý nebyla bez hlavy, ješto Kristus mohl bez takých potvorných hlav církev řídití skrze své věrné po celém okršku zemském rozptýlené učeníky.“

Když se tento text z autografu dočetl, volali mnozí: „Hle, již prorokuje!“ Mistr však doložil: „A já pravím, že byla církev za časův apoštolských neskončeně lépe řízena, než jak se teď spravuje. A jest to snad Kristu nemožno, bez takových potvorných hlav, kterých dříve nebylo, skrze své věrné učeníky ji spravovati? (Jan XXIII. byl tehdáž již sesazen a Řehoř XII. se vzdal hodnosti papežské). A hle! teď nemáme takové hlavy a Kristus přece nepřestává řídití církev svou!“ Po těch slovech prý otcové se jemu smáli.

e) „*Petrus non fuit universalis pastor ovium Christi, nec Romanus pontifex.*“ Petr nebyl všeobecným pastýřem ovcí Kristových, aniž Římským papežem.

Této věty není v autografu, ale takto tam stojí psáno (cap. 5. fol. 3.): „Zjevno jest ze slov Kristových, že neustanovil hranicemi působení Petrova šířý svět, aniž obmezil jeho pravomoc na provincii toliko jednu, a taktéž učinil i s druhými apoštoly. Někteří pak z nich mnoho krajin prošli, hlásajíce království Boží, jako sv. Pavel, kterýž více nežli ostatní pracoval, obrátiv na víru a potvrdiv v ní více zemí. A protož bylo volno každému apoštolovi a jeho náměstku tolik lidu a tolik zemí na víru obrátiti a v ní utvrditi, jakož byl dostatečen, a nebylo žádného obmezování pravomoci, leč pokud kdo byl nedostatečen.“

f) „*Apostoli et fideles sacerdotes Domini strenue in necessariis ad salutem regularunt ecclesias, antequam papa officium erat introductum: sic facerent deficiente per summe possibile papa usque ad diem judicii*“ (Quarto sexterno fol. I.). Apoštolové a věrní kněží Páně spravovali usilovně církev ve věcech ku spáse nezbytně potřebných dříve již, než bylo papežství zavedeno: a tak by i činili až do konce světa, kdyby. jakož vlemožno jest, papeže nebylo.

I po přečtení tohoto článku volali prý: „Hle! prorokuje.“ Hus však pravil: „Ano jest pravda, že apoštolé již před ustavením papátu církev Boží spravovali ve věcech ku spáse potřebných, a zajisté lépe, nežli se řídí nyní, a tak mohli i jiní věrní nástupci činiti. A hle! teď nemáme žádného papeže, a může tak býti ke dvěma letům anebo snad ještě déle.“ „Ah,“ odvětil Pálec,

„a jest to velemožno?“ „Ovšem,“ potvrdil mistr. Ku konci nemohl se zdržeti Stokes, aby mistrovi nevyčetl, že prý se dělá, jakoby on byl původcem článků těchto, ješto prý nejsou články jeho, ale Viklefovy, jehož šlépějí následuje.

Srovnáme-li články tyto, jak byly z autografu Husova přečteny, a jež mistr vyznáním svým potvrdil jako učení své, poznáme, že se liší podstatně od učení katolického, i když byly sem tam vyloženy s obmezením. Neboť učení Husovo o církvi, co sboru pouze předzřízených, a všechny odchylky na bludu tomto založené jsou v základě již katolickému pojmu církve odporňy. Proto nemohla církev nikdy s mistrem souhlasiti: že oudem církve čini pouze předzřízení, že hlavou církve bojující není Římský papež, nýbrž jedině a výlučně Kristus; nikdy nemohla souhlasiti, že papež, biskup, kněz jsa ve hříchu smrtelném, není v pravdě papežem, biskupem a knězem. Hus arci tu větu, čili vlastně to slovíčko „v pravdě“ (vere) vyložil slovem „hodně“ (digne), a kdyby byl smysl slova „digne“ a „meritorie“ (záslužně) u něho tentýž, jako v katolické církvi, byl by s ní zúplna ve shodě. Avšak u Husa slovo „hodně“ znamená tolik, jako „právem“ (jure); a proto také přivolali otcové Zigmunda, aby se přesvědčil, jak bořivé jest učení Husovo, ač užíval věty své s obmezením, že král ve hříchu smrtelném není hodně a záslužně králem. Nikdy nemohli otcové na sněmu souhlasiti s Husem, že dostává se knězi autorisace a pravomoci k působení v církvi přímo od Boha, že jako pravomoc Petrova a apoštolů měla za obor šířý svět, tak že také pravomoc jejich nástupců není místem obmezena, nýbrž že k celému světu směřuje. Nikdy nemohla souhlasiti, že jenom předzřízený jest pravým oudem církve a že nemůže vypadnouti ze spojby s Bohem, ješto vazba předzřízení jest nerozlučitelná. A tak lze tvrditi i o jiných náhledech Betlémského reformátora.

Byly tudíž články ty druhu takového, že mohl sněm již teď učiniti nález, že držel Hus nauku víře katolické odporňou. A protož, jakož se nám zdá, právem napomínal mistra Alliacký: že nyní má dvojí cestu před sebou, buď se dáti cele do milosti a moci sněmu a podrobiti se na dobro nálezu jeho; anebo jestliže by i dále na svém státi a některých článků hájiti, anebo nové slyšení míti chtěl, že i to se jemu povolí; ale aby zrale povážil, že má proti sobě muže veleučené, doktory a mistry, tak že se obávají jest, aby sebe snad do jiných a ještě horších

bludů nezamotal. On (kardinál) prý mluví takto, nikoliv jako soudce, ale jako k dobrému radě.

Hus k této zajisté přátelské a dobromyslné řeči neměl odpovědi jiné, nežli že na novo ujišťoval, kterak přišel o své vůli dobrovolně na sněm, ne snad, jakoby chtěl něco držeti tvrdošijně a urputně, ale řekl-li co méně dobře a nedostatečně, že se chce naučení sboru pokorně podrobiti, avšak že prosí pro Boha, aby mohl s ohledem na předčítané články vyložiti mínění své. Na to zvolali mnozí: „He, jak mluví obojetně a tvrdošijně! Chce naučení, ale nechce nápravu ani nález!“ Mistr však odvětil: „Ano, chci se podrobiti naučení, nápravě i nálezu sněmovnímu, a pravím to, Bůh jest mi svědek, upřímně a beze lsti.“

Když takto odtušil Hus, přimlouval mu Alliacký: „Chceš-li se dáti do milosti sboru, a od něho naučen býti, tedy věz, že nález bezmála 60 doktorů jest: 1. abys uznal blud svůj, jakož se jeví ve člancích přečtených, 2. abys odřekl se článků těch a jich více netvrdil a nešfil, 3. abys je veřejně odvolal a 4. se zavázal, pravý opak jejich držeti a hlásati.“

Odpověď, kterou Hus na ta slova dal, směřuje jednak ku článkům ze spisův jeho sebraným a na suně přečteným, jednak ku článkům, z nichž byl svědectvím svědků obviňován. Co se týká prvých a ku kterým z nich se byl přiznal, tož prý chce, aby byl lépe naučen, a pak že jest hotov, ochotně a pokorně odvolati. Co se však týká druhých, prosí pro Boha, aby ho nenutili odpřisahati článkův, o kterých svědomí jeho ničehož neví, kterým ani neučil, ani nevěřil, a ze kterých ho stihají svědkové křiví, an prý toho učiniti nemůže při spáse duše své.

Prvý díl odpovědi dává na jevo úmysl Husův neustupný a nezvratný, nepodrobiti se jednoduše nejvyšší autoritě církevní, alebrž jen tenkrát, když by lépe byl poučen, t. j., když by mu byly závažnější důkazy podány, že jinak, nežli článkové jeho znějí, věřiti sluší. K druhé částce odpovědi jeho namítl král Zigmund: „A proč bys nemohl, Jene Huse, všech bludů odpřisahati, i těch, o nichž pravíš, že ti byly křivě přičítány? Já sám bych odpřisahati chtěl všech bludů a že nechci nižádného držeti, aniž by z toho plynulo, že bych byl držel blud, byť jenom jediný.“ Také po našem zdání mohl Hus odpřisáhnouti všech těch článků, ze kterých byl obžalován, i tam, kde křivě naň bylo svědčeno, neboť tím by byl nijakž neobtěžil svého svědomí, aniž své

pověsti a věhlasu svému ublížil přísahou, že článků takových ani nedržel ani neučil.

Když slova císařova úspěchu neměla, řekl kardinál Zabarella k Husovi, že mu bude předložena formule přísahy sepsaná slovy mírnými, a pak aby se rozmyslil, na čem se ustanoviti hodlá.

Zigmund král ujav se na novo slova, domlouval mistrovi aby odvolal, jinak že bude s ním po zákonu naloženo. Hus však opět osvědčoval, že nechce žádného bludu držeti, a že se chce nálezu sněmu pokorně podrobiti, jenom to prý nevyzná, žeby byl držel bludů sobě od svědků křivě připisovaných. Žádá prý sobě, aby mu bylo povoleno ještě jedno slyšení, an věří, že biskupové a preláti a t. d., jsou-li předzvěděni a ve hříchu smrtelném, nejsou v pravdě (vere) jimi co do zásluhy a hodnosti pro čas nehodnosti své, poněvadž jsou nehodní přísluhovatelé svátostí. Ani touto odpovědí nedal se Zigmund odstrašiti, opět a opět mistra napomínaje, aby odvolal nejenom ty články, ku kterým se znal, ale i ty, jež byly svědectvím tolika svědků stvrzeny, a aby činil ze svého poblouzení upřímné pokání, jinak že na něm v platnost vzejde právo církevní. Hus však neměl, co by odvětil, leč že se chce podrobiti naučení sboru. A když slovo „naučení“ bylo mnohým podezřelé, a když jeden Polák dokonce ani nechtěl, aby byl Hus připuštěn k odvolání, dotvrzoval mistr zase: „že se chce podvoliti naučení, nápravě a nálezu sboru, jakož prý se veždy hotovým býti osvědčoval, což prý také viděti lze z traktátu na-proti Stanislavovi ze Znojma.“

Na to mu odpověděl Pálec: „Kdybych já stále tvrdil, že nechci mistra Alberta poličkovati, a přece bych jej poličkoval: což medle by bylo mé osvědčování platno? Tak se to má i s tebou, Jene, kterýžto neustáváš tvrditi, že bludů Viklefových držeti nechceš, ale přece je držíš, ano i hájíš.“

Na to se obrátil Pálec k otcům, řka: „Nejdůstojnější otcové! zde jest devět kusův Viklefových (a četl je po sobě), proti nimž M. Stanislav ze Znojma kázal u přítomnosti mnoha kněží. Také já sám jsem proti nim kázal, Hus však je neústupně zastával.“ A obrátiv se k Husovi, řekl: „Také jsi napsal traktáty k obraně kusův těchto, a ty prý jsou pohotově, aby sučmu předloženy byly, leč by snad ty jich nepředložil.“ I král přimlouval Husovi, aby, má-li spisy ty, sboru je předložil k posouzení, jinak že prý by je předložili jiní. Načež Hus odvětil: „Ať předloží.“

Mezi tím jest Hus obviněn, že k papežské jedné bulle přičinil „glossu“¹⁾, ku které se Hus nikterak nechtěl znáti, an prý ji neviděl dříve, až ve vězení u Bosákův, kdež mu byla od komisařů doručena. I doléhali naň, aby pod závazkem přísahy, kterou učinil, dle pravdy vyjevil, kdo že jest původcem glossy této. Hus odvětil, že neví, ale že slyšel jmenovati M. Jana z Jesenic. Na to zkoumáno, zdali se Husovi obsah glossy líbil, čili nic, a zdali nyní, když ji zná, ji schvaluje? Hus odvětil, že nikoliv. — Rozmluva ta velice unavila mistra, tak že byl velmi bledý.

Po rozmluvě této čtena jest obžaloba, že onino tři jinoši, jenž v Praze byli odpraveni, k neposlušnosti a nepokojům byli svedeni Husovým kázáním. Hus prý je dal v kapli Betlémské pohřbíti, a při tom se zpívala sloka: „Isti sunt sancti“ (tito jsou svatí). Ano Hus prý velel, aby se čtla jako k jejich cti mše „de martyribus“ (o mučenicích), nikoli mše „de requiem“, čili černá mše, že je tedy, co na něm bylo, za svaté vyhlášoval. Mistr odvětil: „Pravda jest, že byli odpraveni, ale že bych já je byl dal odnésti při zpěvu takovém, není pravda.“

O těchto věcech jal se mluvití mistr Naso, řka: „že když byl Hus mnoho kázal naproti bullám papežským, a tím jako k neposlušnosti vyzýval, tož prý ti tři jinoši se proti nim (v kostele mezi kázáním) zpouzeli a proto odpraveni byli, a sice k rozkazu královu. Na to kázal Hus v Betlémě, jak se mu právě zlíbilo a jakož prý již bylo pověděno. Později prý se pro odpravu jinochů těch obec Pražská zdvihla naproti konšelům, ješto prý odsoudili lidi nevinné a spravedlivé. A když konšelové učinili o této vzpouře králi zprávu, tu prý král řekl: „Kdyby jich bylo tisíc, aby se jim tak stalo, jako oněm jinochům.“

Na to odvětil Hus: „Hle jak samému králi křivdu činí, jelikož pravda není, že by on sám byl jinochy ty stíti kázal.“

Páleč však přispěl Nasovi ku pomoci, řka, že král zakázal opíratí se bullám papežským, a poněvadž přestoupili onino tři jinoši zákon ten, proto byli na hrdle trestáni, jež on (Hus) za svaté vyhlásil. Na důkaz toho vyzývá Páleč otce, aby nahlédli v dvacátou kapitolu spisu Husova „de Ecclesia“, a tu prý se přesvědčí, jak mistr sobě v té věci počínal. I četli, kterak přispůsobil k jinochům těm text: „Padnou od meče a od plamene a v

¹⁾ Palacký, Docum. 470.

zajetí a v loupež dnů a připojí se k nim Istivě“ (Daniel. 11, 33. 34.), kteréžto proroctví prý se naplnilo na nich, jejichž jmena jsou: Martin, Stašek a Jan, ješto vzdorující klamům Antikristovým od meče padli. Jiní taktéž prý hrdla svá nasadili, a opět jiní Istivě k nim připojeni jsou, kteří hrozbami Antikristovými zastrašeni byvše, na útěk dali se. Když se věci ty četly, s podivením prý na sebe hleděli otcové.

Na konec vinili mistra, že prý užíval křivého dokumentu z Oxfortu do Prahy přinešeného, jímž byl Viklef vychvalován a oslavován od mistrů učení Oxfortského. Hus nezapíral, že četl dokument ten, ale že jej považoval za přesný, an byl pečeti universitní stvrzen. Ten prý, jenž ho do Prahy přinesl, byl Mikuláš Faulfisch se společníkem, jehož jméno jest mu neznámo. Na to se četl přesný dokument university Oxfortské o Viklefovi, v němž bylo 260 vět jeho zavrženo.

Tím vlastně ukončeno jest slyšení Husovo. Pálec však, předzvídáje nejspíše trudný konec milého jindy přítele svého, jal se osvědčovati, kterak nikoliv ze záští, ale z povinnosti se stal žalobníkem jeho, Boha se dovolávaje, že ho vlastně vázala povinnost jako doktora písem svatých. Také Michal de Causis se týmž způsobem ohražoval, ač nesnadno věriti, že by byl s čistým úmyslem věc církevní proti mistrovi zastával. Hus sám asi nevalně věřil, že oba tito odpůrcové jeho proti němu tak jednali z pouhé povinnosti a nijakž z nepřátelství k osobě jeho. Proto jim odvětil: „Chci státi k soudu Božímu, který mne i vás souditi bude podle zásluhy.“ (Sto ad judicium Dei, qui me et vos juste juxta merita judicabit.) Alliacký však dal Pálčovi svědectví, že byl k Husovi povždy mírným.

Na to byl mistr odevzdán biskupovi Řízkému, aby zase byl odveden do žaláře. Jda okolo Jana z Chlumu, byl od něho pozdraven, což ho velice těšilo, an prý se nestyděl za něho, jižž ode všech odsouzeného.

Když byl Hus odveden a také větší část sboru se již byla odstranila, jal se Zigmund se zbylými preláty důvěrně rozmlouvati, řka: „Ctihodní otcové, nyní jste poznali učení Husovo i z jeho spisův i ze svědectví, která jsou proti němu. Články, ku kterým sám se zná, jsou zajisté dostatečny k odsouzení jeho. Nebude-li tedy chtíti odpřisáhnouti, budiž upálen, aneb s ním naložte vedle práv svých a jakož vám s dostatek jest známo. Ano

i kdyby odvolal, nevěřte jemu, jakož i já sám nechtěl věřit. On zajisté přijde do Čech ku svým příznivcům, zas ty bludy bude rozsévati, a snad ještě jiné horší prvých. Zabraňte mu tedy další kázání, jakož aby se více nevrátil do vlasti své. Pošlete články ty odsouzené i bratru mému do Čech, také do Polska a do jiných zemí, an pohříchu má mnoho stoupců i příznivců, a přikážete biskupům, ano i králům a knížatům, aby trestali stoupence ty a tak větve i s kořenem vyplnili.“ K tomu ještě přidal Zigmund, že by stý díl toho, o čem byl usvědčen Hus, postačilo k odsouzení jeho, a proto vybízel otce, aby sobě pospíšili. Jeronyma, učně jeho že bohdá jedním dnem odbudou. Kterak se Zigmund ve svých náhledech o dosahu věci Husovy velice mýlil, dokázaly události, jež se brzo potom sběhly. Avšak na velkou škodu bylo králi, že celou rozpravu jeho slyšeli Jan z Chlumu, Václav z Dubé a bakalář Mladěnovič, kteřížto nemeškali i Husa i krajany své o ní zpravit, což těžce nesli Čechové strany Husovy.¹⁾

§. 25.

Doba od třetího veřejného výsledku mistra Jana Husi až k jeho odsouzení. Snahy otcův, aby odvolal.

Ve třetím veřejném slyšení bylo Husovi od kardinála Alliackého řečeno, že bude-li se chtít ještě hájiti ohledně článků některých, bude mu nové slyšení dopráno. Také kardinál Zabarella ujišťoval mistra, že mu bude předložena formule přísahy mírná, aby pak se rozmyslil, na čem by se ustanovil. K tomuto slibu snad také směřuje Hus, když své přátely prosí, aby mu na králi a na sněmu vymohli, by naplněno bylo, co mu bylo od krále řečeno: „In futura audientia scribetur tibi breviter, et tu respondebis ad illud“²⁾; a když pro Boha prosí, aby všickni jeho přátelé šli ku králi, a na něm vyžádali posledního slyšení³⁾, tím prý sobě uspoří král velikého pohanění. Klada však posud naději ve slyšení, netají sobě nikterak, ano želá, že králi není po chuti ni zákon Boží, ni pravda, on že prý ho dříve odsoudil, nežli odporcové jeho. Snesitelně by prý bylo, kdyby se byl král aspoň

¹⁾ E M. S. Mladěnovič. *Palacký*, Docum. 299—315.

²⁾ Epist. Joanni de Chlum. *Palacký*, Docum. 101. n. 60.

³⁾ Amicis Bohemis. *Palacký*, Docum. 114. n. 70, z 8. června 1415.

tak zachoval jako Pilát pohan, jenž vyslyšev žaloby na Krista řekl: „Nullam causam invenio in hoc homine.“ (Nižádné viny nenalezám na tom člověku). Mohl prý snadno dostáti svému slibu, kterýmžto se zavázal Jindřichovi Leflovi, a říci: „Hle, dal jsem mu list ochranný, nechce-li se podrobiti nálezu sněmovnímu, pošlu ho králi českému zpět i s nálezem vaším a s vysvědčeními, aby on sám s duchovenstvem jej soudil“¹⁾. Tak smýšlela o jednání Zigmundově i velká část šlechty české i moravské, kteréžto dopisy byly dne 12. června 1415 ve sboru čteny, a proti nimž Štěpán Pálec ihned protestaci postavil.

Do těchto dob spadají nejněžnější dopisy Husovy ku přátelům, z nichž vysvítá láska k národu českému neméně, jakož i vroucí a zbožná jeho žádost o časné a duchovní blaho národa. Jestliže jest pravda, že z listů soukromých ku přátelům nejlépe se jeví povaha člověka, tož lze říci, že povaha Husova byla tak milá a vroucí, jako nižádného z mužů těch, jenž z lůna katolické církve vystoupili.

V předtuše blízké smrti své píše jako svou poslední vůli ze dne 10. června 1415 k veškerému lidu českému²⁾, prose, aby drželi pravdu Boží, kterou od něho slyšeli, a řekl-li kdy co proti pravdě (ač „úfá Bohu, že toho není“), aby toho nedrželi. Na to napomíná, aby milovali kněze dobrých obyčejův, zlých ale aby se varovali; prosí, aby chudině milostivě čivil; prosí měšťanův, aby své obchody právé vedli; prosí řemeslníkův, aby věrně své dílo konali; prosí „sluh, aby svým pánóm a paniem věrně slúžili“, prosí mistrův, aby i slovy i skutky dobře učili, „žákův ale a študentův, aby poslúčkali.“ Zvláště prosí, aby všickni byli vděčni pánům: Václavovi z Dubé (čili z Leštné), Janovi z Chlumu, Jindřichovi z Plumlova, Vilému Zajícovi, panu Myškoví a jiným pánům z Čech a Moravy, kteříž jsou obránci pravdy Boží a se velmi přičinili o jeho osvobození. Oni prý také ví, „kterak sú nehodné věci na něho vedli, a jak vešken sbor proti němu křičal.“ Obzvláště klade všem na srdce, aby na Betlém byli laskavi, pro které místo ďábel se rozhněval, a proti němu faráře a kauovníky zbudil, když spatřil, že se království jeho v tom místě rušilo.

Takou též povahu mají listy mistrovy, které napsal dne 13.

¹⁾ Amicis Bohemis. *Palacký*, Doc. 114. n. 70, z 8. června 1415.

²⁾ *Palacký*, Docum. 115. n. 71.

června Jindřichovi Škopkovi z Dubé, a 16. června milému svému žákovi Martínkovi¹⁾, kterému odporučuje bratrovce své, aby k řemeslu je měl, jelikož se zdá, že by ku stavu duchovnímu se nehodili, zároveň napomíná téhož Martínka, aby se střežil pohlaví ženského a čistotu zachoval. Kdyby snad pro jeho přátelství smrt mu hrozila, přidává Hus, aby se jí nelekal.

Ač reformátor zvědév o smýšlení krále Zigmundově, se domníval, že jest smrti velmi blížek, byla předtucha jeho dosud mylná. Spíše nasazeno vše, aby nemusel umřítí smrtí kacíře. — Spojití se v této snáze i ti, kdož byli domnělí, anebo snad i zjevní nepřátelé jeho. Mezi těmi však, kdož o zachránění jeho dbali, vyniká neznámý příznivec, jehož Hus sám „Otcem“ zove, který mu velmi mírnou formu, dle které měl odvolati, ponavrhnul²⁾. O tomto příznivci svém činí Hus zmínku ve svém dopise z 5. června 1415. Obsah formuly té byl: že se Hus všeho odříká, což se mu buď křivě podkládá, anebo což bylo podle pravdy ze spisů jeho vyňato, a že se podrobuje nápravě a nálezu sněmu svatého. Hus však odvětil záporně, podotýkaje, že by musel mnohých pravd odpřisáhnouti, které oni (sněmovníci) zovou pohoršlivými, a že by se dopustil křivé přísahy, když by vyznal, že držel bludy, které mu nikdy ani na mysli netanuly, a tu že by dal pohoršení lidu, kterému kázal, a jestliže Eleazar se nechtěl lživě vyznati, že by byl masa vepřového požíval, tím méně on prý přestoupiti chce zákon Páně pro strach trestu, jsa knězem ač nehodným Nového Zákona; lépe prý jest mu zemřítí, nežli upadnutí v ruce Páně a v ohni pekelném se octnouti; ku Kristu Pánu prý se odvolal, soudci neklamnému a spravedlivému, jenž nerozhoduje podle svědectví křivého, a proto sobě žádá, k soudu Jeho státi.³⁾

Ač odpověď mistrova dosti byla rozhodná, neustál dobromyslný „Otec“ naléhati, aby Hus odvolal. Za jedno prý toho není, že by odpřisáhnutím se měl zřící pravdy, a bylo-li by tu jaké viny, padla by prý na jeho soudce; aniž by se prý křivé přísahy dopustil, které kdyby bylo, taktéž by se soudcům přičetla; a byť i pobloudil, kacířem by slouti nesměl, pokud by nebyl tvr-

¹⁾ *Palacký*, Docum. 118. a 119. n. 72. a 73.

²⁾ *Ibidem*. 121. n. 74.

³⁾ *Ibidem*. 121. n. 75.

došijný. I Augustin i Origenes, i mistr hlubokých smyslův prý pobloudili. Konečně napomíná Otec, aby Hus příliš nespolehal na moudrost svou, ale zase se navrátil k matce církvi.¹⁾

Těch věcí, odpovídá mistr ve svém listu k Otcí, žádal také sněm, on ale nemůže prý a nesmí odpřisáhnouti, ješto by se takto mnohých pravd odřekl, křivé přísahy se dopustil, tím lidu pohoršení dal, a tak hoden byl, pohříženou býti ve hlubokost mořskou. Ušel prý by sice trestu časnému, nikoli však věčnému, a proto prý podle příkladu Eleazara starce, matky Makkabejské a bratrů Makkabejských, synů jejich, chce raději zemřítí.²⁾

Také Husův dřevnější přítel, a napotom horlivý a pro svou hlubokou učenost bohoslovnou i nebezpečný protivník jeho, Štěpán Pálež, zavítal k němu do žaláře, a aby ho pohnul, navrátiti se do lůna katolické církve, dotýkal se jemných strun bývalého přátelství; leč i jeho slova byla marná, jak Hus sám píše v dopisu svém z 23. června 1415. On prý (Pálež) mu přimlouval, aby na mysli neměl hanbu, když by odvolal, ale to dobro, které vzejde z odvolání. Jemuž prý odvětil: „Major est confusio condemnari et comburi, quam abjurare, quomodo ergo ego timeo confusionem? Sed dicatis mihi consilium vestrum, quid vos velletis facere, quando de certo sciretis, quod non tenuistis errores vobis adscriptos? Velletisne abjurare?“ (Větší jest pohanění, býti odsouzen a spálen, nežli odpřisáhnouti, kterak by tedy bylo lze říci, že se bojím pohanění? Avšak rcete, co byste vy učinil, věda na jisto, že nedržíte bludů sobě připisovaných? Chtěl byste odpřisáhnouti?) Na to odpověděl Pálež: „Věc to závažná jest“, a začal plakati.³⁾

Kdežto blízký odchod Husův na onen svět tak hluboký dojem na učeného mistra Pálče učinil, zůstal Michal de Causis, věren jsa své advokátsko-soudnické povaze, necitelným, ano těšil prý se tím, že toho heretika brzo upálí. (Cum Dei gratia cito istum haereticum comburemus, propter quem ego multos florenos expendi.)⁴⁾

Avšak netoliko mistr Pálež a neznámý Husův příznivec,

¹⁾ Palacký, Docum. 122. n. 76.

²⁾ Ibidem. 123. n. 77.

³⁾ Ibidem. 129. n. 82.

⁴⁾ Ibidem.

Otec, ho napomínali a snažně žádali, aby se navrátil do lůna církve, i jiní toho pilní byli, přimlouvajíce jemu, že může, ano, že jest povinen odvolati, a že tím nijakž neobtěží svědomí svého. Ale veškery snahy tyto byly marny. Oni prý všickni, píše Hus, nemohli mu uniknouti, když jim odvětil: Kterak by sobě počínali, když by se na nich žádalo, aby odpřisáhli blud, kterého nikdy nedrželi, vědouce, že by tím poskvrnili svědomí svého, přísahu skládající, že křivě drželi blud? A když pravili, že není smyslu takového v přísaze, jaký podkládá on (Hus), tož prý jim odpověděl: „Dobře tedy, odpřisáhnu bludy, které svědčili na mne, že jsem jich nedržel, že jich nebudu držeti, ani hlásati.“ S tím ale prý se neuspokojili, Hus však nechtěl odvolati, že by byl sám bloudil. ¹⁾

Snad že chtěli otcové i tím, jak se domnívá Hefele²⁾, na neústupnou povahu mistrovi působiti, že odsoudili mezi 21.—24. červnem 1414 jeho knihy ku spálení, jakož byli dříve již v posezení XIII. dne 15. června laikům kalich zakázali. Avšak i to se minulo s cílem, spíše se Hus ještě více utvrdil v neústupnosti své proti sněmu, kteráž vznikla v něm pro zakřikování, jakéhož v posezeních a několikerém výslechu veřejném se mu v hojně míře dostalo. Mělo ovšem mistr povážiti, že výstředné chování některých členů na sněmu se nesmí za vinu klásti celému sněmu.

Jsme jisti, že právě ti, kdož sobě příkře vedli naproti mistrovi, nebyli ani nejučenější, ani nejzbožnější členové sněmu, aniž skutečně a v pravdě nejhorlivější. Pravá horlivost má k sobě připojenu i lásku k bližnímu, té však nebylo v příkrých řečích některých údů sněmu Kostnického. Snad by se byl mistr navrátil k církvi, kdyby všickni vlídně k němu se byli měli, a kdyby nebylo mezi nimi horlitelů slepých a necitelných, jakým byl železný Michal de Causis. Jestliže však příkrost některých údů sněmu Husa rozdráždila a jeho zášť proti sněmu rozplamenila, roznítla se nevole jeho ještě více odsudkem knih jeho ku spálení. Píšeť zajisté ve svém listu k národu českému dne 24. června 1415, aby se nelekali, že jsou knihy jeho ku spálení odsoudili. Tak prý se dělo i spisům prorockým Jeremiáše proroka,

¹⁾ *Palacký*, Docum. 135. n. 84. *Amicis Bohemis*.

²⁾ *Hefele*, *Conciliengeschichte*. VII. 187.

kteříž jsou židé spálili, a knihám „moralium“ sv. Řehoře, které tupili a pálili jsou kardinálové. Také sv. Jana Zlatoústého prý „sbor kněžský dvoj za kacíře potupil, avšak pán buoh milostivý jich lež po smrti sv. Jana jest ukázal“, a proto napomíná, aby tyto věci před očima majíce, nedali se uhroziti, aby snad nečtli, co on psal, anebo aby jim knihy své dali k upálení. „To pamatujetec najmilejší stójte pevně, neb úfám bohu, že se Vás Anti-kristova škola lekne a necháf vás u pokoji, a sbor z Konstancie do Čech nepřijde; neb mám za to, že prvé z toho sboru mnozí zemrú, než na vás knih dobudú, a z toho sboru rozletie se po světě jako čápi, a když zima přijde, poznají, což sú v letě učinili.“

Na to způsobem sarkastickým dává na jevo, kterak pohrdá sněmem Kostnickým, maje na paměti výrok, kterýž učinili o církvi rozhodující o věcech víry údové fakulty bohoslovné na učení Pražském: že jest papež její hlavou a kardinálové tělem. „Znamenajte, že sú svú hlavu za kacieře potupili. Nu odpovézte kazatelé, jenž kázete, že papež jest boh zemský, že nemóž hřešiti, že nemóž svatokupčiti, jakož pravie juristi, že papež jest hlava všie cierkve svaté, již velmi dobře spravuje, že on jest srdce cierkve svatej, již živí duchovně, že on jest studnice, z níž teče všiecka moc a dobrota, a že on jest slunce cirkve svaté, a že on jest útočišče bez nedostatku, k němuž každý křestan musí se utiekati. Aj již jest ta hlava štata, buoh zemský svázán, již jest hříešiech ohlášen, již jest studnice přeschla, slunce zatmíno, srdce vytrženo a útočišče z Konstancie uteklo, a již zavřeno, aby nižádný k němu se neutiekal.“ A ti prý, jenž papeže odsoudili, nebyli a nejsou lepší jeho. „Sbor ho potupil za kacieře, že jest odpustky a biskupstvie a jiné obroky prodával; a ti sú ho odsúdili, z nichž mnozí sú od něho kupovali a druzí mezi jinými kupčili. Tu jest byl Jan biskup Litomyšlský, jenž jest dvakrát o Pražské arcibiskupstvie tržil, ale jiní sú ho předkúpili. O proč sú prvé břevna z oka svého nevyvrhli? . . . O by Pán Ježíš byl řekl v sboru: Kto z vás jest bez hříechu svatokupekkeho, ten potup Jana papeže. Zdá mi se, že by jeden po druhém byl vyběhl.“

A jestliže byl papež v takových zlostech, proč prý ho za papeže vyvolili, a vyvolivše takovou poctu mu vzdávali? „I proč sú před ním klekali a jeho nohy líbali, a najsvětějším otcem jeho nazývali, věduce, že jest kacieř, morděr a němý hříešník, jakož

sú naň ty hriechy vynesli? Proč sú ho kardinálové ku papežstvu volili, věduce, že jest tak zlý morděř, že zabil jest najsvětějšího otce? Proč sú přepustili jemu svatokupčiti, jsúce rádce proto ustaveni, aby dobře radili? I zdali ti nejsú vinni, jenž sú i sami s ním svatokupčili? Proč, dokud jest neutekl z Konstancie, ni-žádný nesměl jemu nic říeci, než „najsvětější otče“! Ješče báli sú se: ale když ho ruka světská popadla z božího přepuštění neb vôle, tehdy sú se spikli, umluvivše, aby nikoli nebyl puštěn. Jistě, již se zlost, ohavnost a hanba Antikristova oznámila na papeži a na jiných ve sboru; již věrné sluhy Boží mohou znamenati z řeči svého Spasitele, co jest mienil, řka: Když uzříete ohavnost na místě spustilém, jenž jest prorokoval Daniel; ktož čte, rozuměj. Ohavnost veliká jest pýcha, lakomství, svatoku-
pectvie; na místě spustilém, t. j. v důstojenství, jenž jest pusto od pokory a od jiných cností, jakož vidíme na těch, jenž držíe úřad a důstojenství. O by bylo lze popsati zlosti, aby věrné sluhy se jich ostříehali! Rád bych, ale úfám Bohu, že dá jiné po mně statečnějšíe, i že jsú nyní, jenž lépe oznámí zlost Antikristovu a nasadí svých životův k smrti pro pravdu pána Jesu Krista, jenž dá vám i mně věčnú radost.“¹⁾

Dva dni na to dne 26. června 1415 psal Hus poznovu věrnému lidu českému (fidelibus Bohemis) ještě s větší nevolí o sboru Kostnickém, žehraje na odsudek knih, „které pyšný, lakomý a vš ohavnosti plný sněm potupil, jichž jest ani slyšal, ani viděl a by je slyšal, tehdy by jim nerozuměl, anť ve sboru nezná po česku leč Jan Litomyšlský a jiní Čechové nabádači s kapitolú Pražskou a Vyšehradskou, od nichž pošlo jest pohanění pravdy Božie a naše země české, již já mám v naději za zemi nejlepšíe viery.“²⁾

Neméně prudká nenávist naproti sněmu vysvítá z dopisu ze dne 27. června 1415, kdež píše o velikých nátiscích, „jež sú trpěli svatí starozákonní zvláště ti, jenž sú kněžskou zlost trestali a proti ní kázali, a že by divná věc byla, kdož by nyní neutrpěl, bude-li státi skutečně proti zlosti a zvláště kněžské, jenž sebe nedá dotknúti, a proto že je rád, že museli sú knihy jeho čísti, v nichž jest zlost jich otevřena, a to že ví, že je pilněji přečetli, nežli svatě čtenie, chtiece bludy naleznúti.“³⁾

¹⁾ Palacký, Documenta. 131. n. 83.

²⁾ Ibidem. 137. n. 85.

³⁾ Ibidem. 140. n. 86.

Jeví-li se v dopisech těchto neuhasitelná nenávist Husova naproti sněmu, tož zase v jiných dává na jevo své přesvědčení, kterak sbor ten zlosti plný příkládá sobě, ač na plano, neklamný soud o věcech víry a mravů. Zvláště tak činí ve svém dopisu ku přátelům v Kostnici, kdež vypočítává bludy, kterých se tento sbor dočinil. Oudové jeho arci prý o sobě dí, že jsou praví a zjevní náměstkové Kristovi a jeho apoštolů, a že poblouditi nemohou. Ale sbor pobloudil, když se klaněl Janu XXIII., jeho nohy líbal a nejsvětějším ho nazýval, dobře věda, že to ohavný vražedník, sodomita, svatokupec a kacíf. Zbloudil prý sbor třikráte, ano vícekrát, křivě sebrav články Husovy, jiné zpotvořiv a zavrhnuv, i v nejnovější sbírce je zmrzačiv. Pobloudil sněm ten, zavrhnuv učení svatého Pavla, který prý velí, věřícím pod obojí podávati. Pošetilost prý to a hloupost vyhlásiti svatého apoštola za kacíře! ¹⁾

Tomuto svému nezvratnému přesvědčení věren ohlašuje vysokému učení Pražskému v dopise ze 27. června 1415, aby oudové jeho zvěděli, že nižádného článku neodvolal, aniž odpřisáhnul; na sněmě prý toho na něm žádali, on ale prý nechtěl se nakloniti, leč by písmem byl překonán, ač je-li smysl některého článku křiv, že se ho odřiká, a se podrobuje nápravě Pána Ježíše, který zná jeho upřímný zámysl a nepřekrucuje ho proti pravdě a nepřitahuje ho ku smyslu jinému, jehož u něho není. „Scitote, quod nullum articulum revocavi, nec abjuravi. Volebat concilium, ut omnes et quemlibet articulum extractum de libellis dicerem fore falsum: nolui nisi scriptura ostenderet falsitatem; unde quicumque esset sensus falsus in quocumque articulo, illum detestor et committo ipsum correctioni domini Jesu Christi, qui meam sinceram intentionem cognoscit, non interpretando ad sensum sinistrum, quem ego non intendo.“ On sám ale očekává prý smrt, a doufá, že budou skrze ni hříchové jeho shlazení, a nebude na něm z milosti boží nižádné kacírství shledáno. ²⁾

Byl-li tedy mistr takto odhodlán nikterak neupustiti od svého učení, leč by písmem byl naučen, tož zajisté nebude nižádnému s podivením, že i poslední odpovědi ku článkům jemu předloženým nejsou nijakž vyznáním, že by byl pobloudil a že by chtěl odvolati.

¹⁾ *Palacký*, Docum. 142. n. 78.

²⁾ *Ibidem*. 142. n. 87.

Články ty jsou následující (věty uzávorkované jsou připsány rukou Husovou):

1. „Unica est sancta universalis ecclesia (propriissime dicta secundum Augustinum), quae est praedestinatorum universitas.“ Et infra sequitur: „Universalis sancta ecclesia (propriissime dicta) tantum est una (quae non est pars ad aliam proprie dictam), sicut tantum est unus numerus praedestinatorum.“ Jedna jest svatá obecná církev (ve smyslu nejvlastnějším podle sv. Augustina), která jest veškerenstvo všech předzřízených. A doleji: Obecná sv. církev (nejvlastněji zvaná) jest jenom jedna (která není částkou směrem k jiné vlastně tak zvané), jako jest jeden pouze počet předzřízených.

2. „Paulus numquam fuit membrum diaboli (praescitum quoad finalem adhaerentiam), licet fecerit quosdam actus, actibus ecclesiae malignantium consimiles.“ Pavel nebyl nikdy údem dáďablovým (předzvěděným, že až do konce jeho se přidrží), ač se dopustil skutků takových, jakých lidé bezbožní se dopouštějí.

Že věta ta se závorkou má smysl snesitelný, jest na jevě, avšak i v této formě připouští smysl nekatolický.

3. „Praesciti non sunt partes ecclesiae (catholicae propriissime dictae), cum nulla pars ab ea finaliter excidat, eo quod praedestinationis caritas, quae ipsam ligat, non excidit.“ Předzvědění nejsou oudy církve (katolické ve smyslu nejvlastnějším), poněvadž nízádná částka od ní na konec neodpadá, ješto láska předzřízení, která jí víže, nikdy nevypadá.

4. „Duae naturae, divinitas et humanitas, sunt unus Christus (concretive copulativum).“ Et infra c. 10.: „Omnis homo est spiritus, cum sit duarum naturarum utraque.“ (Ita saepe sententiantur a b. Augustino super Joanne.) Dvě přirozenosti, Božství a člověčenství, jsou jeden Kristus (konkretně spojené). A doleji v kap. 10.: Každý člověk jest duch, poněvadž jest obé obou přirozeností. (Tak se často pronáší sv. Augustin u výkladu sv. Jana).

Poslední věta tato dopouští toho smyslu, že člověk jest bytost či podstata ne tak z ducha a těla složená, jako že jest míchanina z těla a z duše, což jest arci dle výrazu bludno.

Pozn. Článek ten nebyl Husovi u výsledku veřejném předložen; a snad ani u výsledku soukromém.

5. „*Praescitus etsi aliquando sit in gratia secundum praesentem justitiam, tamen numquam est pars sanctae ecclesiae (catholicae propriissime dictae), et praedestinatus semper manet membrum ecclesiae, licet aliquando excidat a gratia adventitia, sed non a gratia praedestinationis.*“ Byť předzvěděný se nalezal někdy v milosti podle přítomné spravedlnosti, přece není nikdy částkou sv. církve (katolické nejvlastněji tak zvané), a předzřízený zůstává oudem církve, byť i někdy vypadl z milosti přistouplé, ale nikoliv z milosti předzřízení.

6. „*Sumendo ecclesiam pro convocatione praedestinatorum sive sint in gratia sive non secundum praesentem justitiam, isto modo ecclesia est articulus fidei*“ (est sententia b. Augustini super Joannem. It. super Enchiridion. It. super psalterium. It. de doctrina Christiana in libro de Ove). Běře-li se církev za sbor předzřízených, ať jsou v milosti čili nic podle přítomné spravedlnosti, na ten způsob jest církev článek víry (jest to učení Augustinovo u výkladu sv. Jana, v jeho Rukověti, ve výkladu žaltáře, v knize o učení křesfanském a o Ovcí).

7. „*Petrus non fuit nec est caput sanctae ecclesiae catholicae*“ (universalis propriissime dictae). Petr nebyl a není hlavou církve sv. katolické (všeobecné nejvlastněji tak zvané).

Pozn. Věta ta ve spojbě se závorkou může míti smysl katolický, neboť podle víry katolické byl Petr a jest přítomný jeho nástupce hlavou viditelné bojující církve, ale není hlavou církve zvítězilé a trpící, aniž těch předzřízených, kteří před ním žili a po něm žiti budou až do skonání světa, čili není hlavou veškerenstva všech předzřízených, ač předzřízení pokřtěnci podléhají moci jeho. Hus však nejenom že v tomto smyslu upíral, že by byl papež hlavou církve, ale on tvrdil, že není papež hlavou ani bojující církve, což jest arci zjevný blud.

8. „*Sacerdotes quomodolibet criminose viventes sacerdotii polluunt potestatem, et sicut filii infideles sentiunt infideliter de septem sacramentis ecclesiae, de clavibus, officiis et sacris rebus ecclesiae, ceremoniis, censuris, moribus, veneratione reliquiarum, indulgentiis et ordinibus.*“ Kněži jakýmkoli způsobem nešlechetně žijící, poskvřňují svou moc kněžskou, a jako synové nevěrci nevěrecky snýšlejí o sedmeře svátostí církve, o moci klíčů, o úřadech církevních, o censurách, o mravech, o úctě ostatků svatých, o odpustcích a řádech církevních. K této větě připojuje Hus doklad z páté knihy Mojžíšovy (kap. 32.) a ze žalmu 77.

9. „Papalis dignitas a Caesare inolevit, et papae praefectio et institutio a Caesaris potentia emanavit.“ (Quoad dominationem in temporalibus et ornatum imperialem et praefecturam super quatuor ecclesias. Patet dist. 96. et 63.). Důstojnost papežská jest od císaře vštípena, a ustavení papežovo a jeho přednostství vzalo vznik z moci císařské (co do panství světského, lesku císařského a přednostství nad čtyřmi církvemi).

10. „Nullus sine revelatione assereret rationabiliter (speciali, quia Eccles. 9. dicitur: „nemo scit, an gratia vel odio dignus sit“) de se vel de alio, quod esset caput ecclesiae particularis sanctae, nec Romanus pontifex caput Romanae ecclesiae.“ Žádný nemůže o sobě aneb o jiném tvrditi bez zjevení (zvláštního, anť Kaz. 9. písmo dí: Neví člověk, zdali lásky anebo nenávisli hoden jest). že by byl hlavou církve sv. částečné, aniz Římský papež že by byl hlavou Římské církve.

11. „Non oportet credere, quod iste quicumque Romanus pontifex sit caput (secundum vitae meritum perseverans) cujuscumque particularis ecclesiae, nisi Deus eum praedestinaverit.“ Není třeba věřiti, že tento kterýkoliv papež Římský (trvaje v zásluhném životě) jest hlavou kterékoliv církve částečné, leč by ho byl Bůh předzřídil.

12. „Nemo gerit vicem Christi vel Petri (officio et merito), nisi sequatur eum in moribus, cum nulla alia sequela sit pertinentior nec aliter (sub alia conditione) recipiat a Deo procuratoriam potestatem, quia ad illud officium vicarium (de congruentia) requiritur et morum conformitas et instituentis auctoritas.“ Nizádný nedrží místa Kristova anebo Petrova (úřadem a zásluhou), leč by ho následoval ve mravech, neboť není důsledku náležitějšího, aniz se jinak (za podmínkou jinou) obdržuje od Boha moc náměstná, poněvadž se k tomu úřadu náměstnému vyžaduje (podle slušnosti) i připodobnění se ve mravech, i autorita toho, jenž úřad uděluje.

13. „Papa non est manifestus et verus successor (officio et merito) principis apostolorum Petri, si vivit moribus contrariis Petro. Et si quaerit avaritiam, tunc est vicarius Judae Skarioth secundum mutationem avaritiae. Et pari evidentia cardinales non sunt manifesti et veri successores collegii aliorum apostolorum Christi, nisi vixerint more apostolorum, servantes mandata et consilia Domini Jesu Christi.“ Papež není zjevným

a pravým nástupcem knížete apoštolů, Petra (úřadem a zásluhou), jestliže mravy jeho odporují Petrovi. A jestliže sobě hledí lakoty, jest náměstkem Jidáše Iškariotského podle obměny lakoty. A taktéž patrně, že kardinálové nejsou zjevnými a pravými nástupci sboru jiných apoštolů Kristových, leč by se řídili mravem svým podle apoštolů, šetříce přikázání a rad Pána Ježíše Krista.

14. „Doctores ponentes, quod aliquis per censuram ecclesiasticam emendandus, si corrigi noluerit, saeculari iudicio est tradendus, pro certo sequuntur in hoc pontifices, scribas et Pharisaeos, qui Christum non volentem eis obedire in omnibus, dicentes: Nobis non licet interficere quemquam, ipsum saeculari iudicio tradiderunt (ibi relatio est illorum, qui Christum Pilato tradiderunt), et quod tales sunt graviores homicidae quam Pilatus.“ (Ibi dixi de doctoribus Pragensibus octo, qui scripserunt, quod qui non obedierit eorum dictamini, quod brachio saeculari est tradendus). Doktoři, jenž praví, že ten, kdož měl býti napraven cenzurou církevní, jestliže se nepolepšil, má světskému rameni vydán býti, následují v tom dojísta nejvyšší kněze, zákoníky a farizey, kteří Krista, když jich nechtěl ve všem poslouchati, světskému rameni vydali slovy: Nám nesluší zabítí nikoho (tam jest zpráva o těch, jenž Krista vydali Pilatovi), a že takoví lidé horší jsou vražedníci, než Pilát. (To jsem pravil ve spisu o desíti Pražských doktorech, kteří napsali, že má býti ten světskému rameni vydán, jenž by jejich výroku se nepodrobil).

15. „Obedientia ecclesiastica est obedientia secundum adinventionem sacerdotum ecclesiae, praeter expressam auctoritatem scripturae.“ (Ista descriptio est obedientiae, quae distinguitur contra obedientiam legis Christi explicitam, ut patet ibi, ubi iste articulus est receptus; sed absit, quod omnis obedientia legis Dei sit ejusmodi, quae dicitur etiam uno modo obedientia ecclesiae). Poslušnost církevní jest poslušnost podle vynálezků kněží církve mimo zřejmou autoritu písma. (Tento popis poslušnosti směřuje k takové, která by byla naproti zřejmé poslušnosti zákona Božího, jakož se vidí z textu, odkudž článek jest vzat; ale toho není, aby poslušnost zákona Božího spadala v jedno s poslušností církevní).

Pozn. Co vlastně Hus tím uzávorkovaným výkladem chce říci, neumíme na jisto pověditi, snad; že se musí bedlivě rozeznávati mezi zákonem Božím a zákonem církevním, a tudíž i mezi poslušností Bohu

a církvi povinnou, tak že to není veskrze jedno, jsme-li Boha a jsme-li církve poslušni.“ Ale ač jest rozdíl skutečně mezi zákonem Božím a církevním, tož co církev ve jménu Páně velí, na místě Božím velí, a protož jí poslouchati jest Boha poslouchati, jenž řekl: Kdo vás slyší, mne slyší, kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.

16. „*Divisio immediata humanorum operum est, quod sunt vel virtuosa vel vitiosa. Quia si est homo vitiosus et agit quidquam, tunc agit vitiose; et si est virtuosus et agit quidquam, tunc agit virtuose, quia sicut vitium, quod crimen dicitur sive mortale peccatum, inficit universaliter actus hominis, sic virtus vivificat omnes actus hominis.*“ Bezprostředné rozlišení lidských úkonů jest to, že jsou buď cnostny anebo nešlechetny. Neboť je-li člověk nešlechetný, koná veždy nešlechetně, ať koná cokoliv; a je-li cnostný a něco koná, koná cnostně, neboť jako nešlechetnost, která se zove zločinem anebo hříchem smrtelným, veškerých úkonův lidských porušuje, tak zase cnost oživuje všechny úkony lidské.

17. „*Sacerdos Christi vivens secundum legem ejus, habens scripturae notitiam et affectum ad aedificandum populum, debet praedicare non obstante praetensa excommunicatione*“ (injuriosa et illicita ex malitia fulminata); et infra: „*Quodsi papa vel alius praepositus mandat sacerdoti sic disposito non praedicare, non debet subditus obedire.*“ Žije-li kněz Kristův podle zákona jeho, maje známost písma a vnuknutí ku vzdělání lidu, musí kázati bez ohledu na domnělou kletbu (t. j. nespravedlivou a nedovolenou, pouze ze zloby uvalenou); a doleji: Zakázal-li by papež aneb jiný prelát knězi tak uspůsobenému kázati, nesmí tento poslouchati.

18. „*Quilibet praedicantis officium de mandato accipit, qui ad sacerdotium accedit, (Istud dictum est multorum sanctorum, Augustini, Gregorii, Isidori etc.) et illud mandatum debet exsequi, praetensa excommunicatione non obstante*“ (injuriosa et illicita, ex malitia fulminata). Kdo ku kněžství dospěl, obdržel i kazatelský úřad. (Jest to výrok mnohých svatých: Augustina, Řehoře, Isidora a t. d.) a musí ten rozkaz naplniti, aniž mu vadí předstíraná kletba (t. j. nespravedlivá a nedovolená, ze zloby uvalená).

19. „*Per censuras ecclesiasticas excommunicationis, suspensionis, interdicti*“ (heu saepe fit per ab-

usum illarum censurarum, quae possunt fieri et fiunt saepe licite) „ad sui exaltationem clerus populum laicalem sibi suppeditat, avaritiam multiplicat, per malitiam protegit et viam praeparat Antichristo. Signum autem evidens est, quod ab Antichristo procedunt tales censurae, quas vocant in suis processibus fulminationes, quibus clerus procedit principalissime contra illos, qui denudant nequitiam Antichristi, qui clerum pro se maxime usurpavit.“ Censurami (tresty) církevními, kletbou, složením s úřadu, stavením služeb Božích (což se bohužel často děje zneužíváním censur, které se mohou jinak uvaliti a uvalují často dovoleně) sobě duchovenstvo podmaňuje lid, aby sebe vyvýšilo, rozhojňuje lakotu, zlobou svou podporuje a připravuje cestu Antikristovi. Znamení však zjevné, že takové censury, jež zovou ve svých rozepřích blesky, z ďábla původ mají, jest to, že jimi pohání přede všemi ty, jenž odhalují nešlechtnost Antikristovu, kterýž nejvíce duchovenstva pro sebe používá.

Pozn. Větou uzávorkovanou obdrží článek trochu snesitelnější smysl, avšak lépe souvisí článek bez závorky s náukou Husovou.

20. „Si papa est malus et praesertim si est praescitus, tunc ut Judas apostolus est diabolus, fur et filius perditionis et non est caput sanctae militantis ecclesiae“ (secundum vitae meritum perseverans finaliter), „cum nec sit membrum ejus, quia gratia praedestinationis est vinculum, quo corpus ecclesiae. et quodlibet ejus membrum jungitur ipsi capiti insolubiliter.“ Je-li papež zlý a především je-li předzvěděný, pak jest jako Jidáš apoštol ďáblem, zlodějem a synem zátropy, a ne hlavou bojující církve (jenžby podle zásluhy svého života setrval na konec v milosti), ještě není ani oudem církve, jelikož milost předzřízení jest ona vazba, kterou tělo církve a každý její oud s Kristem ve spojbě trvá nerozlučitelně.

21. „Papa vel praelatus malus et praescitus aequivoce est pastor“ (quia non secundum officium et vitae meritum, sed solum secundum officium) „et vere fur et latro.“ Papež neb prelát zlý a předzvěděný jest pastýřem podle jména (protože není jím podle úřadu a podle zásluhy života, ale pouze podle úřadu) a v pravdě zlodějem a lotrem.

22. „Papa non debet dici sanctissimus“ (quia solus Deus est sanctissimus) „etiam secundum officium, quia alias rex etiam deberet dici sanctissimus secundum officium, et tortores et prae-

cones dicerentur sancti, imo etiam diabolus deberet vocari sanctus, cum sit officarius Dei.“ Papež se nemá zvatí nejsvětějším (poněvadž Bůh jediný jest nejsvětější) ani podle úřadu, an by jinak i král musel slouti nejsvětějším podle úřadu, i katové i pochopové museli by se zvatí svatými, ano i ďábel by musel svatým slouti, jsa úředníkem Božím.

23. „Si papa vivit Christo contrarie, etiamsi ascenderet per ritam et legitimam electionem secundum constitutionem humanam vulgatam, tamen aliunde ascenderet“ (quia se supra Christum elevaret) „quam per Christum, dato etiam quod intraret per electionem a Deo principaliter factam; nam Judas Scharioth rite et legitime est electus a Deo Christo Jesu ad episcopatum, tamen ascendit aliunde in ovile ovium“ (quia non ambulat per humile ostium, scil. Christum: Ego sum ostium, per me si quis intrat, salvabitur. Istud dixi disputative exspectans majorem informationem.). Žije-li papež Kristu protivně, byť i byl vešel řádnou a zákonnou volbou vedle veřejného ustavení lidského, přece vešel odjinud (protože by se vynášel nad Krista) než skrze Krista, byť bychom i toho půjčili, že vešel volbou v popředí Bohem učiněnou; neboť Jidáš byl řádně a zákonně Bohem Kristem Ježíšem na biskupství vyvolen, a přece vešel odjinud do ovčince ovčí (ješto nevešel pokornými dveřmi, Kristem, jenž dí: Já jsem dvéře. Skrze mne vejde-li kdo, spasen bude. Toto jsem pravil ve způsobu dispute, očekávaje lepšího naučení).

24. „Condemnatio 45 articulorum per doctores facta est irrationabilis et iniqua, et male ficta est causa per eos allegata, videlicet. quod nullus ex eis est catholicus, sed quilibet eorum est aut haereticus aut erroneus aut scandalosus.“ (Viz str. 315 tutěž větu i překlad).

25. „Non eo ipso, quod electores vel major pars eorum consenserit viva voce secundum ritus hominum in personam aliquam“ (patet instantia in Agnete, quae ab ecclesia aestimabatur esse legitimus papa), „eo ipso illa persona est legitime electa, vel quod eo ipso est verus et manifestus successor vel vicarius Petri apostoli“ (officio et vitae merito), „vel alterius apostoli in officio ecclesiastico; unde sive electores bene vel male elegerunt, operibus electi debemus credere, nam eo ipso, quo quis copiosius operatur meritorie ad profectum ecclesiae, habet a Deo ad hoc copiosius potestatem.“ Ne proto jest osoba

zákonně zvolena anebo zjevným a pravým nástupcem a náměstkem Petra apoštola aneb jiného apoštola v úřadu církevním (úřadem a zásluhou), poněvadž většina voličů živým slovem u volbě podle řádu lidského na ní se ustanovila: a protož byť voliči dobře anebo zle byli volili, skutkům zvoleného musíme věřiti, neb tím samým, čím hojněji působí někdo k zásluhám ve prospěch církve, tím hojnější má od Boha k tomu moc.

26. „Non est scintilla apparentiae, quod oportet esse unum caput in spiritualibus regens ecclesiam, quod semper cum ipsa militante ecclesia conversetur; patet, quia stat, ecclesiam pro magno tempore esse sine papa, ut jam stat post condemnationem Joannis XXIII.“ Ani jiskry jistoty není, že by bylo potřeba hlavy jedné, která by spravovala církev ve věcech duchovních a veždy s církví bojující obcovala; to jde na jevo z toho, že jest po dlouhý čas již církev beze hlavy, a sice po odsouzení Jana XXIII.

27. „Christus sine talibus monstrosis capitibus“ (ut sine Agnete et Joanne XXIII. et aliis, qui fuerunt haeretici vel aliter criminosi) „per suos veraces discipulos sparsos per orbem terrarum melius suam ecclesiam regularet.“ Kristus by mohl bez takých potvorných hlav (jako bez Anežky a Jana XXIII. a jiných, jenž byli kacíři aneb i jinak zločinní) skrze své věrné po celém zemském povrchu rozptýlené učeníky lépe svou církev řídit.

28. „Apostoli et fideles sacerdotes Domini strenue in necessariis ad salutem regularunt ecclesiam, antequam papae officium“ (quoad temporalem dominationem et praefecturam) „foret introductum. Sic facerent deficiente per summe possibile papa usque ad diem judicii.“ Apoštolové a věrní kněží Páně úsilovně spravovali církev ve věcech ku spáse potřebných, dříve již než bylo papežství zavedeno (co do panství časného a přednostství); a tak by činili až do konce světa, kdyby papeže nebylo, jakož velemožno jest.

29. „Nullus est dominus civilis, nullus est praelatus, nullus est episcopus, dum est in peccato mortali.“ Nižádný není světským pánem, není prelátem, není biskupem, nalezá-li se ve hříchu smrtelném.

Hus přidává k větě této: Secundum officium et vitae meritum, ut sancti sententiant. Ozeae 8. Ipsi regnaverunt, et non ex

me principes exstiterunt, et ego non cognovi, t. j. žádný není ve hříchu smrtelném pánem a t. d. podle úřadu a zásluhy života, jakož tvrdí svatí. Ozeáš 8.: Oni královali, ale ne ze mne, knížata byli, a nepoznal jsem jich. Toho textu prý užívají sv. Řehoř, Bernard a jiní. ¹⁾)

Pozn. Věta 20. jest v přesném textu, jak jej podává Denzinger, na dva články rozdělena, tak že se čítá 30 zavržených článků Husových. ²⁾)

Proti článkům těmto nevzpírá se Hus, jakoby byly nesprávně ze spisů jeho sebrány, což by ostatně bylo nepravdivo, jenom na to sobě stěžuje, že nemohl smyslův svých (sententias) čili výkladův přičiniti, ješto mu nezbylo času, ano neměl prý ani papíru, a bylo by prý to také nebezpečno.

Ve člancích výše zmíněných však, ač jich poskrovnu, jest celé učení Jana Husi snešeno, až na článek o písmu co jediném zdroji víry křesťanské. Učí se v nich, že jest církev sborem předzřízených. předzvěděný že k ní nenáleží, kněz, biskup a papež ve hříchu smrtelném jsoucí že (po právu) není knězem, biskupem a papežem, stav hříchu že porušuje veskery úkony lidské, vláda církevní že nemá práva, dáváti pravomoc k výkonům kněžským, aniž smí zameziti někomu, ťaby nekázal, Kristus jediný že jest hlavou církve, bez papeže že může církev býti a t. d. Ač reformátor svými přídavky zde onde příkrý smysl článků těch umírnil, nejsou ani v tom obmezení nezávadny, a ruší netoliko vládu, alebrž i celé ústrojí ústavy církevní.

Mimo články tyto předloženy jsou Husovi obžaloby, o nichž domníváno se, že jsou s dostatek od svědků stvrzeny, a sice:

a) Že Hus tvrdošijně hájil bludů Viklefových v městě, ve školách a veřejných kázáních. (Ex processu art. 4. et 8.). Mistr odmítá obžalobný článek ten slovy: Není pravda, ješto prý vezdy s protestací své důvody pro ten neb onen článek udával.

b) Že lstí a vinou Jana Husi povstala v Praze vzpoura, kterou dobří katolíci z Prahy byli vypuzeni, v městě pak samém že se mnoho hnusných věcí stalo. (Art. 9.) Hus připisuje: „Není pravda, že bych takového cosi byl spůsobil.“

¹⁾ Palacký, Docum. 225—230.

²⁾ Denzinger, Enchyridion. 189—193.

c) Že byl Hus přívržencem a následníkem Viklefovým a obhájcem jeho článkův (Art. 10. ex processu), a za takového byl i v městě považován. Hus dí: „Není pravda, ač mne někteří nepřátelé za takového měli.“

d) Že kázal, v kapli především Betlémské, navzdor z á p o v ě d i Alexandra V. (Ex processu art. 15. et 16.). Hus odpovídá: „Pravda jest, že jsem se odvolal k Alexandru V., abych lépe poučen byl, jakož jde na jevo z mého processu.“

e) Že v měsíci červnu 1410 kázal v Betlémě a napotom i jinde bludy Viklefovy a zvláště ten, že po posvěcení trvá na oltáři hmotný chleba a podstata chlebná. (Ex processu art. 17.). Hus přičiňuje: „Není pravda.“

f) Učil prý, že kněz ve hříchu smrtelném neposvěcuje, nesvětí (na kněžství), nekřtí. (Ex processu art. 18.). Hus odmítá žalobu tu slovy: „Není pravda, neb jsem pravý opak toho kázal.“

g) Učil prý, že o d p u s t k y od papeže a biskupův nic neprosívají. (Ex processu art. 19.). Hus zase odmítá: „Není pravda; avšak zavrhl jsem odpustky za peníze, a bullu křížáckou vydanou naproti křesťanům, a napsal jsem o odpustcích, že kněží Kristovi mohou služebně odpustiti hříchy a rozvolniti od viny a trestu ty, kdož byli litovali a se vyzpovídali.“

h) Učil prý, že církev Římská jest synagogou satanášovou. (Ex processu art. 20.). Hus odporuje slovy: „Není pravda, neboť ve spisu „de Ecclesia“ kladu, že Římská církev jest svatá, podle svatých členův svých (quae est, secundum sanctos), kteří jsouce věrní křesťané, sluší pod poslušnost Římského papeže po zákonu Kristovu.“

ch) Učil prý, že nížádné kacírství nemá býti pleněno násilím, ale rozmluvou (disputací). (Art. 24.). Hus upírá: „Není pravda, ale pravil jsem, že musí kacír prvé z písma a z rozumu býti poučen a překonán (convinci), jakož učí sv. Augustin a Bernard.“

i) Hlásal prý, že se v Anglicku shluklo mnoho mnichů a mistrů, a sice v kostele sv. Pavla naproti Viklefovi, ale že ho nemohli překonati, hrom prý a blesk udeřil na ně a rozbil dvěře kostelní, mniši pak a mistři sotva že se životem z města (Londýna) uchránili. To prý Hus roztrušoval a hlásal, aby zvýšil autoritu Viklefovu. Také prý sobě přál tam býti, kde jest duše

Viklefova, uveřejnil prý dokument university Oxfortské. ač křivý, kterým se dávalo svědectví, že Viklef jest pravým katolickým doktorem podle evangelia (Art. 26.). Hus zase odmítá slovy: „Článek není pravdivý ve mnohých punktech a pln zamotaných lží.“

k) Učil prý, že jest věcí záslužnou, zabaví-li světští páni z boží duchovenské (Art. 29.). Hus to upřává, řka: „Není pravda.“

Pozn. Hus skutečně učil, že jest dovoleno po případě, jako: když kněží jsou nešlechtní, jim zabaviti statky a tak je potrestati.

l) Hus prý jsa v kletbě, vykonával služby Boží, veřejně kázal, a řekl, že nedbá kletby, an prý nikdo nemůže z církve vyhoštěn býti, leč by ho vyobcoval Bůh. (Ex processu art. 32. et 37.). Mistr odpovídá: „Není pravda; ale to jsem řekl, že (já) odvolav se mohu kázati, a že kletba nespravedlivá není člověku spravedlivému škodlivá, jestliže ji pro Boha pokorně snáší.“

m) Že rozséval prý rozličné bludy, kterými učiněna jest roztržka mezi lidem a duchovenstvem, mezi mistry a žáky. Hus odmítá žalobu tu slovy: „Není pravda.“

n) Hus prý veřejně k lidu řekl: „Hle papež zemřelý (Alexander V.) psal arcibiskupovi o vykořenění bludů Viklefových v Čechách a na Moravě, a že jest tam mnoho srdcí těmi bludy nakaženo, já však pravím a děkuji Bohu za to, že žádného Čecha neznám, jenž by byl kacířem.“ (Articulus VII. in partibus, in causa inquisitionis coram archiepiscopo Pragensi datus et oblatus contra Joan. Hus). Na to prý křičel lid: „Lže, lže.“ Hus odpovídá: „Není pravda, že lid křičel „Lže“, ale: „Lhou“, t. j. ti, jenž nás zovou heretiky. Prvý díl článku však jest pravdivý.“

o) Hus prý řekl jazykem národním: „Hle naplněno jest prorocství Jakuba de Tharamo, že v roce 1409 vzejde, jenž bude pronásledovati cpištoly, evangelium a víru Kristovu“, čímž prý naznačen jest Alexander V., jenž poručil, spáliti knihy Viklefovy (Art. IX.). Hus odpovídá: „Není žaloba pravdivá v tom způsobu, ale některé věci jsem řekl; aniž velel Alexander V. páliť knihy Viklefovy.“

p) Hus prý řekl: „Papež Alexander nyní zemřelý, o němž nevím, je-li v nebi anebo v pekle, napsal na svých oslovských kůžích. aby arcibiskup spálil knihy Jana Viklefovy, v nichž jest mnoho dobrého.“ (Art. IX.). Hus odpovídá: to prvé

že prý řekl; ale nikoliv, že (papež) kázal spáliti knihy, protože tak nenapsal v bullách svých.

q) Klade se Husovi za vinu d o p i s, ježž byl při odchodu svém sourodákům svým zanechal (a o němž činí Pálež a soudruzi jeho zmínku činf). Hus přidává: „Hle nic více o tom článku nenapsali;“ odpověď na něj prý lze naléztí v opisu prvých článků, které mu již v prvé m žaláři byly předloženy,

Články tyto naproti učení a osobě Husově byly ve veřejné kongregaci dne 18. června 1415 čteny, zdali ale teház již odpovědi Husovy byly připsány čili nic, Mladěnovič nezaznamenává.

Ku konci odpovědi svých píše mistr: „A já Jan Hus, v naději vezdy sluha Boží, napsal jsem odpovědi na články tyto podle svého svědomí, jakož budu museti oučty klásti všemohoucímu Hospodinu.“ Nyní prý jemu nastává buď odvolati a odpřisáhnouti a pokání se podrobiti, anebo spálenu býti. Otec ale, Syn a Duch svatý, jeden Bůh, v něhož věří a svou naději skládá, prý mu na přímluvu všech svatých a lidí spravedlivých udělí ducha rady a sly, aby mohl uniknouti léčkám satanášovým a setrvati v milosti Boží do konce. Amen.¹⁾

Pozn. Obžalobné články tyto jsou z části pravdivy, z části však křivý. Ve mnohém ohledu však odvaluje od sebe Hus vinu, kde nikoliv není bez viny.

Podle všeho se zdá, že se Hus dovolával síly s nebes, aby neústupně na svém setrval, domnívaje se, že tvrdošijné toto setrvání ho spasena učiní. Proto také o posledních člancích sobě předložených dne 21. června 1415 píše svým přátelům, že se konečně na tom ustanovil, neodvolati článků těch, které podle pravdy z jeho spisův byly sebrány, neboť prý se naděje (aestimo), že žádný z nich není zákonu Božímu a výrokům svatých učitelů odporen, ač by těm, jimž není po chuti, se zdál bludným a pohoršlivým. Kdyby však byl lépe naučen, milerád prý by odvolal. Článků pak křivých sobě od svědků křivě přičítaných nemůže prý odpřisáhnouti, an by tím se jako přiznal, že držel bludy ty, čehož nikdy nebylo. Ustanoviv ale takto mistr dobře věděl, co na něho čeká. Proto děkuje v témže dopise králi Václavovi, královně, šlechtě, Čechům i Polákům za všecko, zvláště za lásku

¹⁾ Palacký, Docum. 230—234.

jejich, jíž se za jeho osvobození snažili, ano on děkuje i Zigmundovi, v čem se mu dobrotivým prokázal ¹⁾.

Z té příčiny žádal sobě Hus, zpovídati se, a sice Štěpánu Pálčovi, poněvadž byl prý jeho předním odpůrcem, a když by toho se mu za zpovědníka nedostalo, prosí pro Boha za jiného. A tak se vyzpovídal jednomu doktoru mnichovi, jenž prý velmi pěkně zpověď jeho vyslyšel a ničehož neukládal, nýbrž jenom radil. I Páleč se dostavil a oba plakali, když Hus se jal Pálče odprošovati, užíval-li tvrdého slova naproti němu, zvláště že ho lhářem ve svém spisu nazval; netajil mu však, že jest on jeho největším protivníkem a že prý vyřkl veřejně, když byl Hus upíral články sobě od svědků přiřítané: „Tento člověk se Boha nebojí.“ Předstíral mu, že v žaláři vyslovil před komisary: „Od časů narození Páně nebylo mimo Viklefa heretika, který by byl nebezpečněji psal, nežli ty (Huse)!“ Také mu předhodil Hus, že prý řekl, kterak všickni posluchači Husovi jsou bludy Viklefovými nakvašeni. To však upíral Páleč, k tomu se znaje, že řekl: „Mnozí.“ Na to se jal Páleč napomínati Husa k návratu do lůna církve a k odvolání. Avšak i v tomto dojemném okamžiku bylo vše marno. ²⁾

O tomto svém pevném předsevzetí neodvolati, alebrž neustupné na svém setrvati, podává mistr také důkaz svým osvědčením, jakéž dne 1. července 1415 učinil: „Já Jan Hus, v naději kněz Ježíše Krista. Pro bázeň, že bych urazil Boha a křivě přísahal, nemohu se článků, z kterých mne křiví svědkové obviňují, odpřisáhnouti, neboť jsem jich nekázal, netvrdil, nehájil. Co se týká kusův z mých spisův podle pravdy sebraných, zamítám nepravý jejich smysl, jestliže ho do sebe mají, ale každého článku nesmím odpřisáhnouti, což by se nedělo bez urážky Boží a bez ourazu doktorův svatých. A kdyby možná bylo, aby hlas můj po všem světě byl slyšán, jako každá lež a každý hřích můj v den soudný zjeven bude, chtěl bych milerád vše křivé a bludné, což jsem kdy myslel neb mluvil, před celým světem odvolati. Tak dím a píšu o své vůli a bez nátlaku. Psáno vlastní rukou 1. července.“ ³⁾

¹⁾ *Palacký*, Docum. 126. n. 79.

²⁾ *Ibidem*. 135. n. 82.

³⁾ *Hefele*, Conciliengeschichte. VII. 192. — *Palacký*, Documenta. 560. n. 77.

Nic však méně nechtěli se kardinálové Alliacký a Zabarella ještě veškeré naděje zřítí, že snad mistra přece nakloní, aby odvolal. Proto veleli, aby mistr dne 5. července 1415 k nim, jakož i k doktorům a prelátům všech národů byl přiveden.

I snažili se všemožně, aby ho zachránili, on ale nikterak nedal sebou pohnouti. Aby mu odvolání ulehčili, a aby, jak pravil, svého svědomí nemusel obtížiti, žádali pouze na něm:

α) Aby odpřisáhnul články, které byly podle pravdy a doslovně z jeho spisů v vyňaty.

β) Co se týká svědectví svědků v, jež praví býti křivými, aby pouze vyřkl, že těch článkův nikdy nedržel, ani nekázal, a kdyby tak byl učinil, že by byl nedobře jednal, a že je za bludné má a přísáhá jich nadržeti a nekázati.

Hus však ani v tom způsobu odvolati nechtěl.

Zigmund sám, jemuž se velmi líbilo, že otcové tak mírně sobě vedou, nezameškal se své strany ničehož, aby odvrátil smutný osud na mistra jižjiž se valící. Poslati téhož dne (5. července) deputované k Husovi, mezi nimiž se nalezali Jan z Chlumu a Václav z Dubé i mnozí preláti. Když vešli do kláštera Bosákův, oslovil ho Jan z Chlumu následovně: „Mistře Jene! jsme lidé neučení (laici) a neumíme tobě raditi, viz tedy sám: myslíš-li, žeš vedle svědomí svého tím vinen, což se tobě předstírá, neostýchej se, naučení přijmouti a odvolati; jsi-li však sobě vědom, že tím nejsi vinen, což ti přikládají, nečiň ničeho proti svému svědomí a stůj k poznané pravdě!“ Hus odvětil se slzami: „Bůh mi svědek! že, kdybych věděl, že jsem něco napsal anebo kázal proti zákonu Božímu anebo proti svaté matce církvi, chtěl bych veškeren blud odvolati; já vezdy žádám, aby mi ukázány byly lepší a pravdě podobnější důvody písma, než jak já jsem učil.“ Na to odvětil jeden z deputovaných: „Chceš snad býti moudřejším, než jest celý sněm?“ Hus odtušil: „Nikoliv, ale prosím, aby i ten nejposlednější ze sněmu vydatnějším písmem mne naučil, a hotov jsem odvolati.“¹⁾

Ten výsledek mělo veškeré namáhání sněmu, aby se mistr ku smíru s církví (viditelnou) nachýlil. Vida tudíž sněm nezbytí, ač nerád, musel přistoupiti ku konečnému odsudku a nálezu, že mistr Jan Hus bloudil a bloudí u víře a že bludy ty tvrdošijně

¹⁾ Palacký, Docum. 559. n. 77. a 316.

drží. I píše zde dojista podle pravdy náš dějepisec Palacký: „Sbor neměl-li jemu (Husovi) přisvědčiti a dáti se od něho posléze mistrovati, musel konečně přikročiti k odsouzení jeho, jako toho žádali zákonové církve.“¹⁾

§. 26.

Soudný nález naproti náuce a osobě Husově.

Když veškero domlouvání, aby reformátor Betlémský odvolal, nic neprospělo, byl osud jeho naplněn. Z rána tedy dne 6. července 1415 sešli se opět u velkém počtu kardinálové, biskupové, preláti, mistři a mniši ve hlavním chrámu Kostnickém, kdež památné sezení XV. odbyváno, a kamž veliké množství lidu se shluklo, aby užřeli divadlo neobyčejné. I Zigmund se dostavil v plném ornátu císařském. Po jeho boku držel falckrabě Ludvík říšské jablko, Norimberský purkrabě Bedřich žezlo, vévoda Bavorský Jindřich korunu a jeden magnát Uherský meč. Posezení tomu předsedal kardinál Viviers (de Brogni). Uprostřed chrámu bylo upraveno lešení a na něm kůl ověšený rouchem mešním. Pokud trvala mše svatá, musel čekati Hus u dveří chrámových, byv přiveden se silnou stráží biskupem Řízkým. Po odsloužené oběti uveden jest mistr do chrámu, a přišed na místo sobě vykázané, padnul na kolena a vroucně se modlil. Na to měl biskup z Lodi řeč o slovech apoštolových: „Víme, že starý člověk náš spolu ukřižován jest, aby bylo umrtveno tělo hříchu, abychom již potom nesloužili hříchu“ (Řím. 6, 6.), klada králi na srdce, aby vyplnil z lůna církve kacířství, zvláště pak simonii, uvodiv směsici důvodův, aby kacířství vykořeněno bylo, z Otcův sv., ano i z pohanského mudrce Aristotela (!).²⁾

Po skončené řeči žádal prokurátor sněmu, aby se v processu naproti Janu Husovi až ku konečnému rozsudku pokračovalo. Zároveň ohlášeno, že nesmí nikdo jednání sněmovní rušiti pod pokutou klatby a dvouměsíčního vězení.

Na to četl papežský auditor Berthold z Wildungen 58 kusův sebraných ze spisů Viklefových; jiné zavržené věty, počtem 260, měly býti považovány za čtené. Pak došla řada na při Husovu.

¹⁾ *Palacký*, Dějepis III. I. 226. Vydání II.

²⁾ *Hefele*, Conciliengeschichte. VII. 193.

Nejprvé čteno třicet článkův. které byly mistrovi doručeny po výsledku třetím, potom žaloby svědectvími stvrzené. Hned při čtení článku prvního: „Jedna jest svatá obecná církev, která jest veškerenstvo předzřízených“, chtěl Hus mluvit, aby se ohradil (snad) těmi klausulemi a ohradami, jakéž svou rukou byl zaznamenal, ale bylo mu zabráněno mluvit. A když poznovu o slovo se pokoušel, zakřikl ho Zabarella slovy: „Mlč nyní, dosti dlouho jsme tebe poslouchali.“ An ale přece nemlčel, nařizeno strážím, aby ho k mlčení donutily. Hus na to jal se prositi, aby ho přece ještě poslechli, by okolostojící nemyslili, že bludy ty držel. Když však byly všechny prosby marny, klekl na kolena svá, poroučeje svou věc Bohu.

Uslyšev ale, že opětne čteny jsou bludy, o kterých myslil, že je byl dávno vyvrátil, při čemž svědkové vezdy jmenování byli ne jmenem, ale ouřadem, který zastávali, jako: to že dosvědčují plebáni, kanovníci a t. d., nemohl se mistr zdržeti, aby se neozval. Tak se událo při čtení článkův, že prý učil, že po posvěcení zůstává na oltáři hmotný chleba, a že kněz, je-li ve smrtelném hříchu, neposvěcuje, jakož i při jiných žalobách od svědků osvědčených. Než teď nedopráno jemu více, aby se hájil.

Také čtena prý obžaloba, o které v celém processu nebyla zmínka, že učil Hus čtveřici na místo Trojice svaté, ano on prý sebe sama vyhlašoval za čtvrtou osobu Božskou (?). Uslyšev prý Hus takové svědectví, zvolal: „Ať se jmenuje ten doktor, který takové věci o mně svědčí.“ Než odpověděno jemu, že není třeba nyní ho jmenovati. Hus se musel tudíž spokojiti horlivým zařikáváním: tak strašlivá myšlénka že mu na srdce nikdy nevstoupila, a že věří, že Otec, Syn a Duch svatý jest jedné podstaty, jedna Trojice osob.

Pozn. Nesnadno jest věřiti, že Husovi bylo předstíráno, že měl sama sebe za čtvrtou božskou osobu, jak v latinské zprávě Mladěnovičově čteno, nikoli pak v české; zde snad vězí nějaký omyl. Dobře však pochopujeme, že mu předkládáno, jakoby byl učil Čtveřici, ne ale Trojici, a sice na základě jeho filosofického realismu.

Když appellaci jeho ku Kristu za blud vyhlašovali, zvolal: „Pane Ježíši Kriste! Již i činy a zákon tvůj za blud prohlašuje tento sbor, an jsi ty v tísní své Bohu Otcí svou záležitost poroučel, nám na příklad, abychom i my k němu. co k soudci nej-

spravedlivějšímu se utíkali.“ Za tou příčinou prý trvá na tom, že jest nejjistější appellatione k Bohu se odvolati.

Konečně bylo předčítáno, že Hus urputně setrval v kletbě, a že jest tvrdošijný kacír.

On se sice přiznával, že setrval v kletbě, a jsa kletbou stížen mši svatou sloužil i kázal, ale toto vše prý se dalo „sub appellatione“ (za příčinou odvolání se). Dvakráte prý vypravil poručníky své do Říma, jelikož mu nebylo možno dostaviti se osobně; poslové jeho však byli prý uvězněni, anebo s nimi zle nakládáno; konečně prý přišel on sám dobrovolně do Kostnice, dověřiv se králi a jeho ochrannému listu, aby položil oučet z víry své a nevinnost svou obhájl. Při tom prý, jak Mladěnovič v menším českém spisu vypravuje, upřel oči na Zigmunda, jehož líce se zřejmě zarděly. Kacířem tvrdošijným prý není, ale tvrdí, že chce rád poučen býti z písma.

Všecky tyto články (takto dále předčítáno) byly prý od kardinálů, arcibiskupů, biskupů, prelátů, doktorů bohosloví a práv uváženy, a shledáno, že jsou některé z nich kacírské, jiné bludné, urážlivé, odvážlivé a bořivé, Hus sám vyznal, že se kusy ty ze spisův jeho sebrané, skutečně v nich nalezají, a protož zavrhuje sněm spisy jeho, a je, ať jsou latinské anebo české, ku spálení odsuzuje.

Když byl odsudek ten biskupem Konkordienským naproti knihám Husovým přečten, řekl prý mistr, těžce to nesa: Jak mohli knihy jeho odsouditi, ješto přece písmem jej nepřekonali, že by tam bludné věci obsaženy byly, českých ale knih docela prý neznali.

Do konečného odsudku však nejsou pojaty žaloby od svědkův přísahou stvrzené, an se k nim mistr nijakž přiznati nechtěl, a skutečně mnohé z nich křivě mu připisovány byly; tudíž zahrnuto v odsudku pouze třicet vět sebraných ze spisů Husových a jím samým uznaných.

Po odsudku knih reformátorových následoval nález naproti osobě Husově: že on sám jest urputný a zjevný kacír, jenž svedl mnoho lidí a potupil moc stolice apoštolské i církve svaté.

Po tomto úvodu a odsudku spisů a osoby Husovy měl následovati konečný soudný nález, který by byl rozdílný podle toho, jak by se byl reformátor zachoval. Kdyby se byl dal sboru na milost a odvolal, byl by nález ten zněl následujícím způsobem: „Jelikož z mnohých známek vysvítá, že Hus svých hříchů želí a pravdě navrácen býti chce, svoluje sněm k tomu, aby od-

přisáhnul, jakož o své ujmě se nabídnul, a přijímá jej jako syna ztraceného na milost a k prosbě jeho pokorné rozvazuje ho od kletby. Ješto však z jeho učení mnoho pohoršení a mnoho nepokojů v církvi povstalo, budiž s kněžství složen, kterýžto obřad arcibiskup Milánský, biskup z Asti a t. d. před sněmem vykonati mají. Hus sám budiž doživotně zavřen.“ Druhá formule odsudku konečného a nálezu pro případ, že by Hus ani v posledním tom okamžiku svých bludů se nechtěl vzdáti, byla následující: „Jelikož se sbor přesvědčil, že Jan Hus jest kacír urputný a nenapravitelný, tak že nechce svých bludů odpřisáhnouti, aniž do lůna církve se navrátiti, protož uzavírá sněm, aby byl s úřadu kněžského svržen a složen, Hus sám vydán budiž rameni světskému.“¹⁾

Poslední tato formule nálezu také čtena jest, an Hus setrval na tom neodvolati, leč by písmem lépe byl poučen.

Vyslechnuv mistr slova nálezu soudného, zvolal: „Pane Ježíši Kriste, odpusť všem nepřátelům mým, za to tě prosím pro tvé veliké milosrdenství, ty víš, že mne křivě obžalovali, křivé svědky proti mně uváděli a křivé články učinili. Odpustiž jim pro své nestihlé milosrdenství.“

Na to následoval smutný výkon odsvěcení (degradace). Když mu oblačeli albu, pravil: „Můj Pán Ježíš byl také v bílém rouše posmíván, byv od Herodesa k Pilátovi veden.“ Když byl v roucho mešní oděn, napomínali ho biskupové (obřadní), aby odvolal. Než i zde nedal sebou mistr pohnouti, a obrátiv se k okolostojícím, takto pravil: „Hle tito biskupové napomínají mne, abych odvolal a odpřisáhnul, ale bojím se tak učiniti, abych nebyl lhářem před Bohem a abych neposkrnil svědomí svého a nehradil pravdy, an jsem nikdy nedržel článků těch, spíše kázav jim na odpor, a abych nedal pohoršení i kazatelům i těm, kterým jsem kázal.“ Po těch slovech osvědčili odsvěčující biskupové: „Již jest zjevno, kterak se zarputil ve zlobě své a jak jest tvrdošijný kacír“. I přikročili k degradaci. Nejprvé vzali mu kalich z rukou, řkouce: „Jidáš, jenž jsi opustil radu pokoje a se židy v radu vešel, my odjímáme tobě kalich vykoupění.“ Hus odvětil: „Já ale přece doufám v Boha všemohoucího, pro něhož tuto potupu snáším, že

¹⁾ *Hefele*, Conciliengeschichte. VII. 208. *Harduin*, VIII. 410. *Mansi*, T. XXVII. 753.

neodejme ode mne kalicha vykoupení, a doufám píti ho ještě dnes s ním v jeho království.“ Na ten způsob pokračováno s odsvěcením dále, Hus však vezdy připojil ku kletbám činěným svou naději, že s ním Bůh milosrdně naloží, a že trpí pro Krista pokorně potupu tuto. Když se jednalo o to, jakým způsobem by měl býti tonsury zbaven, nemohli se biskupové shodnouti. Vida to Hus, zvolal prý ku králi Zigmundovi: „Ille biskupové tito ani v tom se nesrovnávají, jak by mne potupili!“ Když obřad odsvěcení byl vykonán, zbavili Husa všech práv duchovenských, a vyslovili, že ho vydávají světskému rameni. Na to postavena na hlavu jeho loketní čepice s nápisem: „Odevzdáváme duši tvou ďáblu.“ „Já však,“ řekl mistr, „odevzdávám ji nejmilejšímu Pánu Ježíši.“ Mimo nápis ten byli na čepici ďáblové namalováni a jméno „arcikacíř.“

Takto ustrojený mistr byl vydán rameni světskému, nikoli však aby byl zabit, nýbrž aby byl žalařován až do smrti, čili jak Reichenthal dává zprávu: „dass man ihm nicht toedten soelt und ihn sonst behielt und ihm einen ewigen Kerker gab.“¹⁾ Avšak podotknouti sluší, že prosba tato byla pouhou formulí soudnou, jsouc jako trvalým svědectvím, že církve vlastně nikoho ku smrti neodsuzuje, aniž sobě žádá, aby kdo života zbaven byl, byť i pobloudil u víře a urputně ve bludu trval.

Když byl Hus světskému rameni vydán, odevzdal ho Zigmund falckraběti Ludvíkovi a tento purkraběmu města Kostnice, aby se s ním naložilo vedle stávajícího tehdejšího zákona trestného, s tím doložením, aby byl se vším, což má, na hranici uvržen. Vystoupiv ze dveří chrámu, a spatřiv, ani páli jeho knihy, usmál se divadlu tomu, řka k lidu: aby nevěřili, že utracen bude pro bludy, kteréž mu přičítají úhlavní nepřátelé křivým svědectvím lživých svědků. Dva sluhové falckraběte vedli Husa v průvodu 3000 zbrojnošů, v jejichž čele byl falckrabě sám a maršálek říše, hrabě z Oppenheimu. V zápětí následovalo veliké množství lidu, kterému však nebylo dovoleno dále jíti, leč až ku bráně. Na cestě své opakoval Hus častěji: „Ježíši, synu Boha živého, smiluj se nade mnou.“ Když došel k místu popravnímu, padl na kolena svá, rozpjal ruce své, a pozdvihnuv oči k nebi, jal se modliti žalmy (Miserere mei Deus, In te Domine speravi, In manus tuas Domine) a zvolal:

¹⁾ *Hefele*, Conciliengeschichte. VII. 211.

„Ježíši, synu Boha živého, který jsi pro nás trpěl, smiluj se nade mnou.“ Mezi modlitbou spadla mu s hlavy potupná čepice, čemuž se usmál. Na to byl mistr od Ulricha z Reichenhalu tázán, zdali by se chtěl zpovídati, a když potakal, dán jest mu za zpovědníka Schonard, kaplan Kostnický. Tento však chtěl prvé, než by ho zpovídal, aby se odřekl bludů svých, an by jinak se mu rozhřešení nemohlo uděliti, proto odmítl Hus zpovědníka slovy: že sobě není smrtelného hřichu vědom. V této chvíli snažil se Hus promluvit k těm, jenž byli přítomni, avšak toho nedopustil falckrabě, kázav ho ku prknu přivázati. Jen toho dopřáno jemu, aby směl poděkovati žalárným svým za mírné jejich s ním nakládání, a rozžehnat se s nimi. Pak svlékli pochopové mistra a přivázali ho k prknu řetězy a provazy; vidouce však, že by byl tváří k Východu obrácen (ku straně, odkud spása světa vzešla), nedopustili toho, ale obrátili ku západu k démonům. Kolem něho obloženo až po krk dříví slámou promíchané, i pod nohy spoutané počstrčeny jsou dvě otepě. Anť již vše ku poslední hrozné hodině přichystáno bylo, přikvapil říšský maršálek Haupt z Pappenheimu s Klemem, napomínajíce Husa, aby odvolal, a tak života svého uhájil. Hus ale i teď odvětil: „Bůh jest mi svědek, že jsem těm věcem, jakýchž mi skrze křivé svědky přičítají, nikdy neučil, ješto snahy mé v popředí k tomu čelily, abych lid vyrval z nepravostí, chci tedy v té pravdě evangelické, kterou jsem i psal i kázal, s radostí umřítí.“ Tu oba páni tlesknuvše rukama, odešli. Falckrabě dal znamení a kat zapálil hranici. Na hranici zpíval Hus ještě: „Kriste, synu Boží, smiluj se nade mnou“, a když do třetice tak se modliti chtěl, zalknut jest plamenem.¹⁾ Spolu s mistrem spáleno i šatstvo jeho, a popel do Rýna uvržen, aby prý Češi podle slov Zigmundových modlářství se snad nedopustili úctou ostatkův jeho.

Tato stálost mistrova a nehroženost, se kterou na smrt šel, vynutila mu i při odpůrcích obdiv veliký, a my neváháme říci, že jako nížádný z těch, jenž se od církve odchýlili, ve mravech mistru Janu Husovi se nevyrovnal, tak ani co do stálosti nikdo z nich Husovi roveň nebyl. K tomuto vyznání nás nejenom pravda vybízí, ale příklad Aeneáše Sylvia, nápotomuho papeže Pia II.,

¹⁾ E. M. S. Mladěnovič. *Falcký*, Docum. 316 324. Docum. 556. n. 76.

který mluví o smrti Husově a Jeronyma Pražského, takto dí: „Nižádný z mudrců nešel tak srdnatě na smrt, jako tito na hranici.“ (Nemo philosophorum tam forti animo mortem pertulisse traditur, quam isti incendium.¹⁾

Poznam. Že by bezprostředně před zapálením hranice stánek s nůši dříví byla přichvátala, aby sobě záslub o jeho upálení vydobyla, a že mistr to vida, zvolal: „O svatá sprostnosti!“ jest smyšlenka. Taktéž nemá základu pověst, že prorokoval mistr: „Dnes pečete hus, ale z mého popele vzejde labuť (Lutr), které upéci nebudete s to“; aspoň nevědí současníci ničehož o takovém předpovědění. To však pravda jest, že Hus nejednou vyslovil, že sobě mužové jeho smýšlení budoucně důrazněji budou počínati.²⁾

§. 27.

Oprávněnost sněmu Kostnického k odsouzení mistra Jana Husi; spravedlivost nálezu soudního; král Zigmund, upálení Husovo a list ochranný.

1. Že měl sněm Kostnický právo, souditi o učení Jana Husi, a po případě i o jeho osobě učiniti nález, připustí zajisté každý, kdož hledí na věc se stanoviska katolické církve, aneb jen se stanoviska tehdáž vůbec platného práva státně-církevního. Neboť že jest podle nauky církve sněm ekumenický nejvyšší instancí, která rozhoduje o věcech víry, správy a kázně, nelze upírati. Kdyby tedy sněm Kostnický byl postrádal práva ve při Husově konečný nález vynésti, tož by se byl musel tehdejší vůbec platný řád právní zúplna podvrátiti. Sněm byl oprávněn, stanoviti, zdali spisy Husovy, a potahmo články z nich sebrané, jsou katolické, čili nic. Neméně byl také oprávněn, rozsouditi, zdali mistr Jan skutečně se odchýlil od víry, zdali držel a drží bludy a zdali je drží neústupně. Neboť kdyby ani obecnému sněmu se takové právo nepřihlo, nestávalo by vůbec žádné authority rozhodné u věcech víry. Sněm tedy měl právo, ve při Husově rozhodovati podle stanoviska právního tehdáž platného vůbec a podle ústavy církevní Kristem obdržené a od věků zachovávané zvláště.

2. Ale snad že sněm k rozhodujícímu nálezu oprávněný

¹⁾ *Hefele*, Conciliengeschichte. VII. 212.

²⁾ *Palacký*, Docum. 36. n. 17. Viz též Docum. 131. n. 83.

počínal sobě ve při Husově nespravedlivě? Snad že, jako ze msty, že reformátor zvláště na duchovenstvo prudké nájezdy činil, sebral ze spisů mistrových články křivé, které snad ani co do slova, ani co do smyslu se tam nenalezaly? Odpověď na tuto otázku dává prvý díl spisu tohoto, a učení reformátorovo na základě jeho vlastních spisů sestavené, jakož i výsledky jeho soukromé i veřejné. Jest sice pravda, že články Pálčem sebrané, o nichž bylo v §. 20. jednáno, jsou zde onde nesprávně vyňaty, to však nemá místa o těch, které byly ve třetím výsledku veřejném (§. 24.) předčítány a podle autografu opraveny a k němu přispůsobeny, tím méně to platí o těch kusech, které byly v konečný soudný nález přijaty. (§. 26.) I to jest pravda, že svědectví svědkův byla křivá u velké části, jakož na svém místě také připomenuto bylo, avšak svědectví ta křivá nebyla taktéž vzatá do konečného rozsudku naproti mistroví. Za tou příčinou nelze říci, že by rozsudek sněmu Kostnického naproti Husovi byl nespravedliv.

Šlechta česká a moravská rozhorlená a rozkvašená smutným koncem sourodáka svého a mistra věhlasného, a což více váží, bezúhonného, píše sice kárajíc sbor Kostnický, že odsoudil mistra Jana Husa, bakaláře sv. theologie, ač se k žádnému bludu neznal, a ač se mu nedokázalo nižádné kacírství. Odsouzení prý se stalo k žalobám úhlavních jeho nepřátel a zrádců, k veliké pohaně jména českého a markrabství moravského beze všech zákonných forem. Pohnaný prý nebyl slyšán, aniž svědky překonán. Byl prý muž dobrý, spravedlivý a katolický, po celém království svým životem, mravem a pověstí chvalně známý, vykládaje zákon Páně podle otcův od církve schválených, uče vezdy pravověrně ve spisech svých a maje v nenávisti všech bludů a kacírství. A jako ani po nejpilnějším pátrání by nebylo lze na něm naleztí bludu, tak prý také není v celém království českém ni bludu, ni kacírství; a proto prý v hrdlo lže ten, jenž cosi takového tvrdí, jsa zrádcem říše a sám kacířem nejhorším.¹⁾

Avšak tomuto výroku šlechty české a moravské o domnělé nespravedlivosti sněmu stojí na odpor za jedno text Husových

¹⁾ *Palacký*, Docum. 580. n. 85. Literae baronum nobilium et militarium regni Bohemiae et marchionatus Moraviae . . . ad concilium Constantiense cum 452. sigillis die 2. Sept. 1415.

spisův a důvěrný reformátorův přítel Jeronym Pražský, jenž uznává shodu zavržených kusův mistrových s autografem jeho, a že nikoliv nejsou (kusy ty) úrobokové a útonkové, kteříž by smysl změnili. Píšeť k Lackovi z Kravař dne 12. září 1415: že slyší, že by byla „dráhná bůře v Čechách i v Moravě pro smrt mistra Husovu, jakoby byl křivě odsúzen a kvaltem upálen.“ I on že myslil, že se mu křivda stala. „A když sú mi dány byly ty kusy jeho k ohledání, pro kteréžto jest potupen, ohledav je velmi pilně a rozmítav v rozumu i sem i tam ne s jedním mistrem, úplně sem to shlédl, že z těch kusuův někteří jsú kacířští, někteří bludní a jiní spůsobiví pohoršení a škodliví. Ale ješče jsem vždy některak pochyboval, nejmaje za to, by jeho nebožčíka ti kusové byli, ale nadál sem se, že by úrobokové byli řečí jeho a útonkové, kteříž by smysl jeho změnili. I počal sem státi pilně o vlastní knihy jeho, i dalo mi k ohledání koncilium jeho vlastní rukou psané. A tak s mistry písma sv. velebnými ty kusy, pro kteréž upálen jest, srovnal sem a přirovnal ku knihám jeho vlastní rukou psáným, a nalezl sem ty veškery kusy tak úplně a v těch smyslech státi v knihách. A protož nemohú říci jinak spravedlivě, než že jest nebožčíček mnohé kusy psal bludné a škodlivé, a já který sem byl přítel jeho, i svými usty obránce cti jeho na vše strany, shledav toho, bludů těch nechci obránce býti, jakož sem také dobrovolně vyznal přede vším sborem.“¹⁾ A jako dopisem tímto, tak také ve svém odpřisáhnutí se bludů před sněmem Kostnickým vyznává, že kusy Husovy od sněmu zavržené (30) skutečně a v té formě ve spisu se nalezejí, a protož že byly po právu a spravedlnosti odsouzeny.²⁾ Jeronym odvolal ovšem později odpřisáhnutí své, vida, kterak navzdor tomu nebyl z vazby propuštěn, a nad to že ještě nové obžaloby na něho pronášejí, hanbě se snad i za to, že maje před sebou příklad statečné mysli Jana Husovy, sám nestatečným se stal; avšak okolnost ta neodčiňuje ani neoslabuje výroku zprvu před sněmem a v listu k Lackovi z Kravař učiněného. Neboť on v odvolání odpřisáhnutí svého nepraví, že věty sebrané nesouhlasily s autografem co do slov a co do smyslu, aniž že se neodchýlil Hus od víry sněmu Kostnického (a tudíž od víry katolické); spíše

¹⁾ *Palacký*, Docum. 598. n. 82.

²⁾ *Mansi*, Tit. XXVII. 791. *Hefele*, Conciliengeschichte VII. 296.

klade mistr Jeronym důraz na to, že byl Hus muž svatý a pravý učitel evangelia, a přece že byl odsouzen, a proto prý odsouzen jest nespravedlivě. K tomu přidává, že pobloudil-li přece Hus anebo Viklef o svátosti oltářní, tož že jich v tom nenásleduje.¹⁾ Jeronym Pražský věděl tudíž, že se odchýlil Hus od učení sboru Kostnického, ale myslil, že odchylkou touto nebloudil, nýbrž k náuce evangelia spíše se přiblížil.

Že by se bylo právních forem nešetřilo při soudu a při Husově na sněmu Kostnickém, jest taktéž nepravdivo. Sněm sám ve svém dopise k národu Českému ze dne 26. července 1415 podává zprávu, kterak se s nešťastným mistrem v Kostnici jednalo; neboť když byl sněm naznačil, že učení Husovo člilo ku zničení veškeré kázně i víry, pokračuje následovně: „Začali jsme soud s Husem, a tu jsme shledali předně z knih jeho a ze svědectví, kterých nižádnou měrou odmítnouti nelze, že (Hus) útrobu víry ruší, a že hleděl lid ku svému náhledu zlořečenému navésti. Vizte pánové šlechtní a urození, že jsme záležitost Husovu svěřili k pilnému vyšetření sboru kardinálů, prelátů a mistrů, kteří ho vícekrát vyslychali, dáno mu taktéž vícekrát veřejné poslyšení a shledáno, že mnohé věci držel víře protivné ano i nemotorné.“ Ač prý se ukázalo, že jest urputný a tvrdošijný, přece vše vynaloženo, aby se k církvi navrátil a tak svou duši učinil spasenu. Nechtěli prý, aby byl odpraven, ale snažili se vši sílou, aby ho na živu zachránili, ačkoli bylo vše na zmar. Čím byla větší a úsilovnější jejich snaha, tím prý se stával Hus zarputilejším. A tak nebylo zbylí, než aby byl odsouzen, s úřadu kněžského složen a degradován, i světskému rameni odevzdán.²⁾

Že Hus po právu tehdejšími nespravedlivě byl odsouzen, ne tvrdí nyní ani protestantští spisovatelé, kteřížto katolíkům dojísta nestraní. Tak dí Dr. Henke, profesor na universitě Marburské, když byl popsál celé jednání s Husem, jak se bylo sběhlo: „Was sollte nun die Synode thun? Entweder musste sie zu der Erkenntniss kommen, dass sie nicht berechtigt sei, in der Kirche Recht und Gesetz zu erhalten und herzustellen, sie musste sich selbst aufgeben und ihre Autorität für eine angemassete erklären, sie, die jetzt als Constituante sich an die Spitze der ganzen Christenheit berufen fühlte, sie, welche die Revolution verhüten

¹⁾ *Hefele*, Conciliengeschichte. VII. 252 a 279.

²⁾ *Palacký*, Docum. 568. n. 81.

wollte durch freie Gewährung gerechter Forderungen und nothwendiger Zugeständnisse, sie, die so eben den schlechten Papst abgesetzt hatte, um für einen würdigeren Raum zu machen; — entweder musste sie zu der dem ganzen Zeitalter fremden Erkenntniss durchdringen, dass die Kirche, deren gesetzliche und gemässigte Reformation auf dem alten Grunde sie in die Hand genommen, keine erhaltenswerthe Institution von Gottes Gnaden sei, dass unbeugsame Widersätzlichkeit gegen die Autorität der Kirche in Lehre und That, Vorwurf der Häresie und des Abfalls gegen sie selbst erhoben, kein Verbrechen sei, sondern etwas, was sie hingehen und auf sich beruhen lassen könne, wenn auch der Rechts- und Besitzstand der Kirche selbst darüber zu Grunde ging; — oder sie musste, wie ungern sie auch wollte, und trotz der Nachtheile, welche sich hier voraussehen liessen, und welche nicht ausblieben, dem Recht, welches sie allein als solches kannte, nach ihren eigenen Präjudicien gegen Wicliffe seinen Lauf lassen. Dies geschah.“¹⁾

3. Sněm byl také oprávněn ve při Husově konečné rozhodnutí učiniti a vedle řádu soudného doby tehdejší spravedlivě jednal, an šetřeno všeho, což soudný řád předpisuje; neboť byl Hus vyšetřován, nejednou soukromě vyslýchán, i veřejné poslyšení mu po třikráte dáno, a teprv když shledán byl v odporu s vírou katolickou, a že neústupně při svých domněnkách setrvati chce, tu teprv po dlouhém napomínání, aby mistr odvolal, přikročilo se ke konečnému rozsudku. V nálezu soudném nic není obsaženo, leč co výslovně stojí ve spisech jeho, nikoli však obžaloby svědky osvědčené, proti nimž se Hus ohražoval; nelze tedy říci, že by byl sněm nespravedlivě jednal. Jediné, což sněmu s větším právem vytýkáno, jest: že kázal Husa zatknouti, dříve nežli byl slyšán. Avšak i v tom možno omluviti sněm, neboť přikročeno k zatknutí teprv tehdáž, když se rozhlásilo, že mistr má v oumyslu, město opustiti; kdyby je byl opustil, byla by jedna z nejdůležitějších věcí, pro kterou sněm se shromáždil, zůstala nevyřízena. Pověsti takové tím spíše bylo lze věriti, ješto Hus po dlouhý čas soudu církevnímu za rozličnými příčinami se vyhýbal a ve svých spisech nejednou znáti dává, že authority církevní za

¹⁾ Johann Hus und die Synode von Constanz von Dr. Henke. Berlin 1869. pag. 37.

rozhodčí u věcech víry a mravů neuznává, jakož o tom svědčí také jeho *appellace* ku Kristu Pánu. Nad to byli právě čeští theologové u příčině, že se sněm k tomuto kroku pohnouti dal, a tito zajisté neopomenuli udati, kterak mistr velmi málo sobě váží rozkazů církevních, kladouce na to důraz, kterak Hus nic nebdaje klatby, *aggravací* a *reaggravací*, služby Boží vykonával a vykonává, a že prý, jestliže nebude jat, budou sobě to vykládati stoupenoci jeho ve svůj prospěch.

4. Zigmund sobě as vykládal zatknutí mistrovo za porušení ochranného listu mistrovi daného a slovem královským zaručeného; proto také uslyšev, co se bylo přihodilo, velmi se rozhněval, o čemž svědčí list jeho k pánům českým a moravským z Paříže dne 21. března 1416: „A když to koncilium sv. v Konstanci bylo počato, a my slyšali, že tu Hus chce býti, a mezi tím my ještě jsúce na Rýně, i přijel do Konstancie a tu byl staven, jakož jste pak toho dobře zpraveni. Než byť byl prvé k nám přijel, a že by s námi do Konstancie byl jel, snad by byla věc jeho jinak šla. A to buoh ví, že nám bylo jeho velmi žel, co se jemustalo, že toho nemohlo více býti. Jakož pak všickni Čechové, ješto při nás byli, dobře věděli, že smy zaň mluvili, kterak smy se nejednú s Concilium ve hněvě rozešli, nébrž proň z Konstancie jeli až nám potom vzkázali, nechcmyli dopustiti, aby se právo dálo a vedeno bylo v Concilium, což pak jmají tu činiti? A tak smy znamenali, že tomu nemôžeme nic činiti, ani se nám již hodilo, dále o tom mluvíti, neby se bylo proto Concilium zrušilo.“¹⁾

Avšak byť Hus byl přijel do Kostnice v průvodě Zigmundově, byly by věci konečně přece k zatknutí jeho dospěly, zajisté aspoň tenkrát, když vyčerpány byly veškery snahy, navésti ho k odvolání. Neboť, ač v gleitu zřejmě se napomínají poddaní německé říše, aby mistru Janu Husovi na cestě jeho do Kostnice nižádné překážky nebyly kladeny, alebrž aby jemu všade k ruce byli, a to vše že platí i o zpátečné cestě jeho: přece Hus sám nedával ochrannému listu svému takového smyslu, že by proto stůj co stůj beze všeho ourazu do vlasti se navrátiti musel. Důkaz o tom poskytuje nám jeho intimace, jakouž přilepil dne 30. srpna 1414 na dvéře dvoru královského, a v nížto vyzývá všechny, kdož by věděli na něho kacířství, aby do Kostnice se odebrali a

¹⁾ Palacký, Docum. 609. n. 95.

tam při proti němu vedli, a bude-li prý na něho kacířství dove-
deno, že neodmlouvá, jako kacíř utrpěti. ¹⁾ Taktéž píše v dopisu
svém z Prahy v říjnu 1414, že se vypravil na cestu bez gleitu,
že ale prosí Boha, aby setrval, „by nemohli ho na křivú stranu
uchýliti,“ byť mu bylo „i pokušenie, hanenie, vézenie neb smrt
trpěti.“ ²⁾ Také gleit nemohl míti do sebe ten smysl, že majitel
jeho, byť byl sebe více vinen, nižádným soudem by odsouzen býti
nemohl, neboť takým způsobem by byl chráněn netoliko proti
všemu bezpráví, ale i proti stávajícímu právu a spravedlnosti.

Proto také šlechta česká a moravská, ač těžce nese zatknutí
Husovo, prvé než byl slyšán, neodpírá, aby se mu, „bude-li v čem
řádem a pravým právem shledán, stalo, jakož by na to slušalo“; ³⁾
gleit ale „že má míti proskok, anť by jinak i Zigmundovi i koruně
české úraz býti mohl, když by se člověku spravedlivému v takém
gleitu co stalo.“ Také pánové čeští v Kostnici přítomní neodpí-
rali, aby Hus bude-li shledán, že drží tvrdošijně kacířství na-
proti písmu a pravdě, byl napraven podle rozhodnutí sněmu. ⁴⁾
Než páni čeští a moravští v příkrém listu svém právě toho ne-
chtějí připustiti, že byl Hus bludař a kacíř, an prý vezdy všech
bludů nenáviděl a je vykořeniti se snažil, živ jsa spravedlivě a
svatě, a proto sobě nestěžují tak na odsouzení mistrovo, jako na
to, že prý Hus jsa pravověren, lhavě za kacíře byl vyhlášen. ⁵⁾

Zigmund tedy gleit do držel potud, pokud gleitem docíliti
nechtěl, aby jím byl průchod práva staven, nýbrž sobě přál, aby
otcové volně o učení Husové a osobě jeho rozhodnutí mohli.
Rozhodnutí to se mohlo nésti buď k plné nevinně mistrově, aneb
k odsouzení. Kdyby byl nevinuým shledán býval, byl by na zá-
kladě listu sobě daného na své zpáteční cestě týchž výhod poží-
val, jako když se ubíral do Kostnice. Ješto však nálezem sně-
movním i spisy Husovy zavrženy byly, i jeho osoba odsouzena,
nemohl ano nesměl Zigmund zadržeti výroku sněmovního, a proto
Hus odsouzen byv od sněmu, považován jest za odsouzence po
celém světě křesťanském. Avšak po celém téměř oboru křesťan-

¹⁾ *Palacký*, Documenta. 68. n. 38.

²⁾ *Ibidem*. 71. n. 37.

³⁾ *Ibidem*. 534. n. 65.

⁴⁾ E. M. S. Mladěnovič. *Palacký*, Docum.

⁵⁾ *Palacký*, Docum. 85. Barones ad Concilium Constantiense. Od 2. září 1415.

ském měl tehdaž platnost zákon, že kacíř má býti na hrdle trestán, a sice že má býti upálen. I v Čechách byl trest smrti na kacíře stanoven, s kterýmžto zákonem v souzvuku vyřknul Hus vícekrát, že chce raději na hranici skončiti nežli blud držeti.

Odsouzení Husovo za kacíře mohlo se tudíž státi, aniž by se rušil jeho gleit; a v tom a ne v jiném smyslu učinila synoda Kostnická výrok, že byl král Zigmund ochranný list vydal, přece jest soud církevní oprávněn, člověka z kacířství podezřelého vyšetřovati, a byl-li by shledán vinen, jej i odsouditi, že však ten, kdož gleit vydal, jest vázán tento gleit, co na něm jest, držeti a naplniti.

Za tou příčinou není pravda, že byl sněm Kostnický vyřknul, že se kacíři nemá dané slovo splniti.

Nicméně byla lež tato nescíslněkrátě opakována a opakuje se bohužel i ve spisech českých nejednou, ač se za ni již i protestanti stydí. „Die Synode,“ praví Dr. Henke, „bekannte sich nicht zu dem unsittlichen Grundsatz, dass man durch ein gegebenes Wort gegen Ketzer nicht gebunden sei; es lag der andere Anspruch dahinter, dass der Synode, da sie die höchste Gewalt in der Christenheit repräsentirend wie über dem Papst so auch über dem Kaiser stehe, durch dessen Geleitsbrief nichts präjudicirt werden könne.“¹⁾

4. Avšak jiná jest otázka, zdali král Zigmund byl tím oprávněným ramenem světským, kteréž smělo podle práva převzítí odsouzenec Husa z moci církevní, a nález smrti kacířům stanovené na něm vykonati? — O tom pochybovati lze. Jan Hus byl Čech, králi svému poddaný, a neslušel tudíž pod pravomoc krále Zigmundovu, a proto měl býti dodán králi Českému, arci již jako odsouzenec a tedy nikoli v té úplné volnosti, jako když do Kostnice se odebíral. Také Hus sobě gleit tímto způsobem vykládal ve svém dopise ku přátelům v Čechách ze dne 8. června 1415, řka, že prý měl býti nazpět poslán králi českému; avšak upřílišuje význam gleitu v tom, že chce, aby Zigmund jej poslal králi Českému, by tento s duchovenstvem Husa soudil, ač již byl odsouzen sněmem obecným; tím by arci autorita celého sněmu po všem světě za nejvyšší uznaná klesla pod diecéšní soud církevní v Praze.²⁾

¹⁾ Dr. *Henke*, Johann Hus atd. str. 25.

²⁾ *Amicis Bohemis. Palacký*, Doc. 114. n. 70.

Slušno tedy uznati, že Hus byl po právu souzen a po spravedlnosti odsouzen, Zigmund však, že gleitu potud nedodržel, pokud Husa jako odsouzence králi Českému nevydal, neboť on (Zigmund) nebyl oprávněn, rozsudek sněmovní na nešťastném mistru vykonati. Ale byť také Zigmund tím ramenem světským k vykonání nálezu sněmovního oprávněným byl býval, a byť se vše netoliko po právu a spravedlnosti bylo dělo, ale i pořádně a správně vše při několikerém výsledku Husově se bylo odbývalo, nejenom od sněmu co celku, ale též od jednotlivých členův jeho: tož přece želeť musíme, že s Husem, mužem jinak bezúhonným, takto naloženo bylo. Církev neměla z drakonických zákonů naproti kacířům pražádného prospěchu, ovšem pak hojně svízelů. Leč dodáváme, že původkyní zákonů těch nebyla sama církev, nýbrž císař Bedřich II., jehož nikdo, po našem zdání, nemůže zváti přívržencem papežů, anebo dokonce ultramontanem.

